

ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

XVII Міжнародної науково-практичної конференції

**"Військова освіта і наука:
сьогодення та майбутнє"**

26 листопада 2021 року

ТОМ 2

**(Інформаційно-психологічна боротьба у воєнній сфері;
Сучасні інформаційно-комунікаційні технології
сектору безпеки і оборони України; Фінанси)**

Київ – 2021

УДК 355(477)37
ББК 32.26.8-68.49

Т30 Збірник тез доповідей XVII Міжнародної науково-практичної конференції "Військова освіта і наука: сьогодення та майбутнє" 26 листопада 2021. – Том 2.– Київ : ВІКНУ, 2021. – 219 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол від 25.11.2021 № 7).

Редакційна колегія:

Толок І.В., ген.-майор, к.пед.н., доц., **Попков Б.О.**, п-к, к.військ.н., с.н.с., **Прохоров О.А.**, п-к, к.пед.н., доц., **Пампуха І.В.**, п-к, к.т.н., доц., **Гончарук Л.М.**, п-к, к.філол.н., **Сафін О.Д.**, д.психол.н., проф., **Жарков Я.М.**, к.і.н., доц., **Позняков О.П.**, п-к, к.філол.н., доц., **Мась Н.М.**, п-к, к.психол.н., **Сизов А.І.**, п-к, к.е.н., **Коропатнік І.М.**, п-к, д.ю.н., доц., **Савков П.А.**, п-к, к.т.н., доц., **Рижиков В.С.**, прац. ЗСУ, д.пед.н., проф., **Лєнков С.В.**, прац. ЗСУ, д.т.н., проф.

У збірнику тез доповідей друкуються матеріали виступів наукових і науково-педагогічних працівників, курсантів (студентів) Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка та інших вищих військових та закладів вищої освіти України.

У публікаціях розглядаються: технічні проблеми озброєння і військової техніки та технології подвійного призначення; актуальні проблеми лінгвістичного забезпечення Збройних Сил України; актуальні питання гуманітарного та соціального розвитку Збройних Сил України; інформаційно-психологічна боротьба у воєнній сфері; сучасні інформаційно-комунікаційні технології сектору безпеки і оборони України; фінанси; актуальні проблеми військового права; актуальні проблеми геопросторової підтримки військ; наукові проблеми військової політології та морально-психологічного впливу; основні засади, принципів та технологій забезпечення кібербезпеки у воєнній сфері

© Військовий інститут Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

Зміст

СЕКЦІЯ 4 ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА БОРОТЬБА У ВОЄННІЙ СФЕРІ	12
Баранов Ю.М. Здійснення інформаційно-психологічного впливу за допомогою образотворчих засобів	12
Безкровна Д.О. Інформаційно-психологічний вплив Російської Федерації на представників силових структур України та можливі способи протидії	13
Гоц О.В. Генезис поглядів та загальна методологія інформаційно-психологічної боротьби у воєнній сфері.....	16
Дубінченко Ю.М., Приліпко М.О. Захист національної свідомості: новітні технологічні рішення й підходи	17
Дубовський О.Г. Психологічна війна: юридичні та етичні аспекти.....	18
Дудка О. Публікація у соціальних мережах фото та відео матеріалів у військовій формі: небезпеки та ризики.....	19
Князєв С.О. Особливості ведення інформаційних війн у сучасних умовах ...	20
Кодовбецький А.І. Фактор ІПсВ в рамках загострення ситуації на Турецько-сирійському кордоні.....	21
Король В.Г. Тенденції глобальної сучасності: комунікаційно-контентний вплив	22
Любовець Г.В. Дубінченко Ю.М. Інформаційна безпека – це, передусім, спроможності	23
Любовець Г.В. Проблема розуміння інформаційного негативу як багатофакторного явища	24
Мельник Г. Методи протидії інформаційному впливу військовослужбовцями у соціальній мережі Facebook	25
Приндюк О.О. Протидія негативному інформаційно-психологічному впливу на Збройні Сили України.....	28
Присяжнюк М.М. Боротьба з кіберзлочинністю – міжнародна справа	29
Присяжнюк М.М., Сергієнко О.П. Інформаційні загрози в національному кіберпросторі	30
Свідерська Н.Ю. Гібридна війна як виклик сучасній системі міжнародної безпеки.....	31
Юрчак І.І., Уткін Г.А., Мітенко О.В. Інформаційно-психологічні засоби ведення боротьби.....	32
Храбан І.А. Застосування дезінформації під час національно-визвольної війни під керівництвом Богдана Хмельницького.....	33
Сташук В.В., Жарков Я.М. Вплив соціальної мережі "фейсбук" на думки людей	34

Гарматенко Р.В. Аналіз інформаційних ресурсів сил оборони України.....	35
Дубовський О.Г. Психологічна війна: юридичні та етичні аспекти.....	36
Дубовський О.Г., Гончаров С.В. Особливості ведення сучасної інформаційної війни на близькому сході (на прикладі інформаційного протистояння Ірану та Саудівської Аравії).....	37
Дубовський О.Г., Дем'янчук А.В. Підхід США до формування міжнародного іміджу засобами м'якої сили.....	38
Жилін А.В., Болюх М.О. Система анонімізації персональних даних особистості в мережі Інтернет.....	39
Жилін А.В. Креховецький А.Ю. СОС – як підрозділ протидії інформаційним атакам противника.....	40
Кацалап В.О. Моделювання моніторингу інформаційного простору.....	41
Колісник О.Л., Третяк С.Д. Групи та фактори загроз інформаційної безпеки.....	42
Супрунов Ю.М. Геополітичні аспекти інформаційно-психологічного протиборства – логіка навчального курсу.....	43
Ковальов С.Ю. Аналіз завдань підрозділів, які залучаються до ведення інформаційної операції.....	45
Красюк А., Степанишин Р.Д. Зміна політичної ситуації в Афганістані та її можливий вплив на геополітичну обстановку в країнах середньої Азії (на прикладі Таджикистану).....	46
Мілих Є.Г. Аналіз характеристик системи стратегічних комунікацій Збройних Сил України.....	47
Мороз О.Ю. Особливості моніторингу ознак психологічного впливу.....	48
Дубовський О.Г., Парфенов О.М. Особливості інформаційно-пропагандистського впливу через мережу Інтернет (на прикладі терористичних організацій Талібан та Іділ).....	49
Оніщук В.С. Методика оцінювання рівня інформаційного впливу на особовий склад Збройних Сил України.....	50
Отрош О.М. Особливості виявлення інформаційних загроз в умовах гібридної війни.....	51
Наконечний Д.В., Степанишин Р.Д. Доцільність будівництва Білоруської АЕС як інструмент впливу Російської Федерації.....	52
Пархомчук О.О., Степанишин Р.Д. Військово-технічна політика Російської Федерації та її всебічне забезпечення.....	53
Прима А.М. Аналіз способів маніпулювання громадською думкою в інтересах цивільно-військового співробітництва.....	55
Плужник Є.О., Степанишин Р.Д. Стратегія і тактика впливу транснаціональних корпорацій на прийняття державних рішень.....	56

Римський І.І., Степанишин Р.Д. Роль таргетингу і брендингу як чинників впливу сучасних бізнес-стратегій.....	56
Кулініч О.М., Роскот А.С. Автентифікація на основі нейронних мереж.....	58
Іванюк Є.С., Супрунов Ю.М. Деякі особливості інформаційно-психологічного протистояння в умовах сучасної гібридної війни	59
Григораш В.В., Супрунов Ю.М. Безпекова політика Польщі (в контексті інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного управління) .	60
Присяжнюк М.М. Боротьба з кіберзлочинністю – міжнародна справа	61
Подкіч Д.О. Супрунов Ю.М. Окремі аспекти зовнішньої політики Туреччини	62
Присяжнюк М.М., Сергієнко О.П. Інформаційні загрози в національному кіберпросторі	64
Васьковський А.О., Супрунов Ю.М. Національна меншина як інструмент зовнішньополітичного впливу	65
Ховрич І.В., Супрунов Ю.М. Економічна складова геополітичного проекту Китаю «один пояс – один шлях»	65
Поліванчук Д.А., Супрунов Ю.М. Комплекс проблемних питань між Україною та Угорщиною.....	67
Сич С.В., Степанишин Р.Д. «М'яка сила» як інструмент інформаційного супроводження сучасної зовнішньої політики Китаю	68
Науменко-Дяків Д.В., Храбан І.А. Психологічний вплив через ігро- та кіноіндустрію.....	69
Пилипенко О., Храбан І.А. Трансформація геостратегічних процесів в Тихоокеанському регіоні.....	70
Дубовський О.Г., Григоров В.В. Раціоналістичний підхід до екстремістського тероризму у ХХІ столітті.....	71
Колодюк М.А. Використання психологічного впливу засобами візуальних комунікацій під час гібридної війни РФ на території України	72
Пилипенко В.А., Алфьоров О.В. Відносини між Ізраїлем та «Хезболлою» у військовій сфері.....	73
Пусан М. Інновації як інформаційна зброя	73
Білецький О.В., Алфьоров О.В. Формування іміджу державного лідера на прикладі президента України Зеленського Володимира в контексті зовнішньополітичного курсу України	74
Деркач О.П., Алфьоров О.В. Використання екологічних проблем, як засіб тиску в сучасних умовах.....	75
Філоненко А.А. Алфьоров О.В. Особливості використання сугестивних технологій і мережі Інтернет.....	76

Акімов Є.Є. Інформаційно-аналітична діяльність у рамках підготовки та проведення психологічної акції.....	77
Коротченко Є.П. Алфьоров О.В. Проблематика методів ведення інформаційної війни Україною проти Російської Федерації.....	78
Братіщенко Б.В., Жарков Я.М. Еволюція системи стратегічних комунікацій НАТО на прикладі досвіду США	80
Ісаєнко Є.О., Жарков Я.М. Розвиток асиметричного конфлікту держави Ізраїль з радикальними організаціями Хамас і «Хезболла»	81
Жилавий Р.О., Жарков Я.М. Психологічні операції як інструмент в системі національної безпеки України	82
Корбут Є.В., Жарков Я.М. Національна безпека України у контексті сучасної політики НАТО.....	83
Ходаков Д.Л., Жарков Я.М. Передумови виникнення Вірмено-азербайджанського конфлікту в період 1988-2020 р.р.....	83
Степанишин Р.Д. Сучасні погляди США на розвиток методів та засобів інформаційного впливу.....	84
Олійник В.Л., Храбан І.А. Україна в системі безпекової політики Європейського союзу.....	85
Устименко А.І., Алфьоров О.В. Досвід євроатлантичної інтеграції країн Балтії та його використання в інтересах України.....	86
Трибушний В.О. ПВК вагнер як інструмент впливу РФ	87
Панчук П.Л. Умови і фактори, що впливають на управління національною обороною Російської Федерації у кризових ситуаціях	88
Єгоров Ю.В. Гібридний конфлікт на Кіпрі	89
Дзюба В.Ю., Храбан І.А. Застосування високотехнологічної продукції у сфері ІПсО	90
Кодовбецький А.І., Храбан І.А. Фактор ІПсВ в рамках загострення ситуації на Турецько-сирійському кордоні.....	91
Забара І.Л. Храбан І.А. Геополітичні інтереси РФ та США в арктичному регіоні	92
СЕКЦІЯ 5 СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ.....	93
Бармак О.В., Боровик Д.О. Щодо актуальності розбудови інформаційної системи оцінки відповідності апроксимаційних маршрутів кораблів еталонним маршрутам	93
Боровик Л.В., Боровик О.В. Алгоритмізація та програмна реалізація окремих прикладних задач мережевого планування	94
Бібік М. Інформаційне забезпечення збройних сил Російської Федерації	95

Близнюк Н.М. Вдосконалення знань інформаційних технологій по створенню медіаконтенту у вищих навчальних закладах	97
Богач А.С. Комунікаційно-контентні спроможності підрозділів Збройних Сил України	98
Вікарчук О. Досвід країн-членів НАТО в діяльність інформаційно-медійної системи МОУ та ЗСУ	99
Владимчук К.В. Особливості технологій пропаганди	100
Гаврилюк О. Управління реалізацією державної інформаційної політики в Міністерстві оборони України	101
Георгієва О.В. Youtube як інструмент формування образу військового задля протидії російському агресору	103
Головатюк Т.І. Формування суспільної свідомості за допомогою суб'єктів інформаційної війни з використанням методів психологічного впливу як засіб протидії російській агресії	105
Вановська І.М., Гальчус А.О. Роль та місце системи зв'язків з громадськістю в структурі державного управління на сучасному етапі	106
Гальчус А.О. Система зв'язків із громадськістю в Збройних Силах України як вагомий елемент взаємодії армії та суспільства	107
Гордієнко Є. Формування національної свідомості українців в часи російсько-української війни та роль військових ЗМІ в її становленні (на прикладі «Армія ФМ»)	108
Городянська Л.В. Медіаконтент: сутність та форми представлення	110
Городянська Л. В. Особливості створення медіаконтенту	112
Гридчина В.В. Особливості діяльності служби зв'язків з громадськістю міністерства оборони Франції	113
Грицун О.В. Значення присутності військових підрозділів ЗС України у соціальній мережі Інстаграм	114
Позняков О.П., Гудзь А.В. Розбудова спроможностей реалізації мобільних додатків для військовослужбовців Збройних Сил України за досвідом США, Франції, Польщі	115
Гуцуляк Д. Національна медіаграмотність в умовах інформаційно-психологічної агресії РФ	116
Гуцуляк Д. Глосарій РНБО України як знаряддя національної інформаційної грамотності проти медіаманіпуляцій Кремля	119
Давидовський М.В. Використання сучасних технологій у формуванні патріотичних настроїв українського соціуму в умовах ведення ООС (АТО) на сході України	120
Ділай А.Ю. Реорганізація системи інформаційної підтримки діяльності Міністерства оборони України	122

Ділай А.Ю. Реалізація інформаційно-комунікаційної функції у сфері захисту національних інтересів	123
Довгополий А.С., Білобородов О.О., Сенаторов В.М. Аналіз технологій інформаційно-психологічного впливу з боку Російської Федерації	124
Дудка О., Мельник Г. Методи протидії інформаційному впливу військовослужбовцями у соціальній мережі Facebook	125
Ейдельштейн Л.Я. Запровадження в Україні Національної системи стійкості	127
Лагодний О.В., Жосан А.А. Пристрій індикації електромагнітного ВЧ випромінювання	128
Задубінна Я. Наслідки використання інформаційних впливів як маніпулятивних технологій.....	129
Заїка Л.А., Єфімов Д.В. Оцінювання органу військового управління під час тренувань із використанням засобу імітаційного моделювання бойових дій	130
Серватюк Л.В., Кісенко В.В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в діяльності Служби безпеки України	131
Клубань О. Чинники, що впливають на створення медіаконтенту.....	132
Клубань О. Маркетингові технології не обходять створення медіаконтенту сектору оборони	136
Козлова К. Військова блогосфера в умовах гібридної війни.....	138
Колодка Ю.О., Колодка А.В. Інформаційний вплив Росії в гібридних середовищах.....	139
Кондратенко Ю.В. Метод визначення комплексної спроможності зразка ОВТ за принципами та стандартами НАТО	140
Кравченко А. Вплив сучасних інформаційних технологій на висвітлення військових конфліктів у ЗМІ.....	141
Кравченко О.І., Мотика С.М. Роль інформаційно-комунікаційної культури у процесі професійної підготовки офіцерів тактичного рівня Збройних Сил України	142
Крамаренко Є. Рекламування військовий ЗМІ та сучасних медійних проєктів як складова журналістики	143
Кудря О. Аналіз функціональної стратегії навчальної лабораторії соціологічних та освітніх досліджень київського національного університету імені Тараса Шевченка	144
Лагодний О.В. Осипчук Д.В. Автоматизація процесу визначення технічних каналів витоку інформації	145
Лоза В.В. Реконструкція інформаційно-телекомунікаційних систем в умовах кібервпливу	146

Магась К. Вплив фейків на формування громадської думки в контексті інформаційних війн.....	147
Мойса А.Б. Механізми інформаційно-психологічного впливу в умовах гібридної війни	148
Осовський О. Правильне формування образу ворога, як складова перемоги в гібридній війні	148
Подкіч В. Психологічні виклики та способи творчої самоорганізації військового журналіста в умовах ведення бойових дій за досвідом ООС(АТО)	150
Прокопенко О.С. Інформаційна технологія підтримки прийняття рішень з управління кар'єрою військовослужбовців на основі використання штучної нейронної мережі.....	151
Прус Г. Соціальні мережі та месенджери для військовослужбовців: аспекти безпеки.....	152
Сидоренко А.Е. Телевізійна програма «Армія сьогодні» Центральної телерадіостудії Міністерства оборони України	153
Собко М. Кримська проблематика в інформаційному просторі України	154
Токар О.А., Стадніченко В.Г. Повітряна розвідка об'єктів на цифрових аерофотознімках та їх розпізнавання	155
Федорцова Н.О. Імідж військовослужбовця у процесі формування загального іміджу збройних сил	156
Цюкало Л.В. Огляд системи створення медіаконтенту у забезпеченні повсякденної діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил України	157
Братина З.О. Державна інформаційна політика України на шляху до НАТО. Медійний аспект.....	158
Проценко Я.М., Параніч О.П. “Інфомедія” – новий прояв інформаційної гібридної війни путінської Росії проти України.....	158
СЕКЦІЯ 6 ФІНАНСИ.....	161
Гореліков І.О., Афанасьєв О.Г. Проблеми виконання кошторису у військових частинах Збройних Сил України	161
Бідненко К.Б. Процес кадрової політики Міністерства оборони України....	162
Булатова О.А., Ківа А.В. Оцінка ризиків в системі організації фінансового контролю у військових частинах Збройних Сил України.....	163
Середніков О.О., Гольдрін В.В. Взаємодія військових частин з органами державної казначейської служби на реєстраційних та спеціальних-реєстраційних рахунках.....	164
Горячева К.С. Впровадження експортного контролю як фактору фінансової безпеки.....	166
Данильченко В.Я. Шляхи удосконалення системи грошового забезпечення в умовах проведення ООС.....	167

Задорожний В.І., Костюк І.С., Погрецька О.В. Організація списання по інспекторським посвідченням матеріальних засобів у військовій частині...	168
Шевчук О.Ю., Залуцька О.В. Організація внутрішнього контролю в системі бухгалтерського обліку військової частини	170
Іванцова О.В. Роль аудиту в забезпеченні достовірності фінансової звітності	171
Кащук К.В. Актуальні теоретичні та прикладні проблеми кримінального права у сфері фінансів та оподаткування	172
Кириленко І.В. Ефективність витрат на професійну підготовку	173
Коваль О.А., Жогіна Л.В. Економічно ефективне управління і витрати на оборону	174
Ковальчук О.О. Складові оптимізації бухгалтерського обліку операцій на рахунках військової частини в органах Державної казначейської служби України	178
Криlach А.В. Роль державних соціальних стандартів у системі оплати праці працівників бюджетної сфери.....	179
Матвійчук М.С., Кузьменко В.М. Порядок отримання субвенції від місцевих органів влади військовою частиною	180
Кулага О.О. Особливості списання військового майна в Збройних Силах України	181
Горбатюк Н.В., Маркевич К.А. Порівняльний аналіз видатків на оборону 2019-2021pp.	182
Мельниченко І.І. Облік поточної дебіторської заборгованості як складової фінансових активів військової частини	183
Мотрунич І.І. Економічна безпека держави та її складові.....	184
Олієвська М.Г. Фесюк А.М. Методика визначення трудомісткості і вартості робіт з розробки медіаконтенту у системі нормативно-правового поля МОУ та ЗСУ	186
Олієвська М.Г. Нефінансове звітування як засіб оцінки сталості підприємств	187
Оріщен Н.С. Актуальні питання та особливості оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та соціального захисту Збройних Сил України .	188
Пахольчук В.В. Побудова високонавантажених систем управління фінансово-господарської діяльності	191
Рябенко М.О., Панадченко О.В. Оперативний облік для забезпечення прийняття управлінських рішень	192
Троян М.В., Рябко Т.С. Удосконалення квартирно-експлуатаційного забезпечення	194

Семененко О.М., Онофрійчук П.В., Воронченко І.О. Щодо основ управління оборонними ресурсами у системі забезпечення воєнної безпеки України...	196
Сизов А.І., Шуліка Ю.В. Менталітет європейців. Наближення до європейських стандартів	197
Сірий С.І. Здійснення безготівкових розрахунків у Збройних Силах України	198
Данильченко М.С., Маркевич К.А., Скиба М.В. Конкурентоспроможність військовослужбовців Збройних сил на ринку праці України.....	199
Тищенко В.Ю. Актуальні питання вдосконалення оплати праці працівників Збройних Сил України.....	200
Остапенко О.П., Ткачук С.О. Актуальні питання списання матеріальних засобів у військових частинах Збройних Сил України в сучасних умовах ..	201
Федотова Я.Г., Панухник О.В. Формування власної фінансово-економічної безпеки підприємств в умовах гібридних загроз	204
Фесюк І.М. Актуальні питання обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів військової частини	206
Шимченко З.Ю., Колодка А.О. Дослідження процесу притягнення до матеріальної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України	207
Шрамко О.В. Нечосова А.В. Шляхи удосконалення системи грошового забезпечення військовослужбовців з урахуванням досвіду АТО та ООС	209
Мотрунич І.І., Шепель Д.І. Основні шляхи збільшення фінансового забезпечення військових потреб України в сучасних умовах	211
Марко Є.І., Демчук Р.М. Фактори, що впливають на сучасний стан оборонно-промислового комплексу України.....	212
Марко І.Ю., Чернишова І.М. Недоліки розподілу фінансових ресурсів між видами (родами військ) Збройних Сил України	213
Саєнко С.М., Пономаренко С.Ю. Рекомендації щодо удосконалення грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України	214
Харитонов К.В., Ярмоленко О.В. Показники, що визначають воєнно-економічні умови розвитку збройних сил країн світу.....	215
Рогов П.Д., Микитенко В.В. Перспективний механізм сталого фінансування потреб національного розвитку, безпеки та оборони України.....	216

СЕКЦІЯ 4

ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА БОРОТЬБА У ВОЄННІЙ СФЕРІ

Баранов Ю.М. (НАСБУ)

Здійснення інформаційно-психологічного впливу за допомогою образотворчих засобів

За всю історію свого існування, в світі відбулося понад 4,5 тисяч війн. Здебільшого, це були війни між державами або коаліціями із залученням значної кількості людських ресурсів та військової техніки.

Поряд із класичними велись і гібридні війни, в яких широко використовувався інформаційно-психологічний вплив. Фактично реалізувалася ідея відомого китайського стратега Сунь Цзи. В своєму «Трактаті про військове мистецтво» він відмічав: «У всякій війні, як правило, найкраща політика зводиться до захоплення держави цілісною... Здобути сотню перемог у боях – це не край мистецтва. Підкорити суперника без бою – ось вінець мистецтва [1] ».

Засоби та межі інформаційно-психологічного впливу на людську свідомість людини значно розширюються, адже ведення інформаційного протиборства не потребує значних економічних витрат, не є обмеженим в часі та просторі, а також надає можливість широкого використання методів, непомітних для об'єктів впливу. Тим не менш, відомо, що більшу частину інформації людина сприймає за допомогою зору, а однією з головних властивостей людської психіки є мислення образами – саме тому здійснення інформаційно-психологічного впливу за допомогою образотворчих засобів є досить поширеним явищем.

Інформаційно-психологічний вплив з використанням образотворчих засобів є впливом, за допомогою виразних художніх засобів, що несуть емоційний заряд і реалізуються винятково через зорове сприйняття з метою формування в об'єктів певних соціально-політичних установок. Такий тип впливу має свої переваги у порівнянні з іншими. По-перше, він сприяє виникненню або зміцненню деяких установок за допомогою ефекту багаторазового впливу, що полегшує запам'ятовування матеріалу. По-друге, всі матеріали спрямовуються на зорові рецептори, саме тому їх засвоєння відбувається краще. По-третє, зображення може впливати як на свідомість, так і на підсвідомість. Під його впливом у об'єкта одразу з'являються певні асоціації, що надалі може бути використаним для нав'язування визначених переконань і ціннісних орієнтирів.

Вплив образотворчими засобами зазвичай застосовується в загрозовий період, в прикордонних конфліктах, на окупованих територіях, в умовах безпосереднього зіткнення з військами супротивника - якщо для цього є відповідні можливості. Наприклад, при знаходженні наших військ в обороні,

при веденні бойових дій в населених пунктах, при розгромі оточених або блокованих угруповань противника.

Сприятливі умови для психологічного впливу образотворчими засобами є також в таборах військовополонених. [2]

У роки Першої та Другої світових воєн різні види наочної агітації воюючі сторони часто розміщували неподалік від переднього краю позицій противника. Тоді ж їх нерідко закидали за допомогою повітряних куль в його ближній і далекий тил. Психологічний вплив образотворчими засобами знаходить застосування і в сучасних умовах.

Підтвердження тому - досвід радянської спеціальної пропаганди в Афганістані. Наочна агітація (особливо малюнки і карикатури) була там вельми дохідливою і дієвою формою політичної пропаганди. З цією метою використовували паперові пакети для продовольства, полівінілові стаканчики і сірникові коробки з багатобарвними малюнками, а також всілякі вимпели, настінні календарі, нашивки, наклейки та інші вироби, що містили конкретні заклики і підтверджували тези офіційної пропаганди.

Подальший розвиток цей досвід отримав при здійснення заходів психологічної війни під час операції "Буря в пустелі" в зоні Перської затоки, в ході операцій ООН в Сомалі та Боснії, в Чечні, під час бомбардувань Югославії.

Отже, інформаційно-психологічний вплив образотворчими засобами несе за собою досить ефективний емоційний заряд. Перевагами використання такого впливу є можливість багаторазового впливу на об'єкт, візуальне подання інформації та підсвідоме сприйняття матеріалів. Головними принципами, за допомогою яких відбувається успішне здійснення впливу, є привернення уваги та збудження інтересу.

Список використаних джерел

1. Конрад, Н. И. Сунь-цзы: Трактат о военном искусстве. / Н. И. Конрад – М. : Красная звезда, – 1950, 224 с.

2. Крисько В.Г.: Секрети психологічної війни (цілі, завдання, методи, форми, досвід) / Крисько В.Г..., 1999.

Безкровна Д.О. (НАСБУ)

Інформаційно-психологічний вплив Російської Федерації на представників силових структур України та можливі способи протидії

Сьогодні питання «інформаційної війни» з боку Російської Федерації (далі РФ) досі залишається не вирішеним. Кожного дня ми стаємо свідками дезінформації, яка швидко поширюється на території України. Відбувається дестабілізація майже усіх сфер життєдіяльності громадян. Особливого впливу зазнають представники сектору безпеки, адже вони є однією з цілей противника, метою якого є зниження морально-психологічного стану особового складу силових структур України. **Актуальність** теми полягає у тому, що питання впливу «гібридної війни» на силові організації не повністю розкрито в наукових працях, адже більшість науковців розглядають такий вплив лише на цивільний склад населення.

Потрібно зауважити, що протягом здійснення «інформаційної війни», РФ вдавалася до різних способів її ведення. Одним з таких стала інформаційно-психологічна операція (далі ІПО), тобто «різновид інформаційних операцій, проведення яких передбачає використання на практиці складної сукупності узгоджених, скоординованих і взаємопов'язаних форм, методів і прийомів психологічного впливу. Складаються з політичних, військових, економічних, дипломатичних і власне інформаційно-психологічних заходів, спрямованих на конкретну людину чи групи людей з метою впровадження в їх середовище чужих ідеологічних і соціальних установок, формування помилкових стереотипів поведінки, трансформації в потрібному напрямку їх настроїв, почуттів, волі» [1]. Такі операції проводяться урядом РФ з метою інформаційно-психологічного впливу (ІПсВ) на силові структури України. Ворожа держава застосовує такі засоби ведення ІПО: засоби масової інформації, спеціальні друковані продукції, публічні агітації, агентурну діяльність тощо. Кожен з цих засобів містить в собі дезінформаційні та пропагандистські матеріали, які напряму чи опосередковано впливають на морально-психологічний стан людини. З огляду на модель ведення ІПО з боку РФ, можемо побачити, що в центрі уваги стоїть населення, після якого знаходиться військово-політичне керівництво та збройні сили України.

Для визначення ІПсВ на особовий склад силових структур, спочатку необхідно розглянути ІПО, які здійснюються на сьогоднішній день. Умовно можемо розділити ІПО на дві категорії, зокрема операції здійснені на свої війська та на війська противника. Відповідно до першого виду ІПО, існує ряд заходів, спрямованих на свідомість військовослужбовців з метою формування у них стійкого морально-психологічного духу, який забезпечує здоровий морально-психологічний стан. Такі операції мотивують представників силових організацій, сприяють їхній бойовій активності та готовності виконувати будь-які поставлені задачі. Тому уряд кожної держави зацікавлений у тому, щоб забезпечити морально психологічний дух силових структур. До таких заходів можемо віднести: культурно-виховні та військово-соціальні роботи, фінансове забезпечення тощо. Відповідно до другого типу ведення ІПО, можемо побачити на прикладі, як уряд РФ впроваджує ІПсВ на особовий склад українських військ, щоб підірвати у них віру в можливість виконання поставлених бойових завдань, знизити їхню готовність і здатність мобілізуватися в ході бойових дій, а також спонукають військовослужбовців на навмисне ухилення від участі в бойових діях або здачу в полон тощо.

Сьогодні ми прослідковуємо як фахівці ворожих підрозділів ІПО маневруючи інформацією, публікують статті про поразки та втрати наших силових підрозділів, особливості матеріально-технічного забезпечення, наявність чи відсутність недосвідчених командирів, факти дезертирства, прорахунки в інформуванні особового складу. Шляхом застосування комунікативних стратегій та приписування значних прорахунків конкретним командирам чи органам, вони дискредитують особовий склад силових структур.

В жовтні 2021 року ми провели соціальне опитування, в якому взяли участь 25 військовослужбовців бригади, яка зараз перебуває у зоні бойових дій. Їм були поставлені наступні запитання: 1) Як часто Ви читаете новини 2) Чи трапляється Вам російська пропаганда? 3) Чи впливає на Вас така інформація? Результати вийшли наступні: близько 96% військовослужбовців щодня читають новини, адже вони цікавляться поточною ситуацією в Україні та світі, звертають велику увагу на матеріали стосовно питання ОРДЛО та АРК, і намагаються розмежовувати правдиву інформацію від пропаганди. Військові, що потрапили у цей відсоток повідомили, що під час користування інтернетом часто впливають реклами з сенсаційними заголовками щодо війни в Україні, відкриваючи посилання розуміють, що це проросійський веб-сайт. Близько 10 осіб зазначило, що інформація, яка там представлена, обурює їх, але, вони не піддаються провокаціям ворога. Ще 5 стверджують, що після прочитання «фейків» у них зростає морально-психологічний дух. 15 осіб звернули увагу на факти, які впливають на їхню психологію, а саме вигадані цифри поранених та вбитих у зоні ООС, факти неспроможності та недієздатності української армії, а також інтерв'ю жителів окупованих територій, в яких вони погоджуються з політикою Російського уряду.

Такі відповіді доводять існування ІПО з боку РФ, які, в свою чергу, мають неоднозначний вплив на особовий склад силових структур. Тому для подальшого попередження та протидії російському ІПсВ ми виділили наступні завдання:

- Діагностика психічного стану військовослужбовців, які входять в групу найбільшого ризику, тобто ті, хто виконують найбільш складні завдання;
- Блокування російських новинних ресурсів, які є найбільш небезпечними, з точки зору пропаганди;
- Створення регіональних центрів ІПО (на базі Міністерства Інформації України) для ефективнішої реалізації інформаційної політики, а також безпосередньо в секторах проведення ООС;
- Проводити роботу з підтримки антивоєнних та антиурядових настроїв у РФ (тренінги, лекції);
- Збільшити штат психологів, які будуть працювати з військовими у зоні ООС.

Отже, представники силових структур є невід'ємною частиною у веденні гібридної війни проти агресора. Вони також підпадають під значний ІПсВ, як і цивільний склад населення. Тому для того, щоб перемогти у цій «війні» уряд країни повинен докласти максимальних зусиль, щоб підняти бойовий дух особового складу силових організацій та забезпечити сприятливе середовище для попередження та протидії ІпсВ з боку РФ.

Список використаних джерел:

1. Підручник Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти) /Остроухов В.В., Петрик В.М., Присяжнюк М.М. та ін. ; за заг. ред. Є.Д.Скулиша. – К. : КНТ, 2010;

Генезис поглядів та загальна методологія інформаційно-психологічної боротьби у воєнній сфері

У ХХІ столітті система забезпечення інформаційно-психологічної боротьби у воєнній сфері сучасних держав зіткнулася з низкою чинників, які негативно впливають на можливості держави ефективно забезпечувати захист своїх національних інтересів в інформаційній сфері. Серед зовнішніх чинників найбільш небезпечним уявляється процес глобалізації, який супроводжується нав'язуванням країнам і народам інших цінностей і підривом їх традиційних цінностей за допомогою нових, інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій.

На сучасному етапі боротьби держав за сфери впливу акцент із явного застосування сили усе помітніше зміщується на використання більш гнучких засобів, основним з яких є контроль і керування інформаційними ресурсами. Для досягнення цих цілей в умовах зростаючої насиченості інформаційними і керуючими засобами, у тому числі й іноземного виробництва, може бути використане високоефективне і таємне проникнення в програмне забезпечення державних інформаційних та управлінських систем України.

Крім того, висока результативність використання інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій, широкий спектр їх застосування і прихований характер дії виявилися причинами, з яких багато розробок в галузі теорії та практики їх застосування як інформаційної зброї здійснюються внаслідок, розробки теорії ведення інформаційних війн.

Стрімкий розвиток технологій роботи з інформацією в розвинених країнах обумовлює формування стратегій “інформаційної війни”, головною метою якої є інформація, оволодіння нею чи зміна у своїх інтересах. Очевидним стає той факт, що інформаційні технології відіграють надзвичайно важливу роль не тільки в забезпеченні національної безпеки, але й у розвитку особистості, суспільства і держави в сучасних умовах.

По перше інформація займає одне з провідних місць у системі забезпечення життєво важливих інтересів усіх країн і безумовно України. Це, насамперед, зумовлено нагальною потребою створення розвиненого інформаційного середовища українського суспільства, однак, саме через таке середовище найчастіше здійснюються загрози національній безпеці.

По-друге, в сучасних умовах система забезпечення інформаційної безпеки України, яка склалася раніше, явно не відповідає новим принципам забезпечення інформаційної безпеки і не може надійно протидіяти інформаційним загрозам. Тому в сучасний період розвитку України гостро постало питання визначення пріоритетів у сфері державної політики забезпечення інформаційної безпеки і зосередження зусиль на найбільш важливих ділянках потенційних і реальних загроз.

По-третє, проблема забезпечення інформаційної безпеки в сучасних умовах зумовлена особливою роллю інформації у функціонуванні всіх сфер суспільного життя, оскільки саме інформаційні фактори набувають усе більшого значення інформаційно-психологічної боротьби у воєнній сфері.

Захист національної свідомості: новітні технологічні рішення й підходи

У 2018–2019 роках науковці Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка на замовлення Міністерства оборони України виконували науково-дослідну роботу «Дослідження публічно-контентних негативів у сучасних динаміках різноформатних практик гібридних агресій». Розглядалася проблематика комунікаційно-контентної безпеки держави, яка через новітні технологічні рішення й підходи захищає національну свідомість від агресивних впливів з боку технологічних пропагандистських центрів Кремля, нейтралізує їх і створює «антидот» інформаційним загрозам ворога.

У процесі дослідження наукова група обґрунтувала гіпотезу-бачення розв’язання проблеми впливів публічно-контентних негативів гібридних агресій на суспільство та особовий склад Збройних сил України. Одним із завдань дослідження був пошук ключа до оптимізації і нейтралізації негативів потоково-контентних середовищ, у яких перебуває військовослужбовець під час виконання функціональних обов’язків, зокрема в різних станах напруження – від активного мілітарно-операційного до відновлювального та мотиваційного. Також було опрацьовано варіанти практичного формування умов реалізації алгоритмів та інфраструктурних рішень застосування комунікаційно-контентного блокчейну в парадигмі комунікаційно-контентної безпеки.

Що таке комунікаційно-контентна безпека? Це складник інформаційної безпеки, її гуманітарна частина. Ми пропонуємо і наполягаємо, що саме така термінологія є найціліснішим відображенням цього явища.

Комунікаційно-контентна безпека – це творення інфраструктурно-технологічних рішень різного масштабу та створення культурно-креативних мотиваційно-стимулюючих умов для геостратегічного (глобального) модерування, генерування, синхронізації (в особливих випадках, приміром АТО/ООС – моделювання) ефективних взаємин (діяльності) центральної влади та соціумних утворень (громад, населених пунктів, підрозділів тощо), які здійснюються з врахуванням поточного стану, умов та особливостей національного інформаційного простору та регіональних контентно-комунікаційних середовищ.

Сьогоднішні виклики, які щодень з’являються в інформаційному просторі, змушують кардинально змінювати традиційні підходи як до розуміння сутності інформаційного протистояння, так і до комплексу задіяних для адекватної відповіді інструментів і механізмів. Новітні технологічні рішення, зокрема інфраструктурно-цифрові, відкривають потужні перспективи щодо гідної відсічі комунікаційно-контентних агресій з боку Кремля. Тому передусім вони мають задіюватися у Збройних Силах України

Психологічна війна: юридичні та етичні аспекти

Розвиток, виробництво та використання когнітивних технологій у військових цілях актуалізує питання застосування юридичних інструментів, існування нормативно-правових актів, які регулюють такого роду здебільшого деструктивну діяльність. Виникає проблема, як відповідні положення слід тлумачити та застосовувати у світлі конкретної когнітивної технології, наскільки міжнародне право може достатньо відповісти на юридичні виклики, які пов'язані з появою таких технологій. Важливо забезпечити можливість врахування міжнародним правом та прийнятими нормами розвитку даного перспективного напрямку в цілому. Зокрема, використання таких технологій має бути в межах чинного законодавства та прийнятих міжнародних норм та обмежень.

Військові союзи та альянси мають працювати над досягненням спільного порозуміння щодо того, як можна використовувати когнітивну зброю, щоб вона відповідала закону та відповідала міжнародним нормам. Так, наприклад, НАТО має розглянути, як Закон про збройні конфлікти (Law of Armed Conflict) буде розповсюджуватися на використання когнітивних технологій у збройних конфліктах з метою забезпечення майбутньої переваги, які рамки та обмеження щодо використання даних технологій. Враховуючи стрімкий розвиток державних стратегій використання когнітивних технологій, які у підсумку залишають лише деструктивний осад, складність та контекстний характер потенційних правових прогалів, які порушені використанням прийомів когнітивних технологій, існує гостра необхідність нормативного врегулювання та постановки правових рамок подальшого використання когнітивних технологій у військових цілях.

В той час, коли міжнародні актори інтенсивно розробляють стратегії використання когнітивних технологій з метою підвищення воєнного потенціалу та отримання військової переваги, ми не можемо дозволити собі ігнорувати ці виклики. Виникає необхідність аналізувати та прогнозувати ці виклики, оскільки існує не тільки можливість того, що ці технологічні успіхи навмисно будуть використовуватися проти нас, але сприятимуть небажанню військовослужбовців поважати закони збройних конфліктів. Не менш важливо розпізнати потенційні побічні ефекти (такі як порушення мови, погіршення пам'яті, посилення агресії, депресія та самогубство) цих технологій. Наприклад, якби якась технологія «покращення когнітивних функцій» підірвала здатність суб'єкта дотримуватись законів про збройні конфлікти, це було б джерелом дуже серйозного занепокоєння.

Розвиток і використання когнітивних технологій створюють не лише численні етичні виклики, але й етичні переваги, такі як відновлення після посттравматичного стресового розладу (ПТСР).

Отже, політичні лідери повинні серйозно поставитися до цих викликів, розробляючи стратегії щодо використання когнітивних технологій, глибше вивчати питання та прогнозувати вплив цих технологій не лише з військової,

а й з етичної точки зору, всебічно підтримати та сприяти нормативному врегулюванню та постановці правових рамок використання когнітивних технологій на міжнародній арені. Наукові дослідження за даним напрямком сьогодні актуальні як ніколи, необхідно приділити увагу не лише вивченню методів та способів здійснення психологічного впливу, а й прогнозування наслідків цього впливу та відповідно підготовці аргументованих пропозицій щодо нормативного врегулювання подібного роду діяльності.

Список використаних джерел:

1. Cognitive Warfare. Innovation Hub - Nov 2020, François du Cluzel.

Дудка О. (ВІКНУ)

Публікація у соціальних мережах фото та відео матеріалів у військовій формі: небезпеки та ризики

Із початком збройної агресії у 2014 році, Росія розпочала ще одну масштабну війну проти України – інформаційну. «Гібридна» агресія на українському напрямі використовує майже весь арсенал інформаційних війн від прямої збройної агресії до комплексу економічних, енергетичних, інформаційних та інших засобів розхитування країни зсередини. В рамках гібридної агресії Росія використовує технології дискредитації державних структур, підтримку сепаратистських настроїв та активну розвідувально-шпигунську діяльність. Саме її просуванню можуть допомагати самі військовослужбовці Збройних сил України, публікуючи фото чи відео у соціальних мережах, зроблені під час військової служби чи просто у військовій формі.

Для Росії соціальні мережі стали наймасштабнішим каналом пропаганди та поширення свого впливу. Вони стали ідеальним майданчиком для розповсюдження фейків, дезінформації, чуток, панічних настроїв та відволікання уваги. Сьогодні досить важко знайти людину, яка б не мала сторінки у Facebook чи Instagram. У багатьох навіть не виникає питання, до яких наслідків може призвести розміщення в мережі Інтернет інформації про себе та близьких. Публікуючи власні фото та відео, ми завжди даємо згоду на їх поширення та відкритий доступ. На жаль, це набагато полегшує процес пошуку інформації про людину, а отже є небезпечним в умовах ведення гібридної війни.

Щоб уникнути небезпеки військовослужбовці завжди повинні дотримуватися інформаційної гігієни під час ведення своїх сторінок у соціальних мережах:

1. Не постити фото у формі з прив'язкою до структурних підрозділів Збройних сил України.
2. Особливо небезпечно виставляти фото на фоні військової техніки та споруд військового призначення.
3. Не оприлюднюйте відео, де можна почути команди, сигнали та звуки техніки.
4. Не роби фото з товаришами по службі – це загрожує вашій безпеці.

5. Не користуйся російськими соціальними мережами – це призводить до постійного моніторингу твоєї діяльності

6. Використовуючи російські додатки, такі як «ДМБ Таймер», ти відкриваєш доступ російським спецслужбам відстежувати твою геопозицію.

Проблема публікації фото та відео військовослужбовцями Збройних сил України у соціальних мережах бере корінь з відсутності медіа грамотності. Виставляючи фото у формі або поруч із військовою технікою, ми нехтуємо не тільки своєю безпекою, але і безпекою своїх близьких та рідних. Фото з прив'язкою до геолокації дає противнику інформацію про розташування підрозділу, що загрожує життю та здоров'ю військовослужбовців.

Список використаних джерел:

1. Центр Разумкова «Гібридна» війна Росії — виклик і загроза для Європи. Київ, грудень 2016 р.— С. 88

2. Ігор Заболотний. «Чи можна використовувати соціальні мережі військовим»

3. «Against manipulation and propaganda messages» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://am-pm.org.ua/>

Князєв С.О. (НАСБУ)

Особливості ведення інформаційних війн у сучасних умовах

Сучасний розвиток світового суспільства супроводжується масовим впровадженням інформаційних технологій у різні сфери життя. Інформаційно-комунікативні технології суттєво спростили можливість різноманітного спілкування між людьми. Саме завдяки цьому фактору кордони між країнами стають майже прозорими для різноманітних видів зв'язку, а відстань для спілкування взагалі перестала відігравати роль перепони.

Поряд з вагомими перевагами, які людство отримує від інформаційних технологій, з'явилися, активно розвиваються і поширюються новітні загрози як для життєдіяльності самої людини, так і для безпечного існування цілих держав.

Як відмічають аналітики, з масовим впровадженням інформаційних технологій і використанням інформації як зброї, метою війни стало не знищення супротивника, а цілеспрямоване керування ним. Тепер завдання знешкодження супротивника полягає не у знищенні живої сили, а в підриві світогляду населення, руйнуванні інфраструктури держави, зокрема збройних сил, у підриві авторитету керівництва держави тощо.

Причини проведення інформаційної війни можуть бути різні. Зокрема, територіальні зазіхання. Масована, цілеспрямована пропагандистко-підбивна інформація, врешті решт повинна спровокувати місцеві референдуми, відокремити частину території від своєї країни, а далі поглинання території інформаційною країною-агресором.

Сучасна швидкість розповсюдження, подачі інформації, завдяки інформаційним технологіям та ефективність її сприйняття, дозволяє наслідки

від «розкидання з літаків пропагандистських листівок» помножити у мільйони разів.

Тепер перекручування, підміна змісту інформації, трактування подій і фактів на певну користь стає основою страшної, руйнівної зброї, спрямованої на маніпулювання свідомістю як населення окремої країни, так і взагалі світової спільноти.

Широкомасштабне, цілеспрямоване проведення таких дій на державному рівні разом з іншими руйнівними заходами дозволяє стверджувати, що інформаційна війна стала невід'ємною складовою гібридної війни.

Аналізуючи останні події, котрі відбуваються в Україні, вітчизняні аналітики схожі у думці у тому, що інформаційна війна цілеспрямовано заповнює медіа-простір. Її методика є досить специфічною і спрямована на знищення інформаційної інфраструктури або ж окремих її елементів. Джерелом та потенційною зброєю виступає саме інформація. Під час ведення такого роду війни може не бути безпосередньо жертв, руйнувань, голоду, але у більшості випадків ці наслідки є рівнозначними.

Кодовбецький А.І. (ВІКНУ)

Фактор ІІсВ в рамках загострення ситуації на Турецько-сирійському кордоні

Питання конфлікту між курдами та Туреччиною існує починаючи з 1984 року — офіційно, саме тоді Робоча партія Курдистану оголосила війну Турецькій Республіці. До теперішнього часу, конфлікт на кордоні Туреччини залишається невирішеним та являється стабільним джерелом небезпеки як для Близького Сходу, так і для Європи.

Актуальність дослідження. Постійні збройні сутички між Туреччиною та Сирією стають причиною дестабілізації суспільно-політичної обстановки багатьох країн, головним чином Туреччини, яка проводить відповідні заходи по зменшенню загрози власній безпеці. Залученість великої кількості держав зумовлює наявність відповідного інформаційного освітлення дій зі сторони Туреччини, яка є однією зі сторін конфлікту. Це, в свою чергу, зумовлює виникнення багатьох інформаційних приводів, які можуть грати роль інструмента дестабілізації та політичного шантажу.

Об'єкт дослідження: посилення впливу Туреччини на Близькому Сході

Предмет дослідження: ведення ІІсВ Туреччиною в рамках загострення Турецько-курдського конфлікту

Курдське питання розглядається Туреччиною однією із найбільш актуальних загроз національній безпеці, що і зумовлює проведення військових операцій, які, в свою чергу, потребують відповідного інформаційного супроводу.

Одним із ключових аспектів проведення військових операцій є постійна та узгоджена трансляція визначених наративів турецькими ЗМК, лідерами думок та представниками урядових установ, зокрема вищим військовим керівництвом. Зважаючи на специфіку конфлікту та залученості великої

кількості сторін світової спільноти, турецька влада здійснює інформаційний вплив не лише на регіональних, а й на світових гравців, таких як Франція, США, РФ, ООН.

Останнім прикладом використання конфлікту як елементу політичного шантажу є оголошення Президентом Туреччини Раджепом Ердоганом наміру проведення повномасштабної військової операції на території Сирії, яку пояснюють як відповідь на вбивство двох турецьких поліцейських. Оголошуючи свій намір, Ердоган залучається підтримкою вітчизняних ЗМІ (“Sabah”, “Anadolu Ajansi”, “Cumhuriyet”), а також прихильних Туреччині країн, транслуючи тези щодо нарощування військової присутності на кордоні, поставки важкого озброєння та бронетехніки, початку наступу, дискредитація зі сторони інформаційних ресурсів РПК та прихильних їй формувань, тощо.

На сучасному етапі, Ердоган проводить активну діяльність щодо реалізації власних геополітичних інтересів, зокрема в рамках національної безпеки, за допомогою використання політичних інструментів тиску та ведення постійних комплексних інформаційних та психологічних акцій.

Король В.Г. (ВІКНУ)

Тенденції глобальної сучасності: комунікаційно-контентний вплив

Сучасний світ стрімко продукує виклики для світової громади. Зміни вже набули незворотного руху, які примушують людство прискорюватися у багатьох вимірах традиційного раніше життя. Ці зміни є передусім технологічними, мультифункціональними, ресурсними і, відповідно, кадровими. Фіксація (офіційний міжнародний відлік) формування нових цивілізаційних трансформацій відбулася на Всесвітньому економічному форумі у 2016 році, де була заявлена методологія та термінологія 4-ї промислової революції.

Клаус Шваб, швейцарський економіст та засновник Всесвітнього економічного форуму вважає, що «Швидкість цієї революції така висока, що політичній спільноті важко або навіть неможливо встигати з необхідними нормативними та законодавчими рамками». За його словами «Ця революція кардинально змінить те, як ми живемо, працюємо, ставимося один до одного. Подібного масштабу і складності змін людству ще ніколи не доводилося відчувати. Вже зараз очевидно, що вона торкнеться всіх груп, шарів і прошарків людства і всіх професій».

Слід звернути увагу, що 4-та промислова революція стосується не обраних країн чи осіб. Вона «знищує» кордони і стає реальністю буквально для кожного з нас в будь-якій країні на всіх континентах. В цьому переліку військовослужбовці не є винятком і їх неможливо відгородити від новітніх технологій та трансформаційних процесів.

На особовий склад Збройних Сил України, як і суспільство загалом, пришвидшеними темпами продовжує розповсюджуватися інформаційний (комунікаційно-контентний) вплив агресора в особі політичного режиму

нинішньої Російської Федерації і його ситуативних союзників – міжнародних інфраструктурно-технологічних платформ (зовнішній фактор) та різновекторних політичних сил, громадських організацій, засобів масової інформації (ЗМІ) та засобів масової комунікації (ЗМК) тощо (внутрішній фактор).

Відтак постає питання: як узгодити нагальні корпоративні обмеження, які є необхідністю для ефективного функціонування ЗС, і традиційну відсутність важелів чи механізмів заборони використання технологічних атрибутів нашого повсякденного життя, до яких відносяться комп'ютери, мобільні телефони та інші високотехнологічні електронні пристрої?

На жаль, централізованого (державного) рішення з цього питання наразі немає. Нормативно-правова база, яка б відповідала запитам міністерства оборони, майже відсутня. Певною мірою проблема персональної відповідальності та відповідальності юридичних осіб, зокрема в інформаційній сфері, може бути вирішена після прийняття законопроектів «Про медіа» (підготовлений Комітетом з питань гуманітарної та інформаційної політики ВР) та "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення національної інформаційної безпеки та права на доступ до достовірної інформації (відомий як закон про дезінформацію розробки Міністерства культури, молоді та спорту).

В цій ситуації найдоцільнішим виглядає пропозиція щодо розробки відомчих документів, інфраструктурних елементів та функціональних структур і механізмів, направлених на вирішення проблеми захисту військовослужбовців від зовнішніх та внутрішніх впливів, зокрема інформаційних (комунікаційно-контентних).

*к.і.н., доц. Любовець Г.В. (ВІКНУ)
Дубінченко Ю.М. (ВІКНУ)*

Інформаційна безпека – це, передусім, спроможності

У сучасному технологічному світі інформація стрімко набула нової якості, що кардинально змінила сутність станів інформпростору, оцінки процесів і подій, прогнозний аналіз тощо. Відповідно, змінюються і системи планування, особливо на тривалий період, які окреслювалися поняттям «стратегії».

В часи наддинамічного руху інформації та технологічних проривів, що нерідко кардинально змінюють світ, стратегії довго не живуть. Інколи вони вмирають у той момент, коли їх затверджують. Цей феномен потребує окремого дослідження, насамперед з позиції реальної управлінської діяльності в масштабах сучасної державності. З нашої позиції, стратегії на практиці давно перейшли на рівень тактики, а тактика нині це і є стратегія.

Тобто першою (а загалом постійною) проблемою для законодавців і адекватних управлінців є розуміння сучасних процесів, що відбуваються в інформаційному просторі, і чітке термінологічне визначення явищ і понять.

Без цього будь-який документ, як би його не називали, стає лише набором ефективних виразів і слів без подальшої сутнісної реалізації.

Інформаційну безпеку як поняття слід розглядати з позиції технологічного рівня, на якому перебуває сучасний світ. Вона нині включає в себе, зокрема, такі складники як креативно-культурні індустрії, культурні та ментально-історичні дискурси, комунікаційно-контентну безпеку тощо та, звісно, кібербезпеку.

Наразі ж інформаційну безпеку можна розглядати як сучасний приклад мему, що на хвилях масового спрощеного сприйняття цього поняття вбирає в себе все, що спадає на думку тим, хто використовує його в практичних, наукових чи популістських цілях.

Стилістика такого агрегованого формулювання інформаційної безпеки несе в собі, як це не дивно звучатиме, певні загрози національній безпеці. І тут варто розібратися з відповідною етимологією терміну – security чи safety? Чи ще щось, яке наразі ми не розгледіли, хоча в реаліях мусимо з цим рахуватися. Від сутнісної глибини розуміння явища і відповідно терміну залежить весь подальший стан нашої діяльності у визначеній сфері.

Це ще раз підтверджує – обов'язок держави визначити її (інформаційної безпеки) глибинну сутність, якість, ефективність, перспективу розвитку з позиції соціумно-суспільних спільнот та інституцій.

Насамперед, варто усвідомити, що маємо справу не з точкою, периметром чи об'єктом, який обороняємо, захищаємо, прикриваємо, ізолюємо від когось, а зі сферою, в якій знаходимось всі ми і, зокрема, наша державність й нація у вимірі світового українства.

Якщо коротко, то розмова про сучасну інформаційну безпеку – це не лише про одну із найважливіших функцій держави. Передусім, це про осучаснені новаційні умови та спроможності якісних (ситуативних і загальних) комунікаційно-контентних процесів в нашій державі і суспільстві. До речі, стан функціонування інформаційних політик в Україні досить точно визначає якість та перспективу життя громадянина, громади, регіону та країни в цілому та за сегментами національного інформаційного простору (однак, це окрема розмова).

к.і.н., доц. Любець Г.В. (ВІКНУ)

Проблема розуміння інформаційного негативу як багатфакторного явища

Розглядаючи проблему негативу, присутнього в інформаційному просторі, ми свого часу зіткнулися з проблемою його градації. За результатами досліджень дійшли висновку, що негатив має три складника – виклик, ризик, загроза. Вчасне виявлення цих рівнів дозволяє своєчасно вжити необхідних заходів для нейтралізації процесу чи ситуації.

Для глобальної сучасності найціннішими характеристиками стану розвитку проблеми в царині потокового контенту та ситуаційно-змінних комунікацій є виклики. Саме цей етап визначення майбутніх негараздів (вони ще невидимі для загалу) дозволяє завчасно розгорнути відповідну

превентивну роботу і зупинити, за можливості, розвиток несприятливої ситуації.

Зараз, коли країна восьмий рік перебуває у стані комунікаційно-контентного стресу, який з часом посилюється через креативно-мистецькі форми, аналітична робота саме з викликами набуває першочергового значення.

На другому етапі – ризиків – для фахівців з питань інформаційної безпеки додається пласт практичної роботи, оскільки негативи в інформаційному просторі набувають вже зримих рис і готуються до якісного стрибка на черговий рівень.

А ось загрози, це вже річ, яка є абсолютним здобутком (перемогою) агресора. Це, зокрема, свідчить про слабкість захисної системи у протидії комунікаційно-контентним агресіям в масштабі держави.

Тому на нинішньому етапі інформаційного протистояння з ворогом в особі політичного режиму путінської Росії особливої ваги набуває фактор розуміння сучасних процесів, що відбуваються в національному інформаційному просторі. Тут слід зауважити, що визначення низкою аналітичних центрів, призначених боротися з впливами агресора, лише загроз лише посилює позиції негативного контенту, який продукують технологічні інформаційно-пропагандистські центри Кремля. Адже фіксація інформаційних загроз є констатацією наявних проблем в комунікаційно-контентному середовищі суспільства, з одного боку, і підтвердженням власної неспроможності їхньої вчасної нейтралізації – з другого.

Для того, щоб вказати на таку складну методологічну дилему, ми опираємося на наші дослідження в питаннях розуміння векторів майбутнього в ціннісно-духовному вимірі та технологічно-прикладному напрямі. Всі ці процеси ми характеризуємо у точковій послідовності, описуючи на кожному етапі їхню сутність, а також звертаємося до унікальних геостратегічних новацій реальних загроз світу, що розвиває агресор. Водночас ми оперуємо рівнями управління, які потенційно здатні вирішувати проблеми викликів у секторі безпеки і оборони, що є напрямками дієвого розвитку і для проблем цивілізаційно-безпекового спрямування.

Мельник Г. (ВІКНУ)

Методи протидії інформаційному впливу військовослужбовцями у соціальній мережі Facebook

Мета: детально дослідити та проаналізувати інформаційний вплив військовослужбовців Збройних сил України у соціальній мережі Facebook.

Завдання:

1. Проаналізувати вірусний для військовослужбовців контент.
2. Виявити контентну категорію інформаційних загроз.
3. Сформувані методи протидії негативному інформаційному впливу у мережі Facebook.
4. Виокремити основні стратегічні параметри, сформувані рекомендації зі споживання та використання інформації у мережі Facebook.

Об’єкт дослідження: прояви інформаційного впливу соціальній мережі Facebook.

Предмет дослідження: контент, найбільш поширений серед користувачів – військовослужбовців Збройних сил України.

Відкриваючи стрічку Facebook, військовослужбовці, маючи власну думку, бачать позиції опонентів, вивчають їх, вступають в дискусії, у яких на них може чатувати небезпека[3]. Враховуючи вподобання цільової аудиторії, а саме військових, можна послідовно виділити основні типи інформаційного контенту: аналітичний, новинний, пізнавальний та розважальний[1]. Саме в даних типах прослідковується активний інформаційний вплив на особистість військовослужбовця та його свідомість. Такий інформаційний контент може мати фейковий та маніпулятивний характер. Для маніпуляцій настроями користувачів, у Facebook створюються спеціально орієнтовані групи на аудиторію військових, задля подальшого їх наповнення тролями та ботами[1].

Основою вірусного наповнення стрічки у мережі Facebook є введення в оману, тобто – дезінформування – спосіб психологічного впливу, який полягає у намірі надання інформації, яка спотворює реальність щодо справжнього стану справ[4]. Дезінформацію можна порівняти з фейком, адже обидва способи негативного впливу на аудиторію можна зустріти у будь-якому з типів інформаційного контенту. Фейк та дезінформація мають на меті створення хибного враження про той чи інший факт[4].

Інформаційні атаки на військовослужбовців можуть здійснюватися за допомогою пропаганди – форма комунікації, яка подає інформацію вибірково або використовує для цього емоційне забарвлення повідомлення. Метод пропаганди найбільш поширений в аналітичних та новинних повідомленнях, адже характерним її проявом у Facebook є висока маніпулятивність, що маскується під інформативність[2].

Одним із методів протидії інформаційним загрозам у мережі Facebook є створення свого авторського контенту. Зокрема, це стосується офіційних сторінок військових представництв та прес-служб військових частин. Досить часто користувачі Facebook, у тому числі і військові, отримують інформацію із сумнівних джерел, через що стають жертвами фейків та маніпуляцій. Тому, з метою запобігання негативного інформаційного впливу на військових, прес-офіцери військових частин створюють власний фото- та відеоконтент, швидко реагують на інформаційні вкиди і в разі потреби – оперативно їх спростовують.

Враховуючи те, що інформаційні загрози несуть серйозні негативні наслідки, постає проблема недостатнього рівня медіаграмотності серед військових. Відповідно до цього їм необхідно бути ознайомленими із правилами та методами безпеки користування мережею Facebook:

1. Уважно читати матеріал публікації, враховуючи відповідність наповненості тексту та назви. Адже сумнівні або маніпулятивні джерела часто назву ніяк не пов’язують з текстом новини або ж у ній немає жодних даних, які підтверджують її правдивість[5].

2. Не довіряти блогерам, звертаючи увагу на логіку та характер подання фактів. Вони існують за рахунок аудиторії, тому поширена ними інформація часто виявляється рекламною або представляє інтереси тієї чи іншої сторони.

3. Перевіряти, чи автор поста не є тролем чи ботом. Будь-який профіль, максимально схожий на справжній, може бути продуктом ворожої ботоферми, яка поширює інформацію у вигідній для неї позиції[1].

4. Звертати увагу на сумнівні цитати і фотографії. Скептично ставитися до шокуючих або підозрілих цитат і опублікованих фотографій з місця подій[5].

5. Не поширювати пост лише тому, що поділяєте точку зору автора або ж приймаєте одну із сторін конфлікту[5].

6. Замислитися, перш ніж робити перепублікацію. Тролі та боти поширюють дезінформацію з розрахунком, що читачі поширюватимуть їхні новини[5].

7. Бути розсудливим під час переписки, особливо з незнайомцями. Інформація, яку ви надаєте у мережі Facebook, може бути використана проти вас.

8. Не публікувати фото у формі, а також відео на фоні військової техніки, адже ворог ідентифікує профіль і намагатиметься здійснювати інформаційний вплив або застосовувати методи маніпуляції у своїх інтересах.

9. Розвивати критичність мислення. Насторожуватись, коли інформаційний матеріал викликає у користувача Facebook будь-якого роду емоцію, адже це одна з головних ознак маніпуляції.

Отже, крім місця для обміну думок, Facebook стає інструментом для радикалізації вразливих груп користувачів, зокрема військових. Це призводить до навмисного розповсюдження фейків та дезінформації. Тому дотримання правил безпеки користування Facebook унеможливорює здійснення інформаційного впливу на категорію військовослужбовців, які є активними користувачами даної соціальної мережі.

Список використаних джерел:

1. «Against manipulation and propaganda messages» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://am-pm.org.ua/>

2. Децик О. Методи пропаганди для «Детектор медіа» [Електронний ресурс] / Децик Олександр. – Режим доступу до ресурсу: <https://detector.media/infospace/article/96572/2014-08-04-metody-propagandy/>

3. Кузнєцова Є. Facebook та ЗМІ: Як українські медіа використовують соцмережу №1, а як Facebook змінює ЗМІ [Електронний ресурс] / Євгенія Кузнєцова. – Режим доступу до ресурсу: <https://voxukraine.org/uk/facebook-ta-zmi-yak-ukrayinski-media-vikoristovuyut-sotsmerezhu-1-a-yak-facebook-zminyuye-zmi/>

Протидія негативному інформаційно-психологічному впливу на Збройні Сили України

Сьогодні досить суттєво зросли можливості впливу на стан національної безпеки країни за рахунок використання технологій інформаційно-психологічного впливу (ІПВ). Тобто, використання несилкових методів, які обумовлені високим рівнем розвитку новітніх інформаційних технологій, застосування засобів масової інформації, програмних засобів, засобів віртуальної реальності, чуток та засобів, що модифікують інформаційне середовище, на підставі якого людина приймає рішення.

Складність виявлення ознак ІПВ, полягає в тому, що ІПВ є досить поширеним засобом досягнення неправомірних цілей у воєнній сфері, саме тому необхідно вирішення питання щодо організації ефективної протидії негативним ІПВ, у першу чергу, на особовий склад Збройних Сил України[2].

Негативний ІПВ в спрямований на придушення, знищення дезорганізацію та дезорієнтацію ЗС України. Основною складовою протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на Збройні сили України є захист військ(ЗС України) від ІПВ противника. Захист військ (ЗС України) від ІПВ передбачає: роз'яснення рішень та задач керівництва, що стоять перед ЗС України; аналіз та оцінка загроз для військового складу; пошук, збір та аналіз джерел негативного ІПВ; припинення спроб створення негативного психологічного фону; виявлення ознак негативного ІПВ; своєчасне інформування особового складу про труднощі які виникли; систематизований аналіз думок військових; оцінка ступеня готовності ЗС України до чітких дій; нейтралізація ІПВ з метою уникнення подальшого знищення морального духу та здатності до активних дій; організація комплексу запобіжних заходів у разі поширення недостовірних чуток, слухів серед особового складу ЗС України.

Тому, для успішної протидії негативного інформаційно-психологічного впливу на Збройні Сили України необхідно створити такий комплекс заходів та методик які б ще на початковій стадії попереджали про виникнення ймовірного впливу. Звичайно, що такий комплекс заходів не може бути організовано самостійно силами ЗС України, необхідно залучати та використовувати сили та можливості органів державної влади, правоохоронних органів, органи військового управління, громадські організації та ЗМІ.

Список використаних джерел:

1. Механізм протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на особовий склад Збройних Сил України/ К.І. Хударковський, С.В. Залкін, Г.В. Певцов, П. Пацек, С.О. Сідченко// Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України.- 2020.- № 1(38)- С. 72-77.

2. Інформаційно-психологічна боротьба у воєнній сфері: монографія / Г.В. Певцов, А.М. Гордієнко, С.В. Залкін, С.О. Сідченко, А.О. Феклістов, К.І. Хударковський. – Х.: Вид. Рожко С.Г., 2017. – 276 с.

Боротьба з кіберзлочинністю – міжнародна справа

В діяльності багатьох міжнародних організацій значна увага приділяється розширенню міжнародної співпраці в боротьбі зі злочинністю у сфері високих технологій. Оскільки об'єкти посягання знаходяться у кіберпросторі, який необмежений державними кордонами, кіберзлочинність є міжнародною проблемою. Зокрема, Рада Європи вважає, що без державного контролю комп'ютерних мереж не можна обійтися, а законодавче регулювання кіберпростору в окремо взятій країні малоефективне. Формування міжнародно-правових засад співробітництва держав у боротьбі з інформаційною злочинністю розпочалось з 90-х років XX століття, а концептуальні дослідження були зосереджені переважно на питаннях міжнародно-правового регулювання боротьби із комп'ютерною злочинністю в рамках універсальних міжнародних організацій і в контексті міжнародної інформаційної безпеки.

Деякі вітчизняні дослідники проблематики кіберзлочинності (В. М. Бабакін, І. В. Європіна, В. В. Марков) висловлюють думку, згідно з якою успішна боротьба проти транснаціональної комп'ютерної злочинності вимагає тісного, швидкого, ефективного й функціонального міжнародного співробітництва усіх державних структур у розслідуванні такого роду злочинів.

У міжнародній діяльності з реагування на кіберзлочини є також питання, які потребують негайного вирішення, наприклад внесення змін до чинного законодавства щодо порядку та підстав виконання запитів, отриманих від правоохоронних органів країн, у зв'язку з ратифікацією Конвенції про кіберзлочинність. Характер злочинів у сфері комп'ютерної інформації вимагає міждержавного підходу до протидії їм, ефективність якого недосяжна без міжнародного співробітництва.

Одним з основних документів, що регулює порядок проведення розслідувань кіберзлочинів, є європейська Конвенція по боротьбі з кіберзлочинністю. Важливим є положення Конвенції, яке дає можливість приймати законодавчі та інші заходи, що уповноважують компетентні органи конфісковувати дані, що є у провайдера Інтернету і необхідні для розслідування кіберзлочинів, аби подібним чином убезпечити їх від знищення.

На теперішній час базовою основою міжнародного рівня з мінімізації загроз впливу кіберзлочинності є Конвенція Ради Європи про злочинність в кіберпросторі, прийнята 23 листопада 2001 року у Будапешті (Будапештська конвенція). У Європейському Союзі активно працює Центр із боротьби з кіберзлочинністю (European Cyber Crime Centre). В Україні також створено Національний координаційний центр кібербезпеки, а також Державний центр кіберзахисту та протидії кіберзагрозам.

Автор вважає, що лише колективними зусиллями міжнародної спільноти через тісну взаємодію державних інститутів можна забезпечити ефективну протидію кіберзлочинності, вдосконалюючи міждержавне співробітництво у сфері боротьби зі злочинами з використанням нових інформаційних технологій.

Інформаційні загрози в національному кіберпросторі

Аналіз ведення локальних війн і збройних конфліктів останнього десятиліття доводить, що протиборство у військовій сфері дедалі частіше переміщується у віртуальний інформаційний простір – кіберпростір.

Інформаційна війна реалізує асиметричні рішення та передбачає проведення заходів інформаційного впливу, спрямованих на систему управління, комп'ютерні інформаційні мережі та населення.

Сучасна війна дедалі більшою мірою стає війною на ураження та руйнування свідомості противника та консолідацію свідомості власного народу.

Україна в теперішніх умовах є об'єктом добре організованої інформаційної війни, яку проводить Російська Федерація.

Для здійснення інформаційно-психологічного впливу на широку цільову аудиторію тимчасово окупованих територій України, донесення інформації вигідної для Російської Федерації, створена відповідна розгалужена інформаційна інфраструктура, задіяний інформаційний медіа-ресурс та Інтернет з широким використовуються соціальних мереж і месенджерів.

За час ведення збройної агресії Російською Федерацією проти України суттєво активізувалася діяльність проросійських адміністраторів і модераторів, що спрямована на приховану зміну поведінки населення України.

У зв'язку з блокуванням соціальної мережі "ВКонтакте" на території України, сформовано бачення, що даний ресурс не несе загрози інформаційно-психологічного впливу на населення України, однак Російська Федерація, як країна-агресор, зберігає активність даного ресурсу на українському напрямку, користуючись тим, що з території України досить легко отримати доступ до заблокованої мережі за допомогою VPN, і в той же час активно блокує діяльність VPN-провайдерів для захисту власного інформаційного простору.

Незважаючи на задекларовану нейтральність соціальної мережі "Facebook", дана мережа активно використовується Російською Федерацією для просування проросійських наративів, а також дискредитації структур державної влади та висміювання українського контексту на сторінках соціальних мереж.

Останнім часом набули популярності Telegram-канали, які за своїм функціоналом та політикою досить активно використовуються як новинний ресурс. Саме цей формат і використовується країною-агресором, поширюючи фейкові дискредитаційні матеріали, в основі яких використовуються проблеми соціально-побутового характеру та криміногенні чинники з метою підбурення місцевого населення до конкретних акцій, спрямованих на протиправні дії.

На думку авторів, основним напрямком діяльності правоохоронних структур України у кіберсфері має бути всебічний аналіз контенту інформаційного потоку, розміщеного в мережі Інтернет, соціальних мережах, месенджерах спрямованого з ресурсів Російської Федерації, задля забезпечення державної безпеки.

Гібридна війна як виклик сучасній системі міжнародної безпеки

До кінця XIX – поч. XX. ст. в історії існувало тільки одне поняття для визначення організованої збройної боротьби – «війна». На рубежі століть з'явилися нові терміни: локальна війна, регіональна війна, світова війна та інші.

На початку нинішнього століття військові спеціалісти, історики та журналісти, описуючи події на Близькому Сході, ввели в обіг нове визначення – гібридна війна. Тут мається на увазі війна, у якій застосовуються традиційні і незвичні, регулярні і нерегулярні, інформаційні і кібернетичні бойові дії. Гібридну війну не оголошують.

Це дає змогу державі-агресору вводити в оману міжнародне співтовариство. А країні, що стала об'єктом агресії, неможливо традиційно реагувати на загрозу, бо юридичної підстави запроваджувати воєнний стан, загальну мобілізацію і т.д. нібито нема.

Важливою складовою частиною гібридної війни є інформаційна війна. У ній агресор звинувачує противника у порушенні демократичних прав і свобод своїх громадян, називає його людиноненависником, «фашистом», якого необхідно знищити. Метою гібридної війни є встановлення чи відновлення свого панування. Вона досягається як збройною агресією, руйнуванням інфраструктури й економіки, так і створенням хаосу, безперервного конфлікту, постійними провокаціями, формуванням умов, непридатних для нормального проживання населення.

Держава, яка розпочинає гібридну війну, укладає незаконні угоди з недержавними виконавцями – бойовиками, групами місцевого населення, релігійними чи сепаратистськими організаціями.

Зв'язок з ними, їхнє фінансування й озброєння офіційно повністю заперечується. Ці виконавці і найманці можуть робити такі речі, які сама держава-агресор робити не може. Тому що будь-яка держава зобов'язана дотримуватися Женевської і Гаазької Конвенцій про закони сухопутної війни, дотримуватись міждержавних договорів і домовленостей. Тому гібридна війна є не конвенційною і стала ключовим викликом сучасній системі міжнародної безпеки як новітній тип глобального протистояння.

Дії Росії не тільки щодо України, але й Сирії, Лівії та інших країн світу повністю підпадають під визначення гібридної війни. Вона намагається досягнути власної політичної мети, використовуючи не тільки мілітарні, але й інформаційні, дипломатичні, економічні засоби та навіть ядерне шантажування. На сучасному етапі гібридні загрози є серйозним викликом для міжнародної системи безпеки. За діючого політичного режиму в Росії гібридна війна буде продовжуватися і надалі. Тому міжнародна спільнота мусить виробити методи ефективного реагування та протидії її новітнім викликам.

*Юрчак І.І. (НАСБУ)
Уткін Г.А. (НАСБУ)
Мітенко О.В. (НАСБУ)*

Інформаційно-психологічні засоби ведення боротьби

Аналіз сучасних збройних конфліктів вказує на те, що їх арсенал налічує не лише технічні засоби ведення бою. Широкого використання набули психологічні операції, які передують веденню збройної боротьби. Явище інформаційної, психологічної боротьби не є новим для історії, однак, якщо раніше такі форми ведення конфлікту носили одиничний характер та були результатом ініціативи окремих полководців та керівників, то на сьогодні вони стали чи не найголовнішим засобом просування власних державницьких інтересів. Нині жодна держава не спроможна захистити себе за допомогою лише військово-технічних засобів. Гарантування безпеки держави, особистості й суспільства на сьогодні – це комплексне завдання, реалізація якого значною мірою залежить від використання цілого комплексу військових, політичних, економічних, а також інформаційних та психологічних засобів [2].

В основі поняття «гібридна війна» лежить поєднання традиційних форм ведення боротьби з інформаційно-психологічними акціями, операціями. Приклад гібридної війни спостерігаємо на сході нашої держави. Так, керівництво Російської Федерації здобуло перевагу при анексії Криму та захопленні частини території Донецької та Луганської областей саме завдяки заздалегідь спланованим і проведеним інформаційно-психологічним операціям як на державному так і на оперативно-тактичному рівнях [1].

Інформаційно-психологічний вплив можна поділити на вплив внутрішнього спрямування, метою якого є зміцнення морально-психологічного стану своїх військ та населення, а також захист їх від негативного інформаційно-психологічного впливу противника та нейтралізація наслідків такого впливу та інформаційно-психологічний вплив зовнішнього спрямування, який має на меті посилення в інших держав сумнівів у правоті їх власних дій, деморалізація та дезорганізація їх діяльності, а також покращення міжнародного політичного іміджу власної держави та своїх збройних сил.

Для дієвого захисту Збройних Сил України від негативного інформаційно-психологічного впливу необхідно створити підсистему протидії негативному інформаційно-психологічному впливу на особовий склад військ, яка здатна ефективно функціонувати в сучасних умовах з урахуванням загального принципу державного управління у військовій сфері [3].

Список використаних джерел:

1. Інформаційно-психологічна боротьба у воєнній сфері: монографія / Г. В. Певцов, А. М. Гордієнко, С. В. Залкін, С. О. Сідченко, А. О. Феклістов, К. І. Хударковський. Харків: Рожко С. Г., 2017. 276 с.

2. Нарис теорії і практики інформаційно-психологічних операцій / Дзюба М. Т., Жарков Я. М., Ольховой І. О., Онищук М. І.: Навчальний посібник, Київ: ВІПІ НТУУ «КПІ», 2006. 471 с.

3. Сніцаренко П. М., Саричев Ю. О., Зубков В. П., Устименко О. В. Система державного управління у воєнній сфері при підготовці держави до оборони: сутність та особливості. Науковий часопис Академії національної безпеки. Київ, 2019. № 1–2 (21–22). С. 95–107.

д.політ.н., проф. Храбан І.А. (ВІКНУ)

Застосування дезінформації під час національно-визвольної війни під керівництвом Богдана Хмельницького

Дезінформування або дезінформація (фр. *des* – заперечення, фр. *information* – інформація) – спосіб психологічного впливу, який полягає в намірі надання об'єктові такої інформації, яка вводить його в оману стосовно справжнього стану справ, та створює викривлену реальність. Ще з давніх часів дезінформація стала частиною боротьби за владу та широко використовувалася під час збройних конфліктів.

Дезінформація, як і володіння інформацією, служили дієвим інструментом протиборства, елементом військової тактики та деморалізації потенційного чи реального супротивника як в епоху античності, середньовіччя, так і в новий час.

Так, широким використанням специфічних тактичних прийомів, що мали національний характер та вживались як елемент військово-психологічного супроводу бойових дій, характеризувався один із найвидатніших періодів нашої історії, Козацька доба, під час якого відбувся розквіт розвідувальної та контррозвідувальної діяльності. Український дослідник Т. Чухліб наголошує, що на території Центральної та Східної Європи гетьман Богдан Хмельницький започаткував проведення прототипів спеціальних інформаційних операцій, використовував їх у багатьох битвах, особливо на початку Визвольної війни у 1648 році. Зокрема, шляхом поширення дезінформації він намагався посіяти паніку та невпевненість у власних силах серед ворожого війська. Узимку 1651 р. була проведена одна з найбільш грандіозних у ті часи в Європі розвідувальна психологічна операція. До Корони Польської були направлені близько двох тисяч українських шпигунів, які, зокрема, поширювали чутки про величезну бойову могутність армії Богдана Хмельницького, тим самим викликаючи панічні настрої серед місцевого населення.

Дезінформація ворога вже у ті часи була одним із важливих методів зовнішньої розвідки козаків, за допомогою якого козаки поширювали панічні настрої у супротивника, організовували повстання, а також здобували розвідувальну інформацію. Дезінформація проводилася головним чином двома шляхами: через агентів, які вдавали з себе перебіжчиків з козацького табору, та через мужніх патріотів, які потрапляли до ворога і, приймаючи мученицьку смерть на тортурах, повідомляли ворогу «необхідну»

інформацію. Зокрема, це спостерігалось під час боїв під Корсунем, Старокостянтиновом, Пилявцями, у ході Берестечкової операції тощо.

Отже, спеціальні інформаційні операції не є здобутком сьогодення. Про використання перших форм дезінформації як складової інформаційної операції свідчать численні історичні, філософські та інші джерела. Особливу увагою користується Козацька доба, а саме: національно-визвольна війна під керівництвом Богдана Хмельницького.

*Сташук В.В. (ВІКНУ)
к.і.н., доц. Жарков Я.М. (ВІКНУ)*

Вплив соціальної мережі "фейсбук" на думки людей

Сьогодні важко уявити життя без інформаційних технологій. Але той факт, що написані кимось комп'ютерні програми впливають на наші рішення, викликає дедалі більше занепокоєння. І хоч як це парадоксально з погляду людей, які звикли скаржитися на те, що машини керують людьми, проблема в цій ситуації з живими редакторами полягає саме у відсутності прозорого алгоритму.

Найсуперечливіше звинувачення полягає в тому, що добірки найбільш актуальних тем на сайті мають антиконсервативну спрямованість, тоді як консервативним новинам та думкам не приділяється достатньо уваги. Проте сама компанія таких звинувачень рішуче відкидає. Видання Gizmodo, присвячене новинам зі світу технологій, вперше порушило цю тему в березні, вказавши дві причини, через які це може стати компрометуючим для компанії Facebook, навіть якщо ми й не знайдемо жодного політичного підґрунтя.

По-перше, наявність найманих редакторів шкодить "ілюзії неупередженого ранжирування матеріалів новин".

По-друге, ставлення до "кураторів розділу новин" не набагато краще, ніж до програмного забезпечення. Вони не отримують чітких інструкцій і мають керуватися розпливчастим поняттям "популярні новини", виконуючи при цьому жорсткі кількісні норми.

Втім, у цьому випадку важливі не так ручна селекція новин та ідеологічна упередженість, як той факт, що найвпливовіша платформа для обміну інформацією може на власний розсуд вибирати те, що побачать користувачі.

"Фейсбук" та подібні йому ресурси здатні фільтрувати новини та інформацію, використовуючи узагальнюючі заголовки на кшталт "популярних новин" або критерії на кшталт "актуальності", причому найчастіше користувачі не мають уявлення про те, як відбувається процес відбору. Але це дуже важливо, оскільки навіть незначна зміна способу відображення відомостей може впливати на нашу поведінку.

Щоб зрозуміти, наскільки це можливо, розглянемо такий винахід біхевіористів (психологів, які вивчають поведінку людини), як технологія "підштовхування", яким широко користуються уряди та організації по всьому світу. Вона полягає в тому, щоб непомітно підказувати людині, як їй слід поводитися. Показовим прикладом може бути презумпція згоди на донорство

органів. Вона означає, що з вилучення органів потрібна не наявність згоди людини, а відсутність письмової відмови.

Ця проблема не має простого рішення. Але в той же час за нею не стоїть велика змова. Насправді вміле поєднання можливостей програмного забезпечення та редакторського контролю стає єдиним способом фільтрувати неймовірні обсяги інформації, що накопичується у всьому світі. Проте варто пам'ятати, що цілі розробників технологій, якими ми користуємося, відрізняються від наших власних.

Неважливо, хто саме виступає у ролі посередника - людина чи алгоритм: щоб успішно орієнтуватися у потоці інформації, слід змиритися з тим, що людську упередженість неможливо подолати.

Гарматенко Р.В. (НУОУ)

Аналіз інформаційних ресурсів сил оборони України

Основна особливість інформаційних процесів полягає в обов'язковій взаємодії трьох елементів: джерела, канали зв'язку, одержувачі повідомлень. Першим пов'язав інформаційну ємність сигналу із середовищем зв'язку Шеннон. Він також поставив вагу повідомлення у залежність від характеристик джерела, каналу і одержувача.

За значущістю інформаційні ресурси діляться на стратегічні, тактичні і оперативні.

Стратегічні інформаційні ресурси – це ресурси, що забезпечують перманентний процес формування менталітету нації як найбільш значущого чинника сталого прогресивного розвитку країни. До складу стратегічних ІР мають надходити перетворені у легкодоступну численним користувачам, в тому числі і в електронну форму світоглядні, культурологічні, історичні, правові та інші розділи гуманітарних і фундаментально-природничих знань.

Тактичні інформаційні ресурси включають прикладні науково-технічні, економічні, екологічні, демографічні й інші знання, перетворені в ресурс та необхідні для забезпечення розв'язання в поточному періоді проблем, наприклад, поточних проблем інформаційної чи воєнної безпеки. У воєнній сфері – це сукупність основних положень оперативного мистецтва і тактики родів військ, це воєнно-прикладні знання, що одержуються курсантами і слухачами військових навчальних закладів, статути, настанови.

Оперативні інформаційні ресурси – це поточна ділова, комерційна й інша довідкова інформація, що орієнтована на задоволення щоденних потреб у різних сферах діяльності. Для сил оборони – це відомості воєнного характеру, які добуваються (отримуються) чи створюються під час розвідки, збору інформації, інформаційної роботи штабів та іншої інформаційної діяльності, а також інформація, що циркулює в АСУ воєнного призначення.

До особливостей інформаційні ресурси належить:

інформаційні ресурси практично невичерпний, по мірі розвитку суспільства й інтенсифікації процесу використання знань їх запаси – не зменшуються, а навпаки – ростуть;

по мірі використання інформаційний ресурс не зникає, а зберігається і навіть збільшується (за рахунок конструктивної трансформації отриманих повідомлень з урахуванням досвіду, місцевих умов тощо);

інформаційні ресурси не самостійний і сам по собі має лише потенційне значення та, з'єднуючись з іншими ресурсами, він проявляється "кінетично" – як рушійна сила; - ефективність його використання пов'язана з непервинним (повторним) виробництвом знань

Отже, вищенаведене зумовлює необхідність проведення більш ґрунтовних досліджень з метою визначення потреб отримання та використання необхідних інформаційних ресурсів.

Дубовський О.Г. (ВІКНУ)

Психологічна війна: юридичні та етичні аспекти

Розвиток, виробництво та використання когнітивних технологій у військових цілях актуалізує питання застосування юридичних інструментів, існування нормативно-правових актів, які регулюють такого роду здебільшого деструктивну діяльність. Виникає проблема, як відповідні положення слід тлумачити та застосовувати у світлі конкретної когнітивної технології, наскільки міжнародне право може достатньо відповісти на юридичні виклики, які пов'язані з появою таких технологій. Важливо забезпечити можливість врахування міжнародним правом та прийнятими нормами розвитку даного перспективного напрямку в цілому. Зокрема, використання таких технологій має бути в межах чинного законодавства та прийнятих міжнародних норм та обмежень.

Військові союзи та альянси мають працювати над досягненням спільного порозуміння щодо того, як можна використовувати когнітивну зброю, щоб вона відповідала закону та відповідала міжнародним нормам. Так, наприклад, НАТО має розглянути, як Закон про збройні конфлікти (Law of Armed Conflict) буде розповсюджуватися на використання когнітивних технологій у збройних конфліктах з метою забезпечення майбутньої переваги, які рамки та обмеження щодо використання даних технологій. Враховуючи стрімкий розвиток державних стратегій використання когнітивних технологій, які у підсумку залишають лише деструктивний осад, складність та контекстний характер потенційних правових прогалин, які порушені використанням прийомів когнітивних технологій, існує гостра необхідність нормативного врегулювання та постановки правових рамок подальшого використання когнітивних технологій у військових цілях.

В той час, коли міжнародні актори інтенсивно розробляють стратегії використання когнітивних технологій з метою підвищення воєнного потенціалу та отримання військової переваги, ми не можемо дозволити собі ігнорувати ці виклики. Виникає необхідність аналізувати та прогнозувати ці виклики, оскільки існує не тільки можливість того, що ці технологічні успіхи навмисно будуть використовуватися проти нас, але сприятимуть небажанню військовослужбовців поважати закони збройних конфліктів. Не менш важливо розпізнати потенційні побічні ефекти (такі як порушення мови, погіршення

пам'яті, посилення агресії, депресія та самогубство) цих технологій. Наприклад, якби якась технологія «покращення когнітивних функцій» підірвала здатність суб'єкта дотримуватись законів про збройні конфлікти, це було б джерелом дуже серйозного занепокоєння.

Розвиток і використання когнітивних технологій створюють не лише численні етичні виклики, але й етичні переваги, такі як відновлення після посттравматичного стресового розладу (ПТСР).

Отже, політичні лідери повинні серйозно поставитися до цих викликів, розробляючи стратегії щодо використання когнітивних технологій, глибше вивчати питання та прогнозувати вплив цих технологій не лише з військової, а й з етичної точки зору, всебічно підтримати та сприяти нормативному врегулюванню та постановці правових рамок використання когнітивних технологій на міжнародній арені. Наукові дослідження за даним напрямком сьогодні актуальні як ніколи, необхідно приділити увагу не лише вивченню методів та способів здійснення психологічного впливу, а й прогнозування наслідків цього впливу та відповідно підготовці аргументованих пропозицій щодо нормативного врегулювання подібного роду діяльності.

*Дубовський О.Г. (ВІКНУ)
Гончаров С.В. (ВІКНУ)*

Особливості ведення сучасної інформаційної війни на близькому сході (на прикладі інформаційного протистояння Ірану та Саудівської Аравії)

Близький Схід є одним з найбільш активних регіонів світу за веденням інформаційно-психологічних операцій (ІПсО). Регіональні конфлікти не стихають впродовж багатьох століть та сприяють стрімкому розвитку способів ведення бойових дій. Сучасним етапом такого розвитку стала активізація боротьби в інформаційній сфері та кіберпросторі. Інформаційна війна, яка ведеться тут вже не одне десятиліття, по суті є конфліктом ідентичностей: статусних, державних, інституційних, національних, світоглядних і цивілізаційних. Це у свою чергу стимулює появу нових підрозділів, орієнтованих на проведення ІПсО, та розвиток способів та стратегій їх проведення. Це помітно серед найбільш впливових гравців регіону, а саме Ізраїлю, Саудівської Аравії та Ірану, кожен з яких розробив власну стратегію інформаційної війни, яка охоплює інформаційний простір всіх країн регіону.

Як наслідок, нові тенденції інформаційного протистояння створюють додаткові виклики для міжнародної безпеки, так як технології, які учора Іран випробовував проти Саудівської Аравії у війні в Ємені завтра будуть використані проти будь-якої іншої Європейської країни.

Аналізуючи інформаційне протистояння між Іраном та Саудівською Аравією, можна виділити ряд ключових аспектів, що визначають особливості ведення інформаційної війни на Близькому Сході, а саме:

– Релігійний аспект. Саудівська Аравія позиціонує себе як захисника сунітського напрямку ісламу та істинного арабського світу в цілому,

захищаючи святі місця мусульман. Іран є представником шіїтського, більш радикального напрямку ісламу, що передбачає постійну релігійну напруженість. Крім цього окремим фактором можна вважати іудаїзм, що закріпився за Ізраїлем і був однією з причин багатьох регіональних конфліктів.

– Інформаційний аспект. Сюди можна віднести інформаційне середовище, сформоване країнами та їх інформаційна політика. Регіон характеризується високим рівнем цензури ЗМІ, майже повною відсутністю їх незалежних представників.

– Військовий аспект. Особливості місцевості створюють додаткові можливості щодо ведення бойових дій, при цьому значно зростає ефективність використання засобів РЕБ та тактичного застосування інформаційного впливу (операція «Буря в пустелі» і подібні).

Отже, досвід, отриманий з аналізу інформаційного протистояння на Близькому Сході, повинен активно вивчатися та враховуватися Збройними Силами України при розробці новітніх стратегій ведення війни. Позитивною тенденцією є створення та розвиток кібервійськ. Подальші дослідження у цьому напрямку допоможуть імплементувати найбільш ефективні стратегії та способи ведення інформаційної війни як на Близькому Сході, так і в інших регіонах.

Дубовський О.Г. (ВІКНУ)

Дем'янчук А.В. (ВІКНУ)

Підхід США до формування міжнародного іміджу засобами м'якої сили

Автором терміну “м'яка сила” (англ. Softpower) вважається американський політолог Джозеф Най. В кінці 1980-х років під даним терміном він розумів таку форму «політичної влади», яка, роблячи акцент на власті мовні та культурні особливості, формує та реалізує здатність залучати до співпраці (в тих чи інших аспектах) або переконувати (нав'язувати свої погляди) інших міжнародних акторів без застосування “жорсткої сили”, тобто не примушуючи за допомогою військових або економічних засобів.

В даному відношенні одну з лідируючих позицій, а саме 7 місце за даними порталу «TheSoftpower 30», займають Сполучені Штати Америки. Популярність американської поп-культури та демократичних цінностей не викликає сумнівів. Акцент на їх поширення за межі власного кордону, США робило ще за часів Радянського Союзу. Сьогодні кожен знає про найвідоміші університети США. Ці та інші засоби США продовжують нагадувати світові не лише про те, що вони існують, а й те, що вони займають передові позиції в тій чи іншій галузі.

Тобто, політику “м'якої сили” США використовує для формування міжнародного іміджу, де надавалась можливість вищому керівництву держави впливати на інші регіони та країни без втрати власних позицій на міжнародній арені, не ризикуючи набуттям статусу агресора, адже все що робить Америка – це захист демократичних цінностей.

Також слід зазначити, що демократичні цінності, які сповідує США, сприяють поліпшенню її міжнародного іміджу, що в свою чергу дає можливість по розширенню мережі союзів, притоку професійних кадрів, та схильності громадськості по всьому світу приймати позицію Штатів у спірних питаннях.

Однак, за часів Д. Трампа, його адміністрація своєю діяльністю повільно розмивала основи м'якої сили США. Було закрито візові черги, не стало корисним для питань м'якої сили та формування позитивного міжнародного іміджу і те, що основною риторикою адміністрації стало гасло «Америка понад усе», що значно сприяло зростанню культури націоналізму. Скасування студентської програми Фулбрайта в США і програми Корпусу миру в Китаї є яскравим зображенням підходу його адміністрації до питань м'якої сили. Під час пандемії COVID - 19 було значно скорочено виробництво засобів масової інформації в США, освітній обмін та туризм в країну, що зменшило потенційні можливості для просування власних демократичних цінностей по всьому світу.

Президент Д. Байден, в свою чергу, активно слідує політиці зближення з ключовими міжнародними лідерами, а також приділяє увагу формуванню тепліших відносин, що має вирішальне значення, адміністрація також налагоджує відносини з населенням та іншими недержавними суб'єктами. Це досить ефективно з огляду на те, що впливовість та важливість подібних суб'єктів на міжнародній арені наразі продовжує зростати.

Проте відносини легше зруйнувати, ніж відновити, і Сполучені Штати десятиліттями розривали відносини з союзниками. Прикладом можуть слугувати шпигунські суперечки адміністрацій Обама і Буша і неодноразові критичні зауваження президента Трампа на адресу НАТО. Адміністрація Байдена може і повинна відновити ці відносини за допомогою усних зобов'язань, які повинні бути підкріплені діяльністю в цьому напрямку.

*к.т.н., доц. Жилін А.В. (ІСЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського)
Болюх М.О. (ІСЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського)*

Система анонімізації персональних даних особистості в мережі Інтернет

В наш час глобальної інформатизації суспільства, розвиток та вплив мережі Інтернет як на пересічного громадянина, так і на державні установи будь-якого рівня, невинно зростає. У Всесвітній мережі Інтернет так само проводяться «бойові дії» як і в наземному чи повітряних просторах. В Інтернеті застосовуються ті ж самі підходи, етапи та методи проведення операцій, зокрема, й прихованих. Однією з вимог щодо проведення таких спеціальних дій, акцій, операцій в мережі Інтернет є забезпечення анонімності співробітників, адже проведення таких спеціальних дій та операцій в мережі Інтернет може призвести до розкриття особи та її особистих даних – деанонімізації.

Будь-які дії певної особи (користувача) в мережі Інтернет можуть бути викриті (прослідковані), адже кожна дія залишає «відбитки» і кожен користувач має унікальні ідентифікатори (атрибути), що так само залишаються в даних «відбитках» і, як наслідок, це призводить до збору особистих даних про цього користувача зловмисниками, які використовуватимуть ці дані у власних цілях. У контексті проведення спеціальних дій, операцій це є неприпустимим. Адже для звичайного користувача це може призвести лише до втрати коштів або отримання несанкціонованого доступу до його профілей у соціальних мережах чи онлайн-банкінгу, а для працівника спеціалізованого підрозділу певної силової структури – втрати державних даних чи розкриття під час проведення спеціальних операцій.

Враховуючи вищевказане, постає потреба у збереженні особистих даних та приховуванні дій працівника, що проводить спеціальній дії, операції, тобто – анонімізації. Для цього використовують спеціальні методи та засоби, наприклад: VPN, анонімайзер, брандмауер, додаткові налаштування. Такі методи та засоби пропонується класифікувати наступним чином: програмно-апаратні засоби, програмні засоби, організаційно-технічні методи та спеціалізовані програмно-апаратні комплекси. Проте, проблема постає у тому, що окремо кожен із цих засобів або методів приховують чи змінюють лише окремий певний ідентифікатор користувача (IP-адресу, MAC-адресу, медійний «відбиток»), а необхідним є приховування усієї сукупності таких ідентифікаторів або ж більшості з них. У такому випадку використовують методології, тобто порядок застосування методів та засобів у поєднанні між собою, які можна реалізовувати у вигляді автоматизованих систем.

Пропонується система анонімізації особистих даних користувача в мережі Інтернет, яка складається з наступних компонентів: легенда та інше онлайн-життя, Oracle VM VirtualBox, Windscribe VPN + Browsec, торифікована система WhonixGateway + Whonix Workstation та додаткові налаштування системи для унеможливлення витоку WebRTC, DNS, cookies, Java. Систему було розгорнуто, протестовано і отримано досить високий рівень анонімізації користувача.

*к.т.н., доц. Жилін А.В. (ІСЗЗІ КПП ім. Ігоря Сікорського)
Креховецький А.Ю. (ІСЗЗІ КПП ім. Ігоря Сікорського)*

SOC – як підрозділ протидії інформаційним атакам противника

На сьогоднішній день кіберпростір являється одним з можливих театрів воєнних дій. Ведення спеціальних інформаційних операцій (СІО) є одною з складових гібридної війни, яка ведеться на території України. Технічним підґрунтям для успішного проведення СІО є кібератаки спрямовані на інформаційні ресурси. Тому актуальним є питання забезпечення кіберзахисту інформаційних ресурсів України.

Оптимальним організаційно-технічним підрозділом, який здатен протидіяти кібератакам є securityoperativecenter (SOC). SOC – це команда, яка

складається з аналітиків безпеки, в задачі яких входить виявлення та аналіз інцидентів кібербезпеки, оперативне реагування, запобігання їх виникненню та складання звітності. Поєднання в SOC технологій, процесів та людей забезпечує централізований захист від кібератак в інформаційно-телекомунікаційних системах. На сьогоднішній день існує велика кількість технологій, які автоматизують процес виявлення та реагування на кіберінциденти. Вони дозволяють збирати актуальну інформацію про інформаційно-телекомунікаційну систему, корелювати виявлені події та відображувати дану інформацію в зручній для аналізу формі. Проте навіть використання найновіших технологій не можуть вилучити роль людини в забезпеченні функціонування SOC. Тому важливим є рівень знань й вмінь аналітиків в сфері забезпечення інформаційної безпеки.

Враховуючи це, для забезпечення навчання та відпрацювання практичних навичок протидії кібератакам курсантами Інституту спеціального зв'язку та захисту інформації України НТУУ КПІ ім. Ігоря Сікорського, авторами було розроблено та впроваджено в експлуатацію навчальний ситуаційний центр виявлення та реагування на кіберінциденти CSIRT-ED, який діє в рамках оперативного центру виявлення та реагування на кіберінциденти України. CSIRT-ED реалізовано на програмних засобах з відкритим програмним кодом. Використання системи оркестрації, автоматизації та реагування на кіберінциденти з відкритим програмним кодом TheHive забезпечує всі необхідні умови для проведення навчання в умовах, що наближені до реальних. Також вона допомагає відслідковувати дії осіб які навчаються, відпрацьовувати інциденти як в команді так і особисто, підтримує інтеграцію з великою кількістю засобів для проведення аналізу та автоматично будує статистику, що до результатів виконання поставлених курсантам задач.

Проведення аналізу реальних інформаційних подій в навчальному ситуаційному центрі забезпечує отримання курсантами навичок щодо виявлення потенційних кібератак та здобуття практичного досвіду аналізу та реагування на них.

к.військ.н., доц. Кацалан В.О. (НУОУ)

Моделювання моніторингу інформаційного простору

Законодавча база у системі національної безпеки України, у першу чергу дозволяє окреслити основні функції держави, тобто функціональні складові, які спрямовані на забезпечення воєнної безпеки:

- моніторинг загрозливих ситуацій національній безпеці у воєнній сфері;
- прогнозування розвитку загрозливих ситуацій національній безпеці у воєнній сфері;

- вироблення і прийняття управлінських рішень щодо захисту суверенітету держави на основі чинного законодавства та міжнародного права, у тому числі шляхом застосування воєнної сили;

- підтримка бойової могутності (спроможності) воєнної організації держави (сектору безпеки і оборони) для стримування та відсічі агресії;

- ресурсне забезпечення сфери воєнної безпеки держави.

Для з'ясування пріоритетності зазначених функцій в реалізації військового будівництва в Україні важливою проблемою є оцінка рівня внеску виконання кожної із функцій в забезпечення воєнної безпеки держави, зокрема, функції моніторингу обстановки загрозливих ситуацій національній безпеці України у воєнній сфері.

Моделювання процесів моніторингу інформаційних ресурсів передбачає розгляд питань пов'язаних з розповсюдженням, використанням інформації яка має цифровий формат обігу даних.

На кожному етапі моделювання для заданого періоду оцінюються дані, які мають цифровий формат обігу в інформаційних системах сил оборони. Здійснюється завантаження інформаційних повідомлень та їх вибірка за ключовими словами іде їх ідентифікація (віднесення інформаційного повідомлення до визначених напрямів та спрямування (негативне, позитивне, нейтральне).

Наступні етапи моделювання передбачають проведення розрахунку показників розповсюдження повідомлень. Враховуються лише ті повідомлення, які пройшли попередню обробку на актуальність змісту. Для кожного інформаційного повідомлення, що містить негативне спрямування, визначається напрям реалізації впливу (особовий склад, командири).

Виходячи з цього алгоритм моделювання процесів моніторингу інформаційних ресурсів виконується за результатами оброблення інформаційних повідомлень з визначених джерел. Для забезпечення повноти охоплення джерел моніторингу та оперативності оброблення інформаційних повідомлень пропонується створення елементів змішаного моніторингу з єдиною базою даних. Це дозволить здійснювати моніторинг у визначеному регіоні, зоні, районі з метою визначення рівня розповсюдження та використання інформації.

*к.психол.н., доц. Колісник О.Л (НУОУ)
Третяк С.Д. (НВМКЦ "ГВКГ")*

Групи та фактори загроз інформаційної безпеки

Загрози інформаційній безпеці – сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку життєво важливим інтересам особистості, суспільства і держави в інформаційній сфері. Основні загрози інформаційній безпеці можна розділити на три групи:

- загрози впливу неякісної інформації (недостовірної, фальшивої, дезінформації) на особистість, суспільство, державу;
- загрози несанкціонованого і неправомірного впливу сторонніх осіб на інформацію і інформаційні ресурси (на виробництво інформації, інформаційні ресурси, на системи їхнього формування і використання);
- загрози інформаційним правам і свободам особистості (праву на виробництво, розповсюдження, пошук, одержання, передавання і використання інформації; праву на інтелектуальну власність на інформацію і речову власність на документовану інформацію; праву на особисту таємницю; праву на захист честі і достоїнства і т. ін.).

Фактори загроз за видовою ознакою поділяються на політичні, економічні та організаційно-технічні.

Під політичними факторами загроз інформаційній безпеці розуміють:

- зміни геополітичної обстановки внаслідок фундаментальних змін у різноманітних регіонах світу, зведення до мінімуму ймовірності світової ядерної війни;

- інформаційна експансія розвинених країн, які здійснюють глобальний моніторинг світових політичних, економічних, воєнних, екологічних та інших процесів, та розповсюджують інформацію з метою здобуття односторонніх переваг;

- знищення колишньої командно-адміністративної системи державного управління, а також системи забезпечення безпеки;

- низька загальна правова та інформаційна культура сторін.

Основними економічними факторами загроз безпеці інформації є:

- включення інформаційної продукції в систему товарних відносин;

- критичний стан вітчизняних галузей промисловості, яка виробляє засоби інформатизації та захисту інформації;

- розширення кооперації із зарубіжними країнами в розвитку інформаційної інфраструктури.

Основними організаційно-технічними факторами загроз інформаційній безпеці є:

- недостатня нормативно-правова база у сфері інформаційних відносин, у тому числі в галузі забезпечення інформаційної безпеки;

- недостатнє регулювання державою процесів функціонування та розвитку ринку засобів інформатизації, інформаційних продуктів та послуг;

- широке використання у сфері державного управління та кредитно-фінансової сфери незахищених від витоку інформації імпортованих технічних та програмних засобів для зберігання, обробки та передавання інформації;

- зростання обсягів інформації, яка передається відкритими каналами зв'язку.

к.і.н. Супрунов Ю.М. (ВІКНУ)

Геополітичні аспекти інформаційно-психологічного протистояння – логіка навчального курсу

В продовження двох доповідей на тему інформаційного виміру геополітичних концепцій в контексті концептуально-методологічної зброї на конференціях ВІКНУ у 2019-2020 роках стало можливим окреслити логіку побудови нового навчального курсу «Геополітичні аспекти інформаційно-психологічного протистояння».

З урахуванням освітньо-професійної програми бакалавра «Міжнародні комунікації у воєнній сфері» та змісту навчального плану навчальний курс передбачає:

вивчення теоретичних основ геополітики та сучасних геополітичних концепцій в контексті національних інтересів України з урахуванням

міжнародної практики, тенденцій глобалізації та інтеграції України у світовий простір;

опанування первинними практичними навичками щодо аналізу сучасних геополітичних концепцій в контексті зовнішньополітичної орієнтації Українина матеріалах, отриманих з відкритих джерел інформації, аналізу і прогнозування характеру і напрямів розвитку воєнно-політичної обстановки у визначених регіонах;

розуміння геополітичних аспектів інформаційного протиборства (геополітичного протиборства як основного чинника формування мети та завдань інформаційно-психологічного протиборства; геополітичних ознак інформаційного впливу; основних геополітичних наративів інформаційної боротьби). Це визначає наступну логіку курсу:

1. Методологія аналізу сучасних геополітичних концепційна основі теоретичних основ геополітики, їх спадкоємності від попередніх концепцій (пан-ідей), впливу на формування стратегій національної та воєнної безпеки (воєнних доктрин) відповідних держав та відповідний характер воєнно-політичної обстановки у визначених регіонах світу;

2. Методика аналізу інформаційної складової визначених геополітичних концепцій у трьох площинах:

зміст (сутність) самої концепції;

основні наративи інформаційно-психологічного впливу (ІПсВ) на визначені цільові аудиторії (політичні та інтелектуальні еліти тощо);

інформаційно-пропагандистське забезпечення впровадження концепції.

3. Методика моніторингу практичної геополітики держав в контексті проявів впливу визначених геополітичних концепцій (пан-ідей):

А. За трьома площинами інформаційної складової пан-ідеї (концепції) :

за змістом (сутністю) пан-ідеї в сучасній інтерпретації;

за основними наративамина інформаційно-психологічного впливу на цільові аудиторії, які можуть мати місце;

за проявами інформаційно-пропагандистського забезпечення її реалізації на рівні державних і недержавних акторів.

Б. За формами контролю геополітичного простору: демографічним, культурно-цивілізаційним, політичним, економічним, інформаційним, комунікаційним, військовим...

Детально розглядається методика моніторингу за кожним напрямом. Так наприклад, за змістом (сутністю) самої концепції в сучасній інтерпретації – аналізується сутність і зміст відомої пан-ідеї та її сучасні інтерпретації шляхом вивчення:

її першооснов (носіїв), результатів реалізації в історичній ретроспективі, геополітичні наслідки...;

сучасних проявів інтересу в наукових колах, серед державного керівництва та громадськості (активізація історичних пошуків у певному напрямі, наукові статті, концепції розвитку (національної безпеки) країни, виступи (їх динаміка)...;

сучасного рівня поширення геополітичної концепції (пан-ідеї) у суспільстві та серед політичних лідерів (конкретні особи, їх статус тощо...), виховання / навчання у різних формах власної еліти та представників інших країн у визначеній інформаційній матриці;

програм політичних партій (у т.ч. характеру їх передвиборчих гасел), громадських організацій, створення та функціонування певних державних інституцій (національної пам'яті) тощо.

Приклад моніторингу можливої реалізації геополітичної концепції за культурно-цивілізаційним напрямом (з метою направленої зміни культури / культурної експансії, традицій, релігії, ідеологій, культурних архетипів (від поведінкових до світоглядних):

просування власної культури і цінностей (створення, заохочення і підтримка, у т.ч. матеріальна власних культурних осередків – статистика в динаміці...);

пропагування традицій та ідеалізація спільного історичного минулого з країною-суперником;

пропагування мас-культури та нетрадиційних етичних поглядів, маргіналізація культурного поля країни суперника;

переведення національної писемності на інший алфавіт;

сприяння організації середньої і вищої освіти власною мовою на території країни-суперника;

дроблення (фрагментація!) традиційної для країни-суперника церкви на кілька конкуруючих;

прозелітизм – просування власної церкви на канонічну територію іншої конфесії тощо.

Важливим є забезпечення комплексності і цілісності моніторингу для отримання повних і об'єктивних результатів аналізу.

Таким чином, запропонована логіка проходження навчального курсу дозволяє за встановлений бюджет навчального часу забезпечити мету курсу та програмні результати навчання.

Ковальов С.Ю. (НУОУ)

Аналіз завдань підрозділів, які залучаються до ведення інформаційної операції

Сьогодні провідні країни світу не можуть обійтися без існування підрозділів, призначенням яких є участь в інформаційній операції. Першим підрозділом такого виду були частини психологічних операцій (PSYOPS) у Сполучених Штатах Америки. В цій державі підрозділи PSYOPS входять до складу сухопутних і військово-повітряних сил. Невеликі частини планують і виконують обмежені операції у складі ВМФ. На відміну від інших держав, підрозділам та службовцям PSYOPS усіх видів збройних сил заборонено здійснювати операції на території США.

У Німеччині для аналогічних потреб створено Центр оперативної інформації (ZentrumOperativeInformation), якому підпорядковано Батальйон

оперативної інформації 950. Батальйон і центр підпорядковані новоствореному Командуванню Об'єднаної Служби Підтримки (Streitkräftebasis). Загалом, у цих підрозділах близько тисячі службовців. Німецькі фахівці інформаційної війни керують операціями НАТО в Афганістані та Косові.

У Російській Федерації за інформаційну діяльність відповідає безпосередньо Адміністрація президента, на яку підпорядковуються підрозділи Федеральної служби безпеки та Медіа Холдінг, завданням яких є інформаційна діяльність на території колишніх республік Радянського Союзу, зокрема й України. Для впливу на соціальні мережі через Інтернет створено два інформаційних центри: Ольгіно та Сколково. Загальна мета зазначених інформаційних центрів полягає у створенні в Україні плацдарму для впливу на українську політику шляхом просування відповідних політиків.

Виходячи із умов функціонування Збройних Сил України та стану їх оснащення можна визначити, що такими чинниками можуть бути:

недостатня готовність Збройних Сил України виконувати завдання за призначенням в умовах деструктивного інформаційного впливу в мирний час та в особливий період;

діяльність Збройних Сил України в інформаційному просторі носить несистематичний, фрагментарний характер;

координація роботи відповідних структурних підрозділів відсутня, система активної протидії інформаційним загрозам до теперішнього часу не створена.

Отже, наведений аналіз завдань підрозділів, які залучаються до ведення інформаційної операції дозволяє визначити функції, пов'язаних з формуванням та реалізацією інформаційної діяльності Збройних Сил України.

Красюк А. (ВІКНУ)

Степанишин Р.Д. (ВІКНУ)

Зміна політичної ситуації в Афганістані та її можливий вплив на геополітичну обстановку в країнах середньої Азії (на прикладі Таджикистану)

Виведення військ НАТО з території Афганістану та стрімке захоплення території країни радикальним ісламістським рухом “Талібаном” значно погіршив ситуацію в Центральній Азії. Незважаючи на певну очікуваність приходу до влади бойовиків, фактично блискавичне захоплення ними влади в Кабулі змусило сусідні країни Середньої Азії змінювати свою позицію стосовно руху “Талібан”.

На фоні більшості країн регіону, які виразили готовність вести хоча б мінімальні перемовини з лідерами бойовиків, необхідно виділити керівництво Таджикистану, яке відкрито не підтримує діяльність “Талібанау” та відмовляється навіть від неформальних зв'язків з ним. Така позиція таджикської сторони зумовлена рядом факторів:

по-перше, президент Таджикистану Емомалі Рахмон надавав допомогу угрупованню етнічних таджиків, які боролися з талібами в кінці 1990-х років і

продовжує підтримувати етнічні таджикські угруповання в долині Панджшер. Саме завдяки цьому Емомалі Рахмон і зберігає відносно високу громадську підтримку серед населення країни;

по-друге, офіційний Душанбе розраховує на підтримку РФ, в тому числі військову. Цьому сприяє визнання Росією руху “Талібан” терористичною організацією, а також наявність на території Таджикистану 201 військової бази збройних сил РФ.

Принципова позиція таджикського керівництва сприймається “Талібаном” як пряма загроза, що суттєво погіршує ситуацію в регіоні. Так, представники руху “Талібан” Абдул Гані Барадар та АбдулСаламХанафі заявили, що Таджикистан втручається у внутрішні справи Афганістану та такі дії таджикської сторони отримають адекватну протидію. Різкі висловлювання вищого керівництва “Талібану” дали поштовх для розпалювання антитаджикських настроїв серед бойовиків угруповання, відправки до кордону з Таджикистаном бійців підрозділу спеціального призначення “Лашкар-і-Мансурі” та висловленням лідерів таджикського крила “Талібану” “ДжамаатАнсаруллах” готовності до прямого вторгнення на територію країни.

Разом з тим, незважаючи на нібито значну ескалацію ситуації на таджиксько-афганському кордоні, сценарій військового конфлікту між Таджикистаном та талібами в найближчій перспективі необхідно визнати малоімовірним. На сьогодні рух “Талібан” не володіє достатніми фінансовими ресурсами для організації вторгнення на територію Таджикистану, а враховуючи неоднозначну внутрішню ситуацію в Афганістані першочерговим завданням талібів буде налагодження стабільного функціонування владних інституцій на території країни. Варто додати, що “ДжамаатАнсаруллах” не є впливовою частиною руху “Талібан”, яка мала би можливість впливати на рішення керівництва або самостійно проводити воєнні операції, особливо проти Таджикистану, який є членом ОДКБ та користується підтримкою РФ.

Тому гучні заяви талібів можна розглядати виключно як засіб інформаційного тиску на таджикське керівництво з метою зміни його позиції стосовно підтримки Фронту національного супротиву в Панджерській долині. Крім того, такі заяви об’єктивно є вигідними для Емомалі Рахмона, який може використовувати їх для отримання додаткової міжнародної підтримки, консолідації населення Таджикистану та, як наслідок, створення сприятливих умов для передачі влади своєму старшому сину Рахману.

Мілих Є.Г. (НУОУ)

Аналіз характеристик системи стратегічних комунікацій Збройних Сил України

Належне виконання функцій і завдань Збройними Силами України, як основних суб’єктів забезпечення обороноздатності держави вимагає досягнення необхідного стану інформаційної безпеки у воєнній сфері. Виконання цього завдання можливе за рахунок удосконалення різних систем, як цивільного так і військового призначення. Але в умовах агресії Російської

Федерації досліджувати на скільки потрібно удосконалювати систему управління, розвідки або якусь іншу є досить кропітким і довготривалим процесом. Тому тільки комплексне, скоординоване і належне використання стратегічних комунікацій Збройних Сил України дозволить забезпечити інформаційну безпеку у воєнній сфері.

Аналіз нормативно-правової бази Міністерства оборони України та Збройних Сил України свідчить про те, що система стратегічних комунікацій Збройних Сил України досі визначена тільки фрагментарно, як окремі елементи інформаційної безпеки при якому здійснюється запобігання шкоди через:

- неповноту, невчасність та невірогідність інформації;
- негативний інформаційний вплив;
- негативні наслідки застосування інформаційних технологій;
- несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації.

Основу наведених характеристик складають загрози інформаційній безпеці Збройних Сил України, якими є наміри, дії (бездіяльність) або явища та чинники, прояв яких може призвести до негативних наслідків і нанесення шкоди інформаційній інфраструктурі та інформаційним ресурсам військових частин.

Так під час, визначення альтернативних форм (способів) бойових дій необхідною є якомога більш повна та достовірна інформація щодо: мети розв'язання воєнного конфлікту противником; співвідношень сил і засобів угруповань військ сторін та їх умовних компонентів; розмаху воєнних дій у воєнному конфлікті, тощо. При цьому, важливим є недопущення витоку даних про наявність такої інформації у нашому органі військового управління.

Таким чином, система стратегічних комунікацій Збройних Сил України повинна забезпечувати створення найкращих умов для ведення бойових дій (операцій) військами (силами) та отримання максимально бажаних ефектів під час інформаційних впливів на інформаційну інфраструктуру противника.

Мороз О.Ю. (НУОУ)

Особливості моніторингу ознак психологічного впливу

Запорукою адекватної протидії для ефективного застосування військ (сил) є прогнозування психологічного впливу противника в можливих умовах ведення бойових дій.

Для прогнозу цілей протилежної сторони (противника) у кожному сценарії визначають напрямок зосередження основних зусиль, кількість сил і засобів, які залучаються до ведення бойових дій, а також можливі ознаки інформаційно-психологічного впливу противника. Враховуючи, що зазначені складові мають свою послідовність моделювання яка не скоординована за місцем і часом в силу того, що застосовуються різні підходи до моделювання. Це дає можливість стверджувати те, що за таких умов визначити можливі

наслідки від інформаційно-психологічного впливу противника сьогодні досить складно.

Метою тез доповіді є опис особливості проведення моніторингу під час виявлення ознак психологічного впливу.

Стосовно негативного психологічного впливу на особовий склад військ (сил) слід зауважити, що він може здійснюватися як загальний (на військовослужбовця як людину в суспільстві) переважно у мирний час, так і як спеціальний (на воїна та захисника) переважно в особливий період.

У сучасних умовах ведення бойових дій військ (сил) спрогнозувати ефект від інформаційно-психологічного впливу противника визначити являється складним завданням.

Найбільшого поширення набули такі моделі, як *МакКола*, *Боема*, *ISO 9126*, *модель якості FURPS* та *модель Дрома*.

Модель МакКола – стала першою і широко відомою моделлю. Вона була запропонована в 1977 р. У ній характеристики якості розділені на три групи:

фактори, що описують інформаційний простір з позиції користувача і задаються вимогами.

критерії, що описують інформаційний простір з позиції розробника і задаються як цілі.

метрики, використовуються для кількісного опису та вимірювання якості.

Умовно кожен фактор якості має критерії – числові рівні. Значення кожного критерію є граничним і визначається на початку розробки. Безпосередньо об'єктивно оцінити чи виміряти чинники якості досить важко, тому застосовують метрики, які полегшують вимірювання і оцінювання.

Таким чином, запропонований підхід дозволяє визначити ознаки психологічного впливу противника. Це характеризує зміст способів інформаційно-психологічного впливу противника та являється основою для прогнозу поведінки особового складу під час виконання ним бойових завдань.

Дубовський О.Г. (ВІКНУ)

Парфенов О.М. (ВІКНУ)

Особливості інформаційно-пропагандистського впливу через мережу інтернет (на прикладі терористичних організацій Талібан та Іділ)

Після терактів 2001 року увесь світ обрав курс на боротьбу з тероризмом. Протягом багатьох років США здійснювало антитерористичну діяльність у країнах Близького Сходу, проте теократичні та націоналістичні прагнення деяких окремих лідерів не вщухали. Під лозунгами про звільнення власних земель від іноземних загарбників сформувався міцний скелет для поширення ісламізму на боротьбу з «невірними».

Одним з таких об'єднань став ІДІЛ або «Ісламська держава Іраку і Леванту», котра набула популярності після захоплення міста Мосул (друге за величиною місто в Іраку) та перемоги над 30-тисячною іракською армією 10 червня 2014 року. Після здобуття перемоги, з метою забезпечення

міжнародної підтримки, визнання суб'єктності на міжнародній арені, підтримки на підконтрольній території та в регіоні Близького Сходу угруповання стало активно використовувати мережу Інтернет. Для поширення джихадистських наративів ІДІЛ використовує складну диференційовану систему поширення дописів у соціальних мережах, що не має як такого єдиного координуючого центру. Децентралізована інформаційна мережа ІДІЛ у соціальних медіа складається з чотирьох рівнів: «офіційні» (авторизовані керівниками терористів) акаунти організації; «напівофіційні», які є агрегаторами контенту з «офіційних»; особисті акаунти бойовиків та акаунти «співчуваючих», тобто осіб, які не є безпосередніми членами ІДІЛ.

Окрім ІДІЛ останнім часом, особливо після відведення військ США з території Афганістану, поширився вплив Талібану, котрий захопивши територію Афганістану, знову заявив свої права на світовій арені, бажаючи виступити на Генасамблеї ООН. Найбільшою перевагою Талібану у здійсненні інформаційно-пропагандистського впливу у мережі Інтернет є те, що на виміну від ІДІЛ, США не визнало Талібан як терористичне угруповання, що дозволяє йому активно використовувати західні інструменти соціальних мереж без загрози миттєвого видалення контенту. Завдяки цьому на офіційних Твіттер-акаунтах лідерів Талібану кількість підписників сягає одного мільйону. Після захоплення влади в Афганістані кількість постів значно зросла, замість трьох постів на добу їх кількість може сягати п'ятдесяти. Окрім цього їх популярність підвищується через посилення провідних ЗМІ, що збільшує вагомість Талібану у світі.

Отже, обидві ці організації незважаючи на доволі теократичну структуру, імплементують власні наративи за допомогою мережі Інтернет. Незважаючи на початкові слабкості в озброєнні та людському ресурсі, у порівнянні з ворогуючими сторонами, ці терористичні організації досягли успіхів у мережі Інтернет, звичайно, застосовуючи різні підходи та використовуючи різні канали. Виявлення та порівняння шляхів та способів ведення пропагандистських кампаній цих організацій можна враховувати як під час ведення операції Об'єднаних сил, так і в процесі організації державних стратегічних комунікацій.

Онисьук В.С. (НУОУ)

Методика оцінювання рівня інформаційного впливу на особовий склад Збройних Сил України

Прийняття рішення про локалізацію виявлених інформаційно-психологічного впливу противника принципово відрізняється від обчислення або вибору рішення про рівні загроз інформаційній безпеці у воєнній сфері не тільки відсутністю формальної процедури, але й змістом, яким є прийняття рішення до якого входить переоцінка корисності результату отриманого системою розвідки на підставі внутрішніх критеріїв більш високого рівня, що залежать від ситуації.

Ціль ухвалення рішення щодо локалізації інформаційно-психологічного впливу противника складається в досягненні Збройними Силами України деякого бажаного результату – запобігання або зниження можливого ураження об'єктів, а також своїх сил і засобів.

Методики визначення рівня інформаційного впливу на особовий склад Збройних Сил України під час проведення антитерористичної операції з боку ймовірного противника (сепаратистів, терористів) ґрунтується на виявленні розходжень станів діяльності Збройних Сил України в зоні проведення антитерористичної операції, що перебуває в районах бойового призначення наших засобів розвідки.

У наведеній методиці необхідно визначити загальний ефект. Під загальним ефектом в даному випадку розуміється, що це - молоді люди, які закінчили навчання, отримали вищу освіту, проте не реалізували себе віком від 23 до 25 років, які відносяться до міського населення та молоді люди, які закінчили навчання, отримали вищу освіту, проте не реалізували себе віком від 23 до 25 років, які відносяться до сільського населення) будуть діяти, як вимагає наша ціль (залучити максимальну кількість кандидатів для вступу до лав ЗСУ), а й відповідно, для досягнення ППЦ (ЦА вступає на проходження військової служби до лав Збройних сил).

Зовнішні та внутрішні причини – це причини поведінки особистості всередині людини (її свідомість, внутрішні переконання) або в навколишньому його середовищі. Тобто, внутрішні причини – це ті, що йдуть від людини, а зовнішні (ситуативні) - ті, що залежать від певних зовнішніх ситуацій, тої чи іншої поведінки інших людей.

Отже, рівень інформаційного впливу на особовий склад Збройних Сил України може бути визначений в результаті виявлення проведених противником (сепаратистами, терористами) інформаційних дій з використанням детерміністської або імовірнісної логіки. У зв'язку з високим ступенем відповідальності за прийняте рішення граничні значення для рівнів інформаційного впливу на особовий склад повинні встановлюватися з використанням великої кількості інформації.

Отрош О.М. (НУОУ)

Особливості виявлення інформаційних загроз в умовах гібридної війни

В умовах гібридної агресії Росії проти України державна інформаційна політика передусім зосереджується на реалізації системи заходів щодо протидії руйнівному інформаційному впливу, насамперед:

запобігання інформаційним загрозам (викликам, впливам) шляхом здійснення превентивних заходів із забезпечення інформаційної безпеки держави;

виявлення інформаційних загроз та деструктивних впливів, яке полягає у систематичному моніторингу, аналізі й прогнозуванні появи реальних або потенційних інформаційних загроз;

ліквідацію наслідків негативних інформаційних впливів.

Важливим етапом при реалізації заходів пов'язаних з виявленням деструктивних впливів, є процедура моніторингу та оцінювання загроз інформаційній безпеці України в цілому та у воєнній сфері зокрема. При цьому у воєнній сфері така процедура має свої та властиві лише їй специфічні особливості, які передбачають виявлення негативного зовнішнього впливу на особовий склад Збройних Сил нашої держави, його аналіз за якісними і кількісними показниками, визначення форм та способів інформаційної боротьби.

Аналіз умов гібридної війни дозволяє класифікувати сценарії в яких будуть застосовуватись війська (сили):

бойові дії високої інтенсивності (регіональна війна) – війна за участю двох і більше держав (коаліцій, груп держав) зі всіма ознаками найрішучіших воєнно-політичних цілей проти України, що несе загрозу втрати незалежності, суверенітету та територіальної цілісності нашої держави. Він може стати результатом ескалації воєнних конфліктів більш низької інтенсивності. Бойові дії сухопутних угруповань можуть вестися в межах одного регіону (операційної зони), а збройна боротьба може розповсюдитися на всю територію держави та прилягаючі акваторії морів, повітряний і космічний простір;

бойові дії середньої інтенсивності (локальна війна) – війна між двома і більше державами, торкається переважно інтересів тільки цих держав. Бойові дії можуть вестися в межах одного регіону (операційній зоні), а збройна боротьба розповсюджуватися на значну територію;

Отже, актуальність проблеми виявлення інформаційних загроз та деструктивних впливів не викликає сумнівів. Досвід АТО показав, що сьогодні перед органами військового управління, відповідальними за інформаційну безпеку держави у воєнній сфері, стоїть ряд важливих та складних завдань, одним з яких є визначення інформаційних загроз, а також факторів, що можуть вплинути на хід та результати збройного конфлікту.

*Наконечний Д.В. (ВІКНУ)
Степанишин Р.Д. (ВІКНУ)*

Доцільність будівництва Білоруської АЕС як інструмент впливу Російської Федерації

Планування та організація будівництва Російською Федерацією за кордоном таких важливих інфраструктурних та промислових об'єктів як атомні електростанції автоматично призводить до зростання політичної та інформаційної активності довкола цих фактів. Це зумовлено занепокоєністю міжнародної спільноти, що Під виглядом ядерної «добродетельності» Російська Федерація отримує змогу впливати на енергетичну безпеку цілих регіонів світу. Росія має довгу історію використання енергетичних важелів для досягнення політичних цілей, і ця «енергетична зброя» є потужним геополітичним інструментом. Завдяки реалізації проєктів у ядерній сфері

Росія отримує доступ до енергетичної системи країни, де реалізує проєкт, фактично на 100 років.

Метою дослідження є визначення доцільності побудови АЕС у Республіки Білорусь та цілі Росії в ході реалізації цього проєкту.

Ідея будівництва Білоруської АЕС була озвучена в 2008 році. Цьому передували публічні заяви президентів Російської Федерації та Білорусі про трагедію розпаду Радянського Союзу. У серпні 2020 року розпочався фізичний пуск першого енергоблоку атомної електростанції в Островці. Це означає, що комерційні операції відбудуться в першому кварталі 2021 року. Фактично з цього моменту Білорусь з імпортера електроенергії перетворюється на експортера. Однак це лише теоретично, оскільки бажаючих купувати білоруську електроенергію немає. Категоричну негативну позицію стосовно цього висловили Республіка Польща та країни Балтії.

Російська Федерація очікувала такої реакції ринку. Незважаючи ні на що, вона продовжує фінансувати проєкт на 90% і дає Білорусі доступ до кредитів на суму до 10 мільярдів доларів. Така активність урядом РФ зумовлена наступними перевагами:

географія російських ядерних проєктів нагадує кордони колишнього східного блоку часів холодної війни. Цей факт говорить про те, що Російська Федерація використовує енергетику для посилення політичної залежності центральноєвропейських країн.

нинішня російська адміністрація взяла стратегічний курс на відновлення глобального впливу Москви за радянським зразком.

розміщення атомних електростанцій у європейських країнах також дає змогу Російській Федерації визначити вигідний фарватер для потенційного зіткнення з силами НАТО – Сувальський коридор.

Отже, будівництво Білоруської АЕС є стратегічною інвестицією Російської Федерації. Це може знадобитися для надійного електропостачання Калінінграда, Білорусі, а також країн Балтії при відбудові нового формату Радянського Союзу. Додаткова кількість енергії також знадобиться для розміщення додаткових збройних сил РФ. Тому Російська Федерація активно діє на енергетичному фронті, будує атомні електростанції, нові трубопроводи, інфраструктуру СПГ, розвиває арктичний регіон, фінансує збройні конфлікти для ліквідації конкурентів, а також лобіює через корумповані еліти інших країн зручні умови для продаж російської електроенергії, нафти та інших ресурсів.

*Пархомчук О.О. (ВІКНУ)
Степанишин Р.Д. (ВІКНУ)*

Військово-технічна політика Російської Федерації та її всебічне забезпечення

Торгівля озброєнням, військовою технікою і технологіями військового та подвійного призначення є важливим інструментом впливу у зовнішній політиці. Зв'язки між державами у оборонно-промисловому комплексі створюються за рахунок навчання, технічного обслуговування, модернізації, матеріально-технічного забезпечення наданого державою-продавцем. Таким

чином, продаж зброї передувє посиленню дипломатичного та економічного співробітництва.

У зв'язку з геополітичною обстановкою в Україні та світі, є доцільним розглянути експорт озброєнь/техніки саме Російської Федерації. Ця держава є безпосереднім агресором відносно України, тому аналіз експортних та виробничих можливостей оборонно-промислового комплексу (далі – ОПК) противника є одним з першочергових завдань сьогодення.

РФ – друга країна за обсягом експорту військової продукції і займає близько 20% усього ринку озброєнь і техніки станом на 2020 рік і поступається лише США (34%). Згідно з даними Федеральної служби з військового та технічного співробітництва РФ (далі – ФСВТС), у 2019 році експорт озброєнь, техніки, технологій та послуг військового призначення склав 5,7% усього російського експорту (\$14 мільярдів).

На експорт РФ припадає 40% усіх систем ППО/ПРО, 26% систем ракетного озброєння, 24% авіації військового призначення, 22% усієї броньованої техніки (танки, БТР, БМП, броньовані позашляховики, тощо), 23% бойових кораблів та субмарин, 29% двигунів для різного роду систем та техніки, 21% флотського озброєння, 9% радарів та сенсорів, 8% артилерійських систем та близько 12-13% усіх інших видів озброєння. Не варто забувати і про нелегальну торгівлю озброєнням та технікою, у якій РФ була помічена і ці прецеденти неодноразово ставали приводом для ряду політичних скандалів у світовому інформаційному просторі.

Стає зрозуміло, що забезпечення державного оборонного замовлення і експортної конкурентоспроможності цілковито залежить від ефективного функціонування оборонно-промислового комплексу, системи військово-технічного співробітництва та проведення науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт. В РФ функціонує ряд аналітичних центрів, що займаються дослідженням цих процесів, ключовими з яких є CenterForStrategic&InternationalStudies, CongressionalResearchService, SIPRI, DefenseIntelligenceAgency, InstitutFrançaisDesRelationsInternationales, Центр аналізастратегий и технологий (ЦАСТ), Центр аналіза мировой торгівлі оружием (ЦАМТО).

Неможливо розглядати військово-технічну політику РФ власне без розуміння інституціональної структури системи, що її утворює. Доцільним є дослідити діяльність ФСВТС, РОСОБОРОНЭКСПОРТУ, ДК РОСТЕХ, РОСКОСМОС, РОСАТОМ, Міністерства оборони, внутрішніх справ, промисловості і торгівлі, федеральних служб, що стосується ОПК, ВТС, НДДКР та інформаційного супроводження цих елементів.

Вивчення вищевказаних питань дозволяє на основі отриманих даних зробити прогноз щодо змін позицій РФ на глобальному ринку озброєнь, динаміки виробничих можливостей ОПК, перспективних розробок і не тільки. Важливо зробити ряд висновків, що допоможуть у плануванні власних дій, та у подальшому спонуканні до дій своїх геополітичних союзників у питаннях послаблення можливостей РФ у виробництві озброєнь та перешкоджання експорту російського ОВТ економічними методами. Такий підхід дасть змогу послабити оборонний потенціал РФ та її позиції на міжнародній арені.

Аналіз способів маніпулювання громадською думкою в інтересах цивільно-військового співробітництва

У сучасній війні ворог докладе всіх зусиль для здійснення військового шахрайства. Наша власна інформаційна діяльність в інтересах цивільно-військового співробітництва повинна не лише тісно співпрацювати з військовими операціями, організовувати та планувати агітацію та напади на сторони супротивника, а також швидко та точно виявляти пропаганду та шахрайство ворога, аналізувати та розкривати інтригу противника супротивника, і керувати власною командою на всіх рівнях.

Як уже зазначалось, найважливіша роль у процесі маніпулювання громадською думкою належить до інформаційних заходів, які можуть проводитись в інтересах цивільно-військового співробітництва. Для досягнення цієї мети відпрацьовано велику кількість прийомів. Узагальнивши ці прийоми і виділивши ряд найпоширеніших способів маніпулювання громадською думкою:

"Визначення". Ідеї, особистості, об'єкти поєднуються з певними характеристиками (позитивними чи негативними залежно від завдань, які ставлять перед собою маніпулятори), які через їх часте повторення засвоюються людьми як очевидні, які не потребують доказів.

ЗМІ часто замість представлення фактів інтерпретують їх, одразу надаючи значення та оцінки певним особам, подіям, вчинкам. Це перешкоджає критичному осмисленню аудиторією та сприяє створенню системи стереотипів та "ярликів".

"Блискауча всеосяжність". Зображуючи будь-які події, в яких необхідно заручитися підтримкою аудиторії, застосовують вирази, які переконують, що абсолютна більшість суспільства підтримує таку точку зору ("переважна більшість", "громадська думка"). Алгоритм дій приблизно такий: спершу політики з допомогою соціологічних опитувань, політологічних центрів, куплених журналістів, учених, та різного роду впливових осіб створюють так звану громадську думку.

Варто згадати про теорію «спіралі мовчання» Е. Ноель-Нойман, яка полягає у тому, що індивід усвідомлюючи, що його погляди збігаються з поглядами більшості, висловлює їх значно охочіше. І навпаки, якщо він має протилежне відчуття, то прагне зберігати мовчання щодо своїх поглядів, ухиляючись від опитувань, або видає неправдиву інформацію.

Таким чином, використання наведених способів маніпулювання громадською думкою в інтересах цивільно-військового співробітництва дозволить докорінно переломити ситуацію та сфокусувати інформаційні заходи на молоді (саме вони є нашою опорою, оскільки мають іншу ментальність, ніж ті, хто жив у СРСР та стараннями російської пропаганди хочуть туди повернутися).

Плужник Є. О. (ВІКНУ)
Степанишин Р.Д. (ВІКНУ)

Стратегія і тактика впливу транснаціональних корпорацій на прийняття державних рішень

Сучасна система міжнародних відносин в рамках процесів глобалізації безпосередньо пов'язана з впливом транснаціональних корпорацій на світову спільноту. Стрімкий розвиток транснаціонального бізнесу став причиною поглиблення і результатом розширення глобалізаційних процесів у світі, викликав зростання економічної могутності транснаціональних компаній.

Набираючи силу і втягуючи у сферу своїх інтересів фінансові, природні, людські ресурси та технології, ТНК рішуче заявляють про власні політичні амбіції. Висока транскордонна ефективність, гнучкість, фінансові й інформаційні можливості дозволили ТНК стати новими акторами світової політики.

Сучасні ТНК мають широкі можливості і арсенал відповідних інструментів для політичного втручання у внутрішні справи країн, що їх приймають і для впливу на їх зовнішню політику у різних сферах: економічній, соціокультурній, політичній, екологічній і т.д.

Головним методом втручання ТНК у прийняття державних рішень для досягнення власних інтересів виступає лобізм та його різновиди, такі як політичний, тобто законодавчий, виконавчий і судовий. Також існують наступні методи втручання в політику держави-реципієнта:

- підкуп державних діячів та чиновників, а також осіб які приймають рішення;
- спонсорство політичних партій та просування їх до влади;
- надання аналітичних та консалтингових послуг та забезпечення, виконання функцій «фабрик думок» та «мозкових центрів» корпораціями для держави;
- використання складного комплексу маркетингових, рекламних, психологічних та інформаційних інструментів «м'якої сили» ТНК;
- інформаційний та психологічний тиск на еліти та керівництво країн.

Отже, зважаючи на перманентне зміцнення корпораціями своїх позицій як в економічному, так і в політичному плані, а також на все більшу залежність держав-реципієнтів від них, постає питання вивчення інструментів впливу ТНК на систему державного управління, що, в свою чергу, дасть змогу завчасно розпізнати та розробити механізми протидії такого роду втручання в справи України.

Римський І.І. (ВІКНУ)
Степанишин Р.Д. (ВІКНУ)

Роль таргетингу і брендингу як чинників впливу сучасних бізнес-стратегій

Швидкі темпи інформатизації суспільства змінили процедуру і підхід до створення сучасних і соціально-адаптивних бізнес стратегій. Активна глобалізація і розвиток інформаційних технологій стали визначними факторами у створенні глобального інформаційного простору, що в свою чергу, надало змогу для комунікації із великим загалом людей. Таким чином,

змінилась не тільки психологія сучасного індивіду, а й підходи відповідного інформаційного та психологічного впливів на нього.

Перехід в постіндустріальне суспільство поступово створив нерівномірність у розподілі інформації: Інтернет-комунікації почали активно витісняти попередні канали її поширення. На сьогоднішній день радіо і традиційні ЗМІ не мають впливу на широкі маси, тоді як онлайн-ресурси становлять основний процент серед каналів комунікації. Така диспропорція відкрила нові можливості доступу до різних аудиторій користувачів, але також швидко перенасатила Інтернет-мережу інформаційним потоком, що якісно відобразилось на сприйнятті інформації та ставленні до неї.

За таких умов різко зростає важливість *таргетингу* як інструменту роботи з аудиторіями. Дана технологія дозволяє визначити і класифікувати за сукупністю певних рис відповідну аудиторію як кінцевого отримувача інформації. Відповідно до аналізу, формується сама інформація чи інформаційний продукт, що заздалегідь буде відповідати певним критеріям, які визначають і об'єднують в одну групу обрану категорію користувачів (тематика, географічне розташування, стать, соціальний статус, особисті уподобання тощо). Таким чином, власна зацікавленість в отриманій інформації підсилює її сприйняття.

Таргетинг залишається важливим інструментом для взаємодії із реципієнтом інформації. Правильно здійснений аналіз і вибір цільових аудиторій збільшує ефективність донесення інформації, що на сьогоднішній день визначається вже не так кількісними показниками, а своєчасністю і повнотою її сприйняття. Переймання нових підходів в таргетингу, що постійно набуває нових елементів під впливом розвитку технологій, і їх подальше застосування є важливими процесами у забезпеченні проведення ПсО, в яких робота з цільовими групами займає провідне місце.

Паралельно з цим, зростає роль *брендингу*, що являє собою весь маркетинговий процес створення бренду, його реєстрації та управління ним. Тобто йдеться про створення самого бренду, назви та особливо символів товару чи компанії. У процесі брендингу бренд постає сутністю, що розвивається у часі, — від марки як концепції, що складається з відомих елементів (фірмової назви, фірмового знаку, стилю, слогана), до чітко сприйнятої покупцем сукупності функціональних, емоційних, смислових елементів, що мають відношення як до самого товару, і до способів його представлення. З іншої точки зору, можна говорити про формування стійкого образу зі специфічним набором характеристик і асоціацій, що розгортає боротьбу за «серце та розум» як особистості, так і певної таргетно підібраної групи. Процес брендингу має носити стратегічний та цілісний характер; повинен зосереджуватись на створенні образу бренду, для чого всі маркетингові зусилля мають бути об'єднані. Таким чином, правильний симбіоз таргетингу і брендингу дає можливість говорити про більшу перспективу їх використання, розширюючи цей досвід за межі бізнес-ринку, і зосереджені результати на процесі формування позитивного стійкого образу України в контексті сучасної інформаційної та іміджевої війни.

*к.т.н., доц. Кулініч О.М.(ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського)
Роскот А.С. (ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського)*

Автентифікація на основі нейронних мереж

В сучасному суспільстві розвиток технологій і постійний обмін інформацією є основою прогресу. Питання захисту інформації є невід'ємною складовою національної безпеки. Розвиток та інтеграція штучного інтелекту, машинного навчання, на сьогодні, є вагомим напрямком. Найбільш ймовірно, що протягом найближчого часу військові, розвідувальні та інші спеціальні структури триматимуть курс саме на впровадження та використання систем на основі нейронних мереж.

Потенціал для використання технології автентифікації у контексті безпеки досить об'ємний і мало досліджений. Одним з можливих методів автентифікації є розпізнавання облич. Основним завданням алгоритму розпізнавання облич є його впровадження в систему автентифікації для удосконалення методів захисту інформації, а також зменшення ризиків входження в систему неавторизованих користувачів. В інформаційній сфері сформувалися два напрями захисту від несанкціонованого доступу. У системах фізичного захисту називаються системами управління доступом, а в комп'ютерній сфері – системами ідентифікації та автентифікації.

В основі біометричного методу лежить аналіз унікальних характеристик, його умовно поділяють на фізіологічний та поведінковий методи. Прикладами для фізіологічних можуть слугувати: відбитки пальців, райдужна оболонка ока, розпізнавання обличчя, долоні рук, сітківка ока, а для поведінкових: підпис, клавіатурний почерк, натискання на клавіатуру. При розпізнаванні обличчя системою, яка вирішує дану задачу необхідно врахувати сукупність факторів: відмінності обличч різних людей, зміна ракурсу обличчя, зміна освітлення, виразу обличчя, наявність перешкод на зображенні, що можуть частково перекривати об'єкт. Дослідження показують що на основі нейронної мережі можна побудувати систему розпізнавання обличчя людини по зображенню. Метод виділення ключових ознак для опису об'єкта здійснюється шляхом автоматичного аналізу навчальної вибірки. Проте більша частина інформації щодо ознак вводиться вручну. Для автоматичного застосування таких аналізаторів вибірка має бути досить великою та охоплювати усі можливі ситуації. Головний принцип системи розпізнавання – представити вхідні зображення у вигляді однієї спільної матриці, яка буде складатися із суми базисних компонент зображень. Для ефективного використання алгоритму розпізнавання необхідно додатково забезпечити якість зображення шляхом фільтрації шумових складових та сегментації або кластеризації.

Таким чином, автентифікація на основі нейронних мереж – це перша лінія захисту інформаційного простору. Саме від коректності рішення залежить чи можна дозволити доступ до ресурсів системи конкретному користувачеві.

Деякі особливості інформаційно-психологічного протиборства в умовах сучасної гібридної війни

В умовах глобальних трансформацій світова спільнота на чолі з акторами міжнародних відносин повинна своєчасно реагувати на появу нових викликів і загроз у різних сферах життєдіяльності, які впливають на забезпечення як міждержавних, так і національних інтересів. Зокрема в умовах сучасної гібридної війни, яка передбачає комплексне застосування воєнних, політичних, економічних, культурно-цивілізаційних, інформаційних та інших факторів, причому інформаційно-психологічне протиборство у різних формах в ній має безперервний характер.

Зазначимо, що в процесі глобальної геополітичної конкуренції (боротьби) з метою захисту або руйнування світогляду / свідомості політичної еліти та населення країни використовують інформаційно-психологічну зброю, до складу якої входять: концептуально-методологічна, хронологічна (історична), фактологічна та лінгвістична зброя. Кожен із зазначених видів може видозмінюватися у двох вимірах: конструктивному та деструктивному. Застосування такої зброї у деструктивному вимірі формує визначену маніпулятивну гру, яка впливає на свідомість цільової аудиторії та суспільно-політичну обстановку у визначених країнах / регіонах.

Особливий інтерес являє застосування концептуально-методологічної зброї (світоглядної, методологічної інформації, що формує картину світу, місце в ньому країни і народів, визначає напрями їх розвитку та стратегію захисту), в першу чергу через впровадження та інформаційного забезпечення певних геополітичних концепцій (пан-ідей). Моніторинг їх практичного реалізації та інформаційного забезпечення дозволить своєчасно виявити реальні наміри визначених геополітичних суб'єктів, ключові наративи інформаційної політики держав та відповідно наративи стратегічних комунікацій на стратегічному та оперативному рівнях.

Виходячи з того, що на сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства загострюється геополітичне інформаційне протиборство, можна стверджувати, що дії держав, до сфери геополітичних інтересів яких входить Україна, спрямовані на нав'язування нашій державі своєї політичної волі і визначеного бачення майбутнього, комплексу меншовартості народу, громадянського інфантилізму, концептуальної залежності еліти, відсутність стратегічної культури. Основною ж метою проведення операцій з використанням як традиційних, так і нетрадиційних засобів протиборства є дестабілізація політичної ситуації в країні.

Таким чином, дослідження інформаційної складової геополітичних концепцій (пан-ідей) визначених країн є вкрай актуальним і повинно забезпечити органи державного управління своєчасною інформацією та рекомендаціями для адекватної інформаційної політики на випередження з метою забезпечення національної (інформаційної) безпеки.

Безпекова політика Польщі (в контексті інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного управління)

Аналіз безпекової політики Республіки Польща в контексті зростання економічного і геополітичного потенціалу країни, її ролі у формуванні системи колективної безпеки в Європі, пріоритетного воєнно-політичного партнерства з США достатньо актуальний для завдань інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного і військового управління.

В межах дослідження проаналізовані методологічні засади безпекової політики держави, особливості безпекової політики Польщі, розглянуто пан-ідею “Польща від моря до моря”, її сучасні прояви у різних сферах, можливі наслідки її реалізації та вплив на сучасні українсько-польські відносини.

У тому числі визначені основні тенденції реформування / змін воєнної організації Польщі: нормативно-правової бази, воєнної доктрини і збройних сил Польщі, досліджено безпековий сектор Польщі та направленість її інформаційної політики, військову співпрацю зі Збройними силами України та іншими країнами регіону.

Окремо досліджено організацію та досвід застосування за призначенням сил спеціальних операцій Польщі, структур інформаційно-психологічного протиборства в контексті можливого використання актуального досвіду для потреб Збройних Сил України.

Уточнено визначений в попередньому дослідженні (за планом бакалаврської роботи) узагальнений комплекс проблемних питань у воєнно-політичному співробітництві Польщі та України з урахуванням розвитку воєнно-політичної обстановки в регіоні.

Актуальність магістерської роботи полягає в розробці окремих рекомендацій щодо інтенсифікації воєнно-політичного співробітництва України з Республікою Польща на основі гармонізації і вирішення проблемних питань двосторонніх відносин та використання Україною досвіду безпекових структур Польщі, особливо сил спеціальних операцій.

Активізація співпраці між країнами особливо важлива на фоні чергового загострення стосунків України з Угорщиною з одного боку та з Республікою Білорусь і Російською Федерацією з іншого, що створюють небезпеку для всього європейського регіону, а також з огляду на те, що Польща буде головувати в Раді Європи з 2025 року, це може бути на користь процесу євроатлантичної інтеграції України.

Зібраний, структурований та систематизований аналітичний матеріал, в першу чергу у воєнному контексті, дозволить створити інформаційно-забезпечувальну базу для аналітичних підрозділів органів державного управління, може бути корисним у створенні бази та інструментів воєнно-політичного співробітництва з Польщею з огляду на стратегічний характер українсько-польських стосунків для обох держав та східноєвропейського регіону в цілому.

Боротьба з кіберзлочинністю – міжнародна справа

В діяльності багатьох міжнародних організацій значна увага приділяється розширенню міжнародної співпраці в боротьбі зі злочинністю у сфері високих технологій. Оскільки об'єкти посягання знаходяться у кіберпросторі, який необмежений державними кордонами, кіберзлочинність є міжнародною проблемою. Зокрема, Рада Європи вважає, що без державного контролю комп'ютерних мереж не можна обійтися, а законодавче регулювання кіберпростору в окремо взятій країні малоефективне. Формування міжнародно-правових засад співробітництва держав у боротьбі з інформаційною злочинністю розпочалось з 90-х років XX століття, а концептуальні дослідження були зосереджені переважно на питаннях міжнародно-правового регулювання боротьби із комп'ютерною злочинністю в рамках універсальних міжнародних організацій і в контексті міжнародної інформаційної безпеки.

Деякі вітчизняні дослідники проблематики кіберзлочинності (В. М. Бабакін, І. В. Європіна, В. В. Марков) висловлюють думку, згідно з якою успішна боротьба проти транснаціональної комп'ютерної злочинності вимагає тісного, швидкого, ефективного й функціонального міжнародного співробітництва усіх державних структур у розслідуванні такого роду злочинів.

У міжнародній діяльності з реагування на кіберзлочини є також питання, які потребують негайного вирішення, наприклад внесення змін до чинного законодавства щодо порядку та підстав виконання запитів, отриманих від правоохоронних органів країн, у зв'язку з ратифікацією Конвенції про кіберзлочинність. Характер злочинів у сфері комп'ютерної інформації вимагає міждержавного підходу до протидії їм, ефективність якого недосяжна без міжнародного співробітництва.

Одним з основних документів, що регулює порядок проведення розслідувань кіберзлочинів, є європейська Конвенція по боротьбі з кіберзлочинністю. Важливим є положення Конвенції, яке дає можливість приймати законодавчі та інші заходи, що уповноважують компетентні органи конфісковувати дані, що є у провайдера Інтернету і необхідні для розслідування кіберзлочинів, аби подібним чином убезпечити їх від знищення.

На теперішній час базовою основою міжнародного рівня з мінімізації загроз впливу кіберзлочинності є Конвенція Ради Європи про злочинність в кіберпросторі, прийнята 23 листопада 2001 року у Будапешті (Будапештська конвенція). У Європейському Союзі активно працює Центр із боротьби з кіберзлочинністю (EuropeanCyberCrimeCentre). В Україні також створено Національний координаційний центр кібербезпеки, а також Державний центр кіберзахисту та протидії кіберзагрозам.

Автор вважає, що лише колективними зусиллями міжнародної спільноти через тісну взаємодію державних інститутів можна забезпечити ефективну протидію кіберзлочинності, вдосконалюючи міждержавне співробітництво у сфері боротьби зі злочинами з використанням нових інформаційних технологій.

Окремі аспекти зовнішньої політики Туреччини

В основі воєнно-країнознавчого аналізу Турецької Республіки знаходяться питання її зовнішньої політики, яка з 90-х років минулого століття поступово набула значного динамізму у відносинах з державами Близького Сходу, Кавказу, Середньої Азії та Африки і свідчить про намагання країни стати регіональним лідером та об'єднати території, що колись входили до Османської імперії, навколо Анкари відповідними спільними проектами у політичній, економічній, воєнно-технічній, культурній та інших сферах, що фактично забезпечує Туреччині відповідні форми контролю зазначеного геополітичного простору.

Проведений аналіз показує, що в основі практичної зовнішньої політики країни лежать три геополітичні концепції, а саме пантюркізм, панісламізм та неоосманізм. Для реалізації трьох концепцій в практичній політиці проблемним питанням може бути недостатність економічних, політичних, цивілізаційних, військових та інших ресурсів в умовах регіонального і глобального геополітичного суперництва. Але разом з цим, на наш погляд, може мати місце взаємодія можливостей кожної з концепцій, своєрідна синергія, що посилює можливості країни в практичній зовнішній політиці, міжнародних відносинах з дуже різними країнами, які можуть належати до конкуруючих геополітичних суб'єктів, наприклад, Ісламською Республікою Іран та Саудівською Аравією.

Особливий інтерес викликає воєнно-політична складова політики Анкари, характер її змін в контексті подій Нагірно-Карабаської війни. Проведений івент-аналіз вірмено-азербайджанського конфлікту в Нагірному Карабасі, який охоплює період трьох найгостріших збройних конфронтацій (25 лютого 1992 р. – 10 листопада 2020 р.), надає можливість зробити наступні висновки:

1) з самого початку досліджуваного періоду Туреччина досить активно надавала допомогу Азербайджану, проте приховано або ж за допомогою політичних дій, адже уникала безпосереднього зіткнення з російською армією. Однак, в процесі останніх бойових дій вересня-листопада 2020 року Туреччина вже більш відкрито та впевнено підтримувала Азербайджан на міжнародній арені, не дивлячись на засудження як зі сторони Заходу, так і Російської Федерації (РФ). Це вказує на те, що Турецька Республіка готова боротися за території, що мають для неї національний інтерес;

2) Починаючи з 1992 року, інтереси РФ та Турецької Республіки постійно пересікалися. Обидві країни надавали військову допомогу та міжнародну підтримку сторонам конфлікту. Однак, мотивації у держав були дещо різними: для Москви було важливо зберегти свій контроль над обома країнами і Південним Кавказом в цілому, тому вона постачала зброю як Вірменії, так і Азербайджану. В той же час, Туреччина, активно користуючись

ідеологією пантюркізму, підтримувала лише Азербайджан, що за уявленнями Анкари входить до «Великого Турану», адже їй було важливо створення спільного газопроводу до Європи в обхід Росії та незалежність Азербайджану від РФ. Вірменія ж з давніх часів була «кісткою в горлі» Туреччини - перепорою в реалізації пантюркістських планів турецької влади та ще одною мотивацією допомоги азербайджанській стороні.

3) Туреччина демонструє певну незалежність від Західних країн та РФ та від їх ставлення до її дій, ситуативне використання міждержавних відносин з різними геополітичними центрами, а також готовність боротися за досягнення своїх цілей на межі прямого протистояння з глобальними геополітичними центрами. З Туреччиною завжди тісно пов'язують ідеології пантюркізму, неоосманізму та панісламізму, поширення ідей яких виявляє не лише жорстку, але і «м'яку силу» Анкари.

При подальшому проведенні воєнно-політичного аналізу Туреччини доцільно також враховувати певні національні традиції її зовнішньої політики, де авторитет керівника держави може бути абсолютним та безумовним, та особистісні фактори її лідера, які можуть суттєво впливати на прийняття рішень. Так, президент Ердоган, відходячи від ідей Ататюрка, все частіше повертається до значно більш окреслених ісламом поглядів на розбудову держави. Попри часом дуже агресивну риторику, Туреччина продовжує розглядати відносини з США та членство в НАТО як довгострокові гарантії безпеки, хоча у кожному кроці Ердоган прагне наголосити на своїй абсолютній незалежності від Вашингтону. Певний інтерес являють також окремі елементи опосередкованої взаємодії Туреччини в регіоні Північного Кавказу з Ізраїлем та Великою Британією.

Отже, на сучасному етапі Туреччина позиціонує себе як регіонального лідера і країну, що ставить собі за мету стати вагомим глобальним гравцем. Та все ж, можливо, політику сучасної Туреччини не можна розглядати ані як зміну орієнтації, ані як відродження імперських традицій. Вона спрямована на ситуативне прагматичне використання різнопланових геополітичних суб'єктів, де Анкара має свої політичні, економічні, безпекові й інші інтереси.

Перетворення Туреччини на країну «центральної» й «торгуючої» дає їй можливість позиціонувати себе як важливого актора на міжнародній арені. Зі сторони Ердогана все частіше звучить риторику про захист народів, близьких Туреччині по крові і вірі одночасно з активною взаємодією із неісламськими та нетюркськими державами. Це свідчить про те, що сучасна турецька влада використовує як ідеології Османської імперії, так і користується всіма перевагами світської держави Ататюрка для реалізації зовнішньополітичних інтересів по всьому світу, відновлення чи встановлення контролю геополітичного простору у певних регіонах Євразії та Африки, претензій на особливий статус в ООН тощо.

Інформаційні загрози в національному кіберпросторі

Аналіз ведення локальних війн і збройних конфліктів останнього десятиліття доводить, що протиборство у військовій сфері дедалі частіше переміщується у віртуальний інформаційний простір – кіберпростір.

Інформаційна війна реалізує асиметричні рішення та передбачає проведення заходів інформаційного впливу, спрямованих на систему управління, комп'ютерні інформаційні мережі та населення.

Сучасна війна дедалі більшою мірою стає війною на ураження та руйнування свідомості противника та консолідацію свідомості власного народу.

Україна в теперішніх умовах є об'єктом добре організованої інформаційної війни, яку проводить Російська Федерація.

Для здійснення інформаційно-психологічного впливу на широку цільову аудиторію тимчасово окупованих територій України, донесення інформації вигідної для Російської Федерації, створена відповідна розгалужена інформаційна інфраструктура, задіяний інформаційний медіа-ресурс та Інтернет з широким використовуються соціальних мереж і месенджерів.

За час ведення збройної агресії Російською Федерацією проти України суттєво активізувалася діяльність проросійських адміністраторів і модераторів, що спрямована на приховану зміну поведінки населення України.

У зв'язку з блокуванням соціальної мережі "ВКонтакте" на території України, сформовано бачення, що даний ресурс не несе загрози інформаційно-психологічного впливу на населення України, однак Російська Федерація, як країна-агресор, зберігає активність даного ресурсу на українському напрямку, користуючись тим, що з території України досить легко отримати доступ до заблокованої мережі за допомогою VPN, і в той же час активно блокує діяльність VPN-провайдерів для захисту власного інформаційного простору.

Незважаючи на задекларовану нейтральність соціальної мережі "Facebook", дана мережа активно використовується Російською Федерацією для просування проросійських наративів, а також дискредитації структур державної влади та висміювання українського контексту на сторінках соціальних мереж.

Останнім часом набули популярності Telegram-канали, які за своїм функціоналом та політикою досить активно використовуються як новинний ресурс. Саме цей формат і використовується країною-агресором, поширюючи фейкові дискредитаційні матеріали, в основі яких використовуються проблеми соціально-побутового характеру та криміногенні чинники з метою підбурення місцевого населення до конкретних акцій, спрямованих на протиправні дії.

На думку авторів, основним напрямком діяльності правоохоронних структур України у кіберсфері має бути всебічний аналіз контенту інформаційного потоку, розміщеного в мережі Інтернет, соціальних мережах, месенджерах спрямованого з ресурсів Російської Федерації, задля забезпечення державної безпеки.

Васьковський А.О. (ВІКНУ)
к.і.н. Супрунов Ю.М. (ВІКНУ)

Національна меншина як інструмент зовнішньополітичного впливу

Забезпечення прав національних меншин є традиційно гострим питанням в міжнародних відносинах, яке можливо використовувати як інструмент демографічного контролю геополітичного простору. Власну національну меншину за кордоном можна використовувати як інструмент для досягнення зовнішньополітичних цілей, здійснюючи через неї опосередкований вплив на державних та недержавних акторів міжнародних відносин.

Після підписання Тріанонського мирного договору (04.06.1920, втрачено 72 % території і 64 % населення Королівства Угорщина, у тому числі 3 мільйони етнічних угорців), утворилася велика угорська національна меншина в ряді європейських країн, яка переважно була компактно розміщена та відповідно консолідована, що є сприятливим фактором для підтримання геополітичної концепції – пан-ідеї «Велика Угорщина», головна мета якої полягає в поверненні певного контролю над втраченими у 1920 році територіями. Єдиний шлях для об'єднання угорської нації в сучасних умовах лише один, це мовне та культурологічне єднання, що ґрунтується на збереженні національних традицій.

Угорщина намагається досягати цілей пан-ідеї під виглядом гуманітарної політики, використовуючи угорську національну меншину в суміжних з Угорщиною країнах як інструмент задля повернення контролю над втраченими територіями, спочатку культурного, демографічного та інформаційного, а надалі, можливо, економічного та політичного. Використання історичних міфів, національних гасел та звертання до проблем угорської національної меншини за кордоном, є також ефективним для підвищення власного політичного рейтингу у внутрішньополітичній боротьбі.

Отже, угорський уряд активно використовує власну національну меншину в місцях її компактного проживання у сусідніх країнах як інструмент для досягнення зовнішньополітичних інтересів, а також для підвищення рейтингу правлячої партії Віктора Орбана «Фідес».

Це визначає актуальність подальших досліджень за планом магістерської роботи в контексті моніторингу та аналізу проявів прихованих та явних заходів встановлення геополітичного контролю в комплексі його різних форм на територіях суміжних з Угорщиною країн та впливу на характер міждержавних відносин в регіоні.

Ховрич І.В. (ВІКНУ)
к.і.н. Супрунов Ю.М. (ВІКНУ)

Економічна складова геополітичного проекту Китаю «один пояс – один шлях»

На сьогоднішній день геополітичний проект Китаю «Один пояс – один шлях» – є найбільшим геоекономічним проектом в сучасній історії людства. Він має на меті створення нових та зміцнення існуючих міжнаціональних зв'язків, а також посилення інтенсивності економічних, культурних і

політичних обмінів. У найближчі десять років ця ініціатива Китаю скоріш за все залишатиметься найбільшим макроекономічним проектом у світі. Варто зазначити, що керівництво Китаю, об'єктивно зацікавлене в процесах економічної глобалізації, розглядає “Один пояс – один шлях”, як інструмент побудови відкритої світової економіки та сприяння подальшої лібералізації міжнародної торгівлі та інвестицій. Китай також виступає за створення зон вільної торгівлі, за промислову кооперацію і нові форми співробітництва у фінансовій сфері уздовж усього “Поясу і шляху”.

Ідея геополітичного проекту була заявлена з приходом до влади Сі Цзіньпіна у 2012 році і визначила перехід від принципів зовнішньої політики Ден Сяопіна: “приховувати можливості та чекати свого часу; триматися в тіні, не показувати себе” до заявленого Сі Цзіньпіном в листопаді 2014 року: “прагнути досягнень”. Геоекономічні інструменти торгівлі, інвестицій, надання допомоги, грошово-кредитної політики, інфраструктурних проектів та ін. ефективні не тільки як забезпечення ефективної участі Китаю в міжнародному розподілі праці та конкурентних переваг, але й забезпечення країні доступу до ринків сировини і збуту продукції навіть в умовах військово-політичного протистояння з США та їх найближчими союзниками. А в країнах / регіонах, які приймають участь в проекті, його реалізація може сприяти встановленню з боку КНР економічної та інших форм контролю геополітичного простору.

Проект “Один пояс, один шлях” безпосередньо стосується і країн Європейського Союзу, бо, по-перше, європейські компанії мають особливий економічний інтерес для китайських інвесторів з огляду на їхній високотехнологічний рівень та інноваційний потенціал. З іншого боку «Один пояс – один шлях» відкриває КНР доступ на європейський ринок. Важливим фактором також виступає те, що Європа є кінцевим пунктом китайського Нового Шовкового шляху.

Приблизно \$350 млрд. заплановано Китаєм на конкретні проекти в рамках ініціативи вже до 2022 року. Завершення проекту «Один пояс, один шлях» заплановане на 2049 рік (до 100-річчя утворення КНР), що має призвести до консолідації величезного Європейсько-Азіатського простору і частини Африки – це 65 країн, в яких проживає понад 4 млрд. осіб.

Однією з найбільш важливих умов реалізація даного геополітичного проекту є його інформаційно-пропагандистське забезпечення на рівні держави, в основі якого:

- міжнародні форуми «Один пояс, один шлях» за участю лідерів держав і урядів;

- рада інформаційної мережі «Один пояс, один шлях», до діяльності якої приєдналися 182 ЗМІ з 86 країн світу;

- інші інформаційні структури КНР включно структури інформаційно-психологічного протидіяння, які повинні протидіяти спробам впливу на країни-учасники проекту. Основні наративи пропагандистської стратегії КНР:

 - «Розповідати китайську історію, поширювати голос Китаю»;

«Зберігати спадщину стародавнього Шовкового шляху і розвивати дружні зв'язки»;

«Пояснювати значення терміну "Один пояс - один шлях", підвищувати інформованість громадськості».

Таким чином, з огляду на глобальний характер проекту та його вплив на зміну геополітичної картину світу, протидію реалізації проекту з боку інших геополітичних гравців, дослідження інформаційної складової геополітичного проекту КНР «Один пояс – один шлях» (в контексті інформаційного протиборства) є актуальним.

*Поліванчук Д.А. (ВІКНУ)
к.і.н. Супрунов Ю.М. (ВІКНУ)*

Комплекс проблемних питань між Україною та Угорщиною

Воєнно-країнознавчий аналіз Угорщини (в контексті інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного управління) передбачає дослідження визначеної сукупності складових воєнного країнознавства, а саме воєнно-географічну; воєнно-економічну; воєнно-політичну; воєнно-демографічну оцінки країни; особливості її воєнної організації та структуру збройних сил, сили і засоби забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки, спецслужби і на цій основі визначення комплексу проблемних питань у відносинах між Україною та Угорщиною та розробку окремих рекомендацій щодо їх вирішення.

Угорщина, як країна, що межує з Україною, є членом НАТО та ЄС, має транзитне значення для транспортної інфраструктури України (у т.ч. її газотранспортної системи), пов'язана давньою історією з західними регіонами нашої держави, є її торговим і політичним партнером. Тому збалансоване рівноправне дружнє партнерство з нею позитивно впливатиме на процес євроінтеграції та євроатлантичної інтеграції України, сприятиме економічному зростанню обох країн, ефективній безпековій політиці в регіоні.

В процесі дослідження попередньо визначені проблемні питання у відносинах між Україною та Угорщиною, серед яких втручання у передвиборчий процес в Закарпатській області, протизаконна паспортизація громадян України – представників угорської національної меншини тощо.

Найбільш гострі питання пов'язані з національними та культурними проблемами, питаннями мови та освіти угорської національної меншини в місцях її компактного проживання, так як вони безпосередньо зачіпають інтереси людей та вийшли на міжнародний рівень в контексті розгляду спірних питань у Венеціанській комісії Ради Європи та Європарламенті.

Однак аналіз свідчить, що ці питання ще й використовуються як інформаційний привід для вирішення більш глибоких проблем, які визначаються геополітичними чинниками, серед яких прояви геополітичної концепції (пан-ідеї) «Велика Угорщина» в контексті реалізації елементів демографічного, культурно-цивілізаційного контролю в окремих районах Закарпаття.

Також потребують подальшого дослідження питання впливу інших суб'єктів геополітики, передусім Російської Федерації, на відношення між Україною та Угорщиною, а також особливості політики Угорщини у складі ЄС (міграційна політика, бюджетні питання, гармонізація законодавства країни з нормативними документами ЄС тощо), що може позначатись на ситуації в регіоні.

Таким чином, питання визначення комплексу проблемних питань у відносинах між Україною та Угорщиною з розробкою окремих рекомендацій щодо їх вирішення є вкрай актуальним завданням для аналітичного забезпечення органів державного управління, у т.ч. в сфері інформаційної політики держави, сприяння процесам євроатлантичної інтеграції України.

Сич С. В. (ВІКНУ)

Степанишин Р. Д. (ВІКНУ)

«М'яка сила» як інструмент інформаційного супроводження сучасної зовнішньої політики Китаю

Концепція та поняття «м'яка сила» з'явилося в міжнародних відносинах після опублікування книги «М'яка сила: засоби досягнення успіху в світовій політиці» Джозефом Наєм. Спочатку цей термін асоціювався винятково з США, оскільки в своїй книзі він присвятив окремий розділ, що називався «М'яка сила та зовнішня політика Сполучених Штатів Америки», щодо того, яким чином Америка повинна себе вести, щоб залишатися єдиною наддержавою.

З 1978 року Ден Сяопін почав реалізовувати політику «Відкритих дверей». З цього періоду Китай почав всебічно розвиватися. Спочатку, він показував винятково видатні економічні досягнення, зокрема, в 2010 року ВВП КНР перевищив ВВП Японії. В 21 столітті Китайська Народна Республіка почала використовувати різноманітні інструменти та засоби «м'якої сили».

«М'яка сила» Китаю має свої певні особливості, що зумовлені китайською культурою та менталітетом. В її сучасних проявах ми можемо чітко спостерігати відтінки вчення давньокитайських філософів Конфуція та Сунь Цзи. Одним з найкращих прикладів може слугувати створення Інститутів Конфуція та політики щодо обміну студентів.

Особливу увагу потрібно приділити економічним аспектам. З 2013 року Китайська Народна Республіка почала активно реалізовувати свою ініціативу «Один пояс, один шлях». На початку бюджет складав лише 1 трильйон доларів, а в 2020 році, відповідно до неофіційних даних, він варіюється від 4 до 8 трильйонів доларів. Також КНР поступово збільшують ресурси, які вони надають до ООН, таким чином, вона позиціонує себе одним з лідерів щодо просування миру та процвітання у світі.

Крім цього, Китай дуже активно розвиває військову сферу. Він пам'ятає, що дієва та ефективна «м'яка сила» повинна базуватися на великому потенціалі «жорсткої сили».

Всю свою діяльність Китайська Народна Республіка спрямовує в першу чергу для реалізації своєї першочергової й головної цілі – відновити історичну важливість та могутність Китаю.

*Науменко-Дяків Д.В. (ВІКНУ)
д.політ.н., проф. Храбан І.А. (ВІКНУ)*

Психологічний вплив через ігро- та кіноіндустрію

Дослідження психологічного впливу комп'ютерних ігор та фільмів в сучасних соціальних і гуманітарних науках – ще порівняно новий напрям досліджень. Небагато дослідників звертаються до історії розвитку ігор та фільмів. Дещо більше зроблено в області соціально-психологічного вивчення проблем ігрової адикції, девіації та вікового розвитку.

З кожним етапом у сфері розвитку комп'ютерних технологій зростає кількість людей із залежністю від віртуальних ігор, а також фільмоманів. Медики і психологи охарактеризували дане явище поняттям кіберадикції, а людей, що страждають цією залежністю – кіберадиктами.

На сьогодні існує велика небезпека впливу комп'ютерних ігор, фільмів і мережевої комунікації на психічне здоров'я особистості: характерними стають занурення у віртуальну реальність, досягнення там певних успіхів і небажання повертатися до предметної реальності. Залежність від комп'ютерних ігор спричиняє негативний вплив і на фізичне здоров'я підлітків.

Звернення психології до дослідження впливу комп'ютерного середовища на особистість обумовлено складним характером сучасного соціокультурного середовища і відповідно зміною її впливу на соціально-психологічні особливості кожної людини. Серед психологічних феноменів комп'ютеризації особливе місце займає психологія комп'ютерної гри. З'являючись на стику двох дослідницьких областей – психології ігрової діяльності та психології комп'ютеризації, – психологія комп'ютерної гри набуває унікальні риси, що привертають увагу представників різних напрямків сучасної психології.

Існує кілька основних моментів у вивченні комп'ютерних ігор. По-перше, теоретичну та методологічну основу вивчення психології комп'ютерних ігор значною мірою складають розробки, здійснені із зміною парадигми розвитку інформаційних технологій, що суттєво змінило психологічну природу комп'ютерних ігор та їх вплив на гравця. По-друге, останніми роками в психології є гостра потреба у проведенні теоретичного та практичного аналізу впливу комп'ютерних технологій на характеристики особистості. По-третє, під час вивчення впливу комп'ютерних ігор на психологічні характеристики людини – відносно нову тенденцію сучасної психології, дослідження цієї проблеми в домашній психології демонструють безліч поглядів на теоретичні та методологічні основи психології комп'ютерних ігор та їх механізми, сутність та наслідки цього ефекту.

Трансформація геостратегічних процесів в Тихоокеанському регіоні

Тихоокеанський регіон став одним з найбільш важливих осередків геополітичних процесів ХХІ століття. За останні десятиліття регіон почав динамічно розвиватися, оскільки став центром геополітичних інтересів різних держав. Держсекретар США Джон Мілтон Хей зауважив, що саме Тихий океан стане океаном майбутнього, в той час, як Середземне море та Атлантичний океан стануть просторами минулого. Територіальний простір став не лише головним інтересом Японії та Китаю, але й головною площиною для процвітання всієї Азії. Особливий інтерес виражають США та країни Європи, які мають свій геостратегічний інтерес в регіоні. Розгляд відносин Європи та США, а також можливості американо-європейської співпраці в Індо-Тихоокеанському регіоні, як його також називають, є пріоритетним вектором зовнішньої політики для обох центрів сили. Головним фактором в узгодженні інтересів та сфер впливу виступає фактор Китаю.

Для Європи присутність в Тихоокеанському регіоні має потужну стратегічну значимість не лише у політичному відношенні, а й у торгово-економічному. Беззаперечно, що в переліку інтересів США та Європи варто згадати глобальні проблеми, а саме проблема екології, тероризму та захисту прав людини.

Актуальність тематики пояснюється постійними зрушеннями в зовнішній політиці в регіоні. Варто пригадати критично важливий трьохсторонній оборонний альянс, створений Австралією, США та Великою Британією у вересні 2021 році, що носить назву «AUKUS». Можна охарактеризувати пакт як спосіб захистити Тайвань від китайського експансіонізму. Ключова увага зосереджена на співпраці у сфері кіберможливостей, штучного інтелекту та обміну технологій. Історичним моментом пакту є можливість для військово-морського флоту Австралії будувати атомні підводні човни. Угода розірвала дружні відносини Австралії та США з Францією, що несе за собою певний політичний дисбаланс, що призвело до відкликання французьких послів з Австралії та США. Франція вважає, що підписання даної угоди є виключно «ударом в спину».

Отже, сучасні події в Тихоокеанському регіоні доводять, що Тихоокеанський регіон є локомотивом розвитку світової політики та економіки, а також необхідність налагодження тісної співпраці з країнами регіону.

Раціоналістичний підхід до екстремістського тероризму у ХХІ столітті

Сфера міжнародних відносин здійснила революцію в дослідженнях конфліктів ХХІ століття. Там, де попередні підходи мали на меті визначити атрибути окремих осіб, держав та систем, що призвели до конфлікту, “раціоналістичний підхід до війни” пояснює насильство – як продукт приватної інформації зі стимулами до спотворення, проблемами достовірної прихильності та проблемами неподільності. У цьому новому підході війна розуміється як провал переговорів, в наслідок чого, сторони учасники конфлікту займають гірше положення, ніж якщо б вони змогли домовитися про ефективне компромісне рішення. Ця раціоналістична структура виявилася напроцуд не тільки загальною, так як вона застосовується до громадянських воєн, етнічних конфліктів і міждержавних війн, а й плідною в розумінні як причин війни, так і способів її припинення і управління конфліктами в цілому.

Міждержавна війна більше не розглядається як щось особливе, вона являє собою особливу специфічну форму в рамках єдиної, інтегрованої теорії конфлікту.

Цей раціоналістичний підхід до війни може на перший погляд здатися німим перед лицем терористичних нападів 11 вересня 2001 року. Цивільні об’єкти були атаковані без жодної на те причини. Терористи не висували попередніх вимог. Тому теорія, заснована на «торзі», здається невідповідною для пояснення такого насильства. Проте екстремістський тероризм може бути раціональним і стратегічним.

Раціоналістичний підхід також дає уявлення про природу і стратегії тероризму, пропонує деякі загальні принципи, які слід враховувати, в тому числі важливість багатосторонньої коаліції як засобу прив’язки мети до помірної військової стратегії.

В аналітичному плані екстремістський тероризм розкриває невідповідності в основі нинішнього раціоналістичного підходу до конфліктів, навіть якщо він пропонує потенційно плідний спосіб розширення базової моделі. В існуючих моделях розподіл можливостей і, отже, діапазон прийнятних угод лишається непропорційно одностороннім, навіть коли допускається зміна сили впливу. Екстремісти, з іншого боку, прагнуть використовувати терор, щоб спровокувати ціль на непропорційну відповідь, яка радикалізує центристів і штовхає їх в обійми терористів, розширюючи коло їх прихильників і союзників.

У цій взаємодії можливості обох сторін є рівнозначними і повинні розглядатися саме з такої позиції.

Використання психологічного впливу засобами візуальних комунікацій під час гібридної війни РФ на території України

У зв'язку з постійним розвитком інформаційно-комп'ютерних технологій та масових комунікацій, що стирають кордони між країнами і дозволяють здійснювати маніпулятивний вплив на населення протиборчої сторони, інформаційна війна стає однією з провідних складових гібридної війни. Так, в російсько-українській інформаційній війні це – боротьба так званого «руського миру» (ідеологія відновлення радянської системи) та пост-майданної України (з новими політичними проектами та постколоніальним синдромом).

Психологічний вплив засобами візуальних комунікацій активно використовується під час гібридної агресії Росії проти України в рамках здійснення спеціальних психологічних операцій всередині держави та з метою дискредитації України перед світовою спільнотою для реалізації основних цілей: блокування європейського та євроатлантичного курсу України, повернення у сферу впливу Росії та дезінтеграції української державності.

Зокрема, засоби візуальних комунікацій використовуються як інструмент поширення антиукраїнських наративів, таких як «Україна – невдала держава (failedstate)», «Україна – ініціатор війни на Сході України», «Україна – маріонетка Заходу», «Україна – нацистська держава», «Втрата Криму – провина України», «В Україні триває громадянська війна», «В Україні дискримінується російськомовне населення» і т.д.

Особливістю російсько-української війни стало також ефективне використання меметичної зброї. Наприклад, на початковій фазі конфлікту почали з'являтися «мобілізаційні» меми, такі як «російська весна», «новоросія», «російський світ». Відповідні візуальні матеріали з'явилися як ознаки російської ідеологічної експансії та заклику розгортання «народних рухів» на підтримку РФ під час анексії Криму та початку сутичок на Донбасі. Ці меми також були метафоричним підсилювачем для проекту під назвою «Новоросія» та мали відтінок «попередження» для українців та потенційних партнерів України.

Таким чином, в контексті гібридної агресії РФ на території України, серед основних інструментів психологічного впливу засобами візуальних комунікацій можна виокремити поширення антиукраїнських наративів та фейкових новин з використанням візуальних матеріалів інтенсивного емоційного забарвлення (різноманітні зображення з використанням комп'ютерної графіки, скріншоти, кадри з відео, фотографії, попередньо оброблені в графічному редакторі), медіавірусів у вигляді мемів та лолів, російських культурних продуктів, витворів мистецтв, матеріалів з відповідною символікою, що сприяють поширенню концепції «російського світу» та реалізації інформаційних загроз України, що визначає необхідність розробки окремих рекомендацій щодо захисту від деструктивного психологічного впливу засобами візуальних комунікацій під час гібридної війни.

Відносини між Ізраїлем та «Хезболлою» у військовій сфері

Конфлікти держави Ізраїль та терористичної організації «Хезболла» мають свій початок ще з першої Ліванської війни 1982 року, що переросла у другу Ліванську війну 2006 року. Дії «Хезболли» як терористичної організації мають негативний вплив на стан більшості країн регіону.

Актуальність дослідження. Конфлікт між Ізраїлем та терористичною організацією «Хезболла» триває досить давно та сутички тривають до наших днів, тому це питання є важливим для країн регіону, Європи та України, як дипломатичного партнера.

Об'єкт дослідження: Історія створення «Хезболли», її вплив на країни регіону, військова могутність, фінансування.

Предмет дослідження: Конфлікт між Ізраїлем та терористичною організацією «Хезболла» та її вплив на міжнародні відносини Близького Сходу.

«Хезболла» в перші роки свого існування вела дуже агресивні військові дії, результатом яких були смерті цивільного та військового населення Ізраїлю.

Створення та вплив «Хезболли» найбільш радикально відчували Ізраїль та країни, які його оточують. «Хезболла» яка була створена на протязі десятиліть в Південному Лівані стала центром опору проти ізраїльських устремлінь в регіоні. Як результат, наслідки «Хезболли» значною мірою були обмежені Південно-Західною Азією, лише за межами регіону.

Інші країни регіону можуть сприяти подальшому конфлікту або ж розпочати інші конфлікти на територіальній, ресурсній чи національній основі. Розвиток подій саме таким чином може призвести до занепаду регіону у економічному, політичному, екологічному та військовому плані.

Наукові, фінансові та технологічні здібності Ізраїлю можуть сприяти розвитку Південно-Західної Азії та Північної Африки, Арабського Леванту та Машріка. Це обумовлено припиненням окупації, гарантуючи безпеку Ізраїлю та визнання Ізраїлю в регіоні.

Із закритими кордонами та практично відсутністю інтеграції, Ізраїль і надалі буде розглядатися як держава-парія з обмеженнями. Сучасний соціально-економічний порядок, посилення релігійного фундаменталізму з обох сторін та накопичення зброї, безумовно, створюватимуть дедалі більший розрив між євреями в Ізраїлі і підтримками «Хезболли» та багатьма антиізраїльськими групами в регіоні.

Пусан М. (ВІКНУ)

Інновації як інформаційна зброя

Усі інновації, що з'являтися протягом останніх десятиліть, активно почали використовуватися у власних цілях, не лише окремими суб'єктами, а також цілими державами та державними утвореннями для реалізації власних інтересів. Особливо у якості нових засобів ведення пропаганди,

маніпулятивної діяльності та реалізації інформаційного та психологічного впливу. Що у своєму використанні приносять найбажаніший результат.

Одним із таких засобів нині постають мобільні додатки, що у своєму цілеспрямованому використанні набувають значення мобільних додатків спеціального призначення. Де ефективність та результативність від їхнього застосування, набувають небаченої рекордної кількості та зможуть стати на один рівень чи в окремих випадках випередити традиційні засоби здійснення такої діяльності. Оскільки мобільні додатки, можуть охоплювати величезні аудиторії людей, які постають бажаним об'єктом маніпулювання. Різносторонність мобільних додатків, для спеціального призначення, може полягати не лише у вигляді звичайних додатків, а також у вигляді мобільних ігор.

Мобільні додатки спеціального призначення можуть використовуватися у більшості сферах людського буття. Коли існування та діяльність такої технології як засобу ведення пропаганди, маніпулятивної діяльності та реалізації інформаційного та психологічного впливу за їх допомогою, є щось новим та небаченим у світі та у більшій мірі не усвідомлюються людським розумом. Згідно з останніми дослідженнями можна зазначити, що мобільні додатки спеціального призначення, нині все більше набирають своєї могутності як нова ефективна платформа для ведення інформаційно-маніпулятивного впливу, яка тільки надалі буде ще більше розвиватись. Інтерес яких полягає в отриманні успішного ефективного результату, особливо у час, коли ведуться пошуки нових інноваційних платформ для найбільш результативного та швидкоплинного ведення пропагандистської діяльності. Тому ті суб'єкти, що зрозуміли значимість такого застосування, використовують їх шляхом спеціального функціоналу чи запрограмованої діяльності для реалізації поставлених цілей, що належать до державних інтересів країни.

Результати даного дослідження, можуть сприяти переходу здійснення ведення психологічного чи інформаційного впливу та реалізації державних інтересів країни за допомогою застосування мобільних додатків спеціального призначення.

Білецький О.В.(ВІКНУ)

Алфьоров О.В. (ВІКНУ)

Формування іміджу державного лідера на прикладі президента України Зеленського Володимира в контексті зовнішньополітичного курсу України

В контексті сучасних міжнародних відносин важливим стало питання формування іміджу державного та політичного лідера для будь-якої з країн. Процес державотворення на прикладі показав, що формування іміджу політичного лідера набуває важливого практичного та теоретичного значень. У політиці вдало сформований імідж політичного діяча визначає стійкість позиції на міжнародній арені, успіх його політичної партії та сприйняття міжнародною спільнотою, підтримку та прихильність громадян.

Розглядаючи імідж Президента Зеленського, варто зазначати успіх в формуванні іміджу саме в середині країни. Загально відомо, що протягом виборів 2019-2020 року більшість громадян України обирало саме його кандидатуру, керуючись більше почуттями та ставленням до кандидата Петра Порошенка. Спираючись на позитивну репутацію Зеленському вдалось здобути перемогу. З точки зору логіки вибір українського населення був ірраціональним, радше керований почуттями та вірою в створений образ. Особливу роль у формуванні образу Президента відіграв теле-серіалі «Слуга народу». Більшість українців сподівалась побачити героя, що змінить ситуацію в країні на краще, та буде дотримуватись всіх обіцянок.

Сьогодні нагальним питанням є покращення іміджу та закріплення позиції діючого Президента, як актора міжнародних відносин. Важливість пояснюється основами для ведення міжнародної політичної діяльності держави. Жодна країна та лідер не матимуть прагнення надавати економічну або політичну допомогу державі без власної користі, або якщо вбачитиметься марність зазначеної діяльності.

Останній виступ Президента на Генеральній Асамблеї ООН відіграв значну роль в зміцненні іміджу та активна робота з найвпливовішими державами та державними лідерами допомогла отримати визнання в сфері міжнародних відносин багатьох країн. Прикладом співпраці та взаємодії була остання зустріч з Президентом сполучених Штатів Америки Байденів. В результаті Україна отримала значну фінансову допомогу та увагу інших суб'єктів міжнародних відносин.

Отже, варто зазначити необхідність в продовженні роботи у векторі формування іміджу державного лідера, розробці правильної концепції зовнішньої політики, як основи для вдалої взаємодії України, як актора міжнародних відносин. МЗС України активно продовжує висвітлювати діяльність Президента та за можливості допомагати та залучати до участі в важливих подіях.

Деркач О.П. (ВІКНУ)
Алфьоров О.В. (ВІКНУ)

Використання екологічних проблем, як засіб тиску в сучасних умовах

На сьогоднішній день питання екології та збереження навколишнього середовища стає дедалі актуальнішим. Створюється велика кількість урядових та неурядових організацій, що спрямовують свою діяльність в сфері захисту та збереження природи. Крім того, держави створюють організації та укладають домовленості для коректного регулювання цього питання, закладають нормативно-правову базу, що допоможе впливати на відношення до навколишнього середовища.

Сьогодні екологічний напрям в політиці приймає багато країн. Президент США Д. Байден визначив боротьбу за клімат однією з основних цілей та завдань на час свого керування державою. Саме тому США планує

повернутись до Паризької угоди на саміті в Глазго у 2021 році. На цьому етапі і виникає тиск. Від багатьох організацій та держав починають вимагати зміни та впровадження нових екологічних підходів, що зупинили або зменшили шкоду на навколишнє середовище

Яскравим прикладом являється Європейська організація ЕТА, яка вже не перший рік накладає серйозні санкції та обмежує діяльність багатьох організацій, що своєю діяльністю чинять шкоду навколишньому середовищу. Фактично, організація змушує бізнес або використовувати альтернативні нові технології та нести великі грошові збитки. Крім того, від засудження та висвітлення негативної діяльності організації вони втрачають своїх інвесторів, так як сьогодні ніхто не зацікавлений в тому, щоб нести збитки. Найяскравішими прикладами такого тиску були санкції ЄС проти побудови Керченського мосту, або ситуація з побудовою судноплавного проходу в гирлі Дунаю. Його неодноразово зупиняли та відновлювали, але на сьогоднішній день так і не використовують через тиск зі сторони екологічних організацій та структур.

Виходячи з цього, в своїй політиці необхідно враховувати елемент зміни клімату. Він може використовуватись як засіб значного тиску на державу або організацію. Саме завдяки важливості питання екології на міжнародному рівні сьогодні можна чинити опір та сповільнювати процес розвитку інших держав, отримувати значну фінансову допомогу під егідою збереження та боротьби зі зміною клімату. Дедалі це питання набуватиме значення – дедалі ключову роль це почне відігравати в прийнятті будь-яких рішень.

Філоненко А.А. (ВІКНУ)

Алфьоров О.В. (ВІКНУ)

Особливості використання сугестивних технологій і мережі Інтернет

В інформаційний вік електронні мас-медіа відіграють значну роль у формуванні громадської думки. Зважаючи на велику аудиторію читачів та користувачів Інтернету авторитетні видання активно використовують такий психолінгвістичний інструмент як сугестія, тобто «ефект навіювання». У наш час, маніпуляції дуже поширені у всіх сферах громадської діяльності, серед яких домінує Інтернет. Враховуючи те, що Інтернет має доступ до багатьох джерел інформації є безкоштовним та виступає посередником між інформацією та суспільством, засоби масової інформації часто використовують технологію маніпуляцій для формування необхідних громадських установок та думок. Прийоми маніпуляції використовувались століттями, тому сьогодні існують різні їх типи.

Виділяють три рівні маніпулювання:

1) посилення існуючих у свідомості людей потрібних маніпулятору ідей, установок, мотивів, цінностей, норм;

2) часткові, малі зміни поглядів на ті чи інші події, процеси, факти, що також впливає на емоційне і практичне ставлення людей до конкретного явища;

3) докорінна, кардинальна зміна життєвих установок шляхом поширення серед людей сенсаційних, драматичних, надзвичайно важливих повідомлень.

Особливо ефективні сугестивні технології в інтернеті з певних причин: усе ще висока довіра до неофіційних ресурсів мережі; аудиторія може бути залучена до інформації надією розв'язати будь-які проблеми; формування мережових співтовариств на основі емпатії (співчутті). Сугестивні технології можуть торкатися нервово-психічних процесів і соціальних уявлень, настанов, суспільних норм, цінностей, думок, а також індивідуальної самосвідомості відвідувачів інтернетних ресурсів. Сугестивний вплив на мережові співтовариства може спонукати їхніх представників до певних дій у реальному світі. "Навіювання й самонавіювання ... підсилює почуття й прагнення, піднімаючи до надзвичайного ступеня активність народних мас... Не підлягає ніякому сумніву, що психічний мікроб у відомих випадках виявляється не менш згубним, ніж фізичний мікроб, спонукаючи народи на сприятливій до того основі до спустошливих війн і взаємознищення, збуджуючи релігійні епідемії. ... проте, навіювання в інших випадках ... сприяє захопленню народів як єдиного цілого до найбільших подвигів, що залишають найвищою мірою яскравий і величний відбиток в історії народів" (В.Бехтерев).

Акімов Є.Є. (ВІКНУ)

Інформаційно - аналітична діяльність у рамках підготовки та проведення психологічної акції

Організація, планування, підготовка та проведення психологічної акції передбачає відпрацювання особовим складом частин психологічних операцій ССО ЗС України спеціальних заходів у рамках вищезазначеного бойового завдання. На мою думку, найважливішою складовою підготовки та проведення психологічної акції є інформаційно - аналітична діяльність.

Перш за все інформаційно - аналітична діяльність (далі - ІАД) дозволяє визначити надзвичайно важливі для проведення психологічної акції дані, які визначають подальший характер виконання цього завдання. Найбільш важливим аспектом в ІАД для підготовки психологічної акції (далі - ПсАк) є визначення цільової аудиторії (далі - ЦА), її властивостей, настроїв, вразливостей щодо інформаційно - психологічного впливу. Дослідження, збір та обробка цих даних здійснюється за допомогою спеціальних аналітичних алгоритмів оцінки ЦА, наприклад алгоритму CARVER.

У рамках ведення ПсАк відпрацьовуються інформаційно - аналітичні заходи оцінки ефективності її реалізації. Вони проводяться за спеціально визначеними аналітичними критеріями оцінювання, що створює можливість зробити комплексну та всеосяжну оцінку виконання ПсАк в цілому. Звісно, визначальним фактором оцінки є досягнення мети та цілей ПсАк, проте також важливими є подальші дії ЦА, на яку й була спрямована ПсАк, що визначає її

успішність. Варто зазначити, що аналітичні заходи відпрацьовуються як у ході ведення ПсАк, що має на меті збільшення її ефективності шляхом нівелювання вразливостей, знайдених вищезазначеними заходами, так і загальна оцінка ефективності, що дозволить визначити вразливості у підготовці та виконання нашими силами та засобами цього бойового завдання та своєчасно їх усунути в подальшому.

Отже, з усього вищезазначеного можливо зробити висновок, що інформаційно - аналітична діяльність у рамках психологічної акції є надзвичайно важливою та невід'ємною частиною її підготовки та проведення. Не менш важливим є також систематичне вдосконалення ефективності виконання аналітичних заходів, які ведуться у рамках психологічної акції в цілому.

*Коротченко Є.П. (ВІКНУ)
Алфьоров О.В. (ВІКНУ)*

Проблематика методів ведення інформаційної війни Україною проти Російської Федерації

Інформаційна війна, яку почала Росія проти України, точиться на двох фронтах. Перший - усередині держави за національну свідомість українців у різних регіонах. Другий - за кордоном, де Україна має ефективно доносити свою позицію та протидіяти фейкам, утвореним країною-агресором.

Ця боротьба нерівна. Росія протягом багатьох років створювала інформаційні інструменти по типу телеканалу RussiaToday та мережі «експертів», які коментують події в РФ і за кордоном. Україна до початку війни над цим не працювала ніколи. Розвиток такого інформаційного засобу як німецький DeutscheWelle чи британський BBC, хоч і набагато меншого масштабу, дозволив би утворити та підтримувати відкриту та прозору інформаційну систему, яка буде значно впливовішою щодо закордонної аудиторії, ніж постійні спроби розвінчання фейків російської пропаганди.

Беручи до уваги досвід Росії та проаналізувавши її діяльність як закордоном, так і в нашій країні можна визначити конкретні кроки, які мала вирішити наша держава ще на початку агресії з боку Москви, у 2014-му році, зокрема, такі:

1. обмежити дезінформацію, що поширювалася російськими пропагандистськими інфоресурсами;
2. обмежити дезінформацію і глорифікацію мілітарних і тоталітарно-репресивних утворень, що роками поширювалася через книги та кінематограф;
3. вирішити питання з дієвістю Національної ради;
4. вийти з міждержавних угод щодо співпраці в інформаційній сфері з країною-агресором;
5. створити незалежне суспільне мовлення;
6. забезпечити прозорість медіа-власності та прозорість фінансів ЗМІ;
7. провести “роздержавлення” державної та комунальної преси;

8. запровадити канали інформування закордонної аудиторії про події в Україні та про Україну як таку;

9. забезпечити підтримку національного кінематографу, а також стимулювати розвиток музичної сфери.

На сьогоднішній день Україна має два канали, котрі лунають на теренах усієї планети, це UATV та ДОМ, проте їх діяльність не можна розцінювати успішною та ефективною. В результаті, телеканалам не вдалося виконати свої зобов'язання у ролі української зброї перемоги в інформаційній війні. У висновку своєї роботи вони більше стали об'єктами критики в самій же Україні через проросійські наративи, причиною тому може бути те, що консультантами телеканалу стали робітники проросійського телеканалу 112-Україна.

Також досягнувши спірного успіху у створенні суспільного мовлення під керівництвом Державного комітету телебачення та радіомовлення України, так і залишилося невирішеним питання утворення єдиного органу, котрий би в повному обсязі регулював інформаційну політику держави. Бо утримання, вже зазначеного, Держкомтелерадіо та Національної ради з питань телебачення та радіомовлення, зобов'язання котрих дублюються та в чомусь конфліктують, порушує інтегрований та цілісний розвиток системи до рівня, що того вимагають умови сучасної гібридної війни. Перша спроба створення єдиного контролюючого органу, Міністерства інформаційної політики, хоч і стала провалом, але має послужити досвідом необхідним для утворення більш продуманого та ефективного органу, котрий в першу б чергу «рятував голови» на внутрішньому фронті інформаційної війни.

Продовжуючи питання «внутрішнього фронту» варто звернути увагу на один з аспектів ведення інформаційної війни – контент, що подається. Якщо, наприклад, підняти тему Збройних сил України, що публікується українськими ЗМІ, то зазвичай про випадки негативного характеру випускаються цілі сюжети, а про, відповідно, позитивні лише короткі згадки, що зрозуміло, так як негатив викликає більший інтерес у глядачів, але дані дії в українському інформаційному просторі не мають бути характерними стосовно теми сектору безпеки та оборони, бо це підриває впевненість цивільного населення у їх безпеці під захистом силових структур держави.

У висновку маємо розуміння того, що для переваги та подальшої перемоги України в інформаційній війні з Російською Федерацією для держави необхідно перш за все виконати заходи направлені на виконання кроків визначених вище, затвердити відповідну нормативно-правову базу, розробити стратегію застосування та подальшого розвитку.

Еволюція системи стратегічних комунікацій НАТО на прикладі досвіду США

У “Політиці стратегічних комунікацій НАТО” (NATO Strategic Communications Policy) – одному із основоположних документів Альянсу в цій сфері – наведено таке трактування стратегічних комунікацій НАТО: скоординоване і належне використання комунікативних можливостей і діяльності Північноатлантичного альянсу – публічної дипломатії, зв’язків із громадськістю, цивільних, військових зв’язків із громадськістю, інформаційних та психологічних операцій – у разі потреби для підтримки політики Альянсу, операцій та заходів і для просування цілей НАТО.

Ключовими компонентами процесу реалізації стратегічних комунікацій у НАТО визначено: розуміння владою суспільства, його інформування та залучення для просування інтересів і цілей через вплив на сприйняття, установки, переконання та поведінку; узгодження дій, зображень, висловлювань на підтримку політики і планування з метою досягнення всеосяжних стратегічних цілей (overarching strategic objectives); визнання того, що всі операції і види діяльності є важливими компонентами процесу комунікації, оскільки все, що говорить і робить НАТО або не спромігся сказати і зробити НАТО, має передбачувані й непередбачувані наслідки для аудиторії; визнання того, що стратегічні комунікації – це не додаткові дії, а невід’ємна складова планування та реалізації усіх воєнних операцій і видів діяльності.

Саме через занадто широке трактування цього поняття виникла термінологічна дискусія в урядових колах США, в результаті чого міністерством оборони було уточнено формулювання і визначено, що “стратегічні комунікації” використовується на стратегічному рівні, “комунікаційна стратегія” – на оперативному, а на тактичному рівні використовується термін “інформаційний вплив”, об’єднуються усі рівні загальною комунікаційною стратегією.. Однак, такий підхід теж потребував удосконалення, враховуючи наявність кількох рівнів комунікаційних стратегій.

У зв’язку з цим, в Об’єднаному комітеті керівників штабів МО США було підготовлено документ “Синхронізація комунікацій керівника”, яким введено нове поняття “синхронізація комунікацій”, що визначається, як процес координації й узгодження програм, планів, наративів, повідомлень, образів, операцій і дій на підтримку стратегічних завдань для забезпечення цілісності та послідовності повідомлень до найнижчого рівня шляхом інтеграції й узгодженості комунікаційної діяльності. Термін “стратегічні комунікації”, зафіксовано в таких ключових документах як: “Доктрина Військових сил США”, “Зв’язки з громадськістю” та “Планування спільних операцій”. Остаточна заміна терміну “стратегічні комунікації” на “синхронізація комунікацій” у воєнній сфері США відбулась у 2018 р., зокрема у “Словнику воєнних і пов’язаних термінів МО” було зазначено, що така категорія (стратегічні комунікації) більше не використовується на відомчому рівні.

Розвиток асиметричного конфлікту держави Ізраїль з радикальними організаціями Хамас і «Хезболла»

Сучасні міжнародні відносини характеризуються явищами, які є нетиповими для попередніх періодів історії. Серед цих явищ чільне місце займають асиметричні конфлікти, під час яких держави відчують гостре і стабільне протистояння з недержавними суб'єктами у військово-політичній сфері. Такі конфлікти, як правило, характеризуються величезним розривом у військово-технічному обладнанні між воюючими сторонами. Однією з арен асиметричного конфлікту є регіон Близького Сходу, де державі Ізраїль протистоять недержавні суб'єкти - радикальні, тобто сповнені рішучості продовжувати збройну боротьбу проти ізраїльтян, ХАМАС і Хезболли ("Партія Аллаха").

Протистояння єврейської держави з ХАМАС і Хезболлою є одним з проявів арабо-ізраїльського конфлікту. У зв'язку з цим слід зазначити, що наступ ХХІ століття ознаменувався новим етапом в арабо-ізраїльському конфлікті. У 2000 році ізраїльські війська залишили південь Лівану, а в 2005 році Тель-Авів евакуював єврейські поселення з сектора Газа в рамках політики одностороннього розведення.

Виведення ізраїльтян з цих територій призвело до збільшення військової загрози єврейській державі з боку ХАМАС і Хезболли. Відповіддю Сил оборони Ізраїлю (ЦАХАЛ або ЦАХАЛу) на напади арабських радикалів на єврейську державу стала операція влітку 2006 року в Лівані проти бойовиків Хасана Насралли і серія операцій проти бойовиків Халеда Машала в секторі Газа в 2006-2012 роках.

Незважаючи на свої зусилля, під час Другої ліванської війни 2006 року Тель-Авів не зміг усунути військову загрозу єврейській державі від Хезболли. Масштаби військової напруженості навколо сектора Газа продовжують зростати. Радикальні організації ХАМАС і Хезболла, які значно збільшили свій військовий потенціал, стали важливими гравцями на близькосхідній арені і однією з головних загроз безпеці єврейської держави. Тому вивчення асиметричних конфліктів 2006-2012 років на територіях сектора Газа і Лівану необхідно для розуміння причин несприятливої військово-політичної ситуації, що склалася сьогодні в районі палестино-ізраїльського конфлікту, а також на південному і північному кордонах Держави Ізраїль. У свою чергу, така ситуація негативно впливає на хід і перспективи палестино-ізраїльського мирного процесу, на реалізацію проекту близькосхідної політики РФ. Цей вимір конфлікту залишається недостатньо вивченим і вимагає постійної уваги істориків і фахівців. Наведені вище обставини надають значення цьому дослідженню. Крім того, бойовий досвід Сил оборони Ізраїлю, отриманий під час асиметричних конфліктів 2006-2012 років, заслуговує на пильну увагу і вивчення його можливої адаптації в діяльності правоохоронних органів РФ, що займаються розробкою і реалізацією антитерористичної політики, антитерористичними операціями в регіонах підвищеної терористичної небезпеки.

Психологічні операції як інструмент в системі національної безпеки України

Психологічні операції включають в себе сплановані дії, за допомогою яких передається обрана інформація визначеним цільовим аудиторіям, щоб вплинути на їх емоції, мотиви, об'єктивні міркування. Зокрема використовуються для впливу на політику іноземних урядів, поведінку організацій, груп та окремих осіб. Метою психологічних операцій є створення у нейтральних, дружніх чи ворожих іноземних груп таких емоцій, установок чи бажаної поведінки, які сприяють досягненню поставлених військових завдань на всіх рівнях та національних цілей України загалом.

Природа психологічних операцій різноманітна та постійно змінюється. Психологічні операції плануються, координуються та виконуються до, під час та після конфліктів, і мають бути інтегровані на всіх ешелонах, щоб повністю реалізувати свій потенціал.

В даний час у багатьох економічно розвинених державах відбувається об'єднання в одне ціле сил та засобів психологічного впливу, призначених для досягнення військових, ідеологічних та політичних цілей. Цей процес набуває різних форм, залежно від історичних традицій, політичних та економічних умов у тій чи іншій країні.

В одних країнах йдуть шляхом створення підрозділів психологічних операцій з кадровим персоналом, який добре навчений, оснащений та готовий до практичних дій в будь-якому місці і в будь-який час. Ці частини зазвичай входять до складу збройних сил держави чи її спецслужб. У разі потреби вони можуть використовуватися й у мирний час, у тому числі проти власних громадян.

В інших державах підрозділи психологічних операцій в мирний час входять до цивільних структур. Коли немає війни, на них покладають виконання обов'язкового обсягу пропагандистських та ідеологічних завдань на замовлення уряду та на користь національної безпеки. Також у низці країн як державні органи пропаганди, так і комерційні засоби масової інформації очолюють кадрові фахівці психологічних операцій. Вони здійснюють постійне пропагандистсько-інформаційне забезпечення політики керівництва країн.

Отже, психологічні операції це важливий інструмент в системі національної безпеки, що становить собою сукупність різних форм, методів і засобів впливу на людей з метою зміни в бажаному напрямку його психологічних характеристик, а також групових норм, масових настроїв та суспільної свідомості загалом.

Корбут Є.В. (ВІКНУ)
к.і.н., доц. Жарков Я.М. (ВІКНУ)

Національна безпека України у контексті сучасної політики НАТО

Наукові інтереси пов'язані з дослідженнями широкого кола питань національної безпеки України: від обґрунтування концептуальних положень та методологічних підходів до розроблення механізмів вирішення конкретних завдань та проектів нормативних документів. Проблематика досліджень охоплює сфери внутрішньополітичної, зовнішньополітичної (виклики глобалізації, співробітництво з міжнародними структурами безпеки, стратегічне партнерство, регіональні інтеграційні процеси, врегулювання “заморожених” конфліктів), економічної (забезпечення конкурентоспроможності, антикризове регулювання, безпека міжнародних економічних відносин та інтеграційних процесів, інвестиційно-інноваційна та енергетична безпека), гуманітарної і соціальної (комплекс проблем безпеки людського розвитку), регіональної (реформування адміністративно-територіального устрою, проблеми децентралізації та регіоналізму), воєнної (перехід до професійної армії, демократичний цивільний контроль, реформування оборонної сфери), інформаційної (побудова інформаційного суспільства, державна інформаційна політика, інформаційні війни) безпеки держави, а також забезпечення національної безпеки України в умовах російської агресії.

У сучасному світі активно створюються нові системи міжнародної взаємодії. Масштаб викликів і загроз швидко зростають. Новітні загрози 21-го століття, такі як міжнародний тероризм і організована злочинність, розширюють сферу дії, збільшують свою вагу виклики, пов'язані з поширенням зброї масового знищення, енергетичною безпекою, глобальними змінами клімату, атаками на інтернет-простір (кібернетична безпека), піратством. Глобальна фінансово-економічна криза також створює нові виклики, і, крім того, може діяти як каталізатор щодо інших загроз.

НАТО залишається найбільш впливовим геополітичним гравцем у сфері євроатлантичної та європейської безпеки, а Україна досить давно йде шляхом інтеграції в НАТО, хоч і з перемінним успіхом. Але набагато важливіше те, що військова агресія Росії проти України в 2014 році, яка включає в себе анексію Криму і ведення так званої «гібридної війни» на Донбасі, частково пояснювалася російським керівництвом як необхідний захід щодо запобігання вступу України в НАТО. Складність різноспрямованих чинників, що діють у глобальному міжнародному середовищі, спричиняють пошуки адекватних відповідей, нових концептуальних підходів до безпеки.

Ходаков Д.Л. (ВІКНУ)
к.і.н., доц. Жарков Я.М. (ВІКНУ)

Передумови виникнення Вірмено-азербайджанського конфлікту в період 1988-2020 р.р.

30 років тому в Нагірному Карабасі почалися трагічні події, які призвели до повномасштабної війни між вірменами і азербайджанцями. Під час конфлікту в регіоні загинуло 30 тисяч осіб, понад мільйон змушені були втікати. Монтеккі та Капулетті сучасності – Азербайджан та Вірменія. Проте

якщо перші причину свого конфлікту вже не пам'ятали, то для останніх вона не просто викарбована в пам'яті поколінь, вона є нагальною, і ім'я їй Нагірний Карабах.

Причини та події конфлікту по-різному трактуються його сторонами: азербайджанські джерела доносять думку, що причиною всього є вірменська агресія, в свою чергу вірмени звинувачують азербайджанців. Така ситуація спостерігається протягом багатьох віків. Проте якщо встановити достовірність та об'єктивність історичних даних, що стосуються минулих століть, важко, то дослідити події, свідками яких є кожен з нас – більш реально. Саме це ми і можемо зробити – проаналізувати причини ескалації цього конфлікту у 2020 році, але в жодному разі не абстрагуючись від подій минулого. Саме це ми і маємо робити через низку причин. В першу чергу тому що простіше управляти явищем, яке є вивченим, причини виникнення якого є зрозумілими, а отже і зменшувати його масштаби та зводити нанівець, бо у часи демократії, дипломатії та пріоритетності прав людини, воєнні засоби вирішення конфліктів є дикістю. Не може бути забезпечена безпека особи та гарантована реалізація базового права людини на життя, якщо вона знаходиться в конфліктному середовищі.

У 1993 році ООН ухвалила чотири резолюції з вимогами виведення вірменських військ із Карабаху і визнанням території частиною Азербайджану. Для вирішення конфлікту була створена так звана «Мінська група», до складу якої увійшли представники 11 країн. У 1994 році Вірменія, Нагірний Карабах і Азербайджан підписали у Бішкеку протокол, на підставі якого була досягнута домовленість про припинення вогню. По-друге, азербайджано-вірменський конфлікт довгий час вважався замороженим і «вибухав» з періодичною частотою. Така специфіка, на жаль, характерна для багатьох протистоянь сучасності, тому дослідження такого плану дають змогу проаналізувати інші кейси, виділити невдачі та успіхи інших країн, щоб застосовувати найкращий досвід і не допустити такого розвитку україно-російського протистояння.

Первак Є. (ВІКНУ)

Степанишин Р.Д. (ВІКНУ)

Сучасні погляди США на розвиток методів та засобів інформаційного впливу

Важливим елементом аналізу інформаційно-психологічного впливу є усвідомлення процесів та розуміння методики його проведення, тому у першому розділі необхідно було розібрати складові ІПсВ, його виникнення та становлення. Можна сказати, що значний вплив на значний розвиток пропаганди та усіх інформаційних явищ здійснила Перша світова війна, тому поява нового озброєння, техніки та способів ведення війни прямопропорційно впливали на необхідність використання інформації в новому форматі, а саме задля проведення пропаганди на противника та власне населення і армію. Чудовим прикладом такого феномену слугують США, які були першопроходцями в цій сфері. Були створені цілі комітети та організації, які

займались саме інформацією, створенням та розповсюдженням, а невійськові установи, такі як кіностудії та ЗМІ змінювали вектор та працювали на уряд та армію.

Зробивши певні спостереження та аналіз проведення інформаційного впливу Сполученими Штатами можна побачити, що кампанія під час Другої світової війни суттєво відрізнялася від інших розглянутих війн. Американський уряд намагався не просто ізолювати громадян від усіх іноземних засобів масової інформації, але і створити власні прийоми та методи впливу, тільки не шляхом жорстоких переслідувань та убивств, а саме навіюванням патріотичності, відповідальності за свої слова, вчинки і навіть думки. Саметакепоняття як “американська ідентичність” відіграло важливу роль в проведенні пропаганди. Ідентичність – це соціалізована частина “Я”. Варто наголосити на нерозривному зв’язку між ідентичністю людини і суспільства, соціальним оточенням індивіда. Національна ідентичність може бути розглянута як результат процесу ідентифікації особи з нацією, національною спільнотою. Тобто “американська ідентичність” базується на історично обумовленому патріотизмі та розумінні того, що інтереси держави в такий важкий та відповідальний для неї період є важливішими за її власні потреби та переконання.

Олійник В.Л. (ВІКНУ)

д політ.н., проф. Храбан І.А. (ВІКНУ)

Україна в системі безпекової політики Європейського союзу

Стратегічний курс України на європейську інтеграцію включає співробітництво у секторі безпеки. Наша держава розглядає це як важливий чинник підтримання ефективної системи загальноєвропейської безпеки та стабільності, що відповідає її національним інтересам. Співробітництво з Європейським Союзом має для України пріоритетне значення. Так, за останні роки встановлені зв’язки з Воєнним комітетом Європейського Союзу (ВКЕС), Військовим штабом Європейського Союзу (ВШЄС), проведено ряд двосторонніх зустрічей, а також періодично проходять переговори за участі українських представників у ВШЄС, де визначаються завдання на найближчу перспективу. Досить часто Військовий штаб ЄС та Військовий комітет ЄС консультує керівництво Міністерства Оборони України та командування ЗС України. Щорічно у сфері Спільної політики безпеки та оборони (СПБО) підписується Робочий план співробітництва ЗС України та Секретаріату Ради ЄС. Згідно із доповіддю Представництва України при Європейському Союзі на сьогодні визначено чотири ключові пріоритети у оборонній сфері в рамках виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а саме розширення формату воєнно-політичного, військово-технічного діалогу з ЄС, посилення практичного співробітництва з ЄС у рамках СПБО, участь в ініціативі ЄС “Східне партнерство” та розвиток співпраці з Європейським оборонним агентством (ЄОА), залучення до проектів програми Постійного структурованого співробітництва в сфері безпеки і оборони (PESCO).

На цьогорічному 23 Саміті Україна-ЄС (жовтень 2021 року) було підтверджено не тільки курс на продовження політичної та економічної інтеграції України з Європейським Союзом, але й вперше ЄС назвав Росію учасником війни на Донбасі, підтримав зближення України зі Спільною політикою безпеки та оборони ЄС. Важливим моментом є те, що минулі саміти не формулювали сенсаційні новини та не закінчувалися історичними домовленостями, а лише підбивали підсумки співпраці ЄС та України за рік. Важливим досягненням минулого року став акцент на приєднанні до СПБО, оскільки ЄС, як правило, неохоче залучає іноземних партнерів до цієї сфери. У Спільній заяві Саміту сторони підтримали намір України взяти участь у EUFOR Althea в рамках Спільної політики безпеки та оборони ЄС, та відзначили готовність України брати участь в окремих проектах PESCO. Не була ратифікована найамбітніша позиція – можливість військової чи гуманітарної місії ЄС на сході України. Але Європейський Союз заявив, що досліджуватиме можливості для розвитку стійкості України, а саме у сфері військової освіти. Коментуючи підсумки саміту, Міністр оборони України Андрій Таран повідомив, що оборонне відомство наразі веде активну роботу з розгортання в нашій державі військової дорадчо-тренувальної місії Європейського Союзу. Буде залучено 30 постійних радників від ЄС.

Отже, Україна бере активну участь у розвитку безпекової політики Європейського Союзу. Є всі підстави для розвитку реформи військової освіти ЗС України, що є обов'язковим для інтеграції нашої держави у сектор безпеки ЄС. Основними цілями є продовження розвитку діалогу Україна-ЄС, посилення практичного співробітництва у СПБО. Пріоритетом є приєднання до проектів Постійного структурованого співробітництва.

Устименко А.І. (ВІКНУ)

Алфьоров О.В. (ВІКНУ)

Досвід євроатлантичної інтеграції країн Балтії та його використання в інтересах України

Вступ десятки нових країн до ЄС у травні 2004 року став якісно новим етапом інтеграційних процесів як у Європі, так і у світі. У зв'язку з цим найбільшим розширенням Європейського Союзу істотно змінився стан економіки в старих країнах-членах, але скоріше це мало визначальні наслідки в усіх сферах економіки для нових країн-членів. Аналіз позитивних і негативних явищ, які супроводжували збільшення ЄС, має вагоме значення для країн, які мають або розглядають можливість вступу до ЄС у подальшому, під час формування довготривалої економічної політики і прийняття рішення про напрями їх інтеграції. Найбільш наближеними до України за рівнем розвитку в ЄС є країни Центральної Європи й Балтії, тому їхній досвід буде корисним для нашої держави.

Інтеграція з Європейським Союзом була менш тяжкою для трьох країн Балтії, ніж для багатьох інших країн, що мають доступ, через їхній сильний суспільний поштовх приєднання до західної політичної, економічної та

правової культури, після того як вони відновили свою незалежність від Радянського Союзу в 1990 році. Однак приєднання Естонії, Латвії та Литви мало декілька відмінних рис, пов'язаних із конституційним походженням та установами, що сильно вплинуло на вирішення проблем між урядом та інституціями ЄС. Дорога, яку пройшли країни Балтії при вступі до ЄС, була складною, їх роль в ЄС була не легкою. Сьогодні для складання порядку денного, пов'язаного з ЄС, потрібно більше навичок, ніж раніше, у пошуку союзників і виборі партнерів.

Напрями адаптації України до вимог Європейського Союзу мають виходити із певних критеріїв і втілюватися у демократичних реформах, які охоплюють як політичну сферу, так і пріоритетний напрям розбудови ринкової економіки. Досвід Балтійських країн демонструє послідовність етапів євроінтеграції – торговельно-економічного, доктринального, політичного та договірно-правового. Вказані етапи передбачали планомірну галузеву адаптацію економічних, політичних та соціальних систем Латвії, Литви та Естонії.

Трибушиний В.О. (ВІКНУ)

ПВК вагнер як інструмент впливу РФ

На тлі загострення конфронтації між Росією і Заходом ПВК готові розширити свою діяльність в якості інструменту російської політики в Лівії та інших гарячих точках. Їх відносно низька вартість робить їх ще привабливішим інструментом для Кремля в епоху, коли ресурси скоротилися через економічні наслідки пандемії коронавірусу. Також малоімовірно, що викриття тіньових практик Москви спричинить переоцінку або збентеження з боку російських політиків.

Російські добровольці, які брали участь у Балканських війнах в дев'ятнадцятому столітті і громадянській війні в Іспанії в 1930-х роках, були схожі на сьогоденні ПВК. З моменту повернення сурогатів в інструментарій Кремля під час агресії Росії проти України в 2014 році ПВК розгорнулися в Сирії, Центральноафриканській Республіці (ЦАР) і ряді інших країн. Вони діють як підсилювачі сили, торговці зброєю, інструктори місцевих військових і співробітників Служби безпеки і політичні консультанти. Номінально будучи приватними суб'єктами, вони розширюють геополітичне охоплення Кремля і просувають його інтереси. Універсальні, дешеві і піддаються запереченню, вони є ідеальним інструментом для приходять в занепад наддержави, яка прагне заявити про себе, не піддаючи себе занадто великому ризику.

Група Вагнера Пригожина, безумовно, є найвідомішою російською ПВК і тією, до якої Кремль звертається найчастіше. У той же час зіткнення в лютому 2018 року з американськими військами в Сирії показало, якою мірою Кремль розглядає зв'язки Вагнера з урядом як заперечувані, а його персонал - як витратний матеріал. Бойовики Вагнера і просирійські урядові сили зробили безрозсудний напад на позиції США і союзників поблизу північно-східного

міста Дейр-ез-Зор в явній спробі перевірити їх рішучість захищати довколишні нафтові об'єкти.

Ще однією корисною особливістю ПВК є їх низька вартість. Як приватні організації, вони володіють значною свободою у фінансуванні своїх власних операцій і не накладають тягаря на державний бюджет. У інциденті 2018 року в Дейр-ез-Зорі, як повідомляється, метою Вагнера було захопити контроль над нафтовими родовищами від імені сирійського уряду - в обмін на частину видобутку. У машині Пригожин підтримував розгортання Вагнера завдяки своїм власним діловим інтересам, які включають розвідку золота і алмазів. Москва навіть використовувала військову активність у сирійській зоні для зміцнення російської економіки. Його рання підтримка лівійського Хафтара допомогла йому захопити нафтові родовища в 2016 році, ймовірно, в розрахунку на те, що російські компанії розділять вигоди.

Панчук П.Л. (ВІКНУ)

Умови і фактори, що впливають на управління національною обороною Російської Федерації у кризових ситуаціях

Управління державного управління в Російській Федерації одночасно з розвитком системи органів державної влади і пройшло довгий історичний шлях свого розвитку. Сьогодні під управлінням національною обороною розуміється циклічний процес пошуку, збору, обробки та аналізу інформації про поточну ситуацію у сфері військової безпеки держави, що реалізується органами державного та військового управління, прогнозування її національною обороною як складова частина зміни, формування управлінських рішень, доведення їх до виконавців та контролю результатів, що досягаються.

Умовою успішного дослідження проблем військової безпеки країни, практичного вирішення завдань її забезпечення є розгляд характеру існуючих міжнародних та внутрішньодержавних відносин, виявлення джерел небезпек та загроз. На цьому тлі діючих керівних характеристик стану військово-політичної обстановки термін документах новий (як в з'явився «кризова ситуація»). Кризова ситуація визначається як дестабілізація політичної обстановки в певному районі (регіоні) внаслідок посилення протиріч між протидіючими сторонами, що супроводжується реальною загрозою застосування (застосуванням) військового конфлікту і потребує вжиття посилення протиріч між силами, виникнення комплексних заходів з боку військово-політичного керівництва держави (коаліції держав) для запобігання та ліквідації загрози (стабілізації обстановки). У сучасних умовах її дозвіл (запобігання) може бути досягнутий лише ефективним управлінням різновідомчими силами, коштами та ресурсами держави.

Аналіз основних умов і факторів, що впливають на управління обороною Російської Федерації в кризових ситуаціях, полягає у визначенні об'єктивних причин, що сприяють або ускладнюють вирішення завдань управління національною обороною в цей період, та здійснюється з урахуванням прогнозу їх розвитку під час можливих критичних ситуацій. Дослідження показали, що на

управління обороною держави у кризових ситуаціях впливають зовнішні та внутрішні чинники.

До основних зовнішніх умов та факторів можна віднести: стан військово-політичної обстановки; стан сил та засобів конфліктуючих сторін; наявність договірних зобов'язань між учасниками конфлікту; участь держави у регіональній та глобальній безпеці; фізико-географічні умови; оперативне обладнання ТВД; наявність екстремістських та терористичних організацій та інші фактори. До основних внутрішніх умов та факторів відносяться: військова політика, соціальні; правові; технологічні; інформаційні; стан військової організації держави; військово-технічні; економічні та ін. Розглянемо основні їх. Військово-політична обстановка характеризується зростанням глобальної та регіональної нестабільності. Аналіз керівних документів США показав, що політика Вашингтона спрямована на утримання домінуючого становища у світі. Для «запобіжні дії» наступального характеру, які спрямовані на першу і встановлення контролю до районів зосередження стратегічних ресурсів. Відповідно до федерального закону США «Про протидію противникам Америки за допомогою санкцій», прийнятому в 2017 році, та документу НАТО «Узагальнена оцінка загроз Альянсу» Росія офіційно вважається противником, який підлягає миру цього США, планують так звані «необмежені черги забезпечення безперешкодного доступу на стримування». . У перспективі необхідно враховувати, що США будуть робити дії з витіснення Росії з стратегічно важливих регіонів світу і збільшувати конфліктний потенціал по всьому периметру кордонів Росії. Важливим чинником, національною обороною у кризових ситуаціях є стан збройних сил протиборчих сторін. що впливає на управління

Таким чином, аналіз умов та факторів, що впливають на управління обороною Російської Федерації у кризових ситуаціях, дозволяє визначити та враховувати ті з них, які можуть сприяти або ускладнювати роботу органів управління при вирішенні кризових ситуацій.

Єгоров Ю.В. (ВІКНУ)

Гібридний конфлікт на Кіпрі

Основною проблемою Кіпру було та є його розташування у зоні, розміщеній між Азією, Африкою і Європою.

У 2004 році дана країна стала став дев'ятою і на дві третини новою країною в ЄС. Він не став десятим, оскільки тільки Кіпрсько-грецька сторона (райони, контрольовані Республікою Кіпр) стала частиною ЄС. Незважаючи на голосування" за " турецько-кіпрської сторони, кіпріоти-турки опинилися за межами ЄС. Однак мрія кіпріотів-греків раз і назавжди стати європейцями незабаром обернулася конфузом. В'їзд в Європу розглядався багатьма кіпріотами-греками як остаточний доказ того, що Кіпр не був частиною третього світу – що означало бути корумпованою, недемократичною і нецивілізованою країною.

Замість того, щоб втекти з так званого третього світу, кіпріоти-греки були приголомшені, побачивши, що з ними поведуться як з його зразками, як з

новими варварами Європи. Вони зіткнулися зі звинуваченнями в тому, що уряд кіпріотів- греків використовувало всілякі брудні виверти під час референдуму, щоб організувати відсутність результату.

Вищі посадові особи ЄС відкрито говорили про те, що їх обдунив лідер кіпріотів-греків (зауваження, яке незабаром буде повторено більш дипломатичною мовою самим Генеральним секретарем ООН).

Неначе цього було недостатньо, бомба вибухнула біля резиденції лідера керуючої партії, яка підтримала голосування "за" – що було не найкращою ознакою толерантного та демократичного суспільства. Кіпріоти-турки були розчаровані, але, принаймні, побачивши, як їх лідера, приймали та цінували за кордоном та постійних обіцянок про вжиття заходів щодо припинення їх ізоляції та надання їм фінансової допомоги.

Лінія припинення вогню на Кіпрі стала новим невизначеним кордоном ЄС на сході. Дана ситуація виникла через постійне протистояння прихильників Греції та Туреччини країн, які через власні амбіції не роблять поступок, що зрештою вилилося у подібний нестабільний регіон, де сторони так і не отримали значної переваги та продовжують даний конфлікт, що є одною з основних причин створення напруги у регіоні та неможливості врегулювання даної проблеми без поступок однієї з країн.

Дзюба В. Ю. (ВІКНУ)

д.політ.н., проф. Храбан І.А. (ВІКНУ)

Застосування високотехнологічної продукції у сфері ІІсО

Високі технології завжди були, є та будуть головним рушієм діяльності людини та широко застосовувалися у воєнних діях. На даний час воєнні дії не проводяться з таким же розмахом як і в минулому, що здебільше пов'язано з розширенням глобальної інформаційної системи.

За підтримки новітніх технологій розширювалися способи проведення ІО(інформаційних операцій), які з часом стали чи не важливішими за безпосередньо бойові дії. Так ми можемо бути свідками як застосування новітніх технологій дозволило СРСР перемогти бої біля річки Халхін-Гол. Тому все більшого поширення набувало застосування так званих високих технологій для перемоги у конфліктах.

У цьому контексті держави продовжують розвивати передові технології для захисту від загроз, які потенційно є можливими, а також для уникнення сценарію, коли перемогу можна здобути лише воєнними засобами за неможливості застосування застарілої техніки для інформаційно-психологічного впливу на противника.

Таким чином майбутня війна представляється як симетричне змагання між рівнем технологій на полі бою, де сторона яка має кращі технології ефективніше впливає як на особовий склад так і на цивільне населення противника.

Винахід гучномовців, що подають звук на великі відстані зробив буквально прорив у проведенні інформаційно-психологічних операцій, на вищезгаданій річці

Халхін-Гол за допомогою такого методу був призупинений наступ переважаючих сил противника та була дестабілізована система управління. У сучасній практиці при більш локальному застосуванні це дозволяє чинити моральний тиск на противника, з метою його подальшого знешкодження.

Так один суперкомп'ютер із закладеними в ньому алгоритмами щодо фіксування громадської думки із прив'язкою до тих чи інших подій у мережі, спростування чи підтвердження новин, певних подій обробки масивів інформації для знаходження ключових слів та формування нових наративів згідно отриманих даних потенційно здатний створити ситуацію при якій суспільний устрій, державний лад держави та настрої населення наблизатимуться до точки, при якій управління стає практично неможливим.

У цьому баченні майбутнього прагнення військових до нових технологій слідує знайомій схемі, а пов'язані з цим ризики і невизначеність як і раніше роблять державне фінансування і політичну підтримку необхідними для сучасних досліджень.

*Кодовбецький А.І. (ВІКНУ)
д.політ.н., проф. Храбан І.А. (ВІКНУ)*

Фактор ІІсВ В рамках загострення ситуації на Турецько-сирійському кордоні

Питання конфлікту між курдами та Туреччиною існує починаючи з 1984 року – офіційно, саме тоді Робоча партія Курдистану оголосила війну Турецькій Республіці. До теперішнього часу, конфлікт на кордоні Туреччини залишається невирішеним та являється стабільним джерелом небезпеки як для Близького Сходу, так і для Європи.

Актуальність дослідження. Постійні збройні сутички між Туреччиною та Сирією стають причиною дестабілізації суспільно-політичної обстановки багатьох країн, головним чином Туреччини, яка проводить відповідні заходи по зменшенню загрози власній безпеці. Залученість великої кількості держав зумовлює наявність відповідного інформаційного освітлення дій зі сторони Туреччини, яка є однією зі сторін конфлікту. Це, в свою чергу, зумовлює виникнення багатьох інформаційних приводів, які можуть грати роль інструмента дестабілізації та політичного шантажу.

Об'єкт дослідження: посилення впливу Туреччини на Близькому Сході

Предмет дослідження: ведення ІІсВ Туреччиною в рамках загострення Турецько-курдського конфлікту

Курдське питання розглядається Туреччиною однією із найбільш актуальних загроз національній безпеці, що і зумовлює проведення військових операцій, які, в свою чергу, потребують відповідного інформаційного супроводу.

Одним із ключових аспектів проведення військових операцій є постійна та узгоджена трансляція визначених наративів турецькими ЗМК, лідерами думок та представниками урядових установ, зокрема вищим військовим керівництвом. Зважаючи на специфіку конфлікту та залученості великої кількості сторін світової спільноти, турецька влада здійснює інформаційний вплив не лише на регіональних, а й на світових гравців, таких як Франція, США, РФ, ООН.

Останнім прикладом використання конфлікту як елементу політичного шантажу є оголошення Президентом Туреччини Раджепом Ердоганом наміру проведення повномасштабної військової операції на території Сирії, яку пояснюють як відповідь на вбивство двох турецьких поліцейських. Оголошуючи свій намір, Ердоган залучається підтримкою вітчизняних ЗМІ (“Sabah”, “AnadoluAjansi”, “Cumhuriyet”), а також прихильних Туреччині країн, транслуючи тези щодо нарощування військової присутності на кордоні, поставки важкого озброєння та бронетехніки, початку наступу, дискредитація зі сторони інформаційних ресурсів РПК та прихильних їй формувань, тощо.

На сучасному етапі, Ердоган проводить активну діяльність щодо реалізації власних геополітичних інтересів, зокрема в рамках національної безпеки, за допомогою використання політичних інструментів тиску та ведення постійних комплексних інформаційних та психологічних акцій.

Забара І.Л. (ВІКНУ)

д.політ.н., проф. Храбан І.А. (ВІКНУ)

Геополітичні інтереси РФ та США в арктичному регіоні

Глобальне потепління створює виклики для людства, однак й відкриває нові можливості. Донедавна вважалося, що створення сприятливих умов для видобування природних ресурсів та прокладання торгового шляху через північний полюс та його кордони є в близькому майбутньому неможливим. Однак підвищення температури на планеті з кожним роком збільшується і, відповідно, танення льодовиків пришвидшується. Прогнозується, що Арктичний регіон стане повністю доступним для людства в межах 30-х років XXI століття, і тому серйозним підтвердженням є вдалі організації експортних поставок КНР по Північному морському шляху через РФ до портів Європейських країн в літню пору року, активне вивчення арктичного регіону країнами Арктичної ради, розширенням інфраструктури та комунікацій, залізних доріг, збільшенням арктичного флоту, збільшенням військової присутності та проведенням військових навчань в регіоні.

Вважається, що в Арктичному регіоні знаходиться близько 30% нерозвіданих природних ресурсів, з яких більшість є вкрай необхідними для забезпечення життєдіяльності та розвитку всьому людству, тому освоєння даного регіону є питанням часу.

Також питання поділу території вважається проблемним. Хоч і регіон адміністративно поділений між 5-ма країнами, досі виникають суперечки щодо належності територій. Саме тому Арктичний регіон є вкрай важливим аргументом у військовій стратегії як для РФ, так і для США. Розташування Росією військових баз, аеродромів, морських портів та ракетних підрозділів загрожує безпеці США. В свою чергу РФ вбачає серйозну загрозу своїм інтересам у розвитку флоту берегової охорони США, проведенням військових навчань та все більшої уваги зі сторони США та їх союзників до Арктики. Хоч і в регіоні активно нарощують військову присутність, готують особовий склад до служби в таких умовах, однак ці заходи є більш попереджувальними та слугують гарантом на території та їх недоторканність.

СЕКЦІЯ 5

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

д.т.н., проф. Бармак О. В. (ХмНУ)

Боровик Д. О. (ХмНУ)

Щодо актуальності розбудови інформаційної системи оцінки відповідності апроксимаційних маршрутів кораблів еталонним маршрутам

Специфічним і важливим видом національної безпеки є прикордонна безпека, основні завдання в сфері якої покладаються на Державну прикордонну службу України (ДПСУ). Актуальним на даний час для ДПСУ є забезпечення розвитку інтегрованого управління кордонами, загалом, і Морської охорони (МО) ДПСУ, зокрема. Можливість розвитку МО ДПСУ залежить від наявності та якості функціонування системи висвітлення надводної обстановки на морській (річковій) ділянці (СВНО).

Основу сучасної моделі охорони кордону з використанням СВНО формує інформаційна складова. Остання реалізується з використанням інтегрованої інформаційно-телекомунікаційної системи (ІТС) Морської охорони «Гарт-12». Застосування ІТС «Гарт-12» дозволяє отримувати інформацію про поточне положення суден, порт відправки, порт призначення, тип вантажу та інші додаткові дані. При виборі судна в СВНО існує можливість перегляду попередніх точок його маршруту, отриманих у певні дискретні моменти часу. Останнє необхідне для встановлення можливих ознак порушення правил прикордонного режиму. При цьому, візуалізація маршруту здійснюється з використанням лінійної апроксимації, а можливе порушення правил прикордонного режиму встановлюється на основі співставлення маршруту руху окремого судна та кластера маршрутів, що з'єднують пункт відправлення та призначення судна.

На сьогодні ще залишається ряд невирішених питань, які не дозволяють в повній мірі ефективно застосовувати ІТС «Гарт-12» для виявлення порушників прикордонного законодавства на морській ділянці. До числа таких відносяться питання оцінки за допомогою діючої СВНО достовірності висновків щодо відповідності маршрутів кораблів еталонним маршрутам. Підтвердженням коректності висновку про неефективність діючої ІТС «Гарт-12» є, зокрема, той факт, що застосування згаданої вище лінійної апроксимації при формуванні неперервного апроксимаційного маршруту руху судна, є сумнівним і нічим не підтвердженим. Особливий сумнів виникає у випадку значної віддаленості в часі або просторі досліджуваних точок, які характеризують положення судна.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок про те, що для ефективного використання ІТС «Гарт-12» у СВНО необхідно передбачити застосування програмного модуля, який би дозволяв формувати висновки про наявність фактів порушення прикордонного законодавства на морі на основі порівняння маршрутів кораблів з еталонними маршрутами. А для цього потребує розробки відповідна інформаційна система, яка б забезпечувала достовірність відповідних висновків на основі реалізації у ній відповідних видів апроксимації для формування неперервного апроксимаційного маршруту руху судна.

д.пед.н., проф. Боровик Л. В. (НАДПСУ)

д.т.н., проф. Боровик О. В. (НАДПСУ)

Алгоритмізація та програмна реалізація окремих прикладних задач мережевого планування

Аналіз прикладних задач оперативно-службової діяльності (ОСД) органів Державної прикордонної служби України (ДПСУ) вказує на те, що їх значна частина стосується раціонального планування складних комплексних робіт. Особливостями таких комплексів є те, що вони складаються з окремих, елементарних робіт або “ланок”, які не просто виконуються незалежно одна від іншої, а взаємно обумовлюють одна другу. А отже, для вирішення таких задач доцільно застосовувати методи мережевого планування.

До числа таких прикладних задач, зокрема, відноситься:

визначення порядку заходів, які виконуються під час організації охорони державного кордону на період на ділянці відповідальності органу охорони державного кордону (ООДК) при послідовному або паралельному методі роботи начальника ООДК;

визначення порядку заходів, які виконуються штабом під час організації проведення спеціальних заходів;

планування діяльності відділу прикордонної служби на певний період за умови обмеженості наявного часу на організацію охорони кордону;

планування операції зі знищення незаконних збройних формувань на ділянці регіонального управління силами резерву Голови Держприкордонслужби;

планування заходів, які виконуються під час організації робіт з переведення озброєння і техніки на черговий режим експлуатації.

Кількість прикладних задач ОСД ДПСУ, вирішення яких потребує застосування методів мережевого планування, значно більша. Однак, навіть наведений перелік задач і аналіз їх змісту дозволяє зробити висновок про необхідність автоматизації процедур їх вирішення. Цим пояснюється увага авторів до питань алгоритмізації і програмування прикладних задач ОСД ДПСУ, що відносяться до задач мережевого планування.

З метою автоматизації вирішення прикладних задач ОСД ДПСУ авторами розроблено відповідний програмний продукт. Реалізація алгоритму розв’язування задач мережевого планування була здійснена на основі застосування програмного забезпечення VisualStudio 2008. При написанні

програми використовувалась мова програмування C#. Для роботи програми необхідна наявність MicrosoftNetFramework3.5 або вищої версії. Розроблена програма дозволяє на основі введених початкових даних впорядкувати систему комплексу робіт, побудувати мережевий часовий графік та знайти критичний час виконання робіт. Напрямами подальших досліджень вбачається запровадження зазначеного програмного продукту в автоматизованій системі підтримки прийняття рішень ДПСУ.

Бібік М (ВІКНУ)

Інформаційне забезпечення збройних сил Російської Федерації

Інформаційна війна стала козирною картою Російської Федерації у загарбанні людських переконань, а потім і захопленні окремих територій нашої країни. Її географія не обмежується Кримом та Донбасом, амбіції Кремля набагато більші. Російські війська присутні в Придністров'ї як миротворчі сили, в Сирії для підтримки уряду, а в Венесуелі для проведення двосторонніх консультацій. За цими «чеснотами» криються імперські замаху й цілі. На такому фоні РФ штучно створює цілісний образ «сильної» та «непереможної» армії. В цій інформаційній системі велику роль відведено саме військовим засобам масової інформації. Тож нам варто бути обізнаними у військово-інформаційному контенті ворога, щоб протистояти дезінформації та провокаціям на всіх фронтах.

Російська Федерація вкладає шалені ресурси на створення потужної та дієвої медійної системи. Це друковані ЗМІ: газета «Красная Звезда», журнали «Армейский сборник», «Военная мысль» та інші. Головне завдання яких підтримати бойовий дух військовослужбовців навіть в найбільш відокремлених гарнізонах і військових містечках. Основна тематика видань - військово-патріотична, соціальна, просвітницька та історична. Так, «Військово-історичний журнал» розповідає про розвиток військової науки і техніки, видатних російських і радянських полководців. «Воїн Росії» публікує літературно-художні матеріали на теми військового виховання, героїзму й патріотизму, а також нариси і статті про повсякденне життя російської армії і флоту.

В останні роки активно розвивається телерадіокомпанія Збройних Сил Російської Федерації «Звезда», до складу якої входять телеканал, радіостанція та web-сайти. Основу телеканалу складають інформаційні та аналітичні передачі, присвячені історії, культурі, науці та спорту, пізнавальні та освітні програми. Висвітлюються проблеми російської армії, її розвитку і перспектив, проблеми політичного і культурного життя Росії. Також транслюються фільми власного виробництва, наприклад, «6 рота. Время героев». Він розповідає про 90 осіб, що зупинили близько двох тисяч бойовиків Хаттаба під час війни у Чечні. Таким чином військові ЗМІ, на думку керівництва росармії завойовують прихильність свого народу і вирощують любов до армії, непереможне бажання йти служити за «святую Русь». Унікальними проектами Радіо "Звезда" є різні інформаційно-пізнавальні програми, а також літературні - «Час короткого рассказа» і «Ночная

радиокнига». Кожна з цих медіа має свій інтернет-сайт, де можна продивитися відеоконтент, прослухати подкасти та ознайомитися з інформацією.

Не зважаючи на хорошу роботу військових ЗМІ, пропаганду та гучні паради, які змушують увесь світ боятися російську армію - гордість Кремля котиться до кризи через нестримні апетити генералів та роздуті амбіції. Адже вони вміло створюють образ «могутньої держави», але дуже легко можна прослідити низку суперечностей зі словами вищого керівництва армії та реальністю. Результати багаточисельних перевірок були дійсно катастрофічними: жодного нормативу не виконано. А з часом вони взагалі перетворилися на звичну «показуху»: все відбувається «гладесенько-рівнесенько». Про що міністр оборони щоразу радісно доповідає президенту. Крім того, це стало прийомом, за допомогою якого Росії вдається обходити положення Віденського документа, що обмежує військову діяльність на Європейському континенті. Ця угода дозволяє проводити раптові перевірки військ без оповіщення інших країн. Якраз розгортання військ на нашому кордоні в 2014-му році відбувалося під виглядом раптової перевірки. Щодо забезпечення військ, то оборонне замовлення на 2019 рік виконали на 70%: ВПС повинні були отримати 203 літаки та гелікоптери, а отримали-126. У ВМФ мали надійти 35 кораблів і суден, а надійшли – 25, а в Міністерстві оборони РФ стверджують, що план виконали ледве не на 100 відсотків. Як висновок, ЗМІ вміло приховують факти корупції, неякісного й несвоєчасного виконання замовлень, браку виробничих ресурсів, кваліфікованих кадрів та неефективного контролю якості. А на сайтах військових частин можна простежити негативні коментарі від строковиків, які описують реальну картину служби та життя у підрозділах.

Російська сторона ніколи не залишає інформаційний простір поза межами своєї уваги та продовжує активно використовувати його для вирішення широкого кола військових завдань. Сьогодні підрозділи «інформаційних бійців» російської армії присутні у складі всіх угруповань військ, які розгорнуті вздовж кордонів України, в тому числі й на східному напрямі. У своїх військово-політичних цілях вони застосовують пропагандистські технології, що суперечить міжнародному праву, з метою здійснення ворожих дій і актів агресії, спрямованих на підрив суверенітету, порушення територіальної цілісності держав і становлять загрозу міжнародному миру та безпеці.

Список використаних джерел:

1. «Красная Звезда» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://redstar.ru/>
2. «Армейский сборник» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://army.milportal.ru/>
3. «Военная мысль» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vm.ric.mil.ru/>
4. Радіо «Звезд» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://radiozvezda.ru/>
5. Телеканал «Звезда» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://tvzvezda.ru/>

Вдосконалення знань інформаційних технологій по створенню медіаконтенту у вищих навчальних закладах

Пріоритетним напрямом розвитку освіти на сучасному етапі є впровадження сучасних інформаційних технологій зі створення та розповсюдження медіаконтенту, що забезпечують доступність інформації молодому поколінню задля їх орієнтації в сучасному інформаційному суспільстві.

Завдяки правильному формуванню та наповненню медіа-контентів можна здійснювати цілеспрямовану роботу щодо військово-патріотичного виховання молоді, рекламування та підвищення престижу військової служби.

На етапі переходу до сучасного глобального інформаційного суспільства питання обґрунтування засобів та методів передачі інформації є надзвичайно актуальним. На цій стадії розвитку суспільство дедалі більше залежить від інформації, яку створюють його ж представники, зокрема від її якості, доступності, достовірності, своєчасності подання. Унаслідок процесів, що відбуваються в інтернет-просторі, де всі інформаційні потоки зливаються в єдину замкнуту систему, яка має свої особливості, ознаки та риси, інформація стає продуктом, що визначає успішність розвитку, найціннішим товаром, а також грізною зброєю.

Тому так важливо сьогодні з'ясувати наукові підходи до розуміння й осмислення всіх проблем, пов'язаних з інформацією, на основі якої формується медіаконтент.

Що ж таке медіаконтент? Медіаконтент – це змістовно значуще наповнення цифрових ресурсів, що інтегрує різну за формою подання та кодування інформацію (текстову, графічну, аудіовізуальну тощо), орієнтовану на задоволення соціальних, інформаційних та емоційних потреб людини. Отже, медіаконтент є одним із основних видів представлення інформації та комунікації в сучасній культурі, освіті, політиці, економіці тощо.

Хоча медіаконтент і розглядається в контексті можливості його застосування в різних сферах діяльності, від освітньої до маркетингової, справедливо буде сказати, що саме це поняття використовується як загальноновживане, не актуалізується і не конкретизується з урахуванням його своєрідних властивостей, що існують у межах сучасного комунікаційного середовища.

Сприйняття медіаконтенту є унікальною інтерпретацією аудіовізуальної інформації кожною людиною залежно від її індивідуальних особливостей, зумовлених результатом специфіки когнітивних процесів. Більше того, в ланцюзі наявних когнітивних процесів, таких як мислення, уява, пам'ять, мовлення тощо, процес сприйняття є одним із найважливіших, адже саме він відповідає за формування розуміння ситуації та відповідної поведінки. Але не можна ігнорувати такий вагомий чинник сприйняття інформації, як зовнішнє середовище або сучасний медіапростір. Інакше кажучи, сприйняття медіаконтенту – це складний пізнавальний процес, що формує картину світу,

яка може істотно відрізнятися від реальності та залежатиме від факторів, які його створюють. Зауважимо, що медіаконтент покликаний насамперед чинити емоційний вплив на аудиторію завдяки наповненню цікавою і корисною інформацією, що має викликати позитивне сприйняття аудиторією (зокрема молодіжною) й утримувати увагу психологічними, дизайнерськими та режисерськими прийомами, пов'язаними з організацією інформації та способами її доставки до споживача. Як результат, позитивні емоції та асоціації, викликані споживанням контенту, проєктуються на поведінкові критерії та ціннісні орієнтири сучасної молоді.

Отже для підвищення ефективності процесу вивчення впливу сучасного медіаконтенту на свідомість суспільства необхідно забезпечити педагогічну взаємодію всіх суб'єктів освітнього процесу, цілеспрямованого вдосконалення професійних знань майбутніх фахівців.

Богач А. С. (ВІКНУ)

Комунікаційно-контентні спроможності підрозділів Збройних Сил України

Зовнішня агресія, потужна антиукраїнська пропаганда та пов'язані з цим виклики національній безпеці, зокрема в інформаційно-психологічній площині, спонукали державу приділити особливу увагу питанням інформаційної безпеки [1]. Інформаційна безпека є важливою складовою діяльності Збройних Сил України. Адже країна-агресор використовує дані та інформацію надану військовослужбовцями, особливо в соціальних мережах.

Сучасні контентно-потоківі середовища, різноплановість застосування інформаційних технологій вже давно вимагають внесення змін в традиційні форми і методи впливу, доповнюючи (витісняючи) класичні підходи. Підтвердженням тому є накопичений у Міністерстві оборони та Збройних Силах України загалом досвід організації інформаційної протидії агресору не тільки в інформаційних полях на лінії зіткнення, а й одночасно в глобальних масштабах інформаційного простору, де щохвилини відбуваються баталії за вплив на формування та втримання світоглядних орієнтирів в межах від окремого індивіда, суспільних груп/соціумних ініціатив/статусних елітних утворень до суспільства в цілому [2].

З початку 2014 року (за часи АТО\ООС) комунікаційно-контентна спроможність підрозділів ЗСУ суттєво зросла. Бригади мають свої сторінки у соціальних мережах, таких як Facebook, Instagram, Twitter і т.п. Хоча й і не існує стандартів формування контенту у соціальних мережах, підрозділи Збройних Сил України яскраво та цікаво висвітлюють свою діяльність та активно ведуть свої сторінки.

У гібридній війні надзвичайна сила соціальних медіа може наділяти простих людей – часто тих, хто не воює – силою змінювати хід бойових дій та дискурс навколо них. Розуміння того, як працюють соціальні медіа, нині вкрай важливі для військових, бо в сучасній війні, якщо не розумієте, як ефективно застосовувати силу нових медіа, можете виграти випадкову битву, але

програє війну 21 століття. Тому велику увагу потрібно приділяти умінню працювати з інтернет простором. Для офіцерів служби зв'язків з громадськістю постійно повинні проводитися курси щодо медійного забезпечення Збройних сил України, тренінги по протидії кібератакам [3]. Часом посади обіймають люди, які не є спеціалістами в інформаційній сфері і раніше не працювали з висвітленням інформації та правилами безпеки ведення сторінок (як особистих, так і бригадних) на просторах Інтернету. Через це виникають проблеми у секторі оборони і безпеки України.

Існує нагальна потреба формування стратегії використання публічних платформ Збройних Сил України в соціальних мережах з метою постійного просування власного контенту та ефективного впливу на формування громадської думки. Потрібно розвивати сторінки у різних соціальних мережах задля охоплення більшої аудиторії, особливо молоді, та для розширення платформ задля ведення інформаційних операцій [4].

Список використаних джерел:

1. Шутов Р. «Оцінка ефективності дій органів влади в сфері інформаційної безпеки в 2014-15 рр.» Режим доступу - <https://ms.detector.media/mediaanalitika/post/15168/2015-12-09-otsinka-efektivnosti-dii-organiv-vladi-v-sferi-informatsiinoi-bezpeki-v-2014-15-rr/>

2. «Контентно-потоківі моделі як тактичні інструменти комунікаційно-контентної безпеки». Матеріали Міжнародного форуму з кризовості комунікацій. Київ: ВІКНУ, 2017.

3. «Комунікаційно-контентна безпека в умовах гібридно-месіанських агресій путінської росії». Матеріали Міжнародного форуму з кризових комунікацій. Київ: ВІКНУ.

4. «Сучасні комунікаційно-контентні процеси в безпековій сфері» Навчальний посібник. Київ: ВІКНУ, 2016

Вікарчук О. (ВІКНУ)

Досвід країн-членів НАТО в діяльність інформаційно-медійної системи МОУ та ЗСУ

Соціально-економічні та політичні фактори, що впливають на розвиток України, досить складні для наукового осмислення та фіксації відповідних результатів. Передусім це пов'язано зі складнощами “перехідного періоду”, який розпочався у 1991 році, проте не закінчився й до сьогодні. Разом з тим, потреба у дослідженні соціально-економічних та політичних процесів, які зазнають трансформації під впливом новітніх глобальних викликів, набуває особливої актуальності та вимагає чіткої науково-дослідницької методології.

Найважливіша наукова складова управлінських знань проявляється в тому, що характер і якість управління базується на підборі різних адекватних у кожній конкретній ситуації способів збору та обробки інформації для прийняття відповідного управлінського рішення. Необхідність розробки цілісної методологічної системи інформаційно-аналітичного

забезпечення діяльності органів державної влади та військового керівництва виникає також у зв'язку зі складними соціально-економічними та політичними процесами, які відбуваються в світі та Україні, що особливо актуально в останні роки.

Підходи та методи для інформаційно-аналітичних досліджень вибиралися виходячи з їхніх наступних характеристик:

- простоти в застосуванні, яка не потребує спеціальної економічної, політологічної, соціологічної підготовки тощо;
- мінімальних ресурсних і часових затрат, необхідних для їхнього проведення;
- принципової придатності для застосування в управлінській практиці одним аналітиком або невеликою аналітичною дослідницькою групою.

Від 2019 року в Україні створено інформаційно-медійний проєкт Міністерства Оборони України у вигляді офіційного веб-порталу АрміяInform. Військові журналісти з усієї країни, в тому числі з району проведення бойових дій інфоумуватимуть суспільство про діяльність та життя Збройних Сил.

На даному веб-порталі є оперативна інформація, ексклюзивні коментарі, фоторепортажі та інфографіка.

Список використаних джерел:

1. Розпочав роботу інформаційному дійний портал <https://www.mil.gov.ua/news/2019/07/05/rozpochav-robotu-informacziyno-medijnij-proekt-ministerstva-oboroni-ukraini-oficijnij-veb-portal-armiyainform/>
2. Інформаційно-медійна грамотність як складова професійної компетентності http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pfto_2014_36_37.pdf
3. Доктрина зі стратегічних комунікацій <http://stratcom.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/Доктрина-зі-стратегічних-комунікацій.pdf>

Владимчук К.В. (НУОУ)

Особливості технологій пропаганди

Актуальність даної теми полягає у критичності ситуації на території країни протягом останнього часу. Володіючи розумінням у поняттях інформаційної війни, пропаганди та методів її впливу, набагато простіше виділяти це серед звичайного тексту і, відповідно, протистояти.

Мета – розкрити суть пропаганди, та довести, що необхідно ретельно відноситись до інформації, осіб що нею володіють та можливі наслідки зловживання інформацією у власних інтересах .

За умов глобальної інтеграції та жорсткої міжнародної конкуренції головною ареною зіткнень і боротьби різновекторних національних інтересів держав стає інформаційний простір. Сучасні інформаційні технології дають змогу державам реалізувати власні інтереси без застосування воєнної сили,

послабити або завдати значної шкоди безпеці конкурентної держави, яка не має дієвої системи захисту від негативних інформаційних впливів та, в свою чергу, є досить вразливою.

Отже, сьогодні, в умовах ведення інформаційної війни Росією проти України, на сучасному етапі, необхідно українському суспільству приділяти привілейовану увагу інформаційному простору, що і буде, в свою чергу, ключовою компонентною забезпечення національної безпеки української держави. Кожна людина, без виключення, в процесі власного формування, як особистості, є невід'ємною складовою певного інтерактивного інформаційного простору, неминуче попадаючи під вплив всієї навколишньої інформації, яку споживає на рівні свідомості чи підсвідомості, яка є безпосереднім інструментом комунікативного формування.

Пропаганда (від латинського *propagare* – розповсюдження) – форма комунікації, спрямована на поширення фактів, аргументів, чуток та інших відомостей для впливу на суспільну думку на користь певної спільної справи чи громадської позиції.

На відміну від об'єктивної подачі інформації, пропаганда подає інформацію насамперед для впливу на аудиторію. Пропаганда часто подає інформацію вибірково (хоча не до кінця сказана правда — це теж брехня), щоб спонукати до певних узагальнень, або використовує емоційно заряджені повідомлення, щоб спровокувати радше емоційну, ніж раціональну реакцію на подану інформацію.

Отже, пропаганда є потужною зброєю у війні; використовується для дегуманізації та створення ненависті до відповідного ворога як зовнішнього, так і внутрішнього, створенням хибного образу у свідомості. Ціллю пропаганди є забезпечення загальної орієнтації, позитивного або негативного відношення до певного об'єкта.

Гаврилюк О. (ВІКНУ)

Управління реалізацією державної інформаційної політики в Міністерстві оборони України

Україна та цивілізований світ сьогодні стоять перед викликами деконструкції світового порядку. Російська Федерація розпочала збройну масштабну агресію не тільки проти України, оскільки несе загрозу для будь-якої демократичної країни світу. Агресія Російської Федерації на сході, ведення проти України інформаційної війни формують довгострокові виклики для держави. Інформація стає повноцінною зброєю у час розвитку сучасних інформаційних технологій, у зв'язку зі зростанням ролі соціальних мереж та інтернет-видань. Російська окупація Донбасу є елементом «гібридної» війни проти України, яка розпочалася у лютому 2014 року з початком незаконної анексії Кримського півострова.. В той же час експансію Кремля на «українському напрямі» потрібно розглядати в контексті загальної неоімперської агресивної політики Росії на світовій арені. Війна на Донбасі, за

оцінками ООН, «є одним із самих смертоносних в Європі з часів Другої світової війни».

Фейки, потоки брехні, численні атаки країни-агресора, маніпулювання фактами на найвищому рівні у 2014 році змусили силові органи виконавчої влади допрацювати специфіку та режим роботи підрозділів зв'язків із громадськістю та об'єднати зусилля всіх комунікаційних підрозділів правоохоронних органів та силових структур у єдиному напрямі протидії[3]. Тогочасну ситуацію в Україні можна охарактеризувати певною розгубленістю громадськості. Нове керівництво держави лише починало налагоджуватися зв'язки та вводило нову державну політику після Революції Гідності: відбувалася певна ротація та перепризначення відповідальних осіб, журналістська спільнота була змушена адаптуватися до нових реалій. Керівництво держави підбирало на посади керівників органів державної влади, формувалися нові команди, які мали відповідати за реалізацію інформаційної політики у майбутньому.

Варто звернути увагу на роботу підрозділів зв'язків із громадськістю силових відомств на початку збройної інформаційної агресії Росії проти України, в той час майже всі військові фахівці мали практику роботи лише в умовах мирного часу. У 2017 році указом Президента України №47 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України» були окреслені окремі завдання, реалізація яких покладалася на військові засоби масової інформації Міністерства оборони України. Основними векторами роботи визначалася організація зв'язків з українськими та іноземними засобами масової інформації щодо питань висвітлення ситуації в районі проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях, донесення достовірної інформації до військовослужбовців Збройних Сил України, супроводження інформаційними засобами виконання завдань оборони України, інших військових формувань, зокрема через засоби масової інформації Збройних Сил України. Реалізація завдань щодо роботи в умовах кризових ситуацій, робота над удосконаленням механізмів роботи з інформаційної безпеки Міністерством оборони України здійснювалася за допомогою заходів з реформування підпорядкованих медійних структур [1].

Указом президента України №392 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» стратегія була введена в дію. правонаступником Департаменту стратегічних комунікацій Міністерства оборони України у вересні 2020 року став Директорат інформаційної політики у сфері оборони та стратегічних комунікацій. Директорат являється самостійним структурним підрозділом апарату Міноборони, який призначений для участі у координації, формуванні та моніторингу реалізації державної інформаційної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період; забезпечення формування системи стратегічних комунікацій та визначення шляхів її становлення та розвитку в Міноборони, Збройних Силах та Держспецтрансслужбі як складової загальнодержавної системи стратегічних комунікацій; координації діяльності суб'єктів стратегічних комунікацій Міноборони, Збройних Сил та Держспецтрансслужби. Директорат

підпорядковується Міністру оборони України через заступника Міністра оборони України, який спрямовує та координує його діяльність відповідно до розподілу повноважень. Основні завдання і функції Директорату визначені наказом Міністерства оборони України від 31 серпня 2020 року № 309 «Про затвердження Положення про Директорат інформаційної політики у сфері оборони та стратегічних комунікацій Міністерства оборони України». У своїй діяльності Директорат керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства, наказами Міноборони, спільними наказами Міноборони та Головнокомандувача Збройних Сил України. Наказом № 440 від 25.11.2020 Міністерства оборони України затверджені положення про створення Директорату політики цифрової трансформації та інформаційної безпеки у сфері оборони Міністерства оборони України [2].

Управління реалізацією державної інформаційної політики в Міністерстві оборони України покладається на декілька відомств: Директорат інформаційної політики у сфері оборони та стратегічних комунікацій, Директорат політики цифрової трансформації та інформаційної безпеки у сфері оборони, Управління преси та інформації Міністерства оборони України. Всі ці відомства працюють на захист інформаційного простору України від ворожих атак: коригують, впроваджують і здійснюють реалізацію державної інформаційної політики у діяльності Збройних Сил України та Міністерства оборони України.

Список використаних джерел:

1. Горевалов С. Друковані органи збройних сил незалежної України — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.franko.lviv.ua/faculty/jur/.../PART-5_16.htm
2. Сегеда С. Основні етапи трансформації військових засобів масової комунікації в контексті реформування Збройних сил України (1991–2010 рр.) — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2010_38/.../I12_doc.pdf
3. Про затвердження Концепції інформатизації Міністерства оборони України : наказ Міністерства оборони України від 17.09.2014 р. № 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0650322-14#Text> (дата звернення: 04.06.2020)

Георгієва О.В. (ВІКНУ)

Youtube як інструмент формування образу військового задля протидії російському агресору

За сім років бойових дій на Донбасі ставлення до військовослужбовця в українському суспільстві змінилося від упередженого до шанобливо-захоплюючого [1]. Сформувався й ідеальний образ військовослужбовця - захисника. У цьому процесі особливого значення набувають соціальні медіа, серед яких варто виокремити платформу YouTube. З початком війни на відеохостингу завантажено безліч відео-контенту про Збройні Сили України та бійців зокрема, як в особистих блогах так і на сторінках українських та

міжнародних телеканалів.

В матеріалі «Deutsche Welle» під назвою «Донбас: як спецпідрозділ ЗСУ допомагає людям у часи конфлікту | DW Ukrainian» [4] розкривається специфіка служби офіцерів цивільно-військового співробітництва (далі ЦВС). Вони посередники між армією та населенням, які не виконують бойових операцій, а допомагають населенню долати наслідки російської агресії: відновлювати зруйновані будинки, доправляти гуманітарний вантаж жителям прифронтових міст та селищ.

Головні цілі підрозділу цивільно-військового співробітництва — це налагодити діалог з населенням і покращити ставлення до української армії. Адже на початку війни в прифронтових районах не дуже раділи українській армії.

Керівник групи ЦВС Максим Косенко, розповідає, що після обстрілу російськими «Градами» Ново-Луганського українська сторона повністю долучилася до відновлення міста. За словами представників ЦВС: «Через такі кроки, як допомога та підтримка, у цивільного населення також формується позитивний образ бійця української армії». В даному сюжеті використано метод реального подання фактів, що є головним критерієм для ефективного іміджу.

Таким чином висвітлення специфіки діяльності, труднощів завдань, об'єктивно досягнутих успіхів – ці критерії формують реалістичний образ військовослужбовців, зміцнюють їх авторитет та підвищують довіру до армії. Важливо відмітити, що у сюжеті яскраво відображено професійну спрямованість офіцерів. Ґрунтовне та змістовне подання фактів, без викривлення інформації та застосування маніпулятивних методів.

Список використаних джерел:

1. Данілов В.В. Імідж Збройних Сил України: політологічний аналіз / В.В.Данілов // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук. - Київ, 2012: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://mydisser.com/ua/catalog/view/13071.html>.

2. Данілов В. Воєнно - іміджева політика держави як засіб формування позитивного образу збройних сил: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/526>.

3. «Донбас: як спецпідрозділ ЗСУ допомагає людям у часи конфлікту | DW Ukrainian» [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=gCIOcFSjcYE>

4. Колосок С.В. Формування іміджу установи у системі державного управління / С.В. Колосок // Актуальні проблеми державного управління : наук. зб. - Вип. III : наук. Вид. - Одеса : АстроПринт, 2000. - с.84-90

5. Розбудова іміджу інститутів сектору безпеки України: *viribus unitis* [колект. монографія]. – К.; Женева; Луганськ: Янтар, 2013 – 340 с.

Формування суспільної свідомості за допомогою суб'єктів інформаційної війни з використанням методів психологічного впливу як засіб протидії російській агресії

Часто термін «інформаційна війна» сприймається як «злив компромату», якому значною мірою сприяє засіб масової комунікації – Інтернет. Ми можемо бачити як безконтрольно поширюються компрометуючі матеріали, «вкидається» у суспільство потрібна інформація, яку друковані та електронні ЗМІ – тиражують, посиляючись на джерела в Інтернеті.

Формування суспільної свідомості за допомогою суб'єктів інформаційної війни з використанням методів психологічного впливу стає найбільш ефективним способом контролю і маніпуляції як всередині держави, так і за її межами. Все залежить від того, хто фактично визначає інформаційний контент.

В інформаційній війні виділяють три основні мети: контроль інформаційного простору і забезпечення захисту своєї інформації від ворожих дій; використання контролю над інформаційним простором для проведення інформаційних атак на противника; підвищення загальної ефективності збройних інформаційних функцій. Можна виділити такі методи протидії інформаційній війні та методи захисту інформаційного простору:

- пряме спростування;
- встановлення та знешкодження потенційних каналів просочування інформації;
- непряме спростування (наприклад, вказати на сумнівність джерела інформації; абсурдизація звинувачень; прив'язка джерела інформації до будь-якої негативної події; введення ще одного негативного факту, який легко піддається спростуванню);
- відвертання уваги. Наприклад, відвертання ресурсів противника на інший об'єкт шляхом перенаправлення його на іншу діяльність; введення в інформаційний простір нового сенсаційного повідомлення та відвертання аудиторію на нову сенсацію; відвертання уваги аудиторії на малозначний факт у рамках поточної проблеми ;
- мовчання у відповідь;
- мінімізація впливу (наприклад, акцентування на тому, що в повідомленні вказано на деякі правдиві події);
- дискредитація (умисні дії, спрямовані на підірвання авторитету, іміджу і довіри до джерела негативної інформації);
- розмиття негативу (генерація нейтральної або позитивної інформації про об'єкт);
- доведення до абсурду (спосіб, що ґрунтується на виробленні імунітету у аудиторії до негативу про об'єкт).

В залежності від виду операцій, що проводиться, інформаційна війна має відповідні складові, а саме: захист своїх соціальних та інформаційних систем від інформаційних засобів впливу противника; боротьба з державними системами управління противника різного призначення; війна в області політичної та економічної інформації; психологічна війна; комп'ютерна війна; кібернетична війна.

Роль та місце системи зв'язків з громадськістю в структурі державного управління на сучасному етапі

Розбудова України як демократичної європейської держави висуває на порядок денний питання відкритості та прозорості владних інституцій, рівноправного партнерства та залучення громадян до формування і реалізації державної та регіональної політики. На сьогодні стає все більш вагомим офіційне визнання ролі громадянського суспільства у встановленні стабільних моделей демократії. Посилення дієздатності і відкритості влади, підвищення ефективності її функціонування, забезпечення реальної участі людей у політиці, поліпшення взаємин влади і громадянського суспільства на сьогоднішньому етапі розвитку України є одними з пріоритетних питань, успішне вирішення яких значною мірою буде залежати від того, як владні інституції зможуть налагодити конструктивний діалог з громадськістю.

У літературі налічується близько п'ятисот визначень зв'язків із громадськістю. Американський фахівець Р. Харлоу запропонував таке визначення: зв'язки з громадськістю – це одна із функцій управління, яка сприяє встановленню та підтримці спілкування, взаєморозуміння і налагодженню співробітництва між організацією та громадськістю.

Досвід демократичних держав світу засвідчує, що саме суспільна участь дозволяє домогтися більшої ефективності державного управління, підвищенням стандартів державного управління, удосконаленням механізмів як представницької, так і прямої та дорадчої демократії.

Розвиток зв'язків з громадськістю в державних органах влади в Україні обумовлений вступом світової спільноти в нову фазу розвитку - інформаційне суспільство. У свою чергу Україна прагне стати членом світової спільноти. Інформаційна сфера стає одним з найважливіших об'єктів державного управління.

Робота служби зі зв'язків з громадськістю в цілому стане ефективною лише за умови, коли органи державної влади, отримуючи повну інформацію про суспільну думку, будуть використовувати її у ролі органічно вбудованої частини як у процес прийняття державних рішень, так і в механізм діяльності державних органів. Спираючись на служби зі зв'язків з громадськістю, державна влада повною мірою забезпечує стійку, планомірну і репрезентативну інформаційно-комунікативну діяльність, що визначає ефективність всього управлінського процесу.

На сьогодні органи державної влади для того, щоб покращити свою діяльність та підвищити власний імідж, авторитет та довіру повинні налагодити взаємовідносини з громадськістю. Для цього варто активно використовувати у своїй діяльності засоби, прийоми, методи та процедури нової для України технології зв'язків із громадськістю, впроваджуючи нові комунікативні технології.

Основними завданнями зв'язків з громадськістю є вивчення, аналіз та управління суспільною думкою; аналіз і регулювання суспільних відносин; висвітлення владно-управлінських відносин, забезпечення двостороннього спілкування; дослідження споживчих відносин; створення позитивного іміджу організації, установи і т.д.

Сьогодні, одним із першочергових завдань зв'язків із громадськістю у системі публічного управління є формування привабливого позитивного іміджу органів державної влади, який передбачає емоційно-психологічний вплив на громадськість з метою донесення загальнодержавних наративів.

Гальчус А.О. (ВІКНУ)

Система зв'язків із громадськістю в Збройних Силах України як вагомий елемент взаємодії армії та суспільства

Ефективні зв'язки з громадськістю є важливим чинником для участі громадянського суспільства у реалізації заходів демократичного цивільного контролю над сектором безпеки та оборони. Повинен постійно існувати зв'язок між громадянським суспільством та Збройними Силами України. Принцип “громадянин в формі” повинен втілюватися в життя не декларативно, а з стовідсотковою практичною реалізацією.

Оскільки до сектору безпеки та оборони входять не лише Збройні Сили та Міністерство оборони України, а й інші органи державної влади, утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, то демократичний цивільний контроль повинен забезпечуватися завдяки взаємодії та багатостороннім зв'язкам між усіма складовими сектору безпеки та оборони та двостороннім зв'язком між громадянським суспільством та кожною із складових.

Залежно від специфіки органу державної влади, його фінансових, кадрових, матеріальних ресурсів на перший погляд будуть висуватися ті, чи інші функції. Саме вони й будуть визначати структуру служби зв'язків із громадськістю органу державної влади.

Проведений аналіз керівних документів з питань організації зв'язків з громадськістю у системі Міністерства оборони України та Збройних Сил України засвідчив, що зв'язки з громадськістю одночасно розглядаються як складова стратегічних комунікацій, інформаційно-пропагандистського забезпечення та механізм забезпечення інформаційної безпеки держави.

Інформаційно-комунікаційна діяльність Збройних Сил України в реаліях сучасності є ключовим фактором надання громадянському суспільству достовірної інформації про діяльність українського війська, навіть якщо вона є негативною. Зв'язки з громадськістю у Збройних Силах України мають стати дієздатною системою, спрямованою на встановлення та зміцнення взаєморозуміння, поваги та довіри з суспільством.

Суттєвим є також той факт, що питання підвищення іміджу та авторитету Українського війська належить не лише до основних завдань системи зв'язків з громадськістю, а є й прямою відповідальністю командирів усіх рівнів, а прес-офіцери та офіцери по зв'язках з громадськістю повинні розглядатися як надійні та компетентні помічники командирів у такій роботі.

У підсумку слід зазначити, що світові тенденції розвитку організації комунікативних підрозділів свідчать про пріоритетність побудови та створення єдиної системи зв'язків із громадськістю. Це дає змогу вибудовувати єдину комунікативну політику в системі Міністерства оборони України та Збройних Сил України.

Під час розбудови системи зв'язків з громадськістю в майбутньому слід враховувати, яка мета буде стояти перед нею в майбутньому. А це в свою чергу буде впливати на планування бюджету, кадрового та матеріального забезпечення, використання фахівців тощо. Під час розробки моделі зв'язків з громадськістю слід враховувати такі фактори: місію (стратегічні цілі), яку буде мати система зв'язків з громадськістю в середньостроковій та довгостроковій перспективі, тактичні цілі або завдання, які повинні виконуватись.

Слід зазначити, що повноцінне функціонування служб зв'язків із громадськістю не можливе без наявності сучасної інформаційно-комунікативної техніки, що значно підвищує ефективність їх діяльності.

Фахівці органів по зв'язкам з громадськістю, окрім журналістських вмінь та навичок, повинні вміти організовувати та проводити медіа-заходи, моніторити інформаційний простір та прогнозувати іміджеві ризики, організовувати кризові комунікації тощо.

Для забезпечення аналітичної діяльності Міністерства оборони України та Збройних Сил України слід створювати банки даних військових текстів, промов, прес-релізів тощо. Важливо також відслідковувати публікації, які виходять за результатами опублікування інформації про діяльність ЗСУ та МОУ, виступів керівного складу та представників Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України, апарату Головнокомандувача Збройних Сил України.

Гордієнко Є. (ВІКНУ)

Формування національної свідомості українців в часи російсько-української війни та роль військових ЗМІ в її становленні (на прикладі «Армія ФМ»)

Тема формування національної свідомості є без перебільшення актуальною для утвердження сучасної України як демократичної та європейської країни. По-перше, національна свідомість є маркером самодостатньої нації, яка має свої ідеологічні, економічні, релігійні, історичні, моральні та ціннісні орієнтири. По-друге вона є фундаментом для побудови демократичного громадянського суспільства. Складниками національної свідомості є: визначення національно-етнічної

належності, свідоме ставлення до історії, традицій, культури свого народу, зародження патріотичних почуттів та прагнення до побудови національно-державної спільноти.

Варто констатувати, що з початку проголошення незалежності Україна переживала кризу становлення національної свідомості. Один із чинників цієї проблеми – прихована російська інформаційна агресія, побудована на фальсифікації історичних фактах, нав'язуванні радянської ідеології та позиціонуванні України як частини Російської Федерації. Це зумовило часткову русифікацію українського народу, позицію національної меншовартості, національної неповноцінності, невизначеність геополітичного вектору розвитку країни. Проте Революція Гідності, окупація Криму Російською Федерацією та початок російсько-української війни стали каталізатором позитивних зрушень в самоідентифікації громадян та зміцнення інститутів громадянського суспільства. Відбулося культурне та ментальне українське відродження, яке проявлялося не лише в думках та діях, а й у візуальних образах на одязі, фасадах будинків та в культурі. Процес національного відродження набув нового змісту: боротьби за демократію, європейський вибір України, заперечення російського експансіонізму.

Українські військові ЗМІ в умовах російсько-української війни, на нашу думку, мають відігравати ключову роль у формуванні і становленні національної свідомості. Перш за все тому що українці найбільше довіряють армії, порівняно з іншими соціальними інститутами (65% опитуваних за даними соціологічної служби Центру Разумкова станом на липень 2020 року), по-друге, військові медіа мають змогу надавати інформацію «з перших рук» та створювати оригінальний контент, просуваючи позитивний образ військовослужбовців-захисників.

Прикладом активного просування ідеї національної свідомості в маси є радіо «Армія ФМ». Воно було створене 2016 року і досить швидко набуло популярності. Окрім музики патріотичного спрямування військове радіо має низку програм, що спрямовані на формування сучасних проукраїнських поглядів. Зокрема радіопрограма "Історична година" розповідає про важливі сторінки української історії та руйнує міфи, штучно створені радянською владою та країною-агресором. Радіопередачі «Це тобі не Україна» та «Знай наше» створені з метою популяризації грамотної української мови. «Путівник» та «координата К» - ефіри під час яких слухач дізнається про окремі регіони своєї держави. «Після фронту», «Вони обрали Україну» та «Українські валькірії» - програми, в яких розповідається про сучасних героїв російсько-української війни. На нашу думку, радіо здійснює популяризацію історичного, мовного, культурного, географічного та соціального сегментів України, таким чином всебічно просуваючи в тренди національні цінності і досягнення. Така чітка проукраїнська позиція каналу позитивно впливає на самоусвідомлення слухачів, пробуджує в них патріотичні настрої та зрощує інтерес до формування національної державної спільноти.

Отже, національна свідомість є важливим елементом консолідації нації. В умовах російсько-української гібридної війни наша країна є об'єктом

пропагандистського впливу з боку антиукраїнських та російських медіа. Таким чином набуває актуальності завдання щодо формування високих ідеалів патріотизму, духовних, культурних, моральних принципів, готовності захищати свою державу, її суверенітет, незалежність, демократичні і національні цінності нашого народу. На нашу думку, досягти цього можна шляхом формування національної свідомості з активною участю у цьому процесі військових ЗМІ. Таким чином зрощення патріотичної і свідомої громади відбудеться на прикладах героїв війни, сучасних реалій, зі збереженням і зміцненням національних історичних та культурних традицій.

Список використаних джерел:

1. Історична пам'ять народу у контексті актуальних завдань розбудови модерної української нації. / М. І. Гурик / / Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної 116 української нації: монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнасевиц, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. - Тернопіль : ТНЕУ, 2015. - С. 90-113.

2. Початок нового політичного року: довіра до соціальних інститутів (липень 2020р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/pochatok-novogo-politychnogo-roku-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-lypen-2020r?fbclid=IwAR1gXiS4M83WDLtt3lkTNTjOzq96bXJf1H0OukGVwBorHxSQSA7SfLn75A>

3. Проекти «Армія ФМ» URL: <https://www.armyfm.com.ua/projects/>

4. Свідомість національна // Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Центр етноглобалістики. — К. : Фенікс, 2012 — С. 282

5. Українське суспільство в умовах війни: виклики сьогодення та перспективи миротворення: мат-ли Всеукр. наук. практ. конф., м. Маріуполь, 9 червня 2017 р. Маріуполь: ДонДУУ, 2017. 311 с.

к.е.н., доц., чл.-кор. АЕН України Городянська Л.В. (ВІКНУ)

Медіаконтент: сутність та форми представлення

В умовах постійних ризиків, інформаційних агресій й нестійкого гібридного миру інформація є потужною зброєю впливу на громадську думку. В сучасному інформаційному просторі разом із традиційно класичними засобами масової інформації (ЗМІ) активно застосовують нові крос-медійні проекти на основі використання технологічних можливостей Інтернету. Перевагами крос-медіа є створення інформації на основі цифрового сигналу. Завдяки широкої доступності для користувачів різних соціальних мереж (Facebook, Twitter, YouTube, Instagram) та платформ (комп'ютер, мобільний телефон, телевізор, радіо та інші пристрої), які використовують цифровий сигнал, відбувається швидке розповсюдження контенту серед користувачів.

Актуальність дослідження зумовлена потребою в уточненні сутності та формі представлення медіаконтенту в сучасному інформаційному суспільстві.

Категорія «*media*» є сучасним поняттям, що виникло у XX столітті та пов'язане із медіа середовищем. Цим пояснюється його недостатня вивченість. Із кінця XX століття поширюється категорія «нові медіа». Науковець Рассел Нойман пояснює значення цієї категорії як «новий формат існування засобів масової інформації, який постійно доступний на цифрових пристроях з урахуванням активної участі користувачів у створенні та розповсюдженні контенту» [1]. Питання визначення сутності контенту нових медіа наведено у працях Н. Дейвіса, С. Куїна, М. Девзе, П. Бочковскі, В. Золяк та інших. Теорії медіаконтенту присвячені праці науковців німецької школи (Д. Детерінг, М. Томсен, С. Вебер), а інтеграція категорії до системи медіа комунікацій здійснена М. Андінгом, Т. Гессом, С. Різом, Г. Бонфеделлі. За суттю «медіа» є повідомленням, що реалізується з використанням каналу передачі повідомлень ЗМІ та крос-медіа. К. Горська [2] вважає сучасні медіа одночасно каналом, інструментом і середовищем.

Друга частина дефініції – «*контент*» (від англ. *content* – *зміст, вміст*) є змістовим поняттям. Взагалі категорії «контент» і «зміст» у науці та практиці часто використовують як взаємозамінні, в значенні сутності будь-якого предмета чи явища. К. Шапіро та Х. Варіан до медіаконтенту відносять все, що може бути оцифроване [3]. У Словнику медіа термінів пропонується наступне тлумачення медіаконтенту – це «будь-який аудіовізуальний твір (фільм, програма, заставка, серіал) або інформація в доступній формі (репортаж, інтерв'ю, новина), а також текст, відео, аудіо та зображення, доступні для публічного перегляду» [4]. Варто зазначити, що акцент робиться, наприклад, не на відеозапису як телевізійній формі представлення медіаконтенту, а на зображеннях і звуках, з яких він складається. Не на книзі, як друкованій формі представлення медіаконтенту, а на тексті, ілюстрації, котру вона містить.

Український дослідник В. Теремко звертає увагу на подвійну природу контенту, що, з одного боку, є сутністю, емоційним або проблемно-смысловим наповненням, а з другого, – має цілком матеріалізовану споживчу цінність [5]. К. Горська запропонувала визначення «*медіаконтент*» з урахуванням семантичної кореляції цієї категорії зі структурними та функціональними характеристиками традиційних і нових медіа. Медіаконтент є змістовним наповненням медіа ресурсу, що виконує «інформаційну, комунікаційну, когнітивну, виховну, розважальну, промоційну та інші функції, має комунікаційну інтенцію та інтерпретується за рівнем здатності реципієнта до критичного аналізу; інформація (дані), що може бути представлена в будь-якій формі (текстовій, аудіальній, візуальній, мультимедійній та ін.) та поширюється ЗМІ» [2, с. 27-28]. Узагальнюючи слушні думки науковців вважаємо, що «медіаконтент» в сучасному інформаційному суспільстві є одиницею споживчої комунікації в аудиторії, яка пов'язана з інформацією та індивідуально-емоційним досвідом споживача.

Список використаних джерел:

1. Рассел Н. Что такое новые медиа, или digital-глобализация. AMDG : веб-сайт. URL:<https://amdg.ru/blog/new-media/> (дата звернення 25.10.2021).
2. Горська К. Медіаконтент цифрової доби: трансформації та функціонування : дис. ... д-ра соц. ком. наук : 27.00.01 / Київ. нац.ун-т імені Тараса Шевченка, 2016. 449 с.

3. Shapiro Carl & Varian Hal R. (1999) Information rules: a strategic guide to the network economy. Boston, Massachusetts : Harvard business school press. 352 p.

4. Словарь медиатерминов. Подгот. компанией «Медиа Ресурсы Менеджмент». Харьков : Фолио, 2009. 415 с.

5. Теремко В. Видавництво-XXI. Виклики і стратегії : монографія. Київ : Академвидав, 2012. 328 с.

к.е.н., доц., чл.-кор. АЕН України Городянська Л. В. (ВІКНУ)

Особливості створення медіаконтенту

Медіаконтент є сукупністю різноманітної інформації, яка спрямована на цільову аудиторію, та поширюється крос-медіа у друкованій, аудіовізуальній (радіомовлення, телевізійне мовлення) та інших формах. Створення медіаконтенту – це структурований творчо-виробничий процес, що вимагає від автора як глибоких знань із теорії та методики написання текстів, так і практичних навичок володіння технічними засобами. До останніх належать як професійні відеокамери та звукозаписувальні пристрої, так і споживацькі гаджети, а також комп'ютерні програми для обробки та поширення тексту, звуку, відео зображень, ілюстративних матеріалів [1, с. 41]. Цифровізація суспільства сприяла зміні аналогового сигналу на цифровий та трансформації процесу виробництва контенту, його поширення та споживання. Основною метою створення медіаконтенту є спрямованість на цільову аудиторію.

Автори (Л. Стриблінг и М. Скотт) [2] виокремлюють дві групи виробників медіаконтенту: мовні компанії та користувачі контенту по всьому світу. Варто зазначити, що результатом творчої праці споживачів є так званий «користувацький контент». Користувацький контент використовує різні медіа технології, зокрема цифрові фотографії та відео, блоги, подкасти та контент для мобільних телефонів. Автори [2] зазначають, що публікація медіаконтенту відбувається з використанням традиційних медіа джерел (в основному мовних компаній) та нетрадиційних медіа джерел, наприклад, таких як eBay, YouTube, Facebook та ін. Спираючись на слухні думки, наведені у працях [1-2], вважаємо, що створення медіаконтенту залежить від складності й специфіки медійної розробки та професіоналізму, креативності та технічних навичок виконавця, які наведені нижче.

Чинники, які пов'язані із медійною розробкою, її складністю та специфікою	Чинники, які залежать від знань, навичок та професіоналізму виконавця
• Новизна • Актуальність теми та цільова аудиторія • Своєчасність розповсюдження контенту • Складність розробки та забезпеченість технічними засобами	• Досвід, креативність виконавця • Морально-психологічне навантаження • Безпека/небезпека • Міжособистісні стосунки у медійній команді

Отже, особливості створення медіаконтенту залежать від принципу створення контенту – організацією або особою (журналісти, блогери, усі охочі споживачі інформації) та від технічних засобів.

Список використаних джерел:

1. Садівничий В. О. Типи, види та особливості подачі контенту кросмедіа. *Кросмедіа: контент, технології, перспективи* : колективна монографія / за заг. ред. В. Е. Шевченко. Київ, 2017. С. 40-47.

2. Stribbling, L. & Scott, M. (2008) Media literacy from the perspective of broadcasters and user generated content producers around the world. Prepared for UNESCO. London : Commonwealth Broadcasting Association. 39 p.

к.соц.ком., доц. Гридчина В.В. (ВІКНУ)

Особливості діяльності служби зв'язків з громадськістю міністерства оборони Франції

Останні два роки світ живе в умовах пандемії, яка посилила світову економічну кризу, що розпочалася ще у 2008 році. Багато сфер життя перебудовуються під нові карантинно-економічні реалії. Перебудова не оминула і структурних підрозділів МО Франції. Найбільш чутливими виявилися служби, які відповідають за інформаційну складову, зв'язки з громадськістю та комунікацію, як внутрішню так і зовнішню.

Клод де Гане член комітету оборони у парламенті Франції виступив зі звітом, щодо діяльності комунікаційних суб'єктів МО. Основним суб'єктом виступила Служба інформації та суспільних відносин (Délégation à l'information et à la communication de la Défense (DlCoD), створена у 1998 році в МО на базі Служби інформації та суспільних зв'язків збройних сил (Le Service d'informations et de relations publiques des armées (SIRPA) [1]. З 2008 по 2020 рік (включно) Служба інформації та суспільних відносин втратила 50% власного бюджету та 55% особового складу. Одна з тенденцій, що спостерігається в Службі це збільшення цивільного персоналу (з 51% у 2013 році до 56% у 2020 році (а по деяких підрозділах частка цивільних працівників сягає 67%). 55% персоналу – жінки, вони займають більшу частину ключових посад [2].

Специфіка організації праці в DlCoD полягає у роботі в «проектному режимі». В залежності від потреб створюються спеціальні групи із фахівців різних професій, які спільно працюють над реалізацією проекту. За потреби до групи можуть запрошуватися специфічні спеціалісти на умовах контракту.

Клод де Гане висловив занепокоєння політикою збільшення кількості цивільних працівників у DlCoD, і зменшення частки пресекретарів (пресофіцерів), які безпосередньо відповідають за зв'язки із журналістами. Останнє призводить до погіршення доступу до інформації, необхідної для висвітлення діяльності збройних сил в медіа. Також зі збільшенням цивільних працівників певною мірою втрачається військова ідентичність міністерства.

Проблеми не минули військові ЗМІ. Була пропозиція об'єднати спеціалізовані видання різних родів військ в одне. Та завдяки ініціативним

групам майже усі спеціалізовані журнали продовжують виходити. Хоча журнал МО «Армія сьогодні» (*Armées d'aujourd'hui*) уже 2 рік як не виходить [3].

З умов різних криз, надгостро постає питання кризових комунікацій як одного із перспективних напрямів зв'язків з громадськістю.

Список використаних джерел:

1. Délégation à l'information et à la communication de la Défense (DlCoD) *Ministère des Armées*. URL: <https://cutt.ly/rRZyLh8>

2. Tanguy J.-M. Communication de défense: des chiffres et des lettres. *Le mamouth*. 27 octobre 2020. URL: <https://cutt.ly/eRZyCLB>

3. *Armées d'aujourd'hui. Ministère des Armées*. URL: <https://cutt.ly/sRZyXdh>

Грицун О.В. (ВІКНУ)

Значення присутності військових підрозділів ЗС України у соціальній мережі Інстаграм

Інформаційне середовище основна арена театру воєнних дій сучасності. У військовій справі настав новий етап розвитку, коли ефективність збройних сил визначається не тільки вогневими засобами, а й ступенем інформаційної безпеки.

Соціальні мережі зручні та ефективні засоби комунікації, які постійно оновлюються під потреби користувача. Вони надають величезну свободу висловлювань в інформаційному просторі, який доступний для всіх. Це потужний інструмент для підняття іміджу та репутації Збройних Сил України, підтримування зв'язків з громадськістю, спілкування та обміном досвіду.

Крім того соціальні мережі ефективно використовуються у реабілітації військовослужбовців, для підвищення та підтримання на високому рівні їх морально-бойового духу.

За даними дослідження діджитал агенства “Mnews.agency” українська аудиторія Інстаграм збільшується з кожним роком. За друге півріччя 2020 року кількість користувачів соціальної мережі збільшилась на 1 мільйон і загалом на сьогодні складає більше ніж 14 мільйонів людей у віці до 29 років.

За допомогою регулярного ведення сторінки підрозділу та використовуючи сучасні технології створення та підтримання іміджу Збройних Сил можна популяризовувати військову службу серед цільової аудиторії соціальної мережі Інстаграм.

Однак агресор веде постійних моніторинг українського інформаційного простору тому керівництво Збройних Сил України розробили Методичні рекомендації з використання соціальних мереж у Збройних Силах України від 01.09.2021 року задля уникнення витоку персональних даних військовослужбовців та іншої службової інформації.

Список інформації, що не підлягає поширенню зазначені в наказі Служби безпеки України від 23.12.2020 № 383 “Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю” та наказі Генерального штабу Збройних Сил України від 22.11.2017 № 408 “Про затвердження Переліку

відомостей Збройних Сил України, що становлять службову інформацію”.

Список використаних джерел:

1. https://dovidnykmpz.info/wp-content/uploads/2021/09/Rekomendatsii_z_vykorystannya_sotsmerezha_01_09_2021_compressed.pdf

3. <https://mnews.agency/blog/fbinststat2021>

4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-21#Text>

к.філо.н., доц. Позняков О.П. (ВІКНУ)

Гудзь А. В. (ВІКНУ)

Розбудова спроможностей реалізації мобільних додатків для військовослужбовців Збройних сил України за досвідом США, Франції, Польщі

Сучасні тенденції цифрового розвитку Збройних сил провідних країн світу демонструють бурхливий розвиток мобільних додатків для військовослужбовців.

Для військовослужбовців США діє розгалужена система різнопрофільних мобільних додатків [1].

Зокрема, «Новини та інформація армії США» — мобільний додаток, який містить новини та інформацію з офіційного вебсайту армії США, загальну стрічку новин соціальних медіа з усіх армійських платформ, а також фото та відеоконтент безпосередньо з місця подій.

Мобільний додаток «Цифровий гарнізон» — інформаційна панель, що має профіль користувача й здійснює пошук інформації про погоду в гарнізоні, події, що відбудуться поблизу, а також збирає інформацію про місцеві магазини та ресторани.

Мобільний додаток “Мораль, добробут та відпочинок” надає інформацію про організацію дозвілля й відпочинку для військовослужбовців та членів їхніх сімей.

Електронний додаток «Армійське житло» допомагає знайти детальну довідкову інформацію про житло для військовослужбовців та їхніх родин у різних куточках світу.

Додаток «Пошук плану дій при вирішенні проблемних питань сімей військовослужбовців» допомагає солдатам, цивільним службовцям армії, військовим пенсіонерам знайти вирішення соціальних та побутових проблем.

У мобільному додатку «Віртуальна виставка армії» представлений щоквартальний професійний журнал аналітичного спрямування. У ньому містяться статті з питань управління у сфері технічного обслуговування й професійного розвитку працівників.

У Збройних силах Франції з 2013 року діє додаток «Сухопутні війська» У ньому міститься фотоконтент з соціальних мереж, відеоконтент з військових каналів Youtube, а також додаток дозволяє геолокалізувати інформацію [2].

3 грудня 2018 року для військових та цивільних службовців Збройних сил доступний магазин мобільних додатків «Мілістор», який дає доступ до серії додатків, спеціально розроблених для задоволення потреб військових.

Зауважимо, що для керівників командувань розроблено безпечний цифровий планшет, який відповідає польовим обмеженням та військовим стандартам. Він також бере участь у спрощенні організаційних та управлінських завдань, реагує на труднощі, що виникають під час польових виходів. Для унтер офіцерів існує електронний доступ до цифрової бібліотеки — додаток «Цифрова сумка». Військовослужбовці знаходять там підручники, курси саморозвитку та тести.

У Збройних силах Польщі сучасним рішенням відбору кандидатів на службу в армії став запуск у квітні 2021 року мобільного додатку «Стати солдатом».

Тепер потенційні кандидати можуть використати сайт ePUAP та подати відповідна заявки до штабу. Протягом кількох днів їм пропонується додаток, який є найшвидшою формою отримати призначення на базову підготовку на службу у Військо Польське. Кандидат може отримати інформацію про співбесіду в Центрі військового призову, медичні та психологічні огляди [3].

Додаток доступний і для командирів — він допомагає добирати відповідних кандидатів на посади для своїх підрозділів вже на етапі навчання.

Додаток був розроблений курсантами Військового технологічного університету та військовими спеціалістами з Національного центру безпеки кіберпростору.

Таким чином, усвідомлюючи загальні тенденції розвитку інформаційних технологій, керівник ЦТРС Міністерства оборони України полковник Віктор Гром нещодавно анонсував створення мобільного радіододатку для військових.

Список використаних джерел:

1. NATO Accredits Centre of Excellence for Strategic Communications in Riga. URL: <https://www.mfa.gov.lv/en/news/latest-news/39360->

2. Основи стратегічних комунікацій у сфері забезпечення національної безпеки та оборони – Київ, 2020. – 85 с. – Навчальний посібник. НУОУ імені Івана Черняхівського).

3. Гребенюк М. В. Основи стратегічних комунікацій за стандартами НАТО – Київ: НУОУ Черняхівського, 2017.

Гуцуляк Д. (ВІКНУ)

Національна медіаграмотність в умовах інформаційно-психологічної агресії РФ

В кінці жовтня 2021 року Україна долучилася до Всесвітнього тижня медіа та інформаційної грамотності. UNESCO вже вдсяте проводить його щороку по всьому світу [1].

На онлайн-платформі Національного проєкту з медіаграмотності Міністерства культури та інформаційної політики України «Фільтр» [2],

зазначено, що медіаграмотність є необхідною навичкою ХХІ століття для кожної людини у споживанні будь-якої інформації: новин, соціальних медіа та навіть у щоденному спілкуванні. А виклики сьогодення вкотре показали необхідність напрацювання єдиного вектора та координації зусиль у сфері медіаграмотності на державному рівні. На думку організаторів, усі активності сприятимуть медіаграмотності, а також підвищенню рівня обізнаності суспільства про проблему дезінформації.

Примітно, що під час проведення цих загальноукраїнських заходів, ми піддалася черговій контрпропагандистській атаці з боку кремлівських «фейкометів». Окрім постійних маніпуляцій в українському інформаційному полі, зокрема, на тему вакцинації проти COVID-19, російські ЗМІ «проявили свої найкращі здібності» у створенні та поширенні чергових нісенітниць.

В цьому випадку приводом до медіаманіпуляцій «з-за поребрика» стало бойове застосування нашими воїнами розвідувально-ударного безпілотного комплексу «Байрактар» в районі проведення операції Об'єднаних сил у відповідь на артилерійський ворожий обстріл та вбивство українського захисника.

Як повідомило Управління зв'язків з громадськістю ЗС України [3] «26 жовтня 2021 року з 14:25 до 15:15 батарея гаубиць Д-30 російсько-терористичних військ здійснювала обстріл позицій Об'єднаних сил в районі н.п. Гранітне. Два військовослужбовці ЗС України під час обстрілу зазнали поранення, один з них загинув. З початком обстрілу, через СММ ОБСЄ було невідкладно висунуто вимогу щодо припинення вогню, надіслано ноту дипломатичними каналами. Втім, окупанти не реагували.

З метою змушення ворога до припинення вогню, за наказом Головнокомандувача ЗС України було застосовано «Байрактар». Безпілотний літальний апарат не пересікав лінії зіткнення і керованою бомбою знищив одну гармату з розрахунком російсько-окупаційних військ. Після цього обстріли українських позицій припинилися».

Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки при Міністерстві культури та інформаційної політики України надав коментар з уточненнями щодо події [4]. «Для придушення вогневої активності ворожих гармат були використані боєприпаси МАМ-С з найменшою потужністю, завдяки чому військовослужбовці російських окупаційних військ залишилися живі і відбігли від точки ураження. Таке обмежене застосування сили на провокації противника свідчить як про рішучість ЗС України стримувати ворога і реагувати на прояви його агресії, так і про гуманність України. Навіть до агресора», – зазначає Центр [4].

Цілком очевидно, росіяни не очікували, що Українські військові дадуть таку потужну відповідь. Тому окупанти вдалися до звичних брудних медіаманіпуляцій.

«Фейк-помста Росії за Bayraktar-и» – під такою назвою Центр стратегічних комунікацій спільно з комунікаційною командою Головнокомандувача ЗС України провели аналіз цієї інформаційної атаки, яку вони назвали «вой на болотах» [5].

Центр повідомив, що «російські інформаційні війська вдалися до спецоперації: зламували українські сайти, розміщували на них дискредитуючі ЗС України фейкові повідомлення, а потім «розганяли» їх по російських ЗМІ». Таким чином, «російська сторона звинуватила Україну в усіх смертних гріхах: порушенні Мінських угод, застосуванні забороненої зброї тощо» [5].

Окрім того, навіть Міністру оборони України росіяни приписали спростування щодо застосування «Байрактар». Як виявилось, фейкова цитата з'явилася на сайті «Діалог». Пізніше на цьому сайті з'явилась відповідна заява, що портал був зламаний, а сам текст новини був переписаний [5]. Як підкреслив Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, «очевидно, що автором і виконавцем цієї спецоперації могли бути тільки російські спецслужби – почерк дуже схожий на ГРУ ГШ РФ».

Як зазначає Центр, грамотна публічна комунікація українських Збройних Сил зірвала російський план розвивати абсурдний фейк, адже «джерело його публікації було підозрілим, а також широко було розтиражовано очевидні докази (відео, достовірність якого підтверджена)» [5].

Оскільки фейк із «заявою» Міністра оборони був викритий, підрозділи інформаційно-психологічних спецоперацій ворога на основі старих наративів створювали оновлені нісенітниця з метою дискредитації Українських воїнів. Центр зазначив, що «останні кілька днів спостерігалось проведення типової інформаційно-психологічної спецоперації (ІПСО) Росії. Вона складалася з наступних етапів: створення фейку, його розміщення на українському ресурсі (через незаконний доступ до адміністрування сайту), легалізація дезінформації через створення повідомлення в «сірому сегменті» медіа (профілі в Telegram), подальше розповсюдження по російських медіа» [5].

На думку фахівців Центру, мета спецоперації РФ – «дискредитувати військовий успіх України, зупинити підйом морального духу військових ЗСУ і української громадськості після вдалої контратаки».

«Вибір же такого способу – масована атака фейками з боку російських інформаційних військ, пояснюється тим, що арсенал реагування РФ уже досить обмежений», – наголошують експерти Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки.

Разом з тим, під час серфінгу стрічок новин та соціальних мереж українцям потрібно щодня пам'ятати про інформаційну гігієну та власну медіаграмотність.

Список використаних джерел:

1. Сайт UNESCO. Global Media and Information Literacy Week. (назва з екрану, дата звернення 29.10.2021). URL: <https://en.unesco.org/commemorations/globalmilweek>.

2. Онлайн-платформа «Фільтр». Національний проєкт з медіаграмотності (назва з екрану, дата звернення 29.10.2021). URL: <https://filter.mkip.gov.ua/pro-nas/>.

3. Офіційна сторінка Генерального штабу Збройних Сил України у соціальній мережі Facebook. // Новина від 26 жовтня 2021 року о 21:02. (дата

звернення

29.10.2021)

URL:

<https://www.facebook.com/GeneralStaff.ua/videos/467614907881638/>

4. Вебсайт Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. «Застосування Bayraktar на Донбасі: коментар Центру» (назва з екрану, дата звернення 29.10.2021). URL: <https://spravdi.gov.ua/vykorystannya-bpla-bajraktar-zs-ukrayiny/>.

5. Вебсайт Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. «Фейк-помста Росії за Bayraktar-и» (назва з екрану, дата звернення 29.10.2021). URL: <https://spravdi.gov.ua/rosijska-fejk-pomsta-za-bayraktar-y/>

Гуцуляк Д. (ВІКНУ)

Глосарій РНБО України як знаряддя національної інформаційної грамотності проти медіаманіпуляцій Кремля

«На Україні», «Малоросія», «київська хунта», «карателі»... Вас також дратують ці вислови? За кремлівськими темниками, що були видані з метою зневажливого ставлення до Української національної ідентичності та українських громадян, військовослужбовців, ці та десятки інших словосполучень лунали з російських екранів, ширилися у запорєбрикових стрічках новин та у соціальних мережах. Російська федерація продовжує огризатися на усіх фронтах нав'язаної нам гібридної війни, яку вона веде в Україні з 2014 року. Проте власне московські імперські амбіції щодо українських земель не змінюються сотнями років.

Для протидії російським агресивним зовнішньополітичним інформаційним стратегіям у жовтні 2021 року Апарат Ради національної безпеки і оборони України (РНБО) оприлюднив на офіційному вебсайті «Глосарій назв, термінів та словосполучень, які рекомендовано використовувати у зв'язку з тимчасовою окупацією Російською Федерацією Автономної Республіки Крим, м. Севастополь і окремих районів Донецької та Луганської областей» [1], який рекомендовано для використання органами державної влади та місцевого самоврядування, дипломатичними представництвами України, засобами масової інформації, організаціями громадського сектору. У передмові зазначається, що Глосарій створено «З метою деструктивного інформаційного впливу, маніпуляцій суспільною думкою російські спецслужби інфільтрують в український і світовий інформаційний простір назви, терміни та словосполучення, за допомогою яких намагаються легітимізувати псевдодержавні утворення на Сході України, спробу анексії Криму, просувані російські пропагандистські стратегії».

Глосарій із 63-х термінів розроблено Апаратом РНБО України у співпраці з Національною академією наук України із залученням профільних органів державної влади.

Так, безумовно, оприлюднення та поширення цього важливого словника термінів постійно на часі, проте чому він не був відпрацьований раніше, та чи візьмуть до роботи ці рекомендації, наприклад, засоби масової інформації, які активно залучені до протистояння під час інформаційної агресії РФ.

Наприклад, Глосарій рекомендує замість «фейку/кліше» «на Україні», вживати «в Україні», замість «анексовані території України» – «тимчасово окуповані

території України», замість «українсько-російський конфлікт» – «збройна агресія Росії проти України», замість «русская весна» в Криму» – «збройна агресія Росії проти України в Криму», «тимчасова окупація АР Крим та міста Севастополя», або ж «російське вторгнення в Крим», «захоплення Росією Криму», а замість «народ Донбасу» вживати «мешканці ОРДЛО, що перебувають під тимчасовою окупацією Росії», т.зв. «ополчення Донбасу» є «незаконними збройними формуваннями (НЗФ), організованими РФ на території ОРДЛО» тощо.

Зацікавленість до оприлюдненого Глосарію одразу виникла не тільки серед українських медіа. Зокрема, документ проаналізували представництва Deutsche Welle та Радіо Свобода в Україні. Проте, викликає подив, чому на англomовній версії офіційного вебсайту РНБО України відсутній цей документ перекладений англійською мовою. Якщо це рекомендація для засобів масової інформації, було б корисним, щоби іноземні медіа також орієнтувалися у правильній термінології щодо російської гібридної агресії проти України.

З 2014 року триває неоголошена російсько-українська війна на Сході України, від російської зброї гинуть мирні українці та наші герої-захисники, а чимала кількість українських ЗМІ продовжує називати російські окупаційно-терористичні війська (НЗФ) просто бойовиками. Також є дивним, що новинний портал unian.ua інформаційного агентства «УНІАН», як «найбільший в Україні інформаційний ресурс, з відвідуваністю понад 15 мільйонів читачів на місяць» [2] досі пропонує через банери до кожної новини поширити її через заблоковані в Україні «однокласники» та «вконтакте».

Чи візьмуть представники медіа до уваги запропоновані РНБО України рекомендації. Питання відкрите та потребує подальшого спостереження.

Список використаних джерел:

1. Офіційний вебсайт Апарату РНБО України. «Апарат РНБО України розробив Глосарій, який рекомендовано використовувати у зв'язку з тимчасовою окупацією Російською Федерацією АР Крим, м. Севастополь і окремих районів Донецької та Луганської областей» (назва з екрану, дата звернення 28.10.2021). URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/5092.html>.

2. Новинний портал unian.ua інформаційного агентства «УНІАН». URL: <https://www.unian.ua/static/about>.

Давидовський М.В. (ВІКНУ)

Використання сучасних технологій у формуванні патріотичних настроїв українського соціуму в умовах ведення ООС (АТО) на сході України

В умовах сучасної трансформації українського суспільства успішне вирішення завдань щодо зміцнення обороноздатності нашої держави невід'ємно пов'язане із необхідністю формування патріотизму в українського народу.

Патріотизм у його багатьох політичних та моральних аспектах можна визначити: як показник морально-духовного стану суспільства в цілому, як ставлення кожного окремого громадянина до своєї країни, та як процес, що об'єднує у собі обидва ці фактори, тобто консолідації української нації. Таким

чином, наприклад, підходять до патріотизму дослідники В. Білополий та С. Руденко [1].

Слід відзначити чіткі залежності: чим сильніше патріотичні почуття (а такими відзначаються в першу чергу західні та північні регіони України), тим вища готовність брати участь у військових діях [2].

Осередком сучасного національно-патріотичного виховання має стати вироблення переконаності молоді і дорослих, що сила українців саме в їх єдності. Така єдність має проявлятися не лише в схожості уподобань, звичаїв, традицій, а в єдності позиції, що Україна – суверенна, незалежна держава у здійсненні внутрішньої і зовнішньої політики.

Для формування відчуття єдності насамперед слід вчити дітей і дорослих: почути аргументи іншого, зрозуміти позицію опонента; виявити толерантність і повагу до співгромадян, працювати у команді, розуміти роль соціальної солідарності й соціального партнерства, усвідомлювати силу єдності власної громади тощо.

Базою для формування патріотизму в умовах гібридної війни та ведення АТО/ООС на сході України, є формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання громадянського й конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів і незалежності держави; підвищення престижу державної та військової служби у структурах сектору безпеки та оборони; забезпечення розвитку моральних, психологічних, духовних, етичних якостей особистості у процесі цілеспрямованого патріотичного виховання; формування світогляду громадян через посилення патріотичної спрямованості змісту національно-патріотичного виховання, засвоєння історії країни, усвідомлення трудового і військового подвигу її народу та Збройних Сил України; створення системи ефективного моніторингу у зазначеній сфері.

У гібридній війні одним зі шляхів протидії негативному інформаційному впливу на патріотичну свідомість громадян є правда про історію нації, походження мов, події в державі, на Сході, про героїв і волонтерів, стан суспільства та економіки, сучасні виклики й можливості їх подолання. Крім правди боротися з брехнею нічим. [3].

Тому ми повинні формувати в українського соціуму відчуття патріотизму використовуючи сучасні технології, адже для розбудови країни є важливим відродження національної свідомості українського народу, молоді. Вивести Україну на шлях прогресу і процвітання, створити якісно нову демократичну державу можуть лише свідомі громадяни, віддані українській національній ідеї, які люблять Україну, свій народ, націю та готові самовіддано служити їх інтересам.

Список використаних джерел:

1. Білополий В.В., Руденко С.Г. Патріотизм як складова процесу консолідації української нації // Вісник ПДАБА. 2008. №8 (127).
2. Архипова Є. О. Патріотизм у розумінні сучасної молоді: аналіз результатів дослідження та динаміка основних показників, 2018.
3. Каменюк Ю. В. Психологічні умови формування патріотизму у структурі особистості в контексті сучасних гібридних війн, 2020.

Реорганізація системи інформаційної підтримки діяльності Міністерства оборони України

Розвиток інформаційно-комунікаційної сфери змінив погляди науковців та практиків щодо ефективної системи захисту інформаційного простору держави та протидії деструктивним впливам противника. Зміна геополітичної ситуації повинна бути використана задля залучення досвідчених радників та спеціалістів з ведення інформаційної війни та військових мережевих операцій (Net Centric Warfare).

Потрібно погодитися із тими науковцями, які наголошують на необхідності ситуативного сервісу у структурі державних органів, зокрема МОУ. Під ситуативним сервісом мається на увазі випереджальне аналітично-креативне осмислення конкретних (надзвичайних, непередбачених) ситуацій щодо викликів, ризиків та загроз глобальних масштабів з виробленням рекомендацій посадовим особам різних ланок управління та, за необхідності, конкретного плану дій для окремих структурних підрозділів.

Особливої уваги заслуговує розвиток сектору інформаційної інфраструктури, як у сфері традиційних телекомунікацій, так і у сфері забезпечення представлення у Інтернет-середовищі, який повинен забезпечувати надання різноманітних інформаційних послуг споживачам інформації.

Для ефективного протистояння російському втручання в інформаційний простір України та зокрема оборонно-безпековий сектор потрібно покласти на Міністерство оборони України ключову роль з налагодження взаємодії між органами, які відповідають за безпеку держави, а також своєчасне та оперативне інформування внутрішньої аудиторії держави та зовнішньої аудиторії європейського простору, що реалізується шляхом розвитку системи стратегічних комунікацій в оборонно-безпековому секторі.

Враховуючи досвід іноземних партнерів та реорганізації у сфері системи безпеки відповідно до стандартів НАТО, створений Директорат інформаційної політики у сфері оборони та стратегічних комунікацій Міністерства оборони України, який покликаний для формування, координації та моніторингу реалізації державної інформаційної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, а також забезпечення формування системи стратегічних комунікацій та визначення шляхів її становлення та розвитку як складової загальнодержавної системи стратегічних комунікацій.

У зв'язку з цим, загальний концептуальний підхід до реформування полягає в тому, щоб на базі окремих елементів побудувати чітку та максимально ефективну систему інформаційного забезпечення діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил України. В основу системи передбачається покласти спільну діяльність під єдиним керівництвом інформаційних структур МО України структур взаємодії із цивільними ЗМІ, громадськими організаціями та військових ЗМІ.

Реалізація інформаційно-комунікаційної функції у сфері захисту національних інтересів

Масштаби російської інформаційної агресії та проникнення в інформаційний простір країни Західного світу сьогодні стоїть на порядку денному Європейських країн та США. Важливим транsgраничним простором у питаннях інформаційного протистояння стала мережа Інтернет. Різноманітні реальні й удавані "хактивісти", "кіберпартизани", "кіберополчення", а також спеціальні підрозділи різних безпекових відомств для ведення протистоянь у кіберпросторі — всі вони стають важливим елементом кібератак, а також ведення спеціальних психологічних операцій у соціальних мережах та в мережі Інтернет загалом (наприклад, організація російськими спецслужбами протестів внутрішніх військ під Адміністрацією президента у жовтні 2014 р.).

Для ефективної реалізації функції інформаційного захисту, дослідники медіагалузі пропонують виконати ряд дій, зокрема:

1. Оперативно реагувати на будь-які події, бути максимально правдивими. Для підтримки управлінських рішень варто створити умови, де суспільство буде відчувати себе частиною процесу.

Правильність цієї позиції підтверджують і останні соціологічні дослідження: українське суспільство готове до правди, якою б вона не була. Так, правдиве висвітлення реальності Донбасу руйнуватиме міф росіян про брехливість українських ЗМІ і повертатиме до них довіру громадян.

2. Державі та армії долучити громадськість до комунікації з населенням окупованих територій. Саме ГО мають досвід у виробленні стратегій комунікації, особливо на окупованих територіях (розробляти і створювати теле- та радіопередачі, друкувати листівки для поширення на окупованих територіях, використовувати безліч інших альтернативних шляхів комунікації).

3. Створювати медіаконтент, спрямований на аудиторію окупованих територій. Щоб повернути українців тимчасово окупованих територій в українських інформаційно-культурний простір ЗМІ повинні задовольняти інформаційні потреби громадян.

4. Підтримувати дискусію між медіаекспертами, журналістами, медіаменеджерами, державними посадовцями з тим, щоб виробити спільне бачення і стратегію протидії російській пропаганді в Україні й послідовно, спільними зусиллями її виконувати.

Таким чином, дані кроки логічно вбудувати до загальнонаціональної системи стратегічних комунікацій, сфера відповідальності якої лежить на межі протидії російській інформаційній агресії та інтеграції власного суспільства у державний інформаційно-культурний простір, де поширюються національні наративи та традиції.

д.т.н., проф. Довгополий А.С. (ЦНДІОВТ ЗСУ)
д.т.н. Білобородов О.О. (ЦНДІОВТ ЗСУ)
к.т.н., доц. Сенаторов В.М. (ЦНДІОВТ ЗСУ)

Аналіз технологій інформаційно-психологічного впливу з боку Російської Федерації

У доповіді представлені результати аналізу технологій інформаційно-психологічного впливу (ІПсВ) на психіку людини та суспільну свідомість, досвід впливу РФ проти України. Розглянуті методичні та організаційні основи ведення ІПсВ: узагальнені цілі, основні об'єкти, основні організаційні форми ІПсВ. Розглянуті основні погляди на технології та методи руйнування легітимної влади на прикладах подій “арабської весни”, кольорових революцій, втручання РФ у внутрішні справи інших країн.

Доведені фактори і особливості медіаманіпулювання, виявлені постулати маніпуляцій, фактори та методи забезпечення. Акцентується увага на високій ефективності аудіовізуального контенту для забезпечення маніпулювання. Розглянуті можливості інтернет-технологій в ІПсВ. Узагальнені оцінки динаміки обсягу ведення політичної діяльності у соціальних мережах. Розглянуті особливості національної належності соціальних мереж.

Новітніми технологіями є дослідження психологічних профілів шляхом аналізу активності у соціальних мережах та цільового рекламного впливу. Відомості про використання технологій Big Data напередодні важливих суспільно-політичних подій представлені у засобах масової інформації і стали скандальними з точки зору впливу на суспільні настрої і переконання. Особливістю є тісна співпраця власників соціальних мереж із спецслужбами, що стало передумовою заборони частини соціальних мереж на території нашої країни.

Дослідження і усвідомлення методів нейролінгвістичного програмування стає важливим для забезпечення стійкості особового складу. Вчасне виявлення застосування подібних методів дозволяє здійснювати саморегуляцію психологічного відгуку на подані матеріали.

Іншим новим напрямком, що розглядається у доповіді, є технологія психокорекції академіка І.В.Смірнова. Окремі факти вказують на використання групової психокорекції при застосуванні методик Cambridge Analytica та Social Data Hub.

У ході моніторингу діяльності засобів масової інформації важливим є також виявлення технік конспіраційних війн. Особливістю зазначених технік стала поступова, але довготривала зміна ціннісних орієнтирів суспільства, деформація самоідентифікації громадян.

Отже, застосування інформаційно-психологічної зброї трансформує пам'ять індивіда, створюючи особистість з наперед заданими параметрами, які задовольняють агресора, роблять непрацездатною систему управління державою противника та його Збройні Сили. Зазначені обставини потребують удосконалення технологій і засобів протидії.

Методи протидії інформаційному впливу військовослужбовцями у соціальній мережі Facebook

Відкриваючи стрічку Facebook, військовослужбовці, маючи власну думку, бачать позиції опонентів, вивчають їх, вступають в дискусії, у яких на них може чатувати небезпека[3]. Враховуючи вподобання цільової аудиторії, а саме військових, можна послідовно виділити основні типи інформаційного контенту: аналітичний, новинний, пізнавальний та розважальний[1]. Саме в даних типах прослідковується активний інформаційний вплив на особистість військовослужбовця та його свідомість. Такий інформаційний контент може мати фейковий та маніпулятивний характер. Для маніпуляцій настроями користувачів, у Facebook створюються спеціально орієнтовані групи на аудиторію військових, задля подальшого їх наповнення троями та ботами[1].

Основою вірусного наповнення стрічки у мережі Facebook є введення в оману, тобто – дезінформування – спосіб психологічного впливу, який полягає у намірі надання інформації, яка спотворює реальність щодо справжнього стану справ[4]. Дезінформацію можна порівняти з фейком, адже обидва способи негативного впливу на аудиторію можна зустріти у будь-якому з типів інформаційного контенту. Фейк та дезінформація мають на меті створення хибного враження про той чи інший факт[4].

Інформаційні атаки на військовослужбовців можуть здійснюватися за допомогою пропаганди – форма комунікації, яка подає інформацію вибірково або використовує для цього емоційне забарвлення повідомлення. Метод пропаганди найбільш поширений в аналітичних та новинних повідомленнях, адже характерним її проявом у Facebook є висока маніпулятивність, що маскується під інформативність[2].

Одним із методів протидії інформаційним загрозам у мережі Facebook є створення свого авторського контенту. Зокрема, це стосується офіційних сторінок військових представництв та прес-служб військових частин. Досить часто користувачі Facebook, у тому числі і військові, отримують інформацію із сумнівних джерел, через що стають жертвами фейків та маніпуляцій. Тому, з метою запобігання негативного інформаційного впливу на військових, прес-офіцери військових частин створюють власний фото- та відеоконтент, швидко реагують на інформаційні вкиди і в разі потреби – оперативно їх спростовують.

Враховуючи те, що інформаційні загрози несуть серйозні негативні наслідки, постає проблема недостатнього рівня медіаграмотності серед військових. Відповідно до цього їм необхідно бути ознайомленими із правилами та методами безпеки користування мережею Facebook:

1. Уважно читати матеріал публікації, враховуючи відповідність наповненості тексту та назви. Адже сумнівні або маніпулятивні джерела часто назву ніяк не пов'язують з текстом новини або ж у ній немає жодних даних, які підтверджують її правдивість[5].

2. Не довіряти блогерам, звертаючи увагу на логіку та характер подання фактів. Вони існують за рахунок аудиторії, тому поширена ними інформація часто виявляється рекламною або представляє інтереси тієї чи іншої сторони.

3. Перевіряти, чи автор поста не є тролем чи ботом. Будь-який профіль, максимально схожий на справжній, може бути продуктом ворожої ботоферми, яка поширює інформацію у вигідній для неї позиції[1].

4. Звертати увагу на сумнівні цитати і фотографії. Скептично ставитися до шокуючих або підозрілих цитат і опублікованих фотографій з місця подій[5].

5. Не поширювати пост лише тому, що поділяєте точку зору автора або ж приймаєте одну із сторін конфлікту[5].

6. Замислитися, перш ніж робити перепублікацію. Тролі та боти поширюють дезінформацію з розрахунком, що читачі поширюватимуть їхні новини[5].

7. Бути розсудливим під час переписки, особливо з незнайомцями. Інформація, яку ви надаєте у мережі Facebook, може бути використана проти вас.

8. Не публікувати фото у формі, а також відео на фоні військової техніки, адже ворог ідентифікує профіль і намагатиметься здійснювати інформаційний вплив або застосовувати методи маніпуляції у своїх інтересах.

9. Розвивати критичність мислення. Насторожуватись, коли інформаційний матеріал викликає у користувача Facebook будь-якого роду емоцію, адже це одна з головних ознак маніпуляції.

Отже, крім місця для обміну думок, Facebook стає інструментом для радикалізації вразливих груп користувачів, зокрема військових. Це призводить до навмисного розповсюдження фейків та дезінформації. Тому дотримання правил безпеки користування Facebook унеможливорює здійснення інформаційного впливу на категорію військовослужбовців, які є активними користувачами даної соціальної мережі.

Список використаних джерел:

1. «against manipulation and propaganda messages» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://am-pm.org.ua/>

2. <https://detector.media/infospace/article/96572/2014-08-04-metody-propagandy/>

3. Кузнєцова Є. Facebook та ЗМІ: Як українські медіа використовують соцмережу №1, а як Facebook змінює ЗМІ [Електронний ресурс] / Євгенія Кузнєцова. – Режим доступу до ресурсу: <https://voxukraine.org/uk/facebook-ta-zmi-yak-ukrayinski-media-vikoristovuyut-sotsmerezhu-1-a-yak-facebook-zminyuye-zmi/>

4. Полторак В.А., Стадник А.Г. - Проблеми формування громадської думки в процесі сучасних інформаційних війн, Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках: Том 2 № 2 (2019): Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках.

5. Пригорницька О. Фейкова інформація в соціальних медіа: виявлення, оцінка, протидія / О. Пригорницька // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І.

Вернадського : зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2017. – Вип. 48. – С. 311–321.

Ейдельштейн Л.Я. (ОЗОН С)

Запровадження в Україні Національної системи стійкості

У відповідності до затвердженої Указом Президента України від 27.09.2021 р. № 479/2021. Концепції забезпечення Національної системи стійкості, вона має передбачати суспільну стійкість до інформаційних впливів, а також спроможність до дій системи цивільного захисту у надзвичайних ситуаціях.

В умовах повномасштабної гібридної війни, яка ведеться проти України, одним з найбільш важливих завдань державних органів влади є:

надання гарантованого Конституцією України доступу до об'єктивної, достовірної, суспільно важливої інформації про соціально-економічну ситуацію всередині держави та зовнішньополітичну обстановку, що склалася у регіоні та світі навколо України;

забезпечення безпеки життю та здоров'ю громадян у надзвичайних ситуаціях шляхом гарантованого виконання основного заходу цивільного захисту – оперативного інформування та оповіщення про їх загрозу або виникнення.

З виконанням зазначених вище завдань склалася критична ситуація. Для 30 % населення, переважно у прикордонних областях, доступ до мовлення з територій сусідніх країн є значно доступнішим, ніж український контент, й тому Україна виявилась незахищеною перед інформаційно-психологічною агресією з боку іноземних держав. Така ситуація призвела до цілої низьки критичних загроз національним інтересам України, зокрема:

не забезпечена інформаційно-психологічна безпека громадян, суспільства в цілому і держави в умовах гібридної війни та інформаційного протиборства;

зруйнована стара та не збудована нова система інформування та оповіщення населення у надзвичайних ситуаціях.

У теперішній час в Україні на базі підтверджуючого світову новизну винаходу розроблений програмно-апаратний комплекс, впровадження якого забезпечує повною мірою комплексне вирішення завдань цивільного захисту та інформаційної безпеки.

Впровадження комплексу забезпечить:

ефективну та оперативну протидію негативному інформаційно-психологічному тиску та впливу на посадових осіб і населення, поширенню дезінформації та незаконного контенту;

повну відповідність функціонування автоматизованої системи інформування та оповіщення у надзвичайних ситуаціях усім рекомендаціям європейського стандарту ETSI TS 102 182.

Пристрій індикації електромагнітного ВЧ випромінювання

На сучасному етапі розвитку військової сфери галузь радіотехніки займає важливе місце. Для оперування зі стрімко зростаючим потоком інформації, викликаним науково-технічним прогресом, суб'єкти підрозділів технічного захисту інформації Збройних Сил України, установ та організації усіх форм власності змушені постійно поповнювати свій арсенал різноманітними технічними засобами й системами, призначеними для приймання, передачі, обробки і збереження інформації. Саме технічні засоби дають змогу забезпечити надійну обробку та передачу інформації з обмеженим доступом, і запобігають витоку або порушенню цілісності та доступності інформації, що підлягає захисту.

Фізичні процеси, що відбуваються в таких пристроях при їхньому функціонуванні, створюють у навколишньому просторі побічні електромагнітні випромінювання та наведення. Дані електромагнітні високочастотні (ВЧ) випромінювання можуть прийматися закладними пристроями, підсилюватися та випромінюватися за межі безпечної зони.

Індикація електромагнітного ВЧ випромінювання є шляхом модуляції небезпечного сигналу високочастотних сигналів ВЧ генераторів, основних технічних засобів та систем, випромінювання модульованих коливань у вільний простір та перехоплення коливань радіоприймальними пристроями.

Фізичні явища, що лежать в основі появи побічного ВЧ випромінювання під час обробки інформації з обмеженим доступом мають різний характер, проте у загальному випадку витік інформації може розглядатися як ненавмисна передачасекретної інформації з деякої “побічної системи зв'язку”, яка складається з передавача.

Пристрої виявлення і локалізації джерел ВЧ випромінювання реагують на будь-який сигнал в робочому діапазоні частот. Моделі індикаторів відрізняються сервісними функціями: робочим діапазоном частот, можливістю виміру частоти, видами індикації, конструктивним виконанням.

Пристрій індикації електромагнітного ВЧ випромінювання залишається одним із найпростіших і надійних засобів пошуку закладних радіопристроїв. Вони багато років використовуються службами безпеки різних організацій та установ, в тому числі і підрозділами технічного захисту інформації Збройних Сил України. Таким чином розробка пристрою виявлення і локалізації джерел електромагнітного випромінювання з визначенням напрямку дозволяє використовувати його у складі різноманітних комплексів виявлення та знешкодження закладних радіопристроїв.

Наслідки використання інформаційних впливів як маніпулятивних технологій

Сучасний виток цивілізації породив невидиму зброю інформаційних впливів на масову свідомість для якої не існує меж. Саме тому все частіше загострюється питання воєнних конфліктів, які сьогодні діють не у фізичному полі, а в інформаційному, по-суті у віртуальному, впливаючи на масову свідомість мирного, невідготовленого до такого виду атак, населення.

Діяльність органів державної влади в сучасному світі панування інформації, як універсального механізму дії, має спрямовуватися на захист населення і військ від небезпечних впливів не тільки у воєнний час, а й у мирний, оскільки особливістю таких маніпуляцій є їх непомітна, прихована дія в будь-який спосіб та в будь-який час. Цю думку підтверджує Г. Почепцов [1]: «Елементи інформаційної війни притаманні і багатьом цілком мирним ситуаціям. Це і вибори, особливо президентські, це і війни брендів, це і інструментарій паблік релейшнз, який по суті своїй є м'яким варіантом ІВ, оскільки так само, як і пропаганда, наприклад, найбільш ефективний, коли є непомітним».

На стратегічному рівні ІВ здатна змусити противника втратити віру у власні системи управління інформацією, ускладнити процес її обробки та використання. На оперативному рівні входження у ворожі системи управління даними може створити тимчасові затримки в роботі, що негативно впливає на процес прийняття рішень. На тактичному рівні ІВ здатна контролювати системи з метою підтримання власної безпеки, що збільшує можливості успішної діяльності. ІВ відкриває нові напрямки у воєнно-політичній галузі [2].

На найнижчому рівні спектру конфлікту, приховане проникнення у систему управління та контролю противника може забезпечити викриття його головної політичної мети та задумів при здійсненні агресивних намірів. При зростанні напруженості можна повідомити противника про свою занепокоєність ситуацією. У відомому науково-фантастичному фільмі "День, коли зупинилася Земля", інопланетянин зупинив на одну годину Землю, щоб продемонструвати свою могутність. Зупинка усієї діяльності на годину зараз, тобто відключення телефонної системи, фінансової мережі може мати для її ініціатора бажаний ефект. [3] Якщо потрібно провести повномасштабне втручання, ІВ може об'єднати різні військові можливості – розвідувальну інформацію, порушення ворожої системи зв'язку і навіть руйнування інформаційної мережі. Тому ІВ здатні завдати шкоди не так фізичної, як кібернетичної в глобальних масштабах, підкорюючи без кровопролитів цілі держави.

Список використаних джерел:

1. Почепцов Г.Г. Інформаційні війни: Новий політичний інструмент [Електронний ресурс].

2. Почепцов Г.Г. Теорія комунікації / Почепцов Г.Г. - М.: "Рефл-бук", К.: "Ваклер" - 2001. - 656 с.

3. Механізм інформаційно-психологічного впливу в умовах гібридної війни / О. Г. Саєнко. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Психологія. - 2015. - Вип. 1.

к.пед.н. Зайка Л.А. (НУОУ)

Єфімов Д.В. (НУОУ)

Оцінювання органу військового управління під час тренувань із використанням засобу імітаційного моделювання бойових дій

Реформування і розвиток ЗС України стимулює вдосконалення системи підготовки офіцерських кадрів щодо досягнення її якості згідно зі стандартами НАТО, у тому числі із застосуванням засобів імітаційного моделювання військового призначення. Сучасні світові тенденції їх розвитку, досвід використання в оперативній і бойовій підготовці військ (сил), в умовах навчально-бойової обстановки створюють сприятливі умови для формування та розвитку їх навченості.

Під час Базового періоду бойової підготовки Сухопутних військ ЗС України відбувається централізована підготовка органів управління штабів бригад. Останні роки вона проводиться як у пунктах постійної дислокації, так і під керівництвом командувачів оперативних командувань в рамках запровадженої курсової підготовки в Національному університеті оборони України імені Івана Черняхівського (НУОУ). Одним із етапів підготовки органів управління бригад у НУОУ є командно-штабні навчання (КШН) із застосуванням засобу імітаційного моделювання бойових дій (ЗІМБД) JCATS (Joint Conflict and Tactical Simulation).

Грунтуючись на результатах проведених досліджень, досвіді використання ЗІМБД JCATS у ЗС України протягом останніх років, автори пропонують проведення оцінювання практичної складової навченості органів військового управління із використанням ЗІМБД вже на базовому етапі бойової підготовки. Головним управлінням доктрин та підготовки Генерального штабу Збройних сил України спільно з центром оперативних стандартів і методики підготовки ЗС України (жовтень 2020) у відповідності до Доктрини з організації оцінювання (сертифікації) у ЗСУ розроблено «Методичні рекомендації з оцінювання (сертифікації) органів військового управління військових частин (підрозділів) Збройних сил України щодо набуття визначених спроможностей» [2]. Керуючись зазначеною методикою проведення оцінювання та отриманими у ході імітаційного моделювання на JCATS результатами (кількісними, результатами спостереження посередників, експертів тощо) автори розглядають можливість отримання кількісної оцінки рівня навченості органу військового управління. Так, методичний підхід до оцінювання рівня навченості органів військового управління тактичного рівня, розглянутий у [1], дає змогу розглядати отримані у ході моделювання на JCATS результати для обрахування показника практичних умінь складової сукупного рівня індивідуальних спроможностей офіцерів органу військового управління [1, стор.106].

Такий чином, проведення оцінювання ОВУ із використанням зазначених методичних підходів під час проведення тренувань із застосуванням ЗІМБД дасть змогу оцінювати рівень навченості ОВУ підрозділів та своєчасно вживати заходів щодо його підвищення.

1. Макаліш О.В., Георгадзе О.А. Методичний підхід до оцінювання рівня навченості органів військового управління тактичного рівня. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2016. № 3(58). С.104-108.

2. Методичні рекомендації з оцінювання (сертифікації) органів військового управління, військових частин (підрозділів) Збройних сил України щодо набуття виснажених спроможностей. Головне управління доктрин та підготовки Генерального штабу Збройних Сил України спільно з центром оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України. К.: ГШ ЗСУ, 2020. 79 с.

*к.ю.н., доц. Серватюк Л.В. (НАСБУ)
Кісенко В.В. (НАСБУ)*

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в діяльності Служби безпеки України

Служба безпеки України входить до складу сил безпеки сектору безпеки і оборони [1], зокрема у структурі підрозділів Служби безпеки України наявний Департамент контррозвідального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки, що відіграє суттєву роль у сфері забезпечення національної та інформаційної безпеки.

На сьогодні одним з найголовніших завдань кібербезпеки Служби безпеки України є протидія інформаційним атакам зі сторони Російської Федерації, пошук та винищення інформаційно-пропагандистських злочинних угруповань та контролювання всіх можливих інформаційних потоків які надходять від іноземних ЗМІ, зокрема Російської Федерації на всій території України [4].

Основні інформаційні технології, які застосовує Департамент контррозвідального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки є використання єдиної системи моніторингу та виявлення кібератак та усунення їх наслідків, використання новітніх заходів щодо запобігання кіберпростору у воєнних, розвідально-підривних, терористичних та інших протиправних і злочинних цілях[2].

Отже, здійснивши критичний огляд усіх матеріалів а також проаналізувавши особливості сучасних інформаційно-комунікаційних технологій сектору безпеки і оборони України, зокрема Департамент контррозвідального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки Служби безпеки України, можна зробити логічний висновок про те що цей підрозділ безпосередньо несе відповідальність за захист інформаційної безпеки, за проведення антитерористичних заходів щодо забезпечення кібербезпеки, контролює та володіє інформацією, за допомогою якої Україна має спроможність вести ефективну та швидку боротьбу в інформаційному просторі.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-18> (дата звернення: 25.10.2021).

2. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 01.08.2021 р. № 2163-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 25.10.2021).

3. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. № 2229-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2229-12> (дата звернення: 25.10.2021).

4. Пілат М. Є. Інформаційні впливи та інформаційні війни: сутність понять та їхній взаємозв'язок в інформаційну епоху / М. Є. Пілат // Вісник Львів. ун-ту. Серія: «Міжнародні відносини». – 2013. Вип. 32. – С. 185–190.

засл. журналіст України Клубань О. (ВІКНУ)

Чинники, що впливають на створення медіаконтенту

Ефективність використання медіаконтенту, його тематики та спрямованості в системі військового управління є досить складним і багатогранним процесом, який потребує глибокого професійного аудиту з метою удосконалення функціональних можливостей. Вони залежать від багатьох чинників. Один з них - це перелік типових робіт з розробки медіа контенту. Кожному фахівцю в медійній сфері він відомий, але завжди виникають труднощі з розрахунком трудомісткості та вартості виконання робіт у зв'язку з відсутністю відповідної методики. Тому наша наукова робота має на меті створення такої методики.

Розробка медіаконтенту залежить від низки чинників, які доцільно *структурувати так*: які пов'язані із медійною розробкою, її складністю та специфікою, і впливають на творчий процес від зародження самої ідеї до її повної реалізації у вигляді контенту; які залежать від знань, навиків, навичок, професіоналізму та особистих характеристик виконавця (автора), рівня його компетентності в даній галузі.

Першу групу відкриває *актуальність теми (інформації)*. Саме вона визначає, наскільки якийсь предмет обговорення, або проблематика важливі для цільової аудиторії, яка їх суспільна значимість на даний момент, наскільки вона цікава спільноті, і яким чином це впливає на вирішення того чи іншого питання, що стоїть сьогодні на злобу дня. Щодо медіа контенту, то його актуальність позначає властивість інформації, відомостей, норм, яка може бути втрачена із часом, з появою свіжішої, більш сучасної інформації, пов'язаної з вирішенням якогось питання чи зникнення, існуючої до цього проблеми. Це властивість даних перебувати в стані, який відповідає сучасній дійсності. Медійний контент, як живий процес, має довжину свого життя: новина в сучасних динаміках інформаційного простору іноді живе хвилини, інформація, в залежності від її специфіки, може бути актуальною від години до доби, інколи навіть більше. Медійний контент може втрачати актуальність

поступово, частинами, або в певних випадках – разово і повністю. Для деяких видів контенту (наприклад, новин) актуальність в поєднанні з оперативністю є обов'язковою умовою, одним з якісних критеріїв його оцінки.

Якщо ми хочемо, щоби наш контент прочитали чи побачили (прослухали) максимальна кількість споживачів з метою отримання найбільшої ефективності від його змісту, то повинні врахувати час появи в інформаційному просторі нашого медійного продукту (телебачення, радіо, Інтернет тощо), то маємо зважити на *своєчасність розповсюдження контенту*. Є ще таке поняття як прайм-тайм, піковий час – це найактивніший та найзручніший час телеперегляду та радіопрослуховування на протязі доби, коли максимальне число глядачів (слухачів) знаходяться біля екранів телевізорів, або вмикають радіоприймачі, коли найбільш зростає активність учасників комунікації в соціальних мережах та інших публічних платформах.

Ми проводимо захід для медіа (прес-конференція, брифінг) з метою поширення потрібного нам контенту, тому повинні вибрати такий час, який найбільш сприятиме його розповсюдженню. На вибір часу впливає багато факторів, серед яких: інформаційний голод, дефіцит інформації з даної тематики, конкуренція або її відсутність з боку партнерів і конкурентів, технологічні можливості оперативного розміщення даного контенту на різних носіях, особливості професійної діяльності журналістів та внутрішній розпорядок функціонування творчого колективу тощо.

Не можна не враховувати і *складність розробки медіа контенту*. Є теми, які потребують глибокого дослідження проблеми, спеціальних знань в тій чи іншій галузі, ознайомлення з цілою низкою документальної інформації, комунікація з джерелами інформації (за допомогою засобів зв'язку та безпосередньо), аналіз інформації з даної теми, яка вже оприлюднена в публічних полях, вивчення історії питання, ознайомлення з думкою експертів, питання правової підтримки, реакція громадської думки. Складнощі можуть виникати на будь-якому етапі творчого процесу, починаючи з формування ідеї, її оформлення і до випуску в світ.

Сьогодні не можливо користуватися попитом цільової аудиторії без *новизна медійної розробки*. Її сутність насамперед може бути пов'язана зі зміною поглядів на проблему дослідження, як серед фахового середовища, так і в суспільстві в цілому. Це в свою чергу впливає не лише на формування змісту контенту, але й на весь творчий і технологічний процес його створення і подачі споживачу. Виконавці, розробляючи ту чи іншу тему, щоби досягнути поставленої мети – отримати цікавий і корисно-необхідний споживачу медійний продукт, повинні врахувати всі запити на нього цільової аудиторії, яка сьогодні перенасичена різноманітними контентними потоками і готова сприймати тільки те, що їй конче необхідно. А це - чіткість і ясність сконцентрованих і викладених думок, ознайомлення з якими забере мінімум часу, зручне і сприйнятне для легкого споживання при максимальній інформативності. В даному випадку слід згадати про крос-медійні проекти, де текстовий матеріал гармонічно поєднується з ілюстрацією і аудіо-відео супроводженням сюжету. Це можуть бути як короткі тематичні сюжети для

соціальних мереж, так і класичні лонгріди, але з сучасним дизайнерським оформленням. Новизна медійної розробки сьогодні не можлива без застосування технологій креативних індустрій, якщо ми хочемо розраховувати на успіх.

Кількість виконавців (авторів). Якщо в друкованих ЗМІ нормою є створення контенту одним автором, не рахуючи весь технологічний процес його підготовки з редагуванням і оприлюдненням включно, то електронні ЗМІ (радіо і телебачення) – це складний виробничий процес, який потребує злагоджених дій цілого колективу, який складається із спеціалістів багатьох професій, задіяних в телевізійному і радіо виробництві. В сучасній журналістиці з'явилося багато нових понять, таких, наприклад, як блогерство в мережі Інтернет, ранцева журналістика, коли одна людина може створювати медіапродукт на місці події за тисячі кілометрів від своєї медіаорганізації. Насамперед, такий стиль притаманний журналістам, які супроводжують війська в районі проведення операцій.

Компетенція і компетентність. Діяльність кожного, хто створює медійний контент, прагне він того чи ні, обмежується його функціональними обов'язками, специфікою суб'єкта медіа, сферою його повноважень, тематичними напрямками тощо. Досить все зрозуміло і передбачено, коли він виконує свою роботу в межах певних компетенцій, але достатньо вийти за їх межі, як звичний творчий процес зазнає змін і потребує не лише внесення відповідних коректив, але й додаткових зусиль для реалізації задуманого. Сучасне медійне середовище досить важко піддається прогнозам, тому вимагає від його учасників розширення власної компетентності в багатьох сферах суспільних відносин.

Цільова аудиторія - це саме той визначний чинник, який є барометром успішності і популярності засобу масової інформації. Саме він «замовляє музику», диктує умови і оцінює, наскільки успішно ви виконаєте свої соціальні функції, наскільки ви відповідаєте своїм компетенціям, і наскільки ви компетентні у виготовленні якісного і очікуваного всіма контенту. Цільова аудиторія визначає, чи варто споживати ваш продукт, наскільки він цікавий, корисний і інформативний, чи допомагає він вирішувати ваші проблеми і стоїть на варті ваших суспільних гарантій, домовленостей та інтересів, нарешті, чи є він джерелом отримання задоволення і релаксації. Без урахування думки цільової аудиторії у вас не має майбутнього в інформаційному просторі.

Важко сьогодні уявити створення медіаконтенту без високотехнологічних *технічних засобів*. Їх перелік настільки великий і різноманітний, що не має сенсу перераховувати. Саме вони дають можливість записувати, монтувати, передавати і транслювати звук і зображення, використовуючи сучасні інноваційні рішення та креативний дизайн. І від того наскільки суб'єкти медійного виробництва ними забезпечені, ефективно задіяні і вміло експлуатуються фахівцями залежить якість створюваного контенту.

Далі слід розглянути основні чинники, які враховують людський фактор. *Досвід виконавця (автора)* складається з широкого діапазону знань, вмінь, навиків і навичок. Якщо йдеться про колективного виконавця, то тут має бути підібрана команда професіоналів, кожен з яких вміло і злагоджено виконує свою функцію в заданому алгоритмі, у визначеній послідовності і з певною циклічністю на протязі всього творчого процесу. Саме досвід автора визначає, наскільки оперативно, об'єктивно і своєчасно може бути розроблена тема будь-якої складності і актуальності, наскільки він здатен відчувати вимоги цільової аудиторії і обирати власний алгоритм руху до успішної реалізації ідеї. У кожного виконавця існує власна творча лабораторія, яка дозволяє йому не лише оцінити свої можливості, а й розрахувати час, який знадобиться для створення того чи іншого контенту в залежності від жанрових і тематичних особливостей.

Креативність виконавця (автора) в світовій журналістиці не є відкриттям. Вміння мислити творчо і нестандартно завжди було притаманною рисою професіоналів журналістського ремесла. Але разом з тим, сьогодні це не лише нова формула творчого новаторства, це ще й вміння поєднувати власні таланти з інноваційними рішеннями в медійній галузі на новому більш високому технологічному рівні. Це вміння виконавця в звичайних інколи банальних, для більшості, речах знаходити щось значне, особливе, іноді - велике і неповторне, а потім різними засобами комунікації передати це власне бачення іншим, пропустивши через свою свідомість.

Морально-психологічне навантаження завжди присутнє в творчому процесі для будь-якого виконавця, що для початківця, що для «акули пера». Створюючи контент, автор знаходиться в процесі комунікації з десятками, а то й сотнями людей, серед яких не має жодного однакового. І до кожного треба знайти свій підхід, зацікавити, переконати, іноді переграти. Це напруження на рівні емоцій і енергетики, фізичне навантаження тощо. Значних зусиль потребує робота з джерелами інформації, навіть з можливістю до них дістатися. А чого вартий процес їх оцінки, аналізу, переосмислення та виокремлення потрібної інформації серед виробничого сміття. Потім настає процес створення самого контенту, що потребує концентрації інтелектуальних і фізичних зусиль. Часто в журналістській практиці присутній фактор неконтрольованої емпатії, без чого неможливо створити високу публіцистику. Тягар відповідальності перед цільовою аудиторією, джерелами інформації, колегами, керівництвом і самим собою теж не добавляє сили. А ще є фактор небезпеки. Особливо якщо ти працюєш в екстремальних умовах, або розслідуєш резонансну тему. І небезпека існує не лише фізична, але й морально-психологічна.

Дотримання журналістських стандартів є нормою в медійному виробництві. Декларація принципів професійної поведінки журналістів, прийнята на II Всесвітньому конгресі Міжнародної федерації журналістів (Бордо, 25–28 квітня 1954 р.) зі змінами на XVIII Всесвітньому конгресі МФЖ (Хельсінгбор, 2–6 червня 1986 р.), наголошує: "Повага до істини та права громадськості на правду – перший обов'язок журналіста, що передбачає

передусім служіння інтересам суспільства. Журналіст зобов'язаний – гарантувати людям отримання правдивої та достовірної інформації за допомогою чесного відображення об'єктивної реальності". Більшість українських медійних громадських об'єднань (Інститут масової інформації, Телекритика, Інститут демократії Пилипа Орлика, Інтерньюз-Україна, Комісія з журналістської етики) визначили шість основних професійних стандартів новинної та аналітичної журналістики, вони перегукуються зі стандартами, що визначили для себе такі світові та українські мовники як Бі-Бі-Сі, Громадське, НТН тощо. Це – баланс думок і точок зору, оперативність і достовірність, відокремлення фактів від коментарів, точність і повнота.

Будь-який колектив успішно виконує поставлені перед ним завдання, якщо кожен його член якісно і на високому професійному рівні виконує свої обов'язки. Крім того колективна праця вимагає повної злагодженості, яка залежить не лише від професіоналізму, але й *міжособистісних стосунків у медійній команді*. Разом з тим, ми знаємо, що окрема людина – це індивід зі своїми особливостями, характером, психікою, талантами і вадами. І все це має якось корелюватися у відносинах в умовах творчого процесу по створенню медійного контенту. В творчому колективі, яким є редакція медійної установи, особливо проявляються труднощі в комунікації між колегами. Часто у людей творчих професій виникає бажання підкреслити свою геніальність в тому чи іншому вигляді, що не завжди йде на користь загальній справі. Тому в творчих колективах на цьому ґрунті часто відбуваються конфліктні ситуації: між керівником і підлеглим, між підлеглим і керівником, між колегами на своєму рівні, а також інноваційні конфлікти (коли хтось намагається запропонувати якусь нову ідею, а знаходить супротив її реалізації).

Підсумовуючи зазначимо, що основні завдання щодо інформаційної підтримки діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил України покладені на інформаційно-медійну складову в структурах органів військового управління. В їх компетенції знаходиться підготовка і розповсюдження відповідного контенту. Проте створення методики визначення трудомісткості та вартості робіт з розробки медіаконтенту зробили би більш ефективною цю діяльність. І саме вчені ВІКНУ, досліджуючи цю тему, мають заповнити прогалини в нормативно-правовій базі, яка дозволить систематизувати, наповнити науковим змістом і зробити дещо зрозумілим досить складний і різнобарвний творчий процес.

засл. журналіст України Клубань О. (ВІКНУ)

Маркетингові технології не обходять створення медіаконтенту сектору оборони

Сьогодні маркетингові технології не обходять і функціонування медійної компоненти сектору оборони. Безумовно, вони мають свої особливості, які обумовлені їх місією в процесі функціонування. І якщо для цивільних медіа основне завдання редакційного маркетингу спрямоване на збільшення прибутку, що власне й дозволяє структурі бути успішною, то всі зусилля

військових медіа зосередженні на збільшенні їх впливу на цільову аудиторію, її розширення тощо. Тому організація та управління творчим процесом в умовах ведення бойових дій та мирний час характеризуються впровадженням цілого комплексу заходів, які починаються з прогностичної аналітики публічних інформаційних полів. Детальний аналіз контенту, присутнього в цих полях, дозволяє нам оцінити можливі виклики, ризики і загрози та зробити прогноз розвитку подій в інформаційному просторі. Виходячи з цього, моделюється побудова творчого процесу в редакційному колективі. Після комплексної оцінки контенту, присутнього в інформаційному просторі, можна приступати до визначення тематичних напрямків висвітлення подій відповідно до типології медіа та особливостей застосування основних соціальних функцій журналістики.

Відповідно вносяться корективи у періодичність розповсюдження медійного продукту, може відбутися зміна формату організаційної структури телевізійних і радіо проєктів, або створюються кардинально нові медіа-продукти, які би відповідали умовам ведення звичайної чи гібридної війни. Якщо в мирний час нас може задовольнити, наприклад, випуск тижневика (газета), або журналу з періодичністю виходу раз на місяць, то в умовах особливого періоду ми просто не можемо обійтися без щоденного видання (газета), яке має оперативно доносити новини з першоджерел. В цьому контексті є необхідність переведення новинного потоку в Інтернет простір в режимі онлайн (газети, журнали, радіо та телебачення), в соціальні мережі. В цих умовах саме життя диктує необхідність створення *крос-медійних проєктів*, які би комплексно і потужно, а головне - оперативно і об'єктивно відображали реальність, впливали на створення у суспільстві позитивного образу його захисників та війська в цілому.

Визначається спрямованість контенту виступів, як на відомчих публічних платформах, так і засобів масової інформації різних форм власності і типології. Розглядається ефективність використання в тій чи іншій ситуації різноманітності жанрів з метою виконання завдань редакції медійної структури, які є важливою і невід'ємною складовою всього комплексу заходів із реалізації інформаційної політики в галузі оборони щодо інформаційної підтримки діяльності військ (сил) в системі стратегічних комунікацій.

Поряд з аналізом та прогнозуванням виступів ЗМІ активно вивчається громадська думка щодо поширення контенту та здійснюється аналіз розповсюдження інформаційного продукту.

В умовах глобалізації все більшої актуальності набуває створення *моделі конвергентних (крос-медійних) засобів масової інформації*. Якщо розглядати під цим кутом медіа сектору оборони, то саме вони, а особливо в умовах воєнного часу, мають звернутися до такої моделі функціонування на всіх рівнях, від національного і регіонального до гіперлокального. Це дозволяє здійснити сучасний технологічний рівень виробництва медіа продукції. Електронна версія видання може використовувати широкий спектр всього арсеналу інформаційного впливу на аудиторію: новини в режимі он-лайн;

спеціальні колонки блогерів і експертів; відео і аудіо продукція власного виробництва та партнерів (професійна і аматорська від цільової аудиторії); бібліотека і відеотека видання; віртуальний кінозал; матеріали релаксаційної, спортивної та іншої спрямованості; реклама та тематичні проекти у вигляді спеціальних додатків (спорт, культура, історія, для дітей, жінок і чоловіків тощо).

Козлова К. (ВІКНУ)

Військова блогосфера в умовах гібридної війни

В даний час багато держав усвідомлюють, що поряд з освітнім і розважальним ресурсом, кібернетичний простір дає можливість маніпулювати людьми. Виявилося можливим впливати на політичні погляди і уявлення людей, їх набагато ефективніше, ніж при використанні традиційних медійних і пропагандистських засобів. Тому кібернетичний простір стало активно використовуватися в інформаційному протиборстві.

З цією метою задіюються наступні можливості кібернетичного простору: новинні ресурси, соціальні мережі, блог-платформи, відеохостінги і месенджери [1].

Блог-платформи являють собою інформаційні сайти, що складаються з окремих записів (блог-постів), відео і фотоматеріалів, які ведуться окремими авторами або організаціями. Вони, як правило, присвячені опису будь-яких подій (політичної) життя і роздумів автора на цю тему.

Характерними рисами блогінгу, на думку Д. Беннет, є: 1) фундаментальний вплив на природу новин та інформації, включаючи більш персональну чи суб'єктивну точку зору; 2) представлення "найсвіжіших" новин на початку веб-сторінки, що створює потік інформації; використання гіперпосилань та коментарів, що сприяє утворенню активних онлайн-громад.

Основою блогів є текстова частина – так званий «пост». Характерним для блогів є використання зображень, аудіо файлів, гіперпосилань, системи коментування [2].

Блогосфера стала свого роду майданчиком для громадських дискусій, з'ясування громадської думки щодо питань, порушених на обговорення проблем. Разом з тим цивільні блогери не відповідають за достовірність викладаємо ними в мережу інформації. В той час як військові стають першоджерелами інформації для ЗМІ. Блогерська діяльність не регламентується законами.

Щодо способів протидії маніпулятивним впливам сучасні дослідники виділяють дві провідні стратегії [3]. Згідно з першою, захищеність інформаційного простору може гарантувати тільки створення єдиного центру управління інформаційними потоками. Так створюються можливості уникати інформаційних інтервенцій чи інформаційного терору інших держав, виток стратегічної інформації на користь ворога. При цьому зауважується, що йдеться не про цензуру, а цілком демократичну інституцію. Обов'язковою

умовою функціонування таких центрів має бути тільки медійний авторитет у суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Комов С.А., Інформаційна боротьба в сучасній війні: питання теорії, 2021. URL: <https://stylephotography.ru/informacionnoe-protivoborstvo-informacionnaya-borba-i-informacionnaya.html>

2. Thomas A. Fictional blogging. Uses of blogs. New York: Peter Lang, 2006. 199-210 p.

3. Гусаров В. Інформаційна безпека не означає цензури URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/media>

Колодка Ю.О. (ВІКНУ)

Колодка А.В. (НУОУ)

Інформаційний вплив Росії в гібридних середовищах

У російській науковій літературі та нормативних документах щодо національної безпеки термін «інформаційні операції» використовується переважно як орієнтир на антипаралельні доктрини та штаби НАТО або його держав-членів. Терміни «інформаційно-психологічні операції» та «інформаційно-технічні операції» використовуються для позначення ряду операцій впливу та комплексу засобів радіоелектронної боротьби та кіберзаходів відповідно. Переважним загальним терміном як для другорядних, так і для провідних аспектів, а також для наступальних і оборонних заходів в інформаційних операціях є «інформаційне протистояння» (інформаційне протистояння). Практика використання цієї концепції запозичена з раннього американського принципу «інформаційної війни» (тепер не використовується), яка була прийнята в Росії як «інформаційне протистояння», «інформаційна війна» та «інформаційна боротьба». Оскільки Росія офіційно визнала боротьбу постійною, термін «інформаційне протистояння» потрапив у документи національної безпеки, «заборона» інформаційної війни перетворила його на російські проекти щодо «міжнародної інформаційної безпеки», і так використовується в центральному науковому журналі Російської академії наук і Російської військової академії. Використання терміну «інформаційна боротьба» має відношення до завдань підрозділів, які беруть участь у «інформаційній конфронтації» і використовується як синонім «інформаційного протистояння», який легше цитувати, але застарів.

Генерал-майор І. Н. Дилевський зі співавторами опублікував статтю в інституційному журналі Міноборони Росії «Военная мысль» «Про діалектику стримування та запобігання військовим конфліктам в інформаційну епоху», де була детально викладена оновлена загальна військова доктрина. Російська військова доктрина 2010 року була допрацьована у 2014 році. Основні зміни до неї були чітко пов'язані з уроками, отриманими з операцій в Україні та навколо неї 2013–2014 років. Дилевський та ін. пояснили, чому в перегляді 2010 року та більш того в перегляді 2014 року, підготовка підрозділів та засобів до інформаційного протистояння має такий високий пріоритет.

Завдяки ретельному формулюванню автори забезпечують вичерпний огляд для інсайдерів, зберігаючи оперативну безпеку від сторонніх допитливих очей.

Колишній начальник 5-го управління оперативного штабу російського Генерального штабу Дилевський зазначає, що більшість нелетальної зброї, колись фантастичної, наразі знайшла вихід із парадигми інформаційного протистояння. Інструменти та прийоми, які потенційно мають стратегічний вплив, збереглися у сфері переважної військової думки, тобто інформаційного протистояння. Розвідка, засоби масової інформації та захист інформації підпали під нагляд Ради національної безпеки; інформаційна безпека та щоденне управління ЗМІ керуються з Адміністрації президента. Існують ознаки того, що програма психотронної зброї відіграє помітну роль у вищих рівнях національної безпеки.

Кондратенко Ю.В. (НУОУ)

Метод визначення комплексної спроможності зразка ОВТ за принципами та стандартами НАТО

Сучасний стан розвитку складових Сил Безпеки та Оборони обумовлений стратегічними планами вступу України до організації Північноатлантичного альянсу (НАТО). Це в свою чергу вимагає проведення реформ в Секторі Безпеки та Оборони. На час проведення реформ, які насамперед сьогодні відбуваються, необхідно враховувати особливості, концептуальні підходи та стандарти, які реалізовані в країнах-членах НАТО у відповідних секторах.

Одним із основних процесів, що потребує вдосконалення, враховуючи при цьому концепції та стандарти НАТО, а також стан безпекової обстановки та наявні виклики на Сході України та у прикордонній смузі, є Оборонне планування, що є складовою стратегічного планування.

Аналіз стану реформування даного процесу, показав, що модернізації підлягають і його складові, одна з яких і розглянута в даній доповіді, як результат дисертаційного дослідження.

Формування стратегічних цілей щодо розвитку та утримання Збройних Сил України, а також планування їх реалізації та контролю виконання з метою успішного виконання визначених завдань, потребує детального попереднього аналізу наявності та стану спроможностей складових Сил Оборони, з метою їх розвитку, утримання або утилізації. Це вимагає дослідження наявних або розроблення нових методів, які корелюють із станом науково-технічного прогресу та підходами, реалізованими в країнах альянсу.

Результати аналізу існуючих методів оцінювання спроможностей, підкреслив наявність певних недоліків, пов'язаних з: високим рівнем суб'єктивізму, використовуючи експертні методи оцінювання; невідповідність оцінки технічного рівня зразків ОВТ стандартам НАТО, які використовують не оцінки бойових потенціалів а спроможності; а також, тривале залучення експертів для оцінювання спроможностей, яких в каталозі досить багато.

Запропонований метод визначення комплексної спроможності зразка ОВТ за принципами та стандартами НАТО, розроблений в дисертаційній роботі, дав можливість: проводити об'єктивне оцінювання спроможностей, не залучаючи при цьому велику кількість експертів; враховувати при цьому концептуальні підходи з розвитку та оцінювання спроможностей. Метод було реалізовано на основі методу регресійного аналізу та методу групового обліку аргументів, шляхом адитивної згортки функцій різної складності (різний вміст аргументів), враховуючи при цьому критерії регулярності, мінімуму зсуву та спеціалізований критерій за А.Г. Івахненко, а також вводячи власні додаткові, такі як: критерій унікальності аргументів та критерій повноти формульного виразу. Метод практично реалізований на мові програмування Delphi.

Кравченко А. (ВІКНУ)

Вплив сучасних інформаційних технологій на висвітлення військових конфліктів у ЗМІ

Сучасні інформаційні технології істотно впливають на людство в цілому та на кожну сферу його життя. Користувачі мас-медіа, соціальних мереж перебувають від постійним впливом маніпулятивних технологій, використання яких набуло очевидних ознак системності. Технології інформаційного впливу сприяють формуванню вибору соціальних, політичних, моральних пріоритетів споживачів інформації, та корегують їхню поведінку та стиль життя.

Проаналізувавши інформаційні складники воєн, збройних конфліктів, резонансних терористичних актів, маємо підстави стверджувати, що провідні країни світу активно використовують форми та методи інформаційно-психологічного впливу для досягнення власних геополітичних цілей.

Прикладом країни, що найширше застосовує деструктивні інформаційні технології впливу в засобах масової інформації є Росія. Слід зазначити, що у процесах втягування України у затяжний військовий конфлікт, тимчасової окупації АР Крим та відриву від території України частину Донбасу, визначальним фактором був саме глибокий інформаційний вплив, що сформував психологічні, поведінкові та політичні передумови для подальшого військового втручання.

Головним об'єктом інформаційно-психологічного впливу є індивідуальна та суспільна свідомість. Тому російський інформаційний вплив концентрується саме на оволодінні думкою масової української аудиторії.

До найпоширеніших технологій інформаційного впливу належать: принцип контрасту, повторення інформації, принцип «анонімного авторитету», медіа-тероризму та інші.

Сучасні технології впливу знаходять своє застосування у засобах масової інформації: телеканали, радіостанції, друковані видання, а також інтернет-сайти. Висвітлюючи військовий конфлікт, мас-медіа використовують різного роду технології, які дають змогу оперувати вербальними та невербальними символами, задіюючи водночас велику кількість глядачів – реципієнтів, а з

появою телебачення та мережі Інтернет ця здатність удосконалюється, передбачаючи інтерактивну взаємодію (інша річ, буде ця взаємодія продуктивною чи фіктивною).

Отже, досвід збройних конфліктів вказує на те, що використання маніпулятивних технологій є поширеним явищем та допомагає нав'язати модель світу, яка в подальшому забезпечить бажані типи поведінки супротивника. А нездатність протистояти технологіям є показником вразливості інформаційного простору.

*к.пед.н. Кравченко О.І (ВІКНУ)
Мотика С.М. (ВІКНУ)*

Роль інформаційно-комунікаційної культури у процесі професійної підготовки офіцерів тактичного рівня Збройних Сил України

Слід підкреслити, що через значно прискорену інформатизацію суспільства, інформаційно-комунікаційна культура по праву займає важливе місце серед складових елементів загальної культури. Інформаційно-комунікаційна культура (ІКК) уособлює певні інформаційно-комунікаційні взаємодії, елементи інформаційного пошуку, пізнавальної самостійності в сфері комунікаційної культури спілкування, в цілому [1].

На думку вчених, інформаційно-комунікаційна культура як «частина загальної культури людини, формується під впливом інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) і є сукупністю теоретичних знань і практичних навичок роботи з інформацією з метою творчого розвитку особистості і задоволення інформаційних і комунікаційних потреб» [2].

Аналіз існуючих технологій навчання дозволяє нам стверджувати, що: формування ІКК майбутніх офіцерів у ВНП ЗВО та ВВНЗ доречно здійснювати на основі суб'єктно-діяльнісного підходу із застосуванням технологій і методів роблемного та контекстного навчання, що здатні інтегруватися із засобами інформаційно-комунікаційних технологій навчання та розвивати комунікаційні навички і вміння, які стануть підґрунтям для формування та вдосконалення інформаційно-комунікаційної культури курсантів ВНП ЗВО, ВВНЗ Збройних Сил України.

Зміст інформаційно-комунікаційної культури та місце у процесі професійної підготовки офіцерів тактичного рівня Збройних сил України визначаються її основними складовими: освітня діяльність ВВНЗ (ВНП ЗВО) з підготовки офіцерів ЗС України; інформаційна складова професійної підготовки офіцерів ЗС України; отримані знання, навички, вміння; загальна культура особистості; культура ділових комунікацій офіцера ЗС України; компоненти, критерії та показники ІКК; робоча програма навчальної дисципліни «Інформаційна культура офіцера тактичного рівня»; національно-патріотична, воєнно-ідеологічна, правова підготовка, охорона державної таємниці та захист інформації з обмеженим доступом; активні та інтерактивні технології; рівні сформованості ІКК, діагностувальний інструментарій.

Таким чином, компоненти сформованості ІКК майбутніх офіцерів ЗС України повинні охоплювати ключові особливості їх загальної культури, а

також культури ділових комунікацій. Набуття професіоналізму, підвищення кваліфікації в галузі комп'ютерних технологій допоможе майбутнім офіцерам у військово-навчальному підрозділі закладів вищої освіти подальшому професійному вдосконаленню.

Список використаних джерел:

1. Гладченко О. В. Формування інформаційної культури студентів вищого навчального закладу фінансового профілю. *Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*: зб. наук. пр. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. Вип. 6. 2003. С. 92–105.

2. Коваленко Д. В. Зародження й розвиток освітніх правовідносин як передумова становлення права в галузі освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 28. С. 175–183. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_28_29 (дата звернення: 25.08.2020).

Крамаренко Є. (ВІКНУ)

Рекламування військових ЗМІ та сучасних медійних проєктів як складова журналістики

Безсумнівно, рекламування військових засобів масової інформації займає значне місце. Тому в класифікаційній схемі цей вид реклами ніяк не можна обійти увагою. Саме на прикладі реклами ВЗМІ можна виділити наступний рівень класифікації і говорити про типи реклами.

Досі класифікації реклами ВЗМІ приділялася недостатня увага. У кращому випадку мова йде про поділ реклами на пряму і непряму. Реклама ВЗМІ, з одного боку, самостійне явище, з іншого - має спільні ознаки з журналістикою. Тому і підхід до класифікації реклами повинен враховувати ці обставини. Більш того, багато дослідників так чи інакше вже визнають, що реклама є складовою частиною медіапродукту. Однак нам представляється вкрай важливим при класифікації реклами ВЗМІ враховувати також специфічні формотворчі, технічні особливості рекламних повідомлень у друкованих та електронних ЗМІ.

Переваги рекламного тексту визначають не художньо-образотворчі вишукування або витонченість словесної форми, а точність, яскравість і доступність рекламного образу, різноманіття і спрямованість асоціативних зв'язків, не хитрощі, а максимально працює на комунікацію з потенційною цільовою аудиторією. Особливістю є його відносно слабка захищеність іншими виразними засобами крім слова. Головне завдання рекламного тексту - реалізувати вимоги, включені в рекламну піраміду, - головним чином, пробудити інтерес, викликати довіру і часто навіть спонукати до дії, тобто проявити цікавість читача до медійного проєкту.

Ефективність реклами безпосередньо пов'язана з часом її публікації. Чим ближче до передбачуваного моменту покупки реклама потрапляє на очі потенційного читача, тим вища її вплив.

Переважає більшість споживачів звертають увагу на той або інший медійний проєкт, тільки відчувши його необхідність, а потреба суспільства в

інформації оборонного сектору з початку бойових дій на сході України величезна. Саме військові ЗМІ та військові медійні проекти мають заповнювати той інформаційний вакуум, який утворився в Україні з початку агресії РФ. Для більш вагомого впливу на цивільну аудиторію, потрібно приділяти увагу не тільки якості контенту, а і способам його поширення в суспільстві та його популярності.

Саме завдяки цим аспектам і формується бренд військових засобів масової інформації, медійних проектів та армії в цілому серед українців.

Кудря О. (ВІКНУ)

Аналіз функціональної стратегії навчальної лабораторії соціологічних та освітніх досліджень київського національного університету імені Тараса Шевченка

Діяльність Лабораторії соціологічних та освітніх досліджень Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі - КНУ імені Т. Шевченка) спрямована на вирішення наступних задач:

- надання оперативної, регулярної соціологічної інформації керівництву для підвищення ефективності управлінських рішень, що приймаються;
- створення банку соціологічних даних з метою забезпечення керівництва університету обґрунтованою соціологічною інформацією;
- створення системи соціологічного супроводу діяльності в сфері менеджменту якості освітніх послуг, що проводиться в університеті;
- вивчення громадської думки з питань стану та запитів ринку праці в Україні;
- здійснення моніторингових досліджень проблем студентства, що сприяють прийняттю ефективних управлінських рішень;
- соціологічний супровід соціологічних та освітніх досліджень структурних підрозділів університету, поширення соціологічних знань серед основних споживачів освітніх послуг;
- залучення студентів, аспірантів, викладачів КНУ імені Т. Шевченка до дослідницької діяльності;
- підготовка аналітичних звітів на основі даних власних досліджень та даних з відкритих джерел за запитом університетських служб тощо.

Крім цього, визначено дев'ять взаємопов'язаних напрямів розвитку: освітній процес; дослідження та інновації; міжнародне співробітництво; інформатизація; формування суспільних цінностей; розвиток людського потенціалу; управління університетом; створення, реконструкція та утримання основних фондів; фінансове забезпечення.

Стратегічний план Лабораторії Київського національного університету імені Тараса Шевченка, як інноваційного структурного підрозділу повинен стати діючим аналітичним, дослідницьким інструментом для визначення ефективності взаємодій внутрішнього та зовнішнього середовища.

Автоматизація процесу визначення технічних каналів витоку інформації

У теперішній час стрімкий розвиток суспільства призвів до використання швидкодіючих інформаційних систем та технологій у всіх сферах діяльності, які надають можливість доступу до світового інформаційного простору. Одночасно збільшились загрози для інформації, а також й наслідки їх реалізації, які вплинули на зміну думки про розуміння захисту даних та полягають у забезпеченні цілісності, доступності та конфіденційності відомостей. Яскравим прикладом є збройна агресія Російської Федерації проти України. Одним із завдань перед підрозділами технічного захисту інформації Збройних Сил України є саме захист інформації з обмеженим доступом від її витоку та спеціального впливу з боку противника, як на території мирного населення так і у зоні проведення операції Об'єднаних Сил.

Однією із багатьох загроз на об'єкті інформаційної діяльності та інформаційно-телекомунікаційних системах є технічні канали витоку інформації. Основними з яких є: акустичний, електричний, оптичний, побічні електромагнітні випромінювання та наведення, а також витік інформації через закладні пристрої. Знання цих каналів і способів їх блокування необхідно для забезпечення надійної цілісності, доступності та конфіденційності даних, незалежно від категорії та місця розташування об'єкта інформаційної діяльності.

Процес визначення даних каналів витоку згідно нормативних документів у сфері технічного захисту інформації є трудомістким та затратним у часі, що у свою чергу обмежує у багатьох факторах осіб, які проводять дану процедуру. Тому для вирішення даного завдання пропонується автоматизувати процес визначення технічних каналів витоку інформації і таким чином підвищити один із показників ефективності, а саме оперативність.

Обраний метод надасть змогу визначити захищеність об'єкту інформаційної діяльності та канали витоку інформації на ньому, затративши при цьому менше часу. Практичне застосування даного методу є основою для написання програмного додатку автоматизації процесу визначення технічних каналів витоку інформації, який дасть змогу:

визначати технічні канали витоку інформації властиві об'єкту інформаційної діяльності;

визначати рівень небезпеки загрози інформації з обмеженим доступом;
оцінювати рівень захищеності об'єкту інформаційної діяльності.

Реконструкція інформаційно-телекомунікаційних систем в умовах кібервпливу

Ефективність управління військами (силами) в умовах застосування противником високотехнологічного озброєння і військової техніки, високоефективних засобів розвідки, ураження, а також кібервпливу напряду залежить від працездатності інформаційно-телекомунікаційних систем протягом визначеного часу.

Оцінювання структурної живучості інформаційно-телекомунікаційних систем (ІТС) доцільно розглядати через призму виконання нею функцій трансформації, а саме реконструктивної складової – забезпечення функціонування ІТС при виході з ладу її ресурсів за рахунок компенсації втраченої функціональності працездатних компонентів.

Якість забезпечення виконання ІТС реконструктивної функції суттєво підвищиться за умов використання системи штучного інтелекту, а саме нейронних мереж та здатністю останніх навчатися за допомогою інтерактивного процесу коригування синаптичних ваг і порогів та виправляти помилки на основі вхідних даних.

Штучні нейрони є простими процесорами, обчислювальні можливості яких істотно обмежені. Виділяють три типи нейронів залежно від функцій, які вони виконують у мережі: вхідні нейрони; приховані нейрони; вихідні нейрони. На вхідні нейрони подаються сигнали, які масштабуються; приховані нейрони створюють основу нейронної мережі й виконують необхідні перетворення сигналів; значення, розраховані вихідними нейронами, є результатами роботи нейронної мережі. Вихідний сигнал нейрона може надсилатися іншим нейронам через зважені зв'язки. З кожним таким зв'язком пов'язаний ваговий коефіцієнт. Залежно від значення вагового коефіцієнта сигнал може або збільшуватися за значенням, або зменшуватися.

Для визначення величини вагових коефіцієнтів доцільно застосовувати метод експертних оцінок заснований на тому, що параметри задаються експертами. Експерти визначають переліки параметрів, що характеризують реконструктивну складову, і дають суб'єктивні значення кожного коефіцієнту. Розв'язання задачі прогнозування реконструкції ІТС оптимальним є із застосування нейронної мережі з архітектурою прямого поширення.

Застосування реконструктивної складової трансформаційних можливостей ІТС значно підвищить її структурну живучість та забезпечить своєчасне надання телекомунікаційних сервісів в інтересах управління військами (силами) під час ведення операцій.

Вплив фейків на формування громадської думки в контексті інформаційних війн

У сучасних реаліях інформаційна війна тісно пов'язана з поняттям «гібридної» та є її невід'ємною складовою. Ведення гібридної війни передбачає поєднання класичних військових засобів ведення з невійськовими. Взяття під контроль інформаційного та віртуального просторів передуює захопленню географічних територій та формує своєрідне родюче підґрунтя для успішної інформаційно-психологічної операції.

У добу активного технологічного розвитку мережа Інтернет стала найоперативнішим способом поширення інформації, який на рівні із традиційними мас-медіа перетворився на ефективний засіб інформаційно-психологічного впливу масового масштабу. Інтернет ЗМІ, соцмережі, блоги, фейкові Інтернет-ресурси стали перманентним майданчиком для поширення викривленої інформації в маніпулятивних цілях. Російські електронні медіа нерідко вдаються до поширення фейкових повідомлень, що залишається одним із найефективніших методів дезінформації з боку РФ.

Чому ж чутки та фейки досі впливають на формування громадської думки? Річ у тім, що фейкові новини виступають у ролі емоційного спускового гачка, який замилює критичне сприйняття аудиторії та робить її більш вразливою до сприйняття маніпулятивних повідомлень. Гіпертекстуальність в мережі Інтернет ускладнює процес сприйняття, та призводить до інформаційного перевантаження, коли повідомлення сприймається фрагментовано, а інформація виринає із загального контексту, втрачаючи логічні ланцюги.

Серед основних способів боротьби з фейками можна виокремити:

- розвиток медіа-грамотності, критичного мислення та медіа-гігієни суспільства;
- використання штучного інтелекту на базі big-data (як спосіб уникнення суб'єктивізму);
- постійний факт-чекінг та «стрімінг» з місця подій;
- коригування стрічки новин у мережі так, щоб відслідковувати стадії перевірки інформації та надійність джерел.

Боротьба з фейками на рівні їх розвінчування вже не така ефективна як раніше. Сьогодні суспільство потребує більш широких заходів забезпечення інформаційного захисту. Швидкість інформаційних потоків вимагає прогнозування можливих інформаційних кризових ситуацій та створення умов для їх вирішення ще до того, як ці ситуації будуть реалізовані противником.

Список використаних джерел:

1. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни. Київ: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2015. – 498 с.
2. Журналісти проти фейків: рецепти BBC та українських ЗМІ. – 2017 р. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-40219750>

3. Фейк як інструмент інформаційної війни проти України. – 2016 р.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2016_1_15

Мойса А.Б. (ВІКНУ)

Механізми інформаційно-психологічного впливу в умовах гібридної війни

Потужний інформаційно-психологічний вплив, спрямований на дестабілізацію обстановки всередині конфліктуючої держави, зниження підтримки населенням діючої системи влади, створення негативного іміджу влади конфліктуючої держави на міжнародній арені є обов'язковим складником змісту сучасної гібридної війни.

Механізмами інформаційно-психологічного впливу в умовах гібридної війни є маніпуляції свідомістю мас і внесення у свідомість цілеспрямованої дезінформації.

Сучасні політичні та нейролінгвістичні технології дають широкий спектр способів та прийомів маніпулятивного впливу на свідомість людини.

Маніпуляція свідомістю – це своєрідне панування над духовним станом людей, управління ним шляхом навіювання людям стереотипів мислення, вигідних терористам. За допомогою маніпуляції можна міняти життєві установки людей в потрібному напрямі. Маніпуляція як важливий елемент механізму інформаційно-психологічного впливу містить ряд компонентів: подачу «потрібної» в даний момент, забезпечення інформаційного переважання, що ускладнює можливість простій людині розібратися в істинному стані справи.

Пропаганду виділяють самостійною складовою системи політичних комунікацій. Вона є засобом поширення ідеологічних поглядів, підтримання вже існуючої ідеології або ж боротьби з ворожою ідеологією.

Маніпулятивна інформація є деструктивною за своєю суттю, адже руйнує особистість, оскільки пропонує і нав'язує поєднання готових моделей із арсеналу масової культури.

Отже, гібридна війна небезпечна тим, що фактично стерті кордони війни, сценарії її початку та закінчення. Часто буває важко визначити суперника, ситуація конфлікту може загострюватись.

Осовський О. (ВІКНУ)

Правильне формування образу ворога, як складова перемоги в гібридній війні

Росія вже 8 рік веде відкриту гібридну війну проти України. Припинено активну фазу ведення бойових дій. Проте, атаки на економічну, політичну, культурну та інші сфери життя українців з боку РФ є регулярними і не зупинялися ні на секунду. В умовах сучасних форматів ведення війни, провідну роль займають засоби масової інформації.

Особливу увагу варто приділити національним телеканалам. Незважаючи на активний розвиток соціальних мереж, 44% українців продовжують отримувати новини саме з телевізійних програм. В основному це люди середнього та старшого віку. Саме серед цієї групи людей найбільший відсоток тих, хто бере участь у виборах. Вони беруть активну участь у житті держави. Тому є однією з головних цілей російської пропаганди.

По-друге, телекомпанії не стоять на місці і намагаються йти в ногу з технологічним прогресом. Переглянути випуски новин можна в YouTube та Facebook, де вони мають мільйонні аудиторії підписників. Це дозволяє їм охоплювати значно більшу аудиторію. Від їх інтерпретації подій та формування для українців певних меседжів залежить, яким курсом рухатиметься Україна. Незважаючи на те, що Росію визнано ворогом на законодавчому рівні, що говорить статистика про думки українців, стосовно Росії:

- 40% погоджуються з тезою Путіна про один народ (соціологічна група «Рейтинг»);
- 22% вважають, що Росія не являється країною агресором (соціологічна група «Рейтинг»);
- 22% не вважають Росію винною у війні на Сході, 18% ще не визначились (соціологічна група «Демократичні ініціативи»);

За 8 років є позитивна динаміка і українці кардинально переглянули своє ставлення до Росії. Проте щоб покращити рівень обізнаності населення, необхідно розуміти, який образ РФ формується тим чи іншим національним телеканалом. Адже формування образу ворога потрібно розглядати в широкому контексті, а не виключно повідомлення пов'язані з ситуацією на Сході.

Список використаних джерел:

1. Суспільно-політичні настрої населення (23-25 липня 2021 року). Соціологічна група «Рейтинг». http://ratinggroup.ua/research/ukraine/obschestvenno-politicheskie_nastroeniya_naseleniya_23-25_iyulya_2021.html
2. Суспільно політичні настрої населення (23-24 березня 2021 року). Соціологічна група «Рейтинг». http://ratinggroup.ua/research/ukraine/obschestvenno-politicheskie_nastroeniya_naseleniya_23-24_marta_2021.html?fbclid=IwAR31fPqdNw_FXDwaXk2pUK9EU1uhGSZDfDJexoQ2TdoSdPVgdZ14bQ-GjNA
3. «Як змінилась думка українців про російсько-українську війну за два роки президенства Зеленського». 9 червня 2021 року. Соціологічна група «Демократичні ініціативи». <https://dif.org.ua/article/yak-zminilasya-dumka-ukraintsiv-pro-rosiysko-ukrainsku-viynu-za-dva-roki-prezidentstva-zelenskogo>

**Психологічні виклики та способи творчої самоорганізації
військового журналіста в умовах ведення бойових дій за досвідом ООС
(АТО)**

Журналістика, як і будь-яка професія, включає в себе ряд складнощів, з якими журналісти стикаються в процесі роботи. Серед них високий ступінь соціальної відповідальності, надмірна психологічна нервозність, а в умовах бойових дій – постійний ризик, пов'язаний з небезпекою для здоров'я та життя та інші. Безумовно всі ці фактори прямо впливають на психологічний стан журналіста, що дуже часто негативно впливає на творчий процес, а то й взагалі їх творчість опиняється на межі неврозу. Військові журналісти та прес-офіцери органів військового управління в подібному стані знаходяться практично постійно.

Розглядаючи психологічні виклики та шукаючи способи творчої самоорганізації військового журналіста під час діяльності в умовах ведення бойових дій, слід дещо переглянути ставлення до важливості психологічної компоненти, дослідивши яку, можна значно посилити інформаційний сегмент українського війська.

Весь історичний і життєвий досвід свідчить про те, що найбільшої емоційної напруги людина зазнає тоді, коли опиняється в екстремальних умовах. Це трапляється під час війни, коли вона перебуває на передовій в зоні бойових дій і кожної миті життя її знаходиться під постійною загрозою. Крім того, саме в таких умовах треба виконувати завдання за призначенням, брати на себе відповідальність, іноді навіть приймати доленосні рішення, від яких залежить твоє життя і ще багатьох людей, котрі знаходяться поруч з тобою.

Саме емоції, напруга війни, дії солдат (від рядового і до генерала), часто непрості відносини між ними, долі людей, по яким пройшла війна, стають об'єктом досліджень *вчених, психологів, медиків, журналістів, публіцистів та письменників*. І завдяки слову та відео, світлинам на шпальтах газет, екранах телевізорів в ефірах радіо та соціальних мережах знаходять своє відображення події, які назавжди залишаться на скрижалях історії та в пам'яті людей.

Не виключенням є й сьогодення російсько-українська війна. Саме завдяки журналістам, українським прес-офіцерам – учасникам ООС/АТО, які фільмують і фотографують фронтову дійсність, виникають творчі доробки, що заслуговують на увагу суспільства. Поряд з репортажами, кореспонденціями, замальовками і світлинами з передової народжується публіцистика, в основі якої реальні події та люди, не придумані історії, гострі соціальні проблеми та людські трагедії, що мають стати підґрунтям майбутніх шедеврів української літератури та кіномистецтва. Журналіст кожного разу переймається їхніми почуттями, переживає їх як свої.

Без емпатії психоаналітична робота неможлива. Для журналістської діяльності, особливо в умовах ведення бойових дій, – це також необхідна умова.

Проте журналісти, на жаль, досить часто не вміють контролювати свої емпатичні здібності. За що жорстоко розплачуються – власним психічним здоров'ям. Механізму дії емпатії журналісти не усвідомлюють, тим не менш, вони використовують його постійно – це подвійне перевантаження і перевитрата психічної енергії. Їх нерви як натягнута струна, а вбирання в себе чужих страждань – його інструмент. Постійно функціонувати в такому режимі самознищення неможливо. Рано чи пізно психіка дає збій.

Список використаних джерел:

1. Анджейчак А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості в освітньо-виховних закладах. / А. Анджейчак. -Обдарована дитина. – 2000 р. - №5. - С.8-13.
2. Богомолова Н.Н. Соціальна психологія друку, радіо і телебачення / Н. Богомолова . - М , 1991.
3. Бухарців Р.Г. Психологічні особливості журналістської творчості / Р.Г. Бухарців . - Свердловськ , 1976.

Прокопенко О. С. (НУОУ)

Інформаційна технологія підтримки прийняття рішень з управління кар'єрою військовослужбовців на основі використання штучної нейронної мережі

Особливої актуальності, питання якісного комплектування військових організаційних структур підготовленим і вмотивованим персоналом набуває на сучасному етапі реформування Збройних Сил України, в умовах складної воєнно-політичної та економічної ситуації. Успіх виконання завдань у сучасних умовах ведення збройної боротьби досягається як за рахунок оснащеності збройних сил високотехнологічною зброєю, так і завдяки професійності особового складу. Отже, в основі побудови сучасної системи кадрового менеджменту Збройних Сил України повинні становити дієві механізми ефективного управління людськими ресурсами, одними з яких є прийняття обґрунтованих, добросовісних і прозорих кадрових рішень.

Означене досягається за рахунок використання у процесах управління кар'єрою персоналу інформаційних систем підтримки прийняття управлінських рішень, які на основі використання передових наукових підходів, дозволяють здійснювати необхідну інформаційну підтримку. До таких процесів відноситься підбір і просування військовослужбовців на вищі посади, у яких крім відповідності кандидатів формальним ознакам паспорту типової посади, могли враховуватись рівень вмотивованості, морально-ділові якості і індивідуальні вподобання кожної особистості щодо розвитку професійної кар'єри.

Врахування таких характеристик людини для вибору кращого кандидата до призначення - доволі нетривіальна задача. Проте, її можливо вирішити за рахунок використання в інформаційних системах підтримки прийняття рішень технологій на основі спеціально розроблених штучних нейронних мереж. Їх особливість, у порівнянні до звичайних алгоритмів роботи програмного

продукту полягає у тому, що при зміні поглядів керівництва до укомплектування певних категорій посад військовослужбовцями необхідних характеристик, замість перероблення програмного продукту, штучну нейронну мережу можна перенавчити.

Запропонована інформаційна технологія була досліджена у дисертаційній роботі, на основі чого було одержано науковий результат, який полягає у розробці інформаційної технології з управління кар'єрою військовослужбовців для контролю якості укомплектування і підвищення якості укомплектування посад військових організаційних структур, на основі прийняття керівною посадовою особою виважених кадрових рішень щодо раціонального використання персоналу на науково-обґрунтованому рівні.

Прус Г. (ВІКНУ)

Соціальні мережі та месенджери для військовослужбовців: аспекти небезпеки

Від початку війни на сході України розпочався не лиш збройний конфлікт, а й інформаційний. Ідеться про захист персональних даних військовослужбовців у соціальних мережах та месенджерах.

Одним з найпопулярніших месенджерів України є Телеграм, користувачами якого являються також військові.

Проте варто зазначити, що у 2018 році месенджер Telegram дав згоду надавати спецслужбам Росії за рішенням суду дані користувачів, які підозрюються у тероризмі. Ці дані включають не лише IP-адреси, а й номери телефонів, доступ до повідомлень у чатах.

Також головними небезпечними для військовослужбовців являються Telegram - канали «НачШтабу» та «Черговий ООС».

Вони створені російськими спецслужбами та не мають ніякого відношення до українських ЗМІ та армії.

Все це відбувається для збору інформації про українських військовослужбовців та подавлення іміджу Збройних Сил України в цілому.

За даними Armyinform, приблизно від 30 до 50 % опитаних військовослужбовців України можуть несвідомо споживати інформацію з ворожих акаунтів та легко піддаватись інформаційно-психологічному впливові.

Нещодавно Головнокомандувач ЗСУ Валерій Залужний затвердив методичні рекомендації з використання соціальних мереж для офіційних сторінок та особистих акаунтів військовослужбовців. Загалом керівництво ЗСУ не надає заборони на використання військовослужбовцями певних соціальних мереж, проте задля забезпечення їх захисту та безпеки важливо, аби вони були обізнані про можливі загрози, які впливають як на їх службову діяльність, так і на приватне життя.

Так, на сьогоднішній день, впровадження навчань щодо власної інформаційної безпеки для військовослужбовців та їх сімей – стало б одним із головних аспектів майбутнього української армії

Список використаних джерел:
<https://mil.in.ua/uk/news/genshtab-nazvav-telegram-kanaly-proyekty-rosijskyh-spetssluzhb/>
<https://www.ukrmilitary.com/2021/09/social-networks.html>

Сидоренко А.Е (ВІКНУ)

Телевізійна програма «Армія сьогодні» Центральної телерадіостудії Міністерства оборони України

На території України триває інформаційна війна, яка розпочалася ще задовго до збройного протистояння. Російська Федерація виважено та методично націплювала українському народові відчуття меншовартості. Серіали, телепередачі, друкована продукція – зіграли свою роль ще задовго до війни на Донбасі. Негативне ставлення до всього українського нарочито підкреслювалося висміюванням, грубими жартами та героями-невдахами. Десятиліттями українці борсалися в тенетах російської ідеології, не маючи виходу через недолугу державницьку позицію та політичний нігілізм. Такий стан речей задовольняло керівництво РФ, адже саме так воно підкорювало українську націю і примушувало її вірити у власну слабкість.

Проте події 2014-го року кардинально змінили такий стан речей. Українці довели, що здатні на сильні вчинки заради незалежного майбутнього. Такий поштовх не міг не позначитися і на зміні пріоритетів в інформаційному просторі України. Стрімко почали створюватися медіа продукти, які показували непереможність українського народу. Через виступи експертів, політиків, військових почали доносити правду, а через героїв передач – волелюбних і нескорених українців. Військовий медіа-простір не міг знаходитися осторонь таких змін. Так щотижнева передача «Армія сьогодні» стала логічним продовженням трансформації контенту одного з потужних військових засобів масової інформації – Центральної телерадіостудії Міністерства оборони України.

В умовах збройного конфлікту зросли й потреби в актуальній інформації щодо готовності Збройних сил України давати відсіч. Основним військовим телевізійним засобом інформації є ЦТРС МО України. Однією з найбільш затребуваних програм, яка постійно трансформується та оновлюється є «Армія сьогодні» – щотижнева інформаційна телепередача, в якій розповідають про процеси, які відбуваються у Міністерстві оборони та Збройних Силах України, а саме: новини з передової та в тилу, модернізацію і розвиток нового озброєння української армії, підготовку військовослужбовців, військові навчання, фінансування та соціальне забезпечення армії.

Перший випуск вийшов 3 лютого 2021 року і відразу завоював увагу аудиторії. В результаті того, що основна платформа, на якій транслюється програма це YouTube, вона має високі рейтинги та велику аудиторію. Наразі вона кожен тиждень набирає близько 30 тисяч переглядів та 1,5 тисяч лайків.

Цільова аудиторія на яку розрахована телепередача - це військовослужбовці строкової та контрактної служби, офіцери та курсанти.

Аналізуючи програму, необхідно відзначити професійну роботу ведучої. Вона має чудову дикцію, приємний голос, говорить чітко та виразно. В кадрі відчуває себе впевнено та невимушено.

Для армії наявність засобів комунікації завжди була актуальною, адже це можливість додаткової мотивації військовослужбовців, виховання і підтримка бойового духу, волі до перемоги, відчуття власної гідності, відданості військовому обов'язку. ЗМІ є інструментом комунікації з сім'ями військовослужбовців, а при необхідності можуть стати інформаційною зброєю для протидії ворожому негативному впливу. Сучасний конфлікт з Російською Федерацією є яскравим тому прикладом.

Собко М. (ВІКНУ)

Кримська проблематика в інформаційному просторі України

Інформаційний простір території окупованого Криму наразі формується гібридною інформаційною політикою держави - агресора РФ. Реалізується в через засоби масової інформації, соціальні мережі та ідеологічний вплив федеральної і місцевої влади. Окупація Кримського півострова з боку Російської Федерації ускладнила використання різних каналів комунікації між Кримом та рештою території України. Внаслідок цього відбулася дезінтеграція спільного інформаційного та смислового простору України та її тимчасово окупованої території. Територія Кримського півострова перебуває під впливом дезінформації з боку окупаційної влади, яка позбавляє населення достовірних джерел інформації.

Щодо інформаційного простору автономної республіки варто згадати телерадіокомпанію «Бриз» Військово-Морських сил України, яка до окупації була розташована в Севастополі і мала певний інформаційний вплив. Проте, на початок 2014 року мало хто міг протистояти медіа-наступу Росії на Кримському півострові, адже національні інформаційні потрапляючи під вплив олігархів не мали змоги відстоювати інтереси держави і українського суспільства. З часом проблематика окупованого Криму втрачала свою популярність в українському медіа-просторі. Варто зазначити, що кримська тематика подавалася в медіа неповно, прив'язано до конкретних подій за відсутності акцентування на факті агресії та окупації АР Крим. Питання реінтеграції Криму на загальноукраїнському рівні витісняли проблеми, пов'язані із веденням бойових дій на сході України, складним процесом реалізації реформ в державі та корупційними скандалами. Була відсутня й інформація про внутрішні процеси в тимчасово окупованому Криму, про порушення прав людини та інші актуальні повсякденні проблеми мешканців.

Для висвітлення інформації, відразу після окупації та під час анексії Російською Федерацією Кримського півострова, був створений кримський проект української служби Радіо Свобода – «Крим. Реалії». Завданням проекту є просування демократичних цінностей та інститутів шляхом звернення до аудиторії тих країн і територій, де свобода преси обмежена владою або поки ще не стала нормою громадського життя. Журналісти «Крим.Реалії» надають своїй аудиторії те, що їй

недоступно з місцевих засобів інформації: новини без цензури, відповідальний обмін думками, відкрите обговорення проблем. Існує також проект "Крим інформ" – щомісячний інформаційно-аналітичний журнал, метою якого є донесення до іноземного читача неупередженої картини подій на окупованому півострові Крим. Головними задачами проекту є підвищення рівня поінформованості світу щодо ситуації в Криму, зокрема чисельних правопорушень та злочинів з боку Росії до української держави та її громадян.

Станом на лютий 2020 року лише до 1% новин в українських онлайн-ЗМІ було присвячено кримській тематиці. Про це свідчать результати дослідження, проведеного експертами Інституту масової інформації до шостої річниці анексії Криму на підставі 20 всеукраїнських онлайн-медіа. Дослідники зафіксували зменшення використання російських джерел у новинах про Крим на 3,5% порівняно з минулим роком. Населення України повинно бути поінформоване про перебіг подій на тимчасово окупованій території та забезпечене достовірними джерелами інформації.

Список використаних джерел:

1. Крим. Реалії (Радіо Свобода) <https://ua.krymr.com/z/17025>
2. Укрінформ <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3103602-tema-krimu-nedostatno-visvitluetsa-v-ukrainskih-zmi.html>
3. Укрінформ <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/2884598-pisati-pro-krim-z-vlasnih-dzerel-stali-bilse-imi-nazvav-vidanna.html>
4. Детектор Медіа <https://detector.media/infospace/article/175397/2020-03-10-okupatsiya-krymu-y-pomylky-zmi/>

*Токар О.А. (ХНУПС)
Стадніченко В.Г. (ХНУПС)*

Повітряна розвідка об'єктів на цифрових аерофотознімках та їх розпізнавання

На теперішній час 65% всіх необхідних розвідувальних даних добувається за допомогою розвідувальної авіації, що діє незалежно від часу доби, року, а також від метеорологічних умов. При цьому повітряне фотографування є найбільш ефективним способом повітряної розвідки в інтересах усіх видів Збройних Сил та Національної гвардії України. Крім того, повітряне фотографування дозволяє добувати найбільш повні і достовірні дані про противника, отримувати фотодокументи, необхідні для забезпечення бойових дій, складання і виправлення топографічних карт та планів.

У загальному випадку задача розпізнавання точкових та площадних об'єктів повітряної розвідки на цифровому аерофотознімку розглядається як задача аналізу різноманітних характеристик пікселів цифрового знімку з використанням об'єктно-орієнтованого або піксельно-орієнтованого підходів. З іншого боку, цифрові аерофотознімки представляють собою класичний приклад неструктурованої інформації, а процес розпізнавання традиційно відноситься до процедур, що фактично не формалізуються.

Найбільш важливою вимогою, що пред'являється до військового дешифрування, є достовірність результатів дешифрування. Достовірність

результатів дешифрування – це істинність відомостей, що видаються оператором-дешифрувальником, правильність відображення суті об'єкту і обстановки, що склалася на місцевості, точність кількісних і якісних характеристик окремих елементів і об'єкту в цілому.

На достовірність впливають численні чинники, які можуть бути об'єднані в такі групи, як інформативність зображення, рівень знань і навичок оператора-дешифрувальника, умови і тривалість роботи, наявність і використання технічних засобів, зокрема засобів автоматизації.

Таким чином, задача розпізнавання компактних (точкових) об'єктів повітряної розвідки відноситься до класу неструктурованих задач і вирішується з використанням об'єктно-орієнтованого підходу, якій на відміну від піксельно-орієнтованого, враховує форму, розмір, текстуру, однорідність, просторовий взаємозв'язок елементів об'єктів.

Федорцова Н.О. (ВІКНУ)

Імідж військовослужбовця у процесі формування загального іміджу збройних сил

Імідж – візуальна привабливість особи, самопрезентація, конструювання людиною свого образу для інших.

Професійний навик сам по собі не забезпечить особистості роботи або підвищення по службі. Для цього потрібно викликати прихильність до себе людей, з якими працюєш, тобто необхідно створити потрібний імідж. Вважається, що люди судять про інших за зовнішнім виглядом, враженням, яке створюється протягом перших п'яти секунд розмови. Саме такі якості, як зовнішність, голос, уміння вести діалог можуть зіграти вирішальну роль у кар'єрі і у житті в цілому.

Першим аспектом формування іміджу є рівень самооцінки людини, яка значною мірою визначає її поведінку. Занижена самооцінка сковує людину, завищена – не дозволяє об'єктивно оцінювати ситуацію і себе в ній.

Основні компоненти іміджу професійної людини:

- самооцінка особистості;
- моральні цінності особистості;
- етика ділового спілкування;
- діловий етикет і керування керівними документами;
- тактика спілкування (уміла орієнтація в конкретній ситуації, володіння механізмами психологічної дії);
- зовнішній вигляд (одяг, постава і хода).

Імідж військовослужбовця має власну специфіку. Імідж сучасного військовослужбовця нерозривно пов'язаний із іміджем Збройних сил. Збройні сили в силу специфіки інституту, що забезпечує життєво важливу потребу суспільства в захисті від зовнішніх військових загроз, володіють своєрідним соціальним і політичним іміджем.

Імідж військовослужбовців ЗСУ – це спеціально створювало ний образ, що впливає на уявлення індивідуальної та масової свідомості, а також поведінку людей щодо армії для досягнення певних цілей. Той чи інший образ

армії у свідомості людей із моменту її появи існував завжди, безвідносно до того, створював його хтось чи ні. Йдеться про природне відображення тієї соціальної реальності, яка пов'язана з місцем і роллю Збройних сил у забезпеченні безпеки.

Імідж військовослужбовців ЗСУ є компонентом політичного впливу в трикутнику «населення – держава – армія», у якому влада намагається сформулювати позитивну громадську думку щодо одного з головних своїх інститутів.

PhD Цюкало Л.В. (ВІКНУ)

Огляд системи створення медіаконтенту у забезпеченні повсякденної діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил України

На сучасному етапі наслідком багатьох глобалізаційних процесів стало поширення впливу медій майже на всі сфери життєдіяльності людини. Ідучи за технологічним прогресом, медії трансформуються, збільшують свою присутність у цифровому медіасередовищі, використовують усі доступні канали та способи поширення інформації. Тому суспільство дедалі більше залежить від інформації, яку створюють його ж представники, зокрема від якості, доступності, достовірності, а також своєчасності подання цієї інформації.

На жаль, унаслідок процесів, що відбуваються в інтернет-просторі, інформація стає не лише продуктом, що визначає успішність розвитку, цінним товаром, але і потужною зброєю. Тому сучасне суспільство дедалі більше залежить від інформаційних потоків, сформованих розробниками медіаконтенту, адже якість, доступність, достовірність, своєчасність подання медійного контенту в тому чи іншому форматі активно впливає на всі процеси життєдіяльності.

Не є виключенням створення якісного медійного контенту для надійного інформаційного забезпечення військовослужбовців, а також об'єктивного, оперативного і ефективного інформування суспільства щодо процесів, які відбуваються в оборонному секторі.

На сьогодні особливого значення у забезпеченні повсякденної діяльності Міністерства оборони України та Збройних Сил України потребує достовірність інформації та правильне її сприйняття користувачами. Основні заходи з підготовки медіаконтенту для інформаційних ресурсів Міністерства оборони України та Збройних Сил України головним чином покладаються на медійні компоненти та служби зв'язків з громадськістю.

Для створення медіаконтенту, розрахунку трудовитрат та собівартості робіт, оптимізації розрахунку та чисельності виконавців, а також контролю за раціональним використанням коштів треба провести розрахунки трудовитрат та визначити їх вартість. Проведений аналіз існуючих законодавчих і нормативних актів, що стосуються питань визначення трудомісткості та вартості робіт з розробки медіаконтенту і їх практичне використання, показав відсутність орієнтовних норм трудовитрат на основні види робіт. Тому існує необхідність обґрунтування та вдосконалення нормативної бази щодо орієнтовних норм трудовитрат на основні види робіт саме з розробки медіаконтенту.

Державна інформаційна політика України на шляху до НАТО.

Медійний аспект

Важливою складовою інформаційної стратегії є донесення до українського суспільства об'єктивної інформації про переваги євроатлантичної інтеграції, а саме: членство України в Альянсі є цивілізаційним вибором влади і суспільства, підтвердженням належності України до європейської системи цінностей, співдружності демократичних розвинутих країн; а членство в НАТО є більшою гарантією миру, безпеки і стабільності в Україні, ніж політика нейтралітету; тому вступ до Альянсу зумовить утвердження в Україні системи демократичних цінностей та модернізацію суспільного життя в усіх сферах; сприятиме забезпеченню національних інтересів України, консолідації українського суспільства, піднесенню авторитету країни на міжнародному рівні, підвищенню її впливу у вирішенні питань міжнародної безпеки; стане вагомим фактором позитивного впливу на економічний розвиток та інвестиційний клімат України. Зміна громадської думки на користь неупередженого ставлення до НАТО вимагає спільних зусиль держави, громадських інституцій і кожного громадянина. Сьогодні спостерігається повільна зміна тенденції підвищення суспільної підтримки курсу на євроатлантичну інтеграцію України, проте центральні органи виконавчої влади, на які покладені функції координації євроінтеграційних процесів, проводять недостатню методологічну та координаційну роботу, особливо на регіональному рівні, а це призводить до браку якісної, достовірної та цікавої інформації, що поширюється регіональними ЗМІ, тобто державна інформаційна кампанія з підвищення рівня обізнаності та підтримки з боку громадян європейського та євроатлантичного курсу здійснювалася, але цілеспрямованої державної політики в цьому напрямі не було.

к.т.н. Проценко Я.М. (ВІКНУ)

Параніч О.П. (ВІКНУ)

“Інфомедія” – новий прояв інформаційної гібридної війни путінської Росії проти України

В зростанні захворюваності на COVID-19 в Україні багато експертів звинувачують чинну владу в непослідовній і неефективній діяльності, в нецільовій розтраті коштів Фонду боротьби з COVID-19. Але, разом з тим, в Україні найбільша кількість прихильників антивакцинації. Останнім часом повсюди по Україні проходять акція противників вакцинації від коронавірусу. Більшість мітингів відкрито супроводжується священниками з Української православної церкви (Московського патріархату). Мітингувальники виступають проти запровадження карантину, вакцинування та COVID-паспортів, на цих мітингах чути явно проросійську риторiku про “союз брацких народів”. І все це активно підхоплюється проросійськими блогерами і з допомогою фейкових новин поширюються в інформаційному просторі.

Для поширення дезінформації про вакцинацію проти коронавірусу в інтернеті також широко використовуються фейкові акаунти. З їх допомогою серед українських інтернет-користувачів поширювалася неправдива інформація, спрямована на дискредитацію української влади та української національної програми вакцинації. Робота даних бот-ферм щедро фінансується російськими спецслужбами.

Інформаційні резонанси такого типу використовуються путінською Росією для ще більшої дестабілізації ситуації як в Україні так і по всьому світу. Дана “інформаційна епідемія” є ще одним проявом інформаційної гібридної агресії путінської Росії проти України.

“Інформаційна епідемія” – “інфодемія” всебічно вивчаються по всьому світу. За дослідженням аналітичної платформи VoxCheck, більш ніж 900 фейків які охоплювали багатомільйонну аудиторію Facebook, перевірених протягом 2020-2021 років, більше 65% стосувались саме пандемії коронавірусу.

Термін “інфодемія” виник ще у 2003 році. Вперше поняття вжив політолог Девід Дж. Роткопф (David J. Rothkopf) у колонці для “The Washington Post”. Тоді він писав про епідемію SARS, кажучи, що “Декілька фактів, змішаних зі страхом, спекуляціями та чутками, які швидко поширилися та передалися по всьому світу сучасними інформаційними технологіями, вплинули на національну та міжнародну економіку, політику та навіть безпеку вкрай непропорційно, якщо порівнювати з реаліями”.

Для протидії потоку дезінформації, пов’язаної з коронавірусом в 2020 році міжнародна спільнота об’єдналась в Альянс #CoronaVirusFacts. Очолюваний Міжнародною мережею перевірки фактів (IFCN) в Інституті Пойнтера (м. Санкт-Петербург, Флорида), #CoronaVirusFacts / #DatosCoronaVirus Alliance об’єднує понад 100 фактчекерів у всьому світі для публікації, обміну та перекладу фактів про новий коронавірус. Альянс був започаткований у січні 2020 року, коли поширення вірусу було обмежено Китаєм, але вже спричинило масову дезінформацію в усьому світі. #CoronaVirusFacts Alliance – це найбільший спільний проєкт у сфері перевірки фактів з усіх, які існували до цього часу. Альянс перебуває на передовій у боротьбі з дезінформацією про коронавірус.

Питання боротьби з кризою Covid-19, боротьби з фейковими новинами і захист громадянського простору за часів Covid-19 на Паризький форум миру в 2021 році розглядатимуться як першочергові.

Щоб не витратити свій час на нісенітницю або цілеспрямовану дезінформаційну атаку, необхідно перевіряти новини хоча б за таким простим алгоритмом.

1. Заголовок. Він емоційний? Там є слова «Сенсація», «Терміново», «Щойно повідомили»? А може ще і частина літер латиницею або використовують цифри (як-от, «ш0к», «коронав1рус» або «карантин»)? То перед вами найімовірніше клікбейт – зазвичай новини з клікбейтними заголовками неправдиві або маніпулятивні. Власники сайтів, де зустрічаються клікбейтні заголовки, заробляють на онлайн-рекламі. Тому не ходіть за

посиланнями. Чим менше користувачів ведуться на заголовки, тим менше заробляє такий сайт.

2. Дата публікації. Необхідно звертати увагу на те, коли новину опублікували. За щось нове та унікальне можуть видавати інформацію кількомісячної, а то й кількарічної давнини.

3. Текст новини. Є посилання на першоджерела: закони, дані органів влади, міжнародних організацій? Якщо немає, то треба задуматись, наскільки достовірною може бути новина, якщо першоджерела приховали.

Епітетів та особистих оцінок автора у новині теж не повинно бути. Інакше хто і навіщо намагається пробудити у вас певні емоції? Якісно написана новина представляє позиції як прихильників позиції, так і її опонентів.

До речі, будьте обережні: надто позитивні емоції чи заяви теж можуть приховувати маніпуляції фактами. Фейки ховаються не лише за критикою чи теоріями змови.

Якщо новину коментує експерт, то треба перевірити його біографію. Чи не пов'язаний він з олігархами і політиками, де працює і хто фінансує його аналітичний центр? Врешті-решт, чи не доводить вам зараз політолог-міжнародник, що медична реформа шкідлива?

Необхідно разом зі щепленням від COVID-19 зробити собі й так зване «щеплення від інфодемії» – привчитися перевіряти інформацію та споживати новини від якісних журналістів. Наприклад, про коронавірус достовірні дані можна отримувати на сайтах ВООЗ, американського або європейського центрів контролю та профілактики захворювань, UNICEF, МОЗ та Центру громадського здоров'я України. І звісно ж читайте VoxCheck і #CoronaVirusFacts Alliance.

СЕКЦІЯ 6 ФІНАНСИ

*Горєліков І.О. (ВІКНУ)
Афанасьєв О.Г. (НУОУ)*

Проблеми виконання кошторису у військових частинах Збройних Сил України

Вищим органом контролю виконання кошторису МОУ є Департамент фінансів МОУ.

Проблеми виконання кошторису має масштабне значення на рівні всієї країни, адже неправильне виконання/розподіл стає причиною повільного розвитку та навіть занепаду Збройних Сил в цілому, а значить занепадає і здатність Держави до захисту і оборони незалежності та кордону, що стає провокативним до інтервенцій з боку інших Держав. Адже, як казав Флавій Вегетій : “Si vis pacem, para bellum” (з лат. “Прагнеш миру – готуйся до війни”).

Перша проблема постає у обсягах видатків Державного бюджету на апарат Міністерства оборони України, а саме із врахуванням рівня інфляції можемо визначити, що в середньому видатки збільшуються близько на 9 млрд грн.

Видатки на апарат МОУ 2021р. – 120,1 млрд грн [2];

Видатки на апарат МОУ 2020р. – 116,6 млрд грн [3];

Видатки на апарат МОУ 2019р. – 101,1 млрд грн [4];

Рівень інфляції за 2021р. – на початок жовтня – 7,5% [7];

Рівень інфляції за 2020р. – 5% [8];

Рівень інфляції за 2019р. – 4,1% [9].

Проте навіть такі значні суми є недостатніми для повного задоволення потреб ЗСУ.

Потреба ЗСУ на 2020 рік – 218,7 млрд грн [10];

Потреба ЗСУ на 2019 рік – 112,0 млрд грн [11].

Із зазначеного вище стає зрозумілим, що фінансування Збройних Сил України є недостатнім. Що значно впливає на вагу України на міжнародній арені. Проте на озброєнні Збройних Сил перебуває значна кількість озброєння і військової техніки [12]. Дана техніка надає можливість конкурувати із провідними країнами світу, проте і досі стає питання щодо повного самозабезпечення України новітніми технологіями війни.

Окрім масштабних питань постає і проблема виконання кошторису безпосередньо у військових частинах. Адже можуть бути використані не всі асигнування, що були призначені військовій частині, або може виникнути ситуація, коли військова частина не встигла розрахуватись за договорами на кінець бюджетного року [1]. Дана ситуація є завадою, оскільки військова частина на кінець бюджетного року повинна використати всі призначені асигнування та закрити рахунки, відкриті у Державній казначейській службі України, і це за умови недостатнього фінансування ЗСУ в цілому.

Тобто в умовах і так обмежених фінансових ресурсів, через технічні та інші причини, може виникнути ситуація, коли військова частина не виконає всіх прийнятих зобов'язань та функціональних завдань, що покладені на військову частину, що в свою чергу перешкоджає нормальному функціонуванню та забезпеченн. Збройних Сил України.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України (ст.57). [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 25.10.2021);

2. Закон України Про Державний бюджет України на 2021 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення 25.10.2021);

3. Закон України Про Державний бюджет України на 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text> (дата звернення 25.10.2021);

Бідненко К.Б. (ВІКНУ)

Процес кадрової політики Міністерства оборони України

Ключовою проблемою, що негативно впливає на укомплектованість ЗСУ, є наявність тенденції щодо скорочення кількості громадян з належними особистими морально-діловими та професійними якостями, які бажають проходити службу за контрактом, та збереження динаміки плинності кадрів, а саме відтік кваліфікованих та досвідчених військовослужбовця, відсутність у них бажання тривалого проходження військової служби.

Основними причинами нестачі кадрів у Міноборони є низький рівень патріотизму, відсутність потужної реклами військової служби на рівні держави, недосконала система управління кар'єрою та підготовка військових, не привабливий рівень грошового забезпечення, відсутність житла, малий розмір компенсацій за піднайом, не дотримання командирами розпорядку дня та непрацюючі пільги, що існують лише на папері.

За даними в мережі інтернет з початку 2017 року прийнято на військову службу за контрактом до Збройних Сил України 150 тисяч осіб на посади рядового та сержантського складу і близько 12 тисяч осіб на посади офіцерського складу. Водночас було звільнено зі служби близько 110 тисяч солдатів, сержантів та близько 17 тисяч офіцерів.

При цьому переважна кількість звільнених солдатів і сержантів – близько 77 тисяч, не виявили бажання укласти наступний контракт та звільнилися після закінчення контракту. З цієї ж причини звільнилося близько 10 тисяч офіцерів.

Для покращення та саме інтересу для проходження тривалої служби, військового повинні зацікавити. Людина завжди шукає роботу з розумінням, що це покриватиме їх витрати та ретельно оцінюють ситуацію на ринку праці. Зіштовхнувшись військовий за час свого контракту в армії з певними труднощами, заборгованостями та невчасним розрахуванням, та невчасним

розрахуванням та відсутності житла що відбиває бажання для подальшого військового росту.

Міністерство Оборони розробляє оновлену кадрову політику, що сприятиме досягненню високого рівня мотивації персоналу ЗСУ до проходження служби, створення умов для кар'єрного зростання та забезпечення конкурентоспроможності професій військового на ринку праці України.

Досягти цього вони планують шляхом через проміжні цілі такі як:

1. За зарубіжним досвідом країн НАТО впровадити у військову кадрову політику їх принципи та підходи.

2. Переведення ЗСУ на комплектування військовослужбовцями військової служби за контрактом, поступове зменшення обсягів призову на строкову службу.

3. Створення ефективної, побудованої за принципами НАТО системи управління кар'єрою військовослужбовців за військовим званням. Запровадження прозорого і добросовісного підбору, розстановки, присвоєння чергових військових звань та призначення на посади військовослужбовців.

4. Уточнення повноважень командирів щодо прийняття кадрових рішень та основних завдань і функцій служб персоналу Міноборони та Збройних Сил.

5. Розвиток людського капіталу Збройних Сил, зокрема через модернізацію системи охорони здоров'я, соціального захисту, забезпечення гендерної рівності.

6. Розвиток професійного сержантського (старшинського) складу.

7. Створення ефективної та прозорої системи грошового забезпечення військовослужбовців, побудованої на основі ієрархії військових звань.

8. Розвиток системи військової освіти та підготовки персоналу на основі принципів і стандартів НАТО, підготовка за євроатлантичними стандартами офіцерського та сержантського складу.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу»

2. Стаття журналу Ukr.Military Електронний ресурс- Режим доступу [<https://www.ukrmilitary.com/2021/09/zvilneno-130.html>]

Булатова О.А. (ВІКНУ)

Ківа А.В. (ВІКНУ)

Оцінка ризиків в системі організації фінансового контролю у військових частинах Збройних Сил України

Внутрішній контроль - це інструмент управління, що дає змогу керівництву органів державного і комунального сектору перевірити стан виконання завдань органу. Фінансовий контроль реалізується органами контрольно-ревізійної служби через проведення фінансового аудиту та інспектування. У Збройних Силах України виділяють дві категорії ризиків: зовнішні (ймовірність виникнення яких не пов'язана з виконанням військовою частиною функцій і завдань) та внутрішній (ймовірність виникнення яких безпосередньо пов'язана з виконання військовою частиною

покладених на нею функцій і завдань). Процес управління ризиками включає в себе виявлення (ідентифікацію) і оцінку ризиків, їх ранжування, а також вплив на ризики для забезпечення розумної гарантії досягнення цілей та ефективного використання ресурсів. Для визначення конкретних заходів реагування на ризики, у військовій частині щорічно формується та затверджується план заходів з управління ризиками. До зазначеного плану протягом року можуть вноситися зміни. Він підлягає уточненню у разі виявлення нових ризиків, у тому числі за результатами перевірок, внутрішніх аудитів тощо.

Використовують основні способи реагування на ризики, а саме: 1) прийняття (жодних дій не робитиметься); 2) зменшення (вжиття заходів, які сприяють зменшенню або повне усунення ймовірності виникнення ризиків та їх впливу); 3) розділення (зменшення ймовірності або впливу ризику шляхом його поділу і з іншими зацікавленими сторонами або перенесення частини ризику); 4) уникнення (призупинення діяльності, що призводить до підвищення ризику).

Для удосконалення фінансового контролю у Збройних Силах України необхідно оптимізувати форми і методи контрольно-ревізійної роботи, підвищити професіоналізм інспекторів ревизорів та аудиту, а також покращити їм матеріально-технічне та інформаційно-аналітичне забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Порядок організації в системі Міністерства оборони України внутрішнього контролю та управління ризиками, затверджений наказом Міністерства оборони України від 02.04.2019 № 145, (зі змінами внесеними наказом Міністерства оборони України від 25.06.2020 № 227)

2. Наказ Міністерства оборони України від 05.06.19 № 278 «Про деякі питання здійснення внутрішнього контролю та управління ризиками суб'єктами господарювання в системі Міністерства оборони України». Інтернет ресурс: <<https://www.mil.gov.ua/diyalnist/vnutrishnij-kontrol.html>>.

3. Основні засади здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.18 № 1062, зі змінами (посилання на сайт ВР України)

4. Стаття «Удосконалення та розвиток фінансового контролю у Збройних Силах України». Інтернет ресурс: <<https://cyberleninka.ru/article/n/udoskonalennya-ta-rozvitok-finansovogo-kontrolyu-u-zbroynih-silah-ukrayini/viewer>>

*Середніков О.О. (ОК ПІВНІЧ)
Гольдрін В.В. (ВІКНУ)*

Взаємодія військових частин з органами державної казначейської служби на реєстраційних та спеціальних-реєстраційних рахунках

Державна казначейська служба України займає визначальне місце в управлінні фінансовими ресурсами держави. Саме вона є тим головним фінансовим інститутом держави, завдяки якому суттєвих змін зазнав процес управління видатками державного бюджету. Функціонування системи казначейства, викликало зміни у організаційних структурах та правових

взаємовідносинах між усіма учасниками бюджетного процесу, що задіяні на кожній його стадії.

Практичний досвід свідчить, що в сучасних умовах органи Державної казначейської служби України постають одними з найактивніших учасників у процесі управління державними та регіональними фінансовими ресурсами завдяки використанню законодавчо прийнятих механізмів та процедур виконання державного і місцевих бюджетів відповідно до вимог бюджетного законодавства.

Основним джерелом для забезпечення усіх потреб Збройних Сил України є Державний бюджет України. [1]

Відповідно до статті 43 Бюджетного кодексу України, при виконанні Державного бюджету застосовується казначейське обслуговування бюджетних коштів, тому фінансування діяльності Збройних Сил України та безпосередньо військової частини здійснюється через Державну казначейську службу України. [2]

Актуальність відображена в необхідності впровадження сучасної та ефективної системи взаємовідносин військових частин з органами Державної казначейської служби України та іншими державними установами.

Співпраця військових частин з органами Державної казначейської служби України та іншими державними службами постійно знаходиться у процесі реформування, таким чином, щоб забезпечити максимально чітке і планомірне використання кошторису, а також цільового використання виділених асигнувань.

Відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України №816-р, від 15.11.2017, «Про деякі питання дистанційного обслуговування розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів» визначено пріоритетне казначейське обслуговування через систему дистанційного обслуговування «Клієнт казначейства – Казначейство». [3]

Дана система втілюється шляхом запровадження електронної форми обслуговування клієнтів з використанням надійних засобів електронного цифрового підпису та сучасних інтернет-технологій. Ця дистанційна форма розрахункового обслуговування з використанням електронного цифрового підпису дозволяє оптимізувати витрати на підтримку процесу завдяки відмові від потоку вхідних та вихідних паперових документів, прискорити обробку інформації та скоротити час на казначейське обслуговування бюджетів.

На сьогодні основним і практично єдиним із запропонованих на ринку рішенням для забезпечення достовірності відправника документа є електронно-цифровий підпис. Основний принцип роботи електронно-цифрового підпису заснований на використанні стандартів шифрування за допомогою відкритого ключа.

Список використаних джерел:

1. Закон України про Державний Бюджет України (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>)
2. Бюджетний кодекс України (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>)

3. Розпорядження Кабінету Міністрів України №816-р, від 15.11.2017, «Про деякі питання дистанційного обслуговування розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів»
(<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-2017-p#Text>)

к.е.н., доц. Горячева К.С. (ВІКНУ)

Впровадження експортного контролю як фактору фінансової безпеки

Метою та цілями експортного контролю є захист інтересів національної безпеки країни шляхом створення таких процедур контролю, які забезпечать нерозповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки, а також забезпечать міжнародні передачі звичайних озброєнь виключно у рамках, що передбачені відповідними міжнародними зобов'язаннями країни.

З метою досягнення цілей експортного контролю в країні створена державна система експортного контролю, яка передбачає виконання комплексу процедур контролю відносно міжнародних передач контрольованих товарів. Слід підкреслити, що введення додаткових процедур контролю стосується виключно стратегічних товарів і певною мірою ускладнює існуючі загальні процедури зовнішньоекономічної діяльності. Звісно, такі процедури сприймаються деякими підприємцями як такі, що можуть призвести до зменшення конкурентоспроможності. Проте, виходячи з того, що сфера національної безпеки та прийняті країною міжнародні зобов'язання безумовно мають перевагу над прагненням до прибутку, невиконання ним процедур експортного контролю може призвести до значно більших економічних втрат, ніж додаткові втрати на такі процедури.

Створення системи в експортного контролю в цілому доцільно зробити рекомендаційною нормою законодавства, але враховуючи специфіку міжнародних передач стратегічних товарів, організаціям, які мають намір здійснювати на міжнародному ринку відповідні операції з такими товарами, створення системи експортного контролю є вигідним з точки зору економічної вигоди.

З метою забезпечення виконання вимог законодавства в галузі державного експортного контролю на всіх етапах здійснення міжнародних передач товарів суб'єкт здійснення міжнародних передач товарів створює систему експортного контролю згідно з рекомендаціями центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, який сприяє створенню такої системи і надає цьому суб'єкту інформаційно-методичну допомогу.

Утворення системи експортного контролю стає стратегічною імперативою для компанії, яка прагне розширити свою глобальну присутність та збільшити свою частку ринку торгівлі товарами, технологіями та послугами, що підлягають експортному контролю. Така система може забезпечити експортерів відносно перевагу шляхом спрощення торгівлі. Система експортного контролю також допомагає уряду приділяти більше уваги та часу контролю звичайної продукції, що не підлягає експортному контролю.

Шляхи удосконалення системи грошового забезпечення в умовах проведення ООС

Одноразові додаткові види грошового забезпечення є найважливішими для військовослужбовців стимулюючими складовими для проходження військової служби, тому вони повинні постійно зберігати свою актуальність та виконувати покладені на них функції у максимально повному обсязі.

Виплата винагороди військовослужбовцям Збройних Сил України за безпосередню участь у воєнних конфліктах здійснюється за місцем проходження служби на підставі наказів командирів органів військового управління та військових частин.

На сьогоднішній день розміри виплати мають наступні розміри:

- Перша лінія – 17000 (грн);
- Друга лінія – 6500 (грн);
- 1000 грн за безпосередню участь у бойових діях.

Застосовуватися та виплачуватися винагорода почалася з 2016 року, на той час її розмір становив на першій лінії – 2400 грн, на другій лінії розміром 1200 грн. На разі ми бачимо різницю в сумах що виплачуються військовослужбовцям на сьогоднішній момент. Це свідчить про те що мотиваційний чинник враховувався вищими органами при внесенні змін в керівні документи та визначення розміру винагороди за безпосередню участь у воєнному конфлікті.

Незмінними залишилась також виплата в розмірі 1000 грн на добу за безпосередню участь у бойових діях, виплати за успішне виконання завдань (від 60900грн для роти до 365400 грн для бригади) а також виплати за знищення ворожої техніки від 12180 до 243600 грн. Розмір винагороди визначається пропорційно дням безпосередньої участі в заходах ЗНБО, який обраховується з дня фактичного початку участі військовослужбовців у цих заходах до дня завершення такої участі, про що зазначається у відповідних наказах командирів.

Під час виконання своїх завдань війська знаходяться в зоні операції об'єднаних сил, а їх постійне розташування - поза операціями. Тому фінансові органи цих підрозділів перебувають далеко від бойових дій і не можуть отримати бойові журнали. Це основний супровідний документ, що оплачує участь у спільних операціях і збільшується при безпосередній участі в бойових діях. Кожен день, коли фіксується обстріл військових (1000 грн за кожен добу, під час якої зафіксовані обстріли вогневих позицій військовослужбовців).

Таким чином, до актуальних питань сучасної системи виплати одноразових додаткових видів грошового забезпечення військовослужбовців Збройних сил України можна віднести:

- відсутність мотиваційного характеру в виплатах;
- застаріла основа для розрахування виплат;
- доцільність деяких додаткових видів грошового забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України (ст.57). [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 25.10.2021);

2. Закон України Про Державний бюджет України на 2021 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення 25.10.2021);

3. Закон України Про Державний бюджет України на 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text> (дата звернення 25.10.2021);

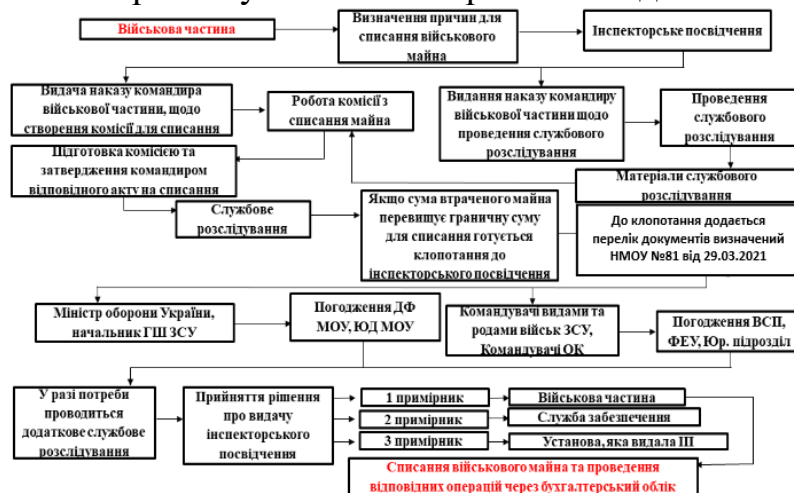
4. Закон України Про Державний бюджет України на 2019 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19#Text> (дата звернення 25.10.2021);

Задорожний В.І. (ВІКНУ)

Костюк І.С. (ВІКНУ)

Погрецька О.В. (ВІКНУ)

**Організація списання по інспекторським посвідченням
матеріальних засобів у військовій частині**
Для обліку військового майна втраченого у ході бойових дій
використовують інспекторські посвідчення.

За інспекторським посвідченням списуються втрачене або знищене військове майно, майно, яке обліковується за обліково-номерними, якісними (технічними) показниками і набуло непридатного стану раніше установленого строку його служби, вироблення технічного ресурсу, а також збитки, завдані державі внаслідок втрати, знищення або незаконного використання коштів, якщо згідно із законодавством заподіяна шкода повністю або частково відноситься на рахунок держави, за неможливості відшкодування їх повної або часткової вартості за рахунок винних осіб.

Військове майно списується за інспекторським посвідченням у випадках, коли воно втрачено чи знищено або його нестача утворилася внаслідок:

– стихійного лиха, диверсій або воєнних (бойових) дій, а також розпорядження військового командування з метою запобігання загарбанню

його противником або з метою попередження та ліквідації інфекційних захворювань;

- пожежі, катастрофи або аварії і відсутні підстави для притягнення до матеріальної відповідальності посадових осіб;

- випробувань або навчань і немає підстав для віднесення суми завданих збитків на рахунок винних осіб;

- проведення антитерористичної (миротворчої) операції (на даний час - Операція Об'єднаних Сил);

- в інших випадках, якщо згідно із законодавством заподіяна шкода не може бути відшкодована за рахунок винних осіб і повинна бути повністю або частково віднесена на рахунок держави.

Клопотання про видання інспекторського посвідчення, яке не підтверджене відповідними документами, до розгляду не приймається.

Для списання за інспекторським посвідченням військового майна, втраченого або знищеного під час ведення воєнних (бойових) дій, проведення операції об'єднаних сил, міжнародної операції з підтримання миру і безпеки або внаслідок диверсій, терористичних актів, посадові особи подають клопотання, до якого додаються:

- засвідчена копія матеріалів розслідування;

- витяги з наказів про призначення та результати проведення розслідування причин та обставин втрати або знищення, дострокового зносу, перевитрати військового майна;

- перелік військового майна, що підлягає списанню за інспекторським посвідченням;

- витяги з книг обліку втрат військового майна по службах забезпечення, а також із книги обліку нестач військової частини;

- акти технічного стану (для виробів, що обліковуються за номерами), акти списання (для решти матеріальних засобів), складені на підставі наявних облікових даних на момент до настання події, із зазначенням обставин втрати (знищення, пошкодження тощо) військового майна, затверджені командиром військової частини;

- відомість визначення залишкової вартості військового майна на момент знищення (втрати, пошкодження тощо) з розрахунками.

- засвідчені в установленому законодавством порядку копії рішень судових органів та органів досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства Фінансів України №818 від 13.09.2016р. «Про затвердження типових форм з обліку та списання основних засобів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання»;

2. Наказ Міністра оборони України від 29.03.2021 № 81 «Про затвердження Порядку списання військового майна у Збройних Силах України та державній службі транспорту».

Організація внутрішнього контролю в системі бухгалтерського обліку військової частини

Діяльність військової частини одночасно постає об'єктом системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. Відповідно, існує тісний взаємозв'язок бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю.

Найчастіше внутрішній контроль зводиться до перевірки правильності відображення господарських операцій в обліку і складання звітності, дотримання фінансової дисципліни. Практичне застосування внутрішнього контролю є вкрай важливим і таким, що сприяє більш результативному управлінню ресурсами та результатами діяльності.

Начальник фінансово-економічної служби, як керівник структурного підрозділу повинен визначати порядок управління ризиками у сфері своєї діяльності, здійснювати розподіл завдань, та повноважень між особовим складом підрозділу щодо впливу на ризики, які перебувають у їх компетенції, а також щодо здійснення заходів контролю та впливу на них.

Слід відмітити, що управління ризиками у сфері бухгалтерського обліку набуває досить вагомого значення. Адже облік присутній у всіх господарських операціях, які відбуваються у діяльності військової частини, відповідно якщо ведеться обліковий процес потрібно вживати заходів контролю за для правильності ведення обліку та запобіганню здійснення будь-яких фінансових порушень.

Зауважуючи, що у процесі ведення обліку матеріальних цінностей, які знаходяться на балансі військової частини досить часто можуть виникати різні ризики. Одним із них може виступати порушення графіку документообігу, тобто не своєчасне здавання в фінансову службу відповідних первинних документів різними начальниками служб, що в свою чергу тягне за собою не своєчасність відображення цих же документів в обліку. Тому слід вжити заходів щодо контролю здійснення графіку документообігу, адже своєчасний документообіг, без запізнь дозволить відображати реальні та своєчасні звітні дані та залишки, а також належне ведення бухгалтерського обліку, недопущення втрат та нестач майна.

Варто відзначити також, що ведення бухгалтерського обліку майна різних служб (продовольчої, речової) особливо облік руху ПММ, тобто несвоєчасне та не якісне подання документів на списання ПММ може призвести до розбіжностей в обліку та фінансових порушень у знятті з обліку. Тому ретельна перевірка відповідності записів у шляховій документації із документами на видачу ПММ буде ефективним заходом контролю у процесі здійснення обліку ПММ.

Власне, сам процес контролю передбачає складання плану та розробку контрольних процедур, безпосередню реалізацію запланованих процедур із застосуванням інструментів контролю та формування вихідної інформації щодо проведених контрольних дій суб'єкта. Тому, щоб зменшити кількість

виявлення ризиків під час організації та ведення бухгалтерського обліку – необхідна правильна та ефективна організація внутрішнього контролю у сфері облікового процесу.

Список використаних джерел

1. Наказ Міністерства оборони України від 22.05.2017 року № 280 “Про організацію фінансового забезпечення військових частин, установ та організацій Збройних Сил України” (у редакції наказу МОУ № 104 від 22.04.2021).

2. Наказ Міністерства оборони України від 02.04.2019 № 145 “Про затвердження порядку організації в системі Міністерства оборони України внутрішнього контролю та управління ризиками”. [Електронний ресурс].URL:https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/145_nm_2019.pdf

3. Наказ Генерального штабу Збройних сил України від 29.08.2016 року № 340 “Про затвердження Інструкції з організації внутрішнього контролю у Збройних Силах України”. [Електронний ресурс]. URL: https://www.mil.gov.ua/content/pdf/vnytr_control/nakaz_340.pdf

4. Котова С. О., Взаємозв’язок бухгалтерського обліку, контролю та аудиту.

Іванцова О.В. (ФЕУ КСВ ЗСУ)

Роль аудиту в забезпеченні достовірності фінансової звітності

Фінансова звітність один з основних інструментів управління організацією, що забезпечує контроль ефективності діяльності. Звітність повинна бути сформована згідно прийнятих правил, що базуються на принципах: зрозумілість, доречність, достовірність зіставність [1]

Достовірність інформації забезпечує розуміння реального стану фінансово-господарської діяльності підприємства. Для перевірки звітності у практиці використовується аудит. Цей процес проводиться як незалежна перевірка суб’єкта господарювання з метою оцінки відповідності вимогам законодавства. У Міжнародному стандарті аудиту 200 «Мета та загальні принципи аудиту фінансових звітів» визначено, що аудитор формує свої висновки про звітність на основі встановлених правил [2, с. 387].

Основна функція звітності полягає у задоволенні комплексно інформаційних потреб всіх учасників організацію. Різні фінансові звіти розкривають інформацію в певному розрізі. Отже, для оцінки достовірності важливо враховувати відповідність отриманих результатів поставленим цілям

Аудит визначає достовірність показників за різними аспектами: виникнення, повнота, класифікація, точність, законність, оцінка, розподіл. Звіти формують єдину систему обліку підприємства, тобто вони взаємопов’язані та не повинні бути суперечливими показниками.

Для забезпечення достовірності фінансової звітності варто використовувати аудит тому, що неупереджена перевірка підвищує ефективність управлінських рішень, зменшує ризики, формує імідж компанії та розвиває підприємство в цілому. Вирішення проблемних моментів

фінансової звітності принесе економічний ефект при цільовому використанні аудиторських висновків

У підприємницькій діяльності управління ризиками важливий елемент менеджменту, аудит варто використовувати як інструмент.

Використані джерела:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” ТОВ “Інформаційно — аналітичний центр “Ліга”, ТОВ “ЛІГА ЗАКОН” [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE22868.html;

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг / О.Л. Ольховікова [та ін.]; пер. з англ. — К., 2010. — 846 с.

Кащук К.В. (Університет ДФС України, ФПППКППМ)

Актуальні теоретичні та прикладні проблеми кримінального права у сфері фінансів та оподаткування

Кримінальне право України — це галузь права, що є фундаментом для правового середовища. Кримінальне право виступає як навчальна дисципліна, законодавство та як наука, іншими словами доктрина.

Враховуючи вище описане, ми розуміємо, що кримінальне право — це складна правова сфера, тому існують певні колізії правових норм та законів. Таке положення створює прецедент для скоєння злочину, особливо у сфері фінансів та оподаткування.

Варіація цих прецедентів має чималу кількість, проте особливо гострими є наступні проблеми: ухилення від оподаткування шляхом використання офшорних зон [1]; нецільове використання бюджетних коштів [2]; кримінальні правопорушення, що відбуваються у сфері дистанційного банківського обслуговування [2]; кримінальні правопорушення, що пов’язані з неправомірним заволодінням грошовими активами з карт рахунків фізичних осіб за допомогою використання банкоматів та злочини проти власності, де мотивацією нападів стають електронні кошти [3].

Згадані проблеми є неповним переліком всіх кримінальних злочинів у сфері фінансів та оподаткування. Через карантинні обмеження, кількість людей, що втратили роботу або стали банкрутами різко зросла, як наслідок збільшилася і кількість кібератак.

Основним приводом для нападів стають кошти, а можливість залишитися на волі через непідготовленість законодавства України до таких випадків можливості знайти злочинця стрімко досягають нуля.

На разі відбувається реформа у податковій системі, створюється нове Бюро економічної безпеки України, головною метою якого є розслідування всіх кримінальних злочинів у сфері фінансів та оподаткування.

Одночасно з цим, відбувається підготовка кадрів кіберполіції, оскільки сучасний світ перейшов у технологічну еру, де робота та відпочинок відбуваються онлайн. Тому кількість особистої інформації стрімко зростає, як

і зростає кількість шахраїв, які намагаються викрасти особисті дані користувачів.

Оновлення законодавства України про кримінальну відповідальність необхідне для того, щоб знизити кількість випадків атак та притягнути до відповідальності шахраїв. За умови справедливого Закону про кримінальну відповідальність, максимально ефективно буде реалізовуватися одне з найважливіших завдань кримінального права – це використання загальної та спеціальної превенції.

Список використаних джерел:

1. Холодовський С. Використання офшорних зон з метою зменшення витрат на оподаткування. Semper Legal Attorneys at Law. URL: <https://semperlegal.com/usage-of-offshore-zones-for-the-reduction-of-expances-on-taxation/>

2. Кіберзлочинність та відмивання коштів. Державна служба фінансового моніторингу України. Офіційний сайт. URL: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2013/20131230/tipolog2013.pdf.

3. Берзін П., Куцевич М. Неправомірний випуск й використання електронних грошей, що вчиняються в системах інтернет-розрахунків (проблеми кримінально-правової кваліфікації). Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки, 2013. № 4 (98).

к.е.н., доц. Кириленко І.В. (ВІКНУ)

Ефективність витрат на професійну підготовку

У сучасних умовах розвитку економічних відносин досить великого значення набуває все більше підвищення ефективності суспільного виробництва, прискорення його розвитку. Досягнення високої результативності витрат та економного витрачання коштів - необхідні умови раціонального господарювання всіх галузей економіки. Щоб досягти найбільш раціонального використання суспільних коштів, потрібно як найточніше визначити їх економічну ефективність, співставити з результатами, порівняти різні варіанти програм з точки зору витрат та вигод. У зв'язку з цим, на даний час особливо підвищується актуальність розробки теоретичних та практичних заходів по підвищенню ефективності витрат на підготовку кадрів в закладах освіти.

Ефективність витрат на вищу освіту - таке використання обмежених фінансових ресурсів вищими закладами освіти, при якому досягається максимізація довгострокового суспільного та економічного ефекту.

Проблема ефективності галузі освіти та її закладів передбачає використання науково обґрунтованих критеріїв. Необхідно розмежовувати критерії ефективності різних рівнів: макрорівень – ефективність існуючої моделі економіки держави, мікрорівень – ефективність функціонування окремого вищого закладу. Отже ефективним буде таке функціонування освітньої галузі та окремих її закладів, при якому досягнення головної цілі економічного забезпечується ціною, як можливо менших затрат ресурсів. Але

це не означає абсолютної економії на затратах. Специфіка формування освітніх послуг, які надаються членам суспільства, якраз і пов'язана із збільшенням витрат на їх надання. Але при наявності обмежених ресурсів, які суспільство може виділити на розвиток галузі освіти, проблема ефективності їх використання передбачає необхідність раціонального використання фінансових ресурсів у даній галузі та її закладах.

Важливе місце в роботі з підвищення ефективності витрат на підготування кадрів для Збройних Сил займає впровадження технічних засобів навчання. Технічні засоби навчання виступають як важливий важіль, що істотно впливає на якість навчання і підвищує ефективність оволодіння знаннями. Активне впровадження технічних засобів в навчальний процес дозволяє домогтися глибоких знань, виключення неефективних витрат на підготовку «застарілих» методів та засобів навчання. Але при цьому необхідно звертати увагу на ефективність використання наявної техніки та обладнання, щоб не було погоні за модою, за тим, щоб не відставати від інших.

Коваль О.А. (ВІКНУ)

Жогіна Л.В. (ВІКНУ)

Економічно ефективне управління і витрати на оборону

Держава і уряд відповідають за виконання задач, що відносяться до оборони країни. Якщо бути точним, за це відповідальне Міністерство оборони. У співпраці з іншими міністерствами воно організовує і забезпечує оборону Батьківщини. Оборонна економіка – це частина національної економіки, яка споживає оборонні ресурси, професійно їх використовує і перетворює на оборонні можливості. Основним джерелом фінансування оборони є державний бюджет, планування витрат на оборону – невід'ємна частина планування державного бюджету.

При плануванні бюджету оборони можна виходити або з реальних потреб, або з наявних ресурсів. Перший підхід означає, що з реальними задачами і метою ототожнюються необхідні ресурси. В іншому випадку брак ресурсів визначає планування і, таким чином, поточні задачі та цілі.

У різних країнах процес планування бюджету протікає по-різному. У багатьох країнах можна спостерігати використання двовекторного методу, так званої методики “згори-донизу”. Це означає, що потреби і “наріжний камінь” визначаються на вищому рівні. На підставі цього на нижчих рівнях виробляються бюджетні оцінки, які потім прямують назад в органи центрального планування, де їх зводять до загальних оцінок.

Як йшлося вище, витрати на оборону – це складова державного бюджету, який наповнюється переважно за рахунок оподаткування громадян. Як наслідок, його планування та використання визначаються правилами держави і необхідними умовами прозорості, ефективності та економії коштів, проте підсистема оборонних витрат державної бюджетної системи має свої особливості. Ці особливості викликані, головним чином, природою завдань. Оборонне планування на основі виділених коштів повинне забезпечити

оборону країни, територіальну цілісність і суверенність держави, захист національної економіки і, не в останню чергу, виконання союзницьких зобов'язань. У цьому контексті оборона насправді є загальною потребою, рівень якої визначають політики, а реалізація покладена на армію. Політики визначають можливий розподіл ресурсів у “морі” державних задач, а військовослужбовці зобов'язання за рахунок виділених коштів максимізувати забезпечуваний рівень безпеки і несення служби.

Іншими особливостями є оборонні аспекти національної безпеки, і у цьому випадку повна прозорість, що є одним з основних принципів системи управління державою, має бути обмеженою. Необмежена відкрита ринкова конкуренція стосовно матеріального забезпечення оборони, як основний принцип публічного процесу закупівель, також не може бути успішною у повній мірі, якщо потрібно забезпечувати безпеку виробничих потужностей.

Орієнтованість на задачі – чутливість до витрат. Бюджетні потреби слід прив'язати до конкретних завдань, а не до термінів. Для цього знадобляться такі показники задач, які роблять можливим роздільне планування взаємозв'язаних вартостей цієї задачі, покладаючись на об'єктивні кількісні та якісні показники. Для цього потрібна організація і функціонування інформаційної системи фінансового управління, відповідного підсумовування уніфікованими методами витрат на виконання цієї задачі в усьому спектрі національної економіки. За допомогою цього методу підрахунку вартості, окрім безпосередніх витрат, можна оцінити окрему частину загальних витрат, що пов'язані з цією задачею (звичайно в пропорціях непрямих витрат). У протилежність цьому витрати означають окрему платню за конкретний період, тому надто чутливе до витрат планування і вирівнювання приховують і спотворюють реальну вартість задач.

Головний інструмент комплексного інтегрованого, орієнтованого на результат обліку виконання задач є добре організована діяльність з контролю, яка безпосередньо керується вищим керівництвом.

Ця діяльність, з доцільним та інтенсивним спостереженням за здійсненням планів, аналізами досвіду, потім з розробкою альтернативних рішень могла б зробити наочною динаміку підготовки і виконання планів. Відображаючи кожен частину процесів, це могло б розкрити рух даних планування. Вона таким чином сприяє формуванню думок лідерів про їх виправданість і доцільність. Сам факт постійної професійної “рентгеноскопії” міг би стримувати від кроків, які перешкоджають досягненню меті збройних сил.

Процеси контролю оборонних витрат можна розділити на дві чіткі області: економічний і військовий контроль. Економічний контроль можна розглянути у сферах економічних задач обслуговування і діяльності армії, розподілу ресурсів і витрат. Економічні задачі обслуговування і діяльності армії розглядають організацію, виконання й аналіз військового постачання, технічних матеріалів і різних послуг. Аналізи й оцінка процесів планування, поставок, зберігання, постачання, введення в дію, вилучення і ліквідація нестач включає:

- спостереження і оцінювання планування та розподілу ресурсів, що орієнтовані на виконання задач тилового забезпечення. Відповідно до централізованих принципів керування, реалізація задач і ресурсів є підставою пріоритетності у плануванні;

- відповідно до розподілу засобів здійснення пріоритетного, заснованого на задачах фінансування;

- забезпечення відповідності завдань з тилового забезпечення; реальність і фінансові умови планів;

- підтвердження матеріальних і економічних планів тилового забезпечення відповідними професійними розрахунками і облік цього при розподілі засобів;

- відповідність задач дій і обслуговування тим же вказаним потребам задач розвитку;

Розподіл ресурсів і витрат включає такі пункти:

- виправдання, повнота і підтвердження запланованих ресурсів і витрат, потрібних для реалізації завдань; реальність потреб у ресурсах і витратах у порівнянні із завданнями; потреби в ресурсах і витратах у порівнянні з вимогами здатності; гармонізація запланованих і виділених ресурсів, витрат, робота стосовно додаткових потреб у ресурсах;

- розподіл потреб у ресурсах і витратах пропорційною мірою із завданнями, взаємозв'язок зміни завдань зі змінами розподілу, віддзеркалення впливу змін на ресурси і витрати при зміні завдань.

- робота з потребами, що перевищують або не досягають планових показників щодо ресурсів і витрат у планах, перегрупування недостатніх або надлишкових ресурсів і витрат.

- приведення розкладу вимог ресурсів і витрат у відповідність з переліком професійного виконання задач.

- відповідність поставок запланованих ресурсів і витрат у відповідність з переліком професійного виконання задач.

Існування ефективної, компонентної контрольної організації з необхідною кількістю і якістю інформації і експертів є, звичайно, головною необхідною початковою умовою, що дозволяє ефективну перевірку цих областей.

Ковальчук А.А. (ВІКНУ)

Дослідження фінансового аспекту прогнозування розвитку Збройних Сил України на період до 2022 року

Актуальним питанням сьогодення залишається підтримання рівня боєздатності армії, забезпечення озброєнням, техніки та фінансування належного рівня життя військовослужбовцям. До 2014 року Збройні Сили України проходили стрімкий період занепаду, який мало не призвів до втрати держави. Неналежне матеріально-технічне забезпечення призвело до розформування бойових частин та навчальних центрів. Сьогодні одним із найнагальніших завдань для України є забезпечення готовності силових

структур вітчизняною технікою і озброєнням для побудови належного сектору безпеки і оборони країни, який би відповідав найкращим зразкам провідних європейських держав та країн НАТО.

По плану і потребі, розподіл Державного бюджету на сектор оборони і безпеки країни, повинен відбуватись за таким принципом: 55% - забезпечення особового складу, 23% - озброєння та військова техніка, 22% - експлуатаційні витрати та інфраструктура, що становило б 218, 7 млрд. грн. (або 4,8% ВВП – 4551,7 млрд. грн.) на 2021 рік. Проте, ресурсна база Державного бюджету не має змоги виділити таку суму і в результаті фінансовий ресурс Міноборони на 2021 рік виглядає так: 117,6 млрд. грн. (або 2,77% ВВП – 4510,8 млрд. грн.), з яких грошове забезпечення та заробітна плата – 59,2 млрд. грн. (47%), супутні послуги та персонал – 13,3 млрд. грн. (11%), озброєння та військова техніка – 22,4 млрд. грн. (25%), інфраструктура – 6,9 млрд. грн. (6%), експлуатаційні витрати – 13,9 млрд. грн. (11%).

Проект Державного бюджету на 2022 рік прогнозує більш втішні показники. Витрати на сектор безпеки і оборони становитимуть 319,4 млрд. грн., що становить 5, 95% ВВП, це на 52,1 млрд. грн більше порівняно з 2021 роком. Запит Міністерства Оборони становить 131 млрд. грн., що на 13,4 млрд. грн. більше з попереднім; щоправда 33, 3 млрд. грн. цих коштів складають залучені кошти міжнародної офіційної підтримки та державні гарантії. Видатки із загального фонду на 2022 рік складають 461 290, 6 тис. грн., а спеціального 2 800, 0 тис. грн, що на порядок вище з попередніми роками.

Заходи щодо покращення розвитку Збройних Сил України набирають обертів і з кожним роком фінансування намагаються покращити і приблизити до стандартів НАТО та країн Європи. Вже цьогоріч Президент затвердив Стратегічний оборонний бюлетень в якому чітко визначена перспективна модель Збройних Сил України та інших складових сил оборони вимоги до перспективної структури, складу, основних спроможностей та інших ключових кількісних та якісних показників сил оборони, які базуються на Місії і Візії сил оборони зразка 2030 року.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України (ст.57). [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 25.10.2021);

2. Закон України Про Державний бюджет України на 2021 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення 25.10.2021);

3. Закон України Про Державний бюджет України на 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text> (дата звернення 25.10.2021);

Складові оптимізації бухгалтерського обліку операцій на рахунках військової частини в органах Державної казначейської служби України

Бухгалтерський облік військової частини має свою специфіку, яка відповідно до вимог бюджетного законодавства чітко визначає ієрархію взаємовідносин між розпорядниками бюджетних коштів і провідну роль головного розпорядника бюджетних коштів у бюджетному процесі в Збройних Силах України, складовою якого є ведення бухгалтерського обліку на реєстраційних рахунках військової частини.

Облік операцій на реєстраційних рахунках один з найскладніших і водночас один з найважливіших процесів у військовій частині. Дане питання можна розділити на такі складові:

- порядок відкриття (закриття) рахунків в органах Державної казначейської служби України;
- синтетичний та аналітичний облік операцій по даним рахунках у військовій частині;
- порядок обліку благодійної допомоги;
- впровадження системи єдиного стандарту;

Бухгалтерський облік в Збройних Силах України є складним та багатостороннім процесом, за допомогою якого надається інформація користувачам про фінансово-господарську діяльність військової частини, про стан її розрахунків, для прийняття нею ефективних рішень, лише за допомогою повного та якісного функціонування ми отримаємо ефективний результат.

Таким чином, правильно організований бухгалтерський облік на реєстраційних рахунках військової частини є важливою передумовою отримання і подання інформації про стан фінансових справ у всіх Збройних Силах України.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України №59 від 26.01.2011р «Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи». [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2011>.

2. Наказ Міністерства фінансів України №758 від 22.06.2012р «Про затвердження Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України». [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-12>.

3. Наказ Міністерства фінансів України № 11 від 23.01.2015 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору». [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15>.

4. Наказ Міністра оборони України №905 від 19.12.2014 «Про затвердження Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку у Збройних Силах України» (зі змінами).

Роль державних соціальних стандартів у системі оплати праці працівників бюджетної сфери

Інтеграція України у світовий європейський простір вимагає перегляду та пошуку нових підходів до подолання проблемних питань щодо оплати праці працівників, що виникають поряд із розгортанням кризових явищ. Будь-які зміни, що стосуються оплати праці, мають прямий чи опосередкований вплив на доходи всіх членів суспільства, а також на найважливіші макроекономічні показники держави. Тому на сьогодні особливо актуальним є питання оплати праці та соціального захисту працівників державного сектору, до яких належать й установи, організації Міністерства оборони України. Заробітна плата даної категорії працівників не у повній мірі виконує свої функції, що, наприклад, призводить не лише до відтоку працівників зі Збройних Сил.

На основі соціальних стандартів визначаються розміри основних соціальних гарантій: мінімальних розмірів заробітної плати та пенсії за віком, інших видів соціальних виплат і допомоги. [1]

Фактично довідковою інформацією для розрахунку соціальних стандартів являється споживчий кошик. Базовим соціальним стандартом є прожитковий мінімум, однак, фактично він формується не на підставі необхідного споживчого кошика, а навпаки – норми встановлюються на прийнятну суму прожиткового мінімуму, що може бути забезпеченим Державним бюджетом на рік. Прожитковий мінімум, що орієнтований на мінімально допустимі розміри споживання людиною найважливіших матеріальних благ і послуг, не забезпечує нормального відтворення робочої сили, оскільки не враховує повного набору товарів та послуг, що необхідні для задоволення першочергових матеріальних та культурних потреб у сучасному світі.

Мінімальна заробітна плата тісно пов'язана з прожитковим мінімумом. Вона у нашій країні тривалий час була нижча, ніж прожитковий мінімум. Лише в 2009 році зрівнялась з прожитковим мінімумом і в 2017 його перевищила. На сьогодні мінімальна заробітна плата в Україні перевищує розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб на 2621,00 грн. Проте наголошувати, що такий рівень мінімальної заробітної плати уможливило задоволення найнеобхідніших потреб для функціонування й відтворення людського потенціалу в умовах сьогодення не можна. [2]

Отже, пріоритетним завданням для держави має стати збільшення заробітної плати і підвищення її купівельної спроможності, оскільки низька оплата праці обмежує матеріальне відтворення працівника та його сім'ї. Кожен показник має бути обґрунтованим та прив'язаним до реального життя.

Список використаних джерел:

1. Закон України 05.10.2000 № 2017 «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії».
2. Закон України 15.12.2020 №1082 «Про Державний бюджет України на 2021 рік».

**Порядок отримання субвенції від місцевих органів влади
військовою частиною**

У разі отримання військовою частиною субвенцій від місцевих органів влади на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів командир військової частини щорічно видає наказ про співпрацю з місцевими органами влади, яким призначає комісію (голову та членів комісії) для організації такої роботи, покладається відповідальність за визначення та обґрунтування потреби в коштах для включення військової частини у програму на начальників служб, а також за бухгалтерський облік та відображення використання виділеного фінансового ресурсу у бюджетній та фінансовій звітності на начальника фінансової служби. Проект програми готують місцеві органи влади спільно з військовою частиною (комісією) і затверджується рішенням місцевого органу влади.

Далі місцевий орган влади перераховує кошти в/ч на окремий СРР (код доходів бюджету 41010600 [2]). Видатки з місцевого бюджету здійснюються за кодом економічної класифікації видатків 2620 “Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів” або 3220 “Капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів” [1, п. 12.3; 2; 4].

Після отримання коштів на підставі визначених у програмі заходів, обсягів відкриття асигнувань, розподілу видатків на поточні та капітальні начальникам служб, за напрямками яких буде здійснено витрачання виділеного фінансового ресурсу, невідкладно подавати відповідальному виконавцю бюджетної програми та забезпечувальному фінансовому органу із супровідним листом заявку на бюджетні асигнування (за формою 9/фс) [1], детальні розрахунки, довідки про підтвердження надходження на спеціальні реєстраційні рахунки, копії відповідних рішень місцевих органів влади.

У бюджетній звітності операції з використання субвенцій відображаються у формі № 4-4 “Звіт про надходження і використання коштів, отриманих на виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів”, затвердженою наказом Міністерства фінансів України від 24.01.2012 № 44 “Про затвердження Порядку складання бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, звітності фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування” [3].

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства оборони України від 22.05.2017 № 280 “Про організацію фінансового забезпечення військових частин, установ та організацій Збройних Сил України”. - Редакція від 22.04.2021.

2. Наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 № 11 “Про бюджетну класифікацію”. - Редакція від 01.01.2021.

3. Наказ Міністерства фінансів України від 24.01.2012 № 44 “Про затвердження Порядку складання бюджетної звітності розпорядниками та

одержувачами бюджетних коштів, звітності фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування”. - Редакція від 29.01.2021.

4. Наказ Міністерства фінансів України від 12.03.2012 № 333 “Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету”. - Редакція від 29.01.2021.

Кулага О.О. (ВІКНУ)

Особливості списання військового майна в Збройних Силах України

Військове майно – це майно, яке надане державою та закріплене за певною військовою частиною. До військового майна належать: всі види озброєння, бойова та інша техніка, продовольство, технічне, речове, медичне майно, споруди, будинки, боєприпаси, пально-мастильні матеріали тощо.

Списання військового майна відбувається у разі: набуття не придатного стану, убутку в межах затверджених норм, втрата чи нестача майна, знесення будівель чи споруд внаслідок недоцільного їх використання чи можливо будівництва на їх місці нових об'єктів тощо.

Якщо військове майно пошкоджене і набуває стану, за якого втрачає частково свої функціональні якості (наприклад, вогнева зброя стріляє зі значним відхиленням) або втрачає свою форму, то майно підлягає відновленню (ремонту), після чого воно може використовуватися для подальшого функціонального призначення.

У разі якщо втрачене або знищене військове майно або його нестача, то згідно із законодавством заподіяна шкода повністю або частково відноситься на рахунок держави за неможливістю відшкодування його повної або часткової вартості за рахунок винних осіб.

Закінчення певного терміну служби військового майна не може бути підставою для його списання. Якщо це майно ще придатне до використання і надалі, то використання такого майна не забороняється.

Списання військового майна проводиться за актами якісного стану, інспекторськими посвідченнями та за актами списання.

Отже, до військового майна належать будинки, споруди, передавальні пристрої, всі види озброєння, бойова та інша техніка, боєприпаси, пально-мастильні матеріали, продовольство, технічне, аеродромне, шкіперське, речове, культурно-просвітницьке, медичне, ветеринарне, побутове, хімічне, інженерне майно, майно зв'язку тощо. Списання військового майна здійснюється у разі: набуття непридатного стану, убутку в межах затверджених норм, втрати чи нестачі, знесення будівель і споруд через недоцільність їх використання та з метою будівництва на їх місці нових об'єктів, а також у разі використання на виробничі, господарські та експлуатаційні потреби в межах установлених норм, у тому числі на підготовку зброї (боєприпасів) до зберігання або застосування, виготовлення

сумішей, проведення аналізу, виконання будівельних та будівельно-монтажних робіт.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства фінансів України 23 січня 2015 року № 11 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору».

2. Постанова Кабінету міністрів України від 26.01.2011р. № 59 «Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи» (зі змінами)».

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.05.1998р. № 759 «Про затвердження Методики визначення залишкової вартості майна Збройних сил України та інших військових формувань» (зі змінами)».

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 3.05.2000р. № 748 «Про затвердження Положення про інвентаризацію військового майна у Збройних силах України» (зі змінами).

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 4.08.2000р. № 1225 «Про затвердження Положення про порядок обліку, зберігання, списання та використання військового майна у Збройних силах України» (зі змінами).

Горбатюк Н.В. (НУОУ)

Маркевич К.А. (ВІКНУ)

Порівняльний аналіз видатків на оборону 2019-2021рр.

Одним із найважливіших критеріїв, що характеризують прагнення держави забезпечити необхідні умови розвитку збройних сил та підтримання рівня їх бойової готовності в належному стані, є рівень фінансування оборонних видатків та їх розподіл за такими ключовими напрямками, як утримання особового складу, навчання та бойова підготовка військ, розвиток озброєння та військової техніки, а також інфраструктура. Згідно з Бюджетним кодексом України, фінансування оборони здійснюється винятково за рахунок Державного бюджету України в розмірі, який визначається щорічно Законом України «Про Державний бюджет України».

Відповідно, стаття 35 Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року №2469-VIII зазначає, обсяг видатків на фінансування сектору безпеки і оборони має становити не менше 5% запланованого обсягу ВВП з яких не менше 3% - на фінансування сил оборони. Видатки на оборону та безпеку в Україні стрімко почали зростати з 2014 року через початок воєнних дій на сході нашої країни.

Оборонний бюджет є складовою частиною державного бюджету та призначений задля задоволення фінансових потреб сектору безпеки і оборони. Станом на 2019 рік видатки на оборону становили 103 млрд. грн., а у 2020 році видатки на оборону збільшилися до 118 млрд. грн.(2,8% від ВВП). Проте, не дивлячись на збільшення оборонного бюджету його все ж не вистачало для закриття всіх потреб ЗСУ.

Саме тому, потреба ЗСУ на 2021 рік, визначена Генеральним штабом, вже становила 218,7 млрд. грн. (або 4.8%ВВП). Однак, не дивлячись на потребу, фінансовий ресурс Міноборони на 2021 рік склав 117,6 млрд. грн. (або 2.77%ВВП). Бачимо, наразі жодна з даних сум протягом трьох років поспіль не відповідає нормам затвердженим законодавством.

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновки, що забезпечення воєнної безпеки держави неможливе без належного фінансування її потреб.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про Державний бюджет України на 2021 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення 25.10.2021);
2. Закон України Про Державний бюджет України на 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text> (дата звернення 25.10.2021);
3. Закон України Про Державний бюджет України на 2019 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2629-19#Text> (дата звернення 25.10.2021);

Мельниченко І.І. (ВІКНУ)

Облік поточної дебіторської заборгованості як складової фінансових активів військової частини

Поточна дебіторська заборгованість – це фінансовий актив установи (сума заборгованості), яка виникає в ході операційного циклу та повинна бути погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Зазвичай головною причиною дебіторської заборгованості являється здійснення попередньої плати за товари, послуги та роботи. В більшості випадках для бюджетних установ передбачена заборона на здійснення попередньої оплати.

Дебіторська заборгованість може виникати внаслідок не виконання договірних зобов'язань, надмірно сплачених податків та стягнутих зборів (військовий збір). Здебільшого цей термін займають борги замовників, в нашому випадку військових частин з одержаних послуг. Виникає така заборгованість внаслідок реалізації товару в кредит (борг), тобто з відстроченням платежу. Оскільки дебіторська заборгованість відноситься до майна військової частини, то вона підлягає обов'язковій інвентаризації.

Якщо ж у військової частини є борг, його списання, не являється підставою для скасування заборгованості. Її слід відображати поза балансом не менше п'яти років з часу списання для спостереження за можливістю її справляння у випадку зміни майнового стану боржника.

Отже, потрібно регулярно здійснювати контроль відносно співвідношення залишків розрахунків з дебіторами і кредиторами, оскільки велике перебільшення дебіторської заборгованості складає значну фінансову небезпеку державній установі, а саме військовій частині. Потрібно щорічно розробляти удосконалення системи управління дебіторською заборгованістю.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства фінансів України 23 січня 2015 року № 11 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору».

2. Постанова Кабінету міністрів України від 26.01.2011р. № 59 «Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи» (зі змінами)».

Мотрунич І.І. (НІСД)

Економічна безпека держави та її складові

Економічна і політична ситуація, яка сформувалась в Україні сьогодні, революційні та воєнні події останніх років – спричинило динамічні зміни в державі, особливо це вплинуло на її безпеку. Особливо важливого значення набуває економічна безпека.

Термін «економічна безпека» вперше запровадив і актуалізував це поняття в умовах світової глобальної кризи президент США Ф.Рузвельт, де під цим визначенням він розглядав економічну безпеку як гідне житло, добру освіту, соціальний захист, розумний дохід в обмін на продукцію і достатній рівень зайнятості населення.

Сучасний зміст поняття економічної безпеки трактується як, стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання.

Зазначене визначення розроблено фахівцями Міністерства економічного розвитку і торгівлі України і затверджені відповідним наказом «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» №1277 від 29.10.2013 року.

Даними рекомендаціями визначено наступні складові економічної безпеки та наведено їх визначення.

Складовими економічної безпеки визначено:

- виробнича безпека – це стан виробничої сфери країни, за якого забезпечується максимально ефективне використання наявних виробничих потужностей у країні, їх модернізація та розширене відтворення, зростання рівня інноваційності виробництва та підвищення рівня конкурентоспроможності національної економіки;

- демографічна безпека – це стан захищеності держави, суспільства та ринку праці від демографічних загроз, за якого забезпечується розвиток України з урахуванням сукупності демографічних інтересів держави, суспільства й особистості відповідно до конституційних прав громадян України;

- енергетична безпека – це стан економіки, що сприяє ефективному використанню енергетичних ресурсів країни, наявності на енергетичному

ринку достатньої кількості виробників та постачальників енергії, а також доступності, диференційованості та екологічності енергетичних ресурсів;

- зовнішньоекономічна безпека – це стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дій негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов для розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці;

- інвестиційно-інноваційна безпека – це стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості;

- макроекономічна безпека – це стан економіки, за якого досягається збалансованість макроекономічних відтворювальних пропорцій;

- продовольча безпека – це стан виробництва продуктів харчування в країні, що здатний повною мірою забезпечити потреби кожного члена суспільства в продовольстві належної якості за умови його збалансованості для кожного члена суспільства;

- соціальна безпека – це стан розвитку держави, за якого держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від віку, статі, рівня доходів, сприяти розвитку людського капіталу як найважливішої складової економічного потенціалу країни;

- фінансова безпека – це стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечується її стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, створюються умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни.

Отже важливою складовою національної безпеки України є економічна безпека країни. Вона є досить складною системою, яка має свою будову з відповідними її складовими економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» №1277 від 29.10.2013 року.

2. Гбур З. Складові економічної безпеки та їх вплив на економічну безпеку України в умовах євроінтеграції // Ефективність державного управління. – 2017. Вип. №3(52). С. 251-257.

Методика визначення трудомісткості і вартості робіт з розробки медіаконтенту у системі нормативно-правового поля МОУ та ЗСУ

В умовах невизначеності та непередбачуваності національна безпека і оборона України суттєво залежать від надійного захисту національного медіапростору України та побудови інформаційного середовища, здатного протистояти актуальним реаліям гібридної війни. За таких умов, важливим завданням у діяльності Міністерства оборони України та Збройних Сил України є впровадження сучасних інформаційних технологій і формування якісного контенту для ефективного інформаційного забезпечення не лише військовослужбовців, але й інших споживачів інформації, суспільства в цілому.

Втім, усунення таких перешкод як необхідність урахування технологічного розвитку та поява нових медіа, різні правові режими для одних і тих самих медіа залежно від форми їх випуску (друкована, електронна тощо), наявність ряду застарілих та неефективних процедурних норм, що стосуються реєстрації та/або ліцензування діяльності у сфері медіа; відсутність дієвих механізмів захисту національного медіапростору України та побудови інформаційного середовища, здатного протистояти актуальним реаліям гібридної війни [1; 2] потребує часу, політичної волі, фінансових та інших ресурсів. Натомість, нормування складного творчо-виробничого процесу створення медіаконтенту (тобто різноманітної інформації, що спрямована на цільову аудиторію, і передається через друкований, аудіовізуальний та інший контент) можна врегулювати за допомогою «Методики визначення трудомісткості і вартості робіт з розробки медіаконтенту» (далі – Методика), яка містить перелік взаємопов'язаних кроків щодо визначення трудомісткості розробки медіаконтенту, встановлює базові нормативи трудомісткості робіт з розробки медіаконтенту, поправні коефіцієнти, порядок визначення вартості робіт з розробки медіаконтенту. Очевидно, що максимально результативним та об'єктивним буде визначення трудомісткості та вартості робіт з розробки медіаконтенту за таких умов: по-перше, всебічна підтримки зі сторони МОУ (а саме Управління преси та інформації) та ЗСУ; по-друге, врахування усіх релевантних чинників, які пов'язані із медійною розробкою, її складністю та специфікою, рівнем знань, навиків, професіоналізму та особистих характеристик автора (колективу авторів) тощо, що і передбачено Методикою.

Таким чином, використання Методики інформаційно-медійними структурами МОУ та ЗСУ в системі стратегічних комунікацій є одним із інструментів реалізації державної інформаційної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері, сфері оборони не лише в умовах війни, але й у мирний час задля об'єктивного та всебічного інформування населення про діяльність МОУ та ЗСУ.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>

2. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова КМУ від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>

д.е.н., доц. Олієвська М.Г. (ВІКНУ)

Нефінансове звітування як засіб оцінки сталості підприємств

Для управління змінами на шляху до побудови стійкої глобальної економіки шляхом поєднання довгострокової прибутковості із соціальною справедливістю та захистом навколишнього середовища життєво важливе значення має нефінансова інформація підприємств, яка допомагає проводити оцінку, моніторинг та управління діяльністю підприємств незалежно від форми власності та підпорядкування (у тому числі підприємств, що перебувають у сфері управління Міністерства оборони України) та визначати їх вплив на суспільство, оскільки це інформація про:

- екологічну складову діяльності підприємств (використання води, електроенергії та енергоресурсів; обсяг утилізації відходів; кількість висаджених зелених насаджень; рівень переходу на енергозберігаючі технології та лампи);

- соціальні та трудові аспекти (чисельність працівників; розподіл працівників за стажем роботи; витрати на заходи та засоби з охорони праці; обсяг матеріальної винагороди персоналу; використання відпусток; обсяг надання матеріальної допомоги персоналу; інвестиції в людський капітал працівників; витрати на благодійність; витрати на медичне страхування);

- взаємодію підприємств з місцевими громадами (подарунки дітям, допомога навчальним та соціальним закладам, стажування студентів, профорієнтація серед молоді, витрати на утримання об'єктів соціальної інфраструктури);

- повагу до прав людини (розподіл працівників на керуючих посадах за статтю; вікова структура працівників);

- протидію COVID-19 [1];

- антикорупційну діяльність тощо.

Саме тому, своєчасне та якісне звітування підприємств щодо нефінансових показників дає змогу отримати інформацію щодо їх внеску у досягнення національних та глобальних цілей сталого розвитку, управління екологічними та соціальними ризиками на мікрорівні тощо.

Проте, і досі механізми подання нефінансової інформації є недосконалими і не уніфікованими; звітність щодо сталості все ще є новою сферою як для українських підприємств, так і окремих всесвітньовідомих компаній, її складання супроводжується різноманітними проблемами (деякі показники не розкриваються взагалі або переписуються з минулих років); не

завжди зрозуміло, які джерела інформації використовувалися для збору базових даних бухгалтерського обліку тощо [2].

Зважаючи на цінність такої нефінансової інформації, нові виклики та потреби світової спільноти, а також перешкоди у складанні та оприлюдненні нефінансових звітів варто переглянути інституційну координацію нефінансового звітування; доопрацювати перелік нефінансових показників й усунути суперечності їх вимірювання; посилити технічний потенціал та забезпечити навчання співробітників, відповідальних за складання нефінансової звітності тощо.

Список використаних джерел:

1. Звітність підприємств про сталий розвиток в умовах пандемії COVID-19: монографія / Т. І. Єфименко, Л. Г. Ловінська, Я. В. Олійник, М. В. Кучерява; ДННУ Акад. фін. управління". Київ, 2021. 242 с.

2. Practical Implementation of Core Indicators for Sustainable Development Reporting. Volume 1. https://unctad.org/system/files/official-document/diaeed2020d2vol1_en.pdf

Оріщенко Н.С. (ВІКНУ)

Актуальні питання та особливості оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та соціального захисту Збройних Сил України

В структурі Міністерства оборони України є Медична служба Збройних Сил України. Вона створена задля належного медичного забезпечення військ (сил) в мирний і воєнний час. Командування Медичних сил Збройних Сил України несе відповідальність за організацію медичного забезпечення Збройних Сил України у мирний час та особливий період, керівництво медичною службою ЗС України, впровадження державної політики в галузі охорони здоров'я військовослужбовців.

Основним нормативно-правовим актом, що регламентує встановлення посадових окладів медичних працівників військових частин є Наказ Міністерства оборони України від 23.06.2021 р. №173 «Про затвердження Умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я в системі Міністерства оборони України» та Постанова Кабінету Міністрів України від 30 серпня №1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери».

Оплата праці працівників закладів охорони здоров'я та соціального захисту Міністерства охорони здоров'я здійснюється за фактично відпрацьований час, виходячи з посадового окладу або в залежності від виконання норм виробітку і відрядних розцінок з урахуванням підвищень, доплат та надбавок, передбачених чинним законодавством.

У військових частини для медичних працівників використовують такі види робочого часу, як-от:

1. робочий час нормальної тривалості;
2. робочий час скороченої тривалості;

3. робота змінами;
4. ненормований робочий день.

Кожен із зазначених видів має свої особливості табелювання робочого часу працівників військових частин, але для всіх має виконуватися норма робочого часу на тиждень, та знаходити своє відображення в таблиці обліку робочого часу працівника зі своєчасною подачею його до фінансового органу військової части-ни.

Слід зазначити, що розміри доплат та надбавок визначаються командиром військової частини за погодженням з профспілковим органом за рахунок та в межах фонду оплати праці, вони також відображаються у розрахунково-платіжних відомостях на виплату заробітної плати.

Медичним та іншим працівникам, які безпосередньо зайняті ліквідацією захворювання серед людей на COVID-19, передбачена доплата до заробітної плати. Ця доплата встановлюється медичним та іншим працівникам, але керівник закладу приймає рішення самостійно щодо переліку працівників, яким установлює зазначену доплату. Також він на власний розсуд установлює її розмір відповідно до чинного законодавства.

Наразі відбувається побудова системи медичного забезпечення, здатної до надання належної медичної підтримки та впровадження стандартів НАТО.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України (ст.57). [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 25.10.2021);

2. Закон України Про Державний бюджет України на 2021 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення 25.10.2021).

*к.е.н. Остапенко О.П. (ВІКНУ)
Харчишина О.В. (ВІКНУ)*

Актуальні питання інвентаризації у військовій частині Збройних Сил України та використання її результатів для прийняття управлінських рішень

Як відомо, усі господарські операції вважаються такими, що відбулися, тільки тоді, коли вони оформлені документально. Жоден рух коштів, засобів виробництва, джерел утворення майна не може бути врахованим, якщо на їх надходження чи вибуття бракує відповідних документів. Але в діяльності військових частин відбуваються й невидимі процеси, що призводять до певної втрати товарно-матеріальних цінностей (ТМЦ), які документально зафіксувати не можна. Це так звані природні втрати цінностей під час доставки та зберігання — усушка, утруска, випаровування, розпорошення, розливання. Утрати можуть бути також із суб'єктивних причин: пересортиця, недостача, крадіжка.

Ці втрати ТМЦ призводять до невідповідності даних поточного бухгалтерського обліку фактичній наявності майна. Щоб ліквідувати цю

невідповідність та впевнитись у забезпеченні належного збереження майна, необхідно періодично проводити інвентаризацію.

Інвентаризація військового майна - це перевірка інвентаризаційною комісією фактичної наявності, кількості якісного стану категорійності і комплектності військового майна у підрозділах, на складах та інших об'єктах військового господарства, а також порівняння отриманих результатів з даними книг або карток обліку матеріальних цінностей, звітів тощо.

Метою проведення інвентаризації є встановлення фактичної наявності військового майна, його якісного стану (категорійності) і комплектності, виявлення обсягів нестачі, надлишку та надлишкового військового майна, а також відображення результатів інвентаризації в інвентаризаційних описах або відомостях наявності та якісного стану майна.

Основними завданнями інвентаризації військового майна є:

- виявлення фактичної наявності основних засобів, матеріальних цінностей, їх якісного стану (категорійності) і комплектності, наявності бланків суворой звітності, готівки в касах, на реєстраційних, бюджетних та поточних рахунках;
- виявлення невикористаних матеріальних цінностей;
- визначення дотримання умов зберігання готівки та матеріальних цінностей, а також правил утримання та експлуатації матеріальних засобів;
- перевірка реальної вартості облікованих на балансі матеріальних цінностей, сум дебіторської та кредиторської заборгованості, у тому числі щодо тих, термін позовної давності яких минув.

Інвентаризація переслідує такі цілі: виявлення фактичної наявності майна і порівняння з даними бухгалтерського обліку, перевірка повноти відображення фінансових зобов'язань в обліку.

На наш погляд одним із способів покращення проведення інвентаризації є застосування при цьому комп'ютерних технологій. Можна майже повністю комп'ютеризувати процес проведення інвентаризації товарів, на яких можна проставити штрихкоди.

Таке ЖУРНАЛ НАУКОВИЙ ОГЛЯД № 9(52), 2018 проведення інвентаризації розв'язує відразу декілька проблемних питань, а саме:

- дотримання об'єктивності;
- точність результатів термін проведення;
- зменшення обсягу трудових затрат.

Комп'ютеризація процедури здійснення інвентаризації цінностей потребує створення комп'ютерних програм блоку проведення інвентаризації цінностей і оформлення її результатів. Програма виконання процедур інвентаризації при комп'ютеризації здійснюється за заданим алгоритмом, за допомогою якого виконується програма послідовності процедур контролю під час інвентаризації цінностей, що забезпечує досягнення бажаного результату. В умовах застосування комп'ютерної техніки і програм бухгалтерського обліку є можливість побудувати таку структуру аналітичного обліку по рахунку "Недостачі і втрати від псування цінностей", яка дозволить мати будь-яку інформацію для потреб управління.

Таким чином, організація інвентаризації потребує вирішення ряду питань. На нашу думку, таку роботу слід проводити невідкладно, щоб у найближчому майбутньому власник мав змогу відчувати ефект від проведення інвентаризації.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства фінансів України 23 січня 2015 року № 11 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору».
2. Постанова Кабінету міністрів України від 26.01.2011р. № 59 «Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи» (зі змінами)».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.05.1998р. № 759 «Про затвердження Методики визначення залишкової вартості майна Збройних сил України та інших військових формувань» (зі змінами)».
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 3.05.2000р. № 748 «Про затвердження Положення про інвентаризацію військового майна у Збройних силах України» (зі змінами).

Пахольчук В.В. (ВІКНУ)

Побудова високонавантажених систем управління фінансово-господарської діяльності

За останніми оцінками експертів зростання кількості даних у світі відбувається у геометричній прогресії. Саме зараз ми переходимо до оперування такими поняттями, як «великі дані», так звана Big Data, яка має відповідати декільком критеріям. Серед яких обов'язковими характеристиками є об'єм, швидкість та різноманітність. З точки зору оцінки їх структури ми можемо дійти висновку, що на сьогодні будь яка організація має великий об'єм даних, проте не кожна використовує таку інформацію, або не в змозі реалізувати таку можливість.

Це зумовлено тим, що кожна організація має змогу та ресурси, в першу чергу для забезпечення необхідними технічними засобами, а також для побудови сховища даних, яке буде акумулювати дані з різних джерел: ERP та CRM систем, зовнішніх баз даних.

Для Збройних Сил питання реалізації та побудови таких систем стоїть особливо гостро, адже вони мають відповідати також підвищеним стандартам безпеки та шифрування даних. В той же час ми маємо цілу низку ресурсних обмежень, що стосуються фінансів, технічних засобів тощо. Для нас важливо мати змогу оперативно отримувати доступ до інформації, наприклад, із ситуаційного центру управління операціями, але в той же час ми зобов'язані користуватися закритими каналами зв'язку.

На даний момент, для об'єднання роботи відокремлених підрозділів в єдиній системі з підключенням до одного серверу планується використовувати існуючі канали зв'язку на базі АСУ «Дніпро». Проте ми повинні зауважити, що тестування проводитися на обмеженій кількості

підрозділів, а також не включає у себе розпорядників коштів проміжної ланки, або підрозділів, які не мають повноважень розпорядників проте наділені функціями, що пов'язані з контролем діяльності підпорядкованих за військової вертикаллю установ та частин. Таким чином стрес-тестування продуктивності та завантаженості не відповідає реаліям, які мають бути реалізовані в рамках усієї держави.

Слід зауважити, що комунікації системи АСУ «Дніпро» є застарілими та не здатні забезпечувати необхідну пропускну здатність, яка могла б бути порівнювана із типовими інтернет мережами. Вона здебільшого призначена для передачі коротких телеграм та розпоряджень, а отже не може забезпечувати потокову передачу даних у великих об'ємах.

Одним із варіантів вирішення даної проблеми це перехід від парадигми та ідеї потокової передачі даних в режимі реального часу, до batch обробки даних, що будуть надходити частинами. Такий варіант можна застосувати із організацією децентралізованої обробки даних та копіюванням на різних рівнях. Дана система гармонічного може бути поєднана із системою децентралізації нарахувань та централізації розрахунків і звітності.

Надання оперативної та достовірної інформації про стан фінансово-господарської діяльності у розрізі різних видів аналітики на даному етапі є необхідною передумовою для планування бойової підготовки підпорядкованих підрозділів з метою підтримання високої бойової готовності. Не можна недооцінювати важливість цього напрямку, а отже необхідно проводити структурні реформи, а також інвестиції у необхідну інфраструктуру для побудови подібних систем.

Список використаних джерел:

1. Моделювання складних систем в економіці і освіті : Монографія / За заг. ред. Кібальник Л.О., Соловійова В.М. – Черкаси: Видавець Вовчок О.Ю., 2018. – 300 с.

*Рябенко М.О. (ВІКНУ)
Панадченко О.В. (НУОУ)*

Оперативний облік для забезпечення прийняття управлінських рішень

Не викликає сумнівів, що ефективне функціонування структурних підрозділів і прийняття якісних управлінських рішень вимагає, щоб безпосередні учасники процесу управління використовували своєчасну та об'єктивну інформацію про фінансовий стан і результати господарської діяльності. Традиційно, джерелом подібної інформації є система бухгалтерського обліку.

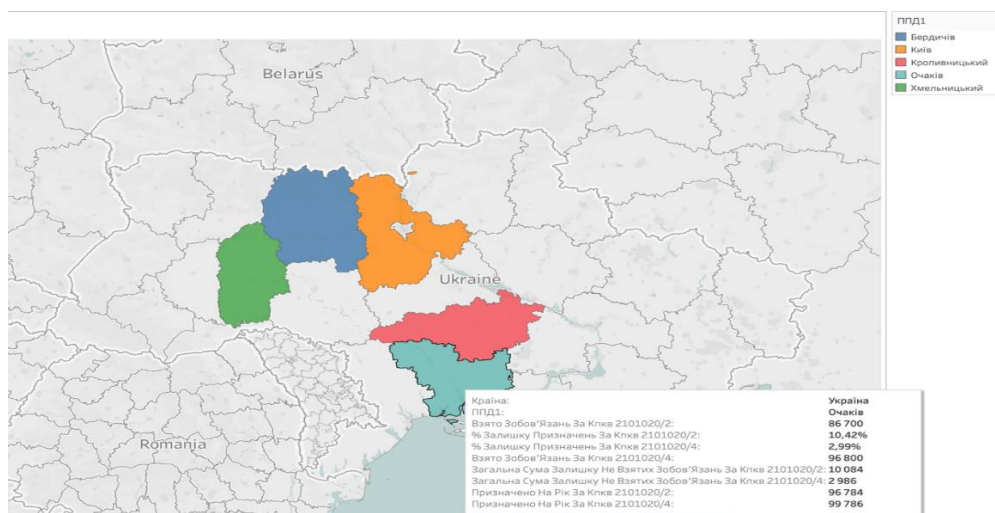
Дані господарського обліку необхідні для прийняття на їх основі управлінських рішень. Тому важливою складовою обліку є саме оперативний. Адже важливою є можливість регулювання та контролю за господарськими операціями під час поточної діяльності військової частини. Необхідність такого обліку обумовлена саме швидкістю передачі інформації користувачам.

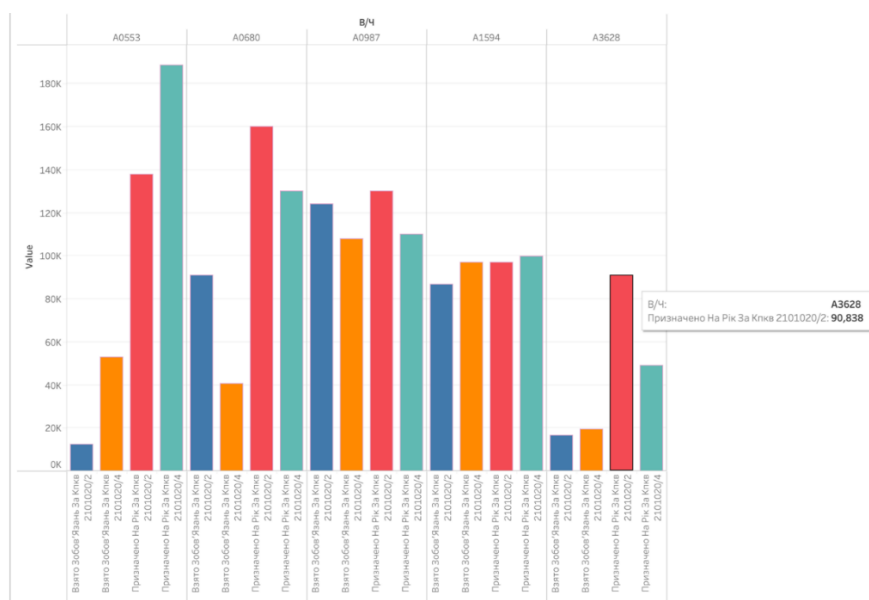
Прикладом реалізації оперативного обліку може слугувати моніторинг діяльності військових частин в розрізі взяття зобов'язань. З метою посилення контролю за своєчасним використанням бюджетних коштів та забезпечення освоєння фінансового ресурсу, військові частини у встановлені терміни мають звітувати про стан взяття зобов'язань. Вимоги до термінів та форми подання оперативних звітів встановлюють розпорядники коштів вищих рівнів або командувачі оперативних командувань.

На основі цих даних розпорядники коштів вищих рівнів контролюють стан виконання кошторисів, а також мають змогу, за необхідності, зробити перерозподіл коштів для забезпечення ефективного їх використання.

Реалізація оперативного обліку має бути не лише автоматизована в контексті збору, шляхом передачі даних системами електронного документообігу, але і відображена наочними програмними засобами, чим досягається зручність у прочитанні даних керівним складом без спеціалізованої освіти. Позаяк, необхідно забезпечити консолідацію даних та доступ до них на всіх функціональних рівнях ієрархії управління. Досягається вищезазначена мета за допомогою різноманітних програмних платформ галузі Business Intelligence, наприклад Tableau. Інтерактивна аналітика дозволяє проводити об'ємний різноплановий аналіз великих масивів інформації. Створені за допомогою цієї платформи дашборди поєднують в собі не тільки складну візуалізацію, а й виконують функцію гнучкого масштабування.

Як приклад, оперативна інформація щодо стану взяття зобов'язань подана як інтерактивна карта та діаграма на платформі Tableau. Таким чином, сухі та складні для сприйняття доповіді інтерпретовані у форму зручну для аналізу.

1.

Список використаних джерел:

- 1.Офіційний сайт програмного забезпечення для Business Intelligence «Tableau» // База даних <https://www.tableau.com>
2. Інструкція по використанню програмного забезпечення з побудови інтерактивних дашбордів та візуалізацій «Tableau» // База даних <https://www.dummies.com/programming/big-data/big-data-visualization/how-to-create-a-tableau-dashboard/>

*Троян М.В. (ГУВСІВ)
Рябко Т.С. (ВІКНУ)*

Удосконалення квартирно-експлуатаційного забезпечення

Оборона України – це система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Одним із основних заходів щодо підготовки держави до оборони є забезпечення Збройних Сил України (далі – ЗСУ), інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів підготовленими кадрами, озброєнням, військовою та іншою, технікою продовольством, речовим майном, іншими матеріальними та фінансовими ресурсами.

Тилове забезпечення включає: матеріальне забезпечення, підвезення матеріальних засобів, транспортне, аеродромно-технічне, медичне, ветеринарне, а у військово-морських силах, крім того, аварійно-рятувальне забезпечення, а також інженерно-аеродромне, торговельно-побутове, квартирно-експлуатаційне і фінансове забезпечення. Види тилового забезпечення формувалися протягом тривалого періоду часу з появою та розвитком засобів і методів збройної боротьби. Внаслідок оснащення армій і флоту багатьох країн новою зброєю та технікою, моторизації військ, а також

збільшення масштабу бойових дій, потреби військ (сил) у матеріальних ресурсах значно зросли.

В нашій країні 8-й рік війни і за цей час відбулися значні якісні зміни у матеріальних ресурсах, що споживаються збройними силами, їх номенклатура розширилася та ускладнилася. Це однозначно є позитивним фактором, але, на нашу думку, ще необхідно звернути більше уваги ЗСУ на компонент тилового забезпечення, а саме на квартирно-експлуатаційне забезпечення. Постає проблема забезпечення житлом військовослужбовців, які були вимушені виїхати з окупованої території та покинути свої домівки.

З початку збройного конфлікту на сході України сотні тисяч громадян України, а саме внутрішньо переміщені особи (далі - ВПО), були змушені залишити свої будинки. Хоч війна продовжується багато років в нашій країні, але проблема забезпечення житлом ВПО залишається актуальною. За даними моніторингу, найбільш проблемні питання для ВПО - це відсутність власного житла, проблема оплати комунальних послуг (але є позитивним те, що діють пільги для учасників АТО (ООС), умови проживання, а саме ця проблема глобальніша для військовослужбовця, який має дітей. ВПО потребують підтримки в можливості покупки чи будівництва будинку або квартири для повної інтеграції у спільноту, але для цього не вистачає коштів. Можна констатувати, що малий розмір річного стану фінансування не здатне компенсувати потребу в житлі. Тому, для початку, військовослужбовцям та членам їх сімей необхідно організувати тимчасове житло з необхідними умовами життя.

На даний час існує багато проектів та програм, які націлені на допомогу таким особам, але вони тільки розробляються. Тому сім'ям з окупованих територій досі ніде проживати та живуть в поганих умовах, хоч і пройшло 8 років війни, і ВПО не мають змоги придбати житло для себе та членів їх сімей.

Що отримали військовослужбовці, які проживали в Луганській та Донецькій областях? Особи с тимчасово окупованих територій мають статус ВПО, крім цього діти отримують статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів і присвоєну невелику виплату кожного місяця у підтримку таких осіб. Це все з боку державної підтримки? Для вирішення цієї проблеми необхідна максимальна підтримка зі сторони держави та прискорення розгляду нових законопроектів та постанов для допомоги ВПО.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України (ст.57). [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 25.10.2021);

2. Закон України Про Державний бюджет України на 2021 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення 25.10.2021);

3. Закон України Про Державний бюджет України на 2020 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text> (дата звернення 25.10.2021);

*д.військ.н., проф. Семененко О.М. (ЦНДІ ЗСУ)
к.е.н., с.н.с. Онофрійчук П.В. (ЦНДІ ЗСУ)
Воронченко І.О. (МОУ)*

Щодо основ управління оборонними ресурсами у системі забезпечення воєнної безпеки України

В умовах постійної динаміки стану розвитку національної економіки держави та впливу низки зовнішніх та внутрішніх факторів на розвиток Збройних Сил (ЗС) України забезпечення потреб їх розвитку має бути побудовано за принципами ефективного використання та управління оборонними ресурсами, як на стадії формування документів оборонного планування, так і під час їх безпосереднього виконання.

Управління оборонними ресурсами є основою для прийняття обґрунтованих рішень і передбачає визначення цілей і задач розвитку ЗС, розроблення шляхів реалізації програм і планів для досягнення поставлених цілей, а також обґрунтування необхідних ресурсів та чіткий обґрунтований розподіл їх між завданнями, цілями та споживачами. Це одна з головних підсистем управління розвитком складових сектора оборони (основним елементом сектора оборони є ЗС України), яка містить процеси планування, закупівлі, постачання, розподілу, обліку і контролю ресурсів.

Щоб забезпечити найбільш раціональний варіант розподілу завдань та ресурсів під час формування та виконання програм (планів) розвитку ЗС України на принципах комплексного планування їх розвитку, доцільно розробити спеціальні загальні планові документи – цільові програми та плани, головною метою яких є підвищення ступеня відповідності планів, що розробляються, завданням, що поставлені перед ЗС України загалом.

Головною метою управління оборонними ресурсами є забезпечення їх оптимального планування та використання для досягнення кінцевої мети – розвитку складових сектора оборони в рамках забезпечення достатнього рівня обороноздатності держави у певний момент часу в умовах обстановки, що складається навколо та всередині неї. Для якісного управління оборонними ресурсами механізм формування та використання ресурсів має базуватися на принципах системності та комплексності.

Проведений аналіз теорії та практики функціонування системи управління оборонними ресурсами країн, у яких оборонне планування здійснюється методом планування на основі спроможностей, дає можливість сформувати основні завдання системи управління оборонними ресурсами ЗС України.

Сьогодні потрібно зрозуміти, що управління оборонними ресурсами є основною складовою управління розвитком ЗС України. Результати вивчення та аналізу системи управління оборонними ресурсами в рамках питань воєнно-економічного обґрунтування розвитку спроможностей ЗС України дозволять більш детально сформувати погляди щодо оновлення існуючої підсистеми планування оборонних ресурсів у процесах управління ними на рівні ЗС України та держави загалом.

Менталітет європейців. Наближення до європейських стандартів

Вважаю за необхідне розібратися, чим відрізняється менталітет та спосіб життя переважної більшості українців та європейців і дійти до висновку щодо стандартизації рівня життя. На перше місце слід було б поставити основну рису сучасності — довіру. Довіру до співробітників, представників силових структур, сервісних служб, влади, тощо. У нас, в Україні, однозначно, з цим є серйозна проблема, яка струмує та не дає рухатися далі суспільству, а політикам випрацювати спільну позицію щодо стратегічного розвитку країни. Другою, та не менш позитивно сталою європейською практикою, можна вважати справедливість, соціальний баланс в суспільстві, можливість отримати освіту, роботу без хабаря, набуття статусності та визнання без значних грошей. Говорячи конкретніше про прояви справедливості, варто розуміти, що за необхідності всі європейці, незалежно від трудового стажу та інших чинників, отримують соціальну допомогу від держави. Грошові виплати та пенсійне забезпечення залежно від попереднього стажу і заробітків, окрім цього, безробітні та соціально незахищені європейські громадяни отримують державне соціальне житло, системну фахову підготовку та перепідготовку задля подальшої участі на ринку праці. До речі, зберігання коштів в багатьох європейських країнах ведеться під дуже і дуже незначний відсоток, близько 1,5% в рік, а то і навіть 0%, бо цілком є збереження коштів в установі, а не заробити додаткові кошти як у українців. При цьому, багатство великої частини громадян, скромність можновладців будь яких рангів та їх рівноправність в соціумі, є основою рівності в суспільстві, запорукою спокою та злагоди. Престижне авто, дороговартісний будинок, наявність коштовностей, колекція цінних картин не є для європейців предметом для хизувань, показником персональних переваг, виокремлення на фоні інших, це — буденний стиль життя, звична поведінка, звичного європейця, яка сформувалася багато років, а то і століть тому. Все це породжує масову доброзичливість. В Євросоюзі 99% мешканців взагалі не розуміють, що таке хабар, вимагання коштів. Вони повністю позбавлені цього «дива» пострадянського способу життя через вирішення низки питань у такий ганебний спосіб. І тут справа не в менталітеті, а в правлячих елітах, які з приходом до влади вирішили отримувати за це додаткові та не передбачені посадою та функціями дивіденди. Колосальний дефіцит побутових товарів в радянський і пострадянський часи, не узгодженість та заборони при будівництві, та багато чого іншого, породили це явище серйозно, і досить на довго.

Адаптація України до європейських соціальних стандартів. Адаптація України до європейських соціальних стандартів можлива за умови системного реформування економічної і соціальної сфери на базі прискореної модернізації вітчизняного промислового і сільськогосподарського виробництва та розвитку соціальної інфраструктури. Метою державної

політики у сфері пенсійного захисту є підвищення рівня життя пенсіонерів; заробітна плата на високому рівні аби спромогтися заощаджувати самому; встановлення залежності розмірів пенсій від величини заробітку і трудового стажу. Метою державної політики у сфері охорони здоров'я є створення системи, орієнтованої на пацієнта, здатної забезпечити медичне обслуговування для всіх громадян України на рівні розвинутих європейських держав. Головними напрямками реформ мають стати підвищення особистої відповідальності громадян за власне здоров'я, забезпечення для них вільного вибору постачальників медичних послуг належної якості, створення бізнес-дружньої обстановки на ринку охорони здоров'я. Метою державної політики у сфері освіти є узгодження структури освіти з потребами сучасної економіки та інтеграції України у європейський простір; забезпечення відповідності змісту освіти потребам і викликам сучасного суспільства, забезпечити рівний доступ до якісної освіти усім громадянам України, реформувати систему підготовки й перепідготовки педагогічних та управлінських кадрів в освітньому секторі, забезпечити високі соціальні стандарти для працівників освітньої сфери. Основними кроками у реформуванні соціальної сфери повинні стати: – збереження і розвиток трудового потенціалу України, впровадження моделі безперервної освіти і навчання, виконання Цілей стійкого розвитку на 2015- 2023 рр, прийняття соціального кодексу України, вдосконалення діючого Кодексу законів про працю із використанням інструменту автоматичного коригування розміру мінімальної заробітної плати і прожиткового мінімуму у відповідності до фактичної і прогнозованої динаміки основних макроекономічних показників.

Список використаних джерел:

1. Євростат.

2. Міжнародні соціальні стандарти: порівняльно-правовий аналіз.

Електронний

ресурс: [«http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_2/11.pdf»](http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/2_2020/part_2/11.pdf)

3. Соціальні стандарти життя європейців і українців. Електронний ресурс: [«https://zt.20minut.ua/eurointegration/ukrayinskiy-ta-evropeyskiy-stil-zhittya-spilni-risi-ta-osoblivosti-10663506.html»](https://zt.20minut.ua/eurointegration/ukrayinskiy-ta-evropeyskiy-stil-zhittya-spilni-risi-ta-osoblivosti-10663506.html)

4. Імплементация в Україні європейських соціальних стандартів. Електронний

ресурс: [«https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/31368/Chaliuk_3_19-2.pdf?sequence=1»](https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/31368/Chaliuk_3_19-2.pdf?sequence=1)

Сірий С.І. (ВІКНУ)

Здійснення безготівкових розрахунків у Збройних Силах України

З розвитком науково – технічного прогресу з кожним днем зникає потреба у готівці як для державних так і приватних установ. Військова частина не є виключенням, оскільки це неприбуткова бюджетна установа на яку здійснюються асигнування коштів з державного бюджету і яка проводить розрахунки з грошового забезпечення для військовослужбовців та заробітної плати працівників у безготівковій формі.

Проведення готівкових розрахунків з особовим складом у військовій частині створює ряд проблем, які починаються з того моменту коли її треба отримати в банку. У начальника фінансово – економічної служби та командира військової частини виникають деякі труднощі. Для того, щоб отримати готівку командир військової частини має видати наказ «Про організацію отримання готівки» в якому зазначається службовий автотранспорт в якому буде здійснюватись перевезення, водій, охорона з табельною зброєю та бухгалтер касир, який буде отримувати готівку. Слід зазначити, що дорога до банку і назад займає багато часу та здійснюється витрачання паливно – мастильних матеріалів. Також, при перевезенні готівки виникають ризики, які пов’язані з нападом на автотранспорт та зловживанням своїм службовим становищем.

Однією головних умов здійснення безготівкових розрахунків у військовій частині є наявність відкритого реєстраційного або спеціального реєстраційного рахунку в органі Державної Казначейської служби України та укладеного договору з банком. У договорах обов’язково повинні бути зазначені порядок використання програми дистанційного обслуговування, порядок отримання, використання та зберігання електронних ключів посадових осіб військової частини, а також представників Служби внутрішнього аудиту [1].

При здійсненні безготівкових розрахунків у військових частинах створюється значна кількість переваг як для посадових осіб, які відповідальні за їх проведення так і для особового складу, який має право на виплату грошового забезпечення або заробітної плати. Серед головних переваг при перерахуванні коштів на карткові рахунки доцільно виділити значну економію часу та прозорість проведення виплати, що унеможливорює рівень корупції та нецільового використання бюджетних коштів у військових частинах. Приємно зазначити той факт, що на сьогоднішній день видача готівки з каси у військових частинах майже не проводиться.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства оборони України №280 зі змінами від 22.04.2021 «Про внесення змін до правил організації фінансового забезпечення військових частин, установ та організацій Збройних Сил України»

Данильченко М.С. (ВІКНУ)

Маркевич К.А. (ВІКНУ)

Скиба М.В. (НУОУ)

Конкурентоспроможність військовослужбовців Збройних Сил на ринку праці України

Сучасний стан ринку праці в Україні потребує запровадження системи виважених заходів щодо забезпечення конкурентоспроможності окремих категорій робочої сили для створення передумов розвитку національної економіки у цілому та людського потенціалу зокрема.

Оборонне відомство здійснює заходи щодо підвищення конкурентоспроможності військової служби на ринку праці України. Ні для кого не секрет, що при виборі майбутньої професії одним з факторів є грошове забезпечення. Наразі, при розмірі мінімальної заробітної плати в Україні 6000 грн з січня 2021 року сума грошового забезпечення військовослужбовців за контрактом значно менша, ніж вона була на період початку бойових дій на сході України. Контрактник одного року служби рядового складу отримує за станом на липень 2021 року 10500 грн.

Збройні Сили стають все менше конкурентоспроможними на ринку праці – грошове забезпечення солдатам на сьогодні складає всього 73% середньої зарплати. Не конкурентний на ринку рівень грошового забезпечення є основним з причин відтоку кадрів з лав Збройних Сил. Саме тому, вважаємо, що перспективним для підвищення обороноздатності держави та залучення додаткових кадрів до складу Збройних Сил України є підняття рівня грошового забезпечення військовослужбовцям за контрактом мінімум на 50%, що становило б 15000 грн контрактникам одного року служби.

Таким чином, дослідження, проведені в ЗСУ, свідчать, що грошове забезпечення військовослужбовців повинно забезпечувати конкурентоспроможність на ринку праці з урахуванням службового навантаження, ризику для життя та інших факторів, які мають місце при проходженні військової служби. Тож воно повинно збільшуватися в той час, як збільшуються соціальні стандарти в державі, що тим самим стимулюватиме військовослужбовців укладати контракти на проходження військової служби.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про Державний бюджет України на 2021 рік. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення 25.10.2021);
2. Наказ Міністерства оборони України від 22 травня 2017 року №280 “Про організацію фінансового забезпечення військових частин, установ та організацій Збройних Сил України” (зі змінами);
3. Офіційний сайт МОУ. [Електронний ресурс]. – Спосіб доступу: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/finances/>.

Тищенко В.Ю.(ВІКНУ)

Актуальні питання вдосконалення оплати праці працівників Збройних Сил України

Питанням організації оплати праці є основа соціально-трудових відносин всіх працівників Збройних Сил України, що включає нагальні інтереси всіх учасників трудового-договірного процесу. Кожна працездатна особа має право на одержання роботи з оплатою праці не нижче встановленого державного мінімального розміру, включаючи право на вибір професії за освітнім рівнем, що регулюється нормативно-правовою базою.

Оскільки економічна система України ґрунтується на ринкових відносинах, втручання держави в організацію заробітної плати повинно мати

спрямованість на соціальні гарантії та зручні умови для заробітку коштів з метою підвищення ефективності використання праці, узгодження і рівноправної реалізації інтересів всіх учасників трудових відносин. Станом на 2021 рік розмір мінімальної заробітної плати становить 6000 грн. З кожним роком вона зростає, але коштів для встановлення повних доплат, надбавок, гарантійних компенсаційних виплат, премій не вистачає, тому що потрібно забезпечити всім працівникам, у яких нижче мінімальної заробітної плати доплату до неї, але від цього рівень тарифних ставок не зростає. Тому рівень посадових окладів потрібно підвищити, щоб заробітна плата відповідала нормам світових стандартів, адже відомо, що Україна вважається державою з дешевою робочою силою. На рівні колективного договору командир військової частини має право встановлювати доплати, надбавки у відповідних розмірах. Наприклад, доплата за бойову готовність встановлюється до 50% - це означає, що командири військових частин мають право встановлювати навіть тільки 10%, також це стосується інших доплат та надбавок.

Тому механізм регулювання оплати праці потрібно вдосконалювати, адже цей рівень не задовольняє гідні умови для одержання прибутку найманим працівникам.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністра оборони України від 24.01.2006 року № 28 «Про впорядкування умов оплати праці працівників загальних (наскрізних) професій і посад бюджетних військових частин, закладів, установ та організацій Збройних Сил України».

2. Наказ Міністра оборони України від 28.02.2006 року № 125 «Про впорядкування умов оплати праці працівників закладів охорони здоров'я та установ соціального захисту Збройних Сил України».

3. Наказ Міністра оборони України від 09.02.2006 року № 69 «Про впорядкування умов оплати праці працівників військових навчальних закладів Збройних Сил України».

4. Наказ Міністра оборони України від 28.02.2006 року № 123 «Про впорядкування умов оплати праці працівників установ, закладів та організацій культури Збройних Сил України».

к.е.н. Остапенко О.П. (ВІКНУ)

Ткачук С.О. (ВІКНУ)

Актуальні питання списання матеріальних засобів у військових частинах Збройних Сил України в сучасних умовах

Для виконання покладених конституційних обов'язків, щодо захисту суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості держави, кожна військова установа Збройних Сил України забезпечується матеріальними засобами: озброєнням, зброєю, бойовою, інженерною, залізничною, автомобільною, продовольчою, пально-мастильною, речовою та іншим військовою технічним майном.

В сучасних умовах загострення політично-економічної кризи, проведення Операції Об'єднаних Сил на території країни та реформування оборонного комплексу, особливої актуальності набуває необхідність ефективного списання військового майна держави, що задіяне для забезпечення діяльності Збройних Сил України. Вирішення цієї проблеми можливе за допомогою ведення достовірного бухгалтерського обліку, який являється інструментом управління ресурсами та гарантом ефективного використання військового майна. Першочерговим завданням для Збройних Сил Країни є удосконалення облікового процесу, використання, списання матеріальних засобів та подачі звітності, адже це є необхідною умовою управління ресурсами.

Списання військового майна є дуже важливою частиною бухгалтерського обліку, адже це є елементом зловживань відповідних посадових осіб та ключовим джерелом використання фінансових ресурсів Міністерства оборони України в умовах ведення бойових дій. Для вирішення цієї проблеми необхідно належним чином організувати облік та контроль списання матеріальних цінностей. Серед інших актуальних проблем списання військового майна необхідно виділити:

- Постійна зміна нормативно-правової бази;
- Складна організація механізму списання військового майна;
- Формальна організація облікової політики у військових частинах;
- Недостатній професіоналізм посадових осіб, які приймають участь у процесі списання військового майна.

Постійно виникають нові вимоги до облікової інформації, проводиться безперервне вдосконалення обліку для досягнення основних вимог щодо інформації. Фінансово-економічна служба постійно вимушена реагувати на нові зміни, які відбуваються в законодавстві та впроваджувати їх у своїх військових частинах, що у свою чергу призводить до виникнення великої кількості проблемних питань, які потребують окремого роз'яснення.

Шляхом вирішення проблеми постійної зміни нормативно-правових актів є розробка законодавчими органами працюючого механізму щодо списання матеріальних засобів військових частинах шляхом випуску єдиних та постійно діючих нормативно-правових актів у сфері списання військового майна.

Актуальною є проблема складності наявного механізму списання військового майна, яка полягає у наступному:

- механізм списання є багатоелементним;
- процес списання є досить тривалим;
- до процесу списання залучається велика кількість структурних підрозділів, як самої військової частини так і Міністерства оборони України;
- процес списання потребує великої кількості погоджень у різних установ та організацій Міністерства оборони України;
- процес списання супроводжується великим пакетом документів;
- проводиться велика кількість службових розслідувань, які проходять в межах військової частини так і в інших установах Міністерства оборони України. Для проведення відповідних службових розслідувань залучається

велика кількість посадових осіб, що є негативним наслідком, тому що це відволікає від виконання обов'язків за посадою.

Шляхом вирішення складності механізму списання військового майна є його перегляд, який можливо дасть можливість спростити даний механізм. Спрощення механізму списання скоротить терміни процесу списання військового майна, що дасть військовим частинам більше часу на виконання поставлених перед ними завдань.

Однією із проблем, яку давно не можуть вирішити є проблема організації облікової політики військовими частинами. Запровадження якісної та дієвої облікової політики у військовій частині це запорука здійснення успішного обліку військового майна, зокрема і списання. Проте як свідчить практика та досвід, переважна частина військових частин не надають особливої уваги правильній та ефективній організації облікової політики, а ставляться до цього питання досить формально. У більшості військових частин накази, які регламентують організацію облікової політики, нічим не відрізняються між собою, що є неправильним.

Завжди актуальною проблемою було і буде низький рівень професіоналізму посадових осіб та виконавців, знання ними нормативно-правової бази та виконання ними цих норм у ході списання військового майна.

Посадові особи не здійснивши моніторинг нормативно-правової бази та не розібравшись в ній під час здійснення списання військового майна допускають різноманітні правопорушення та помилки, які нерідко призводять до затримки постачання, втрати та розкрадання військового майна. Вирішення цієї проблеми є дуже важливим для успішної діяльності військової частини та виконання поставлених перед нею завдань.

Шляхом вирішення цієї проблеми є навчання посадових осіб, проведення методичних занять забезпечуючими фінансовими органами та службами забезпечення, організація наукових конференцій щодо розвитку процесу списання військового майна.

Також вирішенням даної проблеми, ми вважаємо, є підключення військових частин до глобальної мережі «Інтернет» з відповідною системою захисту інформації. Це дало б змогу посадовим особам здійснювати моніторинг нормативно-правової бази, відвідувати форуми для бухгалтерів бюджетних установ, де вони б змогли дізнаватися новини у сфері бухгалтерського обліку, здійснювати навчання та самовдосконалення шляхом перегляду різних навчальних матеріалів з бухгалтерського обліку.

Отже, з вирішенням даних проблемних питань облік списання військового майна стане прозорим, простим та доступним для всіх користувачів.

Список використаних джерел:

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV.
2. Про правовий режим майна у Збройних Силах України: Закон України від 21.09.1999 року №1075-XIV.

3. Про затвердження Порядку списання військового майна у Збройних Силах України: Наказ Міністерства оборони України від 12.01.2015 року № 17.

*к.е.н., доц. Федотова Я.Г. (ВІКНУ)
д.е.н., проф. Панухник О.В. (ТНТУ імені Івана Пулюя)*

Формування власної фінансово-економічної безпеки підприємств в умовах гібридних загроз

Регіон Східного партнерства не є стабільним і безпечним через низку конфліктів: Крим і Донбас в Україні, Придністров'я в Молдові, Абхазія і Південна Осетія в Грузії, Нагірний Карабах в Азербайджані. Населення цих країн страждає від бойових дій в зонах конфлікту, а економіка – від методів гібридної війни. Відповідно, суб'єкти господарювання потребують встановлення форм захисту від таких гібридних викликів, що вимагає вироблення механізмів їх чіткої ідентифікації та протидії [1].

Оскільки підприємства функціонують у макро-, мезо- та мікропросторі, то умови саме цих середовищ і створюють загрозу існуванню господарюючих суб'єктів. Узагальнення показали, що фінансово-економічна безпека підприємств має подвійний характер: з одного боку, вона забезпечує можливість власного функціонування, з іншого – є частиною (елементом) фінансово-економічної безпеки системи вищого рівня і суб'єктом, що забезпечує виконання функцій, притаманних регіонам і державі в цілому. Відтак, фінансово-економічну безпеку підприємств та її сутність доцільно визначати, виходячи з позицій багаторівневості формування цього явища.

Значно впливає на фінансово-економічну безпеку підприємств ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ до ринків збуту, ін. Наявність багаторівневої концепції фінансово-економічної безпеки господарюючих суб'єктів усіх рівнів дає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствами.

Відповідно, найдоцільніше визначати фактори фінансово-економічної безпеки підприємств, насамперед, за ступенем виміру, розділивши на такі групи: макроекономічні, ринкові, виробничо-операційні, фінансово-інвестиційні, кадрово-управлінські, маркетингово-комерційні, нормативно-правові та інші.

Основою формування фінансово-економічної безпеки підприємства має стати визначення площин, у межах яких можуть виникати чинники небезпеки, зокрема:

економічні – зумовлені причинами різного рівня, що гальмують відтворювальні процеси на підприємстві;

фінансові – зумовлені неконкурентоспроможними послугами;

технічні – пов'язані з використанням застарілих технологій та обладнання, що гальмують процеси їхньої модернізації й оновлення;

інформаційні – спричинені неповноцінністю інформації про стан внутрішнього і зовнішнього середовищ, внаслідок чого не забезпечується зворотний зв'язок;

фізичні – руйнування обладнання та інших засобів виробництва або кадрового складу;

правові – недосконалість правової бази, що спричиняє до необхідності маневрувати законами та підзаконними актами;

соціальні – незадоволеність власних працівників певними аспектами управління.

Основним призначенням управління фінансово-економічною безпекою підприємств як функції управління є з'ясування ступеня впливу зміни усіх чинників внутрішнього та зовнішнього середовища на підвищення результатів фінансово-господарської діяльності, на ефективність організації виробничого процесу й забезпечення сприятливих умов для його безперерйного функціонування та розвитку.

Будь-які дії господарюючого суб'єкта доцільно розглядати як такі, що є джерелом загроз, тому їх слід всебічно аналізувати і зважувати – основною рисою фінансово-економічної безпеки є її індивідуальність.

Формування власної системи фінансово-економічної безпеки потребує розуміння сутності цього процесу та факторів, що визначають її специфіку у кожному конкретному випадку, а також існуючих прийомів та методів захисту фінансових та економічних інтересів, способів їхньої адаптації до конкретної ситуації.

Гібридний характер агресії Російської Федерації проти України довів, що військова сила не завжди відіграє вирішальну роль, а протидія такій агресії має бути комплексною, із застосуванням широкого спектру засобів невійськового характеру: дипломатичних, інформаційних, фінансово-економічних, енергетичних, кібернетичних, психологічних тощо [2].

Таким чином, фінансово-економічна безпека підприємств залежить, насамперед, від економічної безпеки держави, регіону, адже спирається на їх наявний фінансовий, сировинний і виробничий потенціал, визначається загальнополітичною ситуацією в країні та перспективами розвитку. Значно впливає на фінансово-економічну безпеку підприємства ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ до ринків збуту, ін. Наявність багаторівневої концепції економічної безпеки господарюючих суб'єктів усіх рівнів дає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствами [3].

Завданням української влади є вироблення такої економічної політики, за якої держава могла б протистояти агресії, і, водночас, стрімко розвиватися, упроваджувати реформи та надавати можливість підприємствам успішно господарювати в умовах фінансово-економічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Гібридні загрози Україні і суспільна безпека. Досвід ЄС і Східного партнерства. URL: https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/blok_XXI-end_0202.pdf

2. Україна-НАТО: спільна невійськова співпраця у протидії гібридній війні. URL: http://www.ucipr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=516:ukra-na-nato-sp-lna-nev-yskova-sp-vpracya-u-protid-g-bridn-y-v-yn&catid=15&Itemid=186&lang=ua

3. Власюк О.С. Економічні чинники розбудови європейського безпекового простору в умовах військової агресії проти України. Стратегічні пріоритети. 2015. № 2 (35). С. 5-14.

Фесюк І.М. (ВІКНУ)

Актуальні питання обліку основних засобів та інших необоротних матеріальних активів військової частини

Економічний розвиток України залежить від ефективного функціонування всіх сфер економіки за видами економічної діяльності. За цих умов важливе значення приділяється основним засобам основного елементу матеріально-технічної бази господарюючого суб'єкта. Ефективність використання основних засобів залежить від організації своєчасного одержання надійної і досить повної облікової інформації. У цьому зв'язку зростає роль та значення обліку як однієї з найважливіших функцій управління.

Основні засоби - матеріальні активи, які утримуються для використання їх у виробництві або при постачанні товарів, виконанні робіт і наданні послуг для досягнення поставленої мети та/або задоволення потреб суб'єкта державного сектору або здавання в оренду іншим особам і використовуються, за очікуванням, більше одного року. Правильне документальне оформлення і відображення операцій у бухгалтерському обліку у військовій частині із основними засобами – гарантія відмінної діяльності військової частини. Облік основних засобів становить дуже складний процес. І це пов'язано з оформленням великої кількості первинних документів на різних стадіях руху основних засобів. Теоретичні засади ведення бухгалтерського обліку основних засобів прописані в Законі України № 996- XIV «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та НП(С)БО 121 «Основні засоби».

Організація бухгалтерського обліку здійснюється відповідно до наказу командира військової частини «Про організацію бухгалтерського обліку на відповідний рік» та наказу «Про облікову політику». Командир військової частини створює необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, та забезпечує неухильне виконання всіма підрозділами та працівниками, причетними до бухгалтерського обліку, вимог начальника фінансового органу щодо дотримання порядку оформлення та подання для відображення за обліком первинних документів.

При дослідженні даної тематики, були визначено проблеми ненадання службами забезпечення військової частини первинних документів, які будуть підставою для відображення надходження, вибуття, переміщення основних засобів. Вирішенням даної проблеми є прописанням у наказі командира

військової частини порядок складання облікових документів та документального оформлення господарських операцій, вимоги якого будуть поширюватись на усі підрозділи та служби забезпечення військової частини.

Основними шляхами удосконалення організації обліку основних засобів є раціоналізація як кожної форми документів і реєстрів обліку, так і методів, і способів збирання, обробки і узагальнення облікової інформації, адаптованих до сучасних умов.

Список використаних джерел:

1.Наказ Міністерства фінансів України 23 січня 2015 року № 11 «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору».

2.Постанова Кабінету міністрів України від 26.01.2011р. № 59 «Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи» (зі змінами)».

Шимченко З.Ю. (ВІКНУ)

Колодка А.О. (НУОУ)

Дослідження процесу притягнення до матеріальної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил України

Усі працівники в Україні несуть матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації внаслідок порушення покладених на них трудових обов'язків. Ця відповідальність, як правило, обмежується певною частиною заробітку працівника і не повинна перевищувати повного розміру заподіяної шкоди, за винятком випадків, передбачених законодавством. А щодо військовослужбовців Збройних Сил України, чи несуть вони матеріальну відповідальність, які є випадки притягнення до відповідальності і які є види матеріальної відповідальності розглянемо далі.

Особи, винні в заподіянні шкоди, несуть матеріальну відповідальність згідно з Законом України №160-ІХ «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі», прийнятим від 03.10.2019 (далі Закон про матеріальну відповідальність).

У відповідності до Закону про матеріальну відповідальність, матеріальна відповідальність - вид юридичної відповідальності, що полягає в обов'язку військовослужбовців та деяких інших осіб покрити повністю або частково пряму дійсну шкоду, що було завдано з їх вини шляхом знищення, пошкодження, створення нестачі, розкрадання або незаконного використання військового та іншого майна під час виконання обов'язків військової служби або службових обов'язків, а також додаткове стягнення в дохід держави як санкція за протиправні дії у разі застосування підвищеної матеріальної відповідальності.

Відповідно до щорічних аудиторських звітів, можна стверджувати, що щороку у Збройних Силах України зростає наявна кількість збитків, завданих

державі. Це виявляється на основі даних контрольно-ревізійної роботи (Таблиця 1).

Таблиця 1

Суми неприйнятих рішень по втратах і нестачам та дебіторська заборгованість з відшкодування збитків за Сухопутні війська Збройних Сил України

Станом на 01.01.2021 року

Найменування ОК	Сума неприйнятих рішень по втратах і нестачам, тис. грн.		Сума дебіторської заборгованості з відшкодування збитків, тис. грн.	
	на 01.01.2020	на 01.01.2021	на 01.01.2020	на 01.01.2021
ОК «Захід»	53,06	31,33	49 235,30	24 290,80
ОК «Схід»	3 177,70	3 171,51	75 870,00	82 650,40
ОК «Південь»	63,68	130,38	51 871,30	89 791,40
ЧБП КСВ	186,69	201,01	17 142,30	17 347,00
ОК «Північ»	59,82	167,43	41 352,00	63 038,60
Разом	3 540,94	3 701,70	235 470,90	277 118,30

Джерело: складено автором на основі даних по діяльності внутрішнього контролю Міністерства оборони України (офіційний веб-сайт Міністерства оборони України: Діяльність/Внутрішній контроль)

Проаналізувавши теоретичні та практичні аспекти питання матеріальної відповідальності військовослужбовців, можна зробити висновки, що основними недоліками матеріальної відповідальності за шкоду, заподіяну державі є:

- 1) Низька вмотивованість військовослужбовців щодо бережливого ставлення до військового майна;
- 2) Небажаний та невідповідний рівень культури суб'єктів Збройних Сил України з приводу матеріальної відповідальності;
- 3) Низька обізнаність та компетентність знань військовослужбовців з приводу користування військовим майном;
- 4) Велика чисельність старого обладнання, що потребує оновлення;
- 5) Необхідність розширення, доповнення та реформування нормативно-правових актів, що регламентують матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі.

Для подолання проблем матеріальної відповідальності військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі, необхідно забезпечити відповідний рівень генезису Збройних сил, як в матеріальному й нормативно-правовому плані, так і соціокультурному, та проводити, по можливості, комплексне реформування Збройних Сил України, включаючи переобладнання навчально-матеріальної бази, інформування й заохочення військовослужбовців і морально - психологічну роботу, адже військовослужбовці армії кожної країни повинні бути елітою суспільства та різносторонньо розвиненими (як інтелектуально, так і фізично).

На сучасному етапі розвитку України як правової держави питання регулювання інституту матеріальної відповідальності військовослужбовців є вкрай актуальним та потребує подальшого розгляду з теоретичного та практичного аспектів.

Список використаних джерел:

2. Закон України від 03.10.2019 р. № 160-IX «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі».

3. Наказ Міністра оборони України від 19.12.2014р. № 905 «Про затвердження Положення з організації та ведення бухгалтерського обліку в Збройних Силах України».

4. Офіційний веб-сайт Міністерства оборони України: Діяльність/Внутрішній контроль

Шрамко О.В. (ВІКНУ)

Нечосова А.В. (ВІКНУ)

Шляхи удосконалення системи грошового забезпечення військовослужбовців з урахуванням досвіду АТО та ООС

Події на сході України в 2014-2021 роках дуже розширили сферу дії системи соціального забезпечення. Постала нагальна потреба здійснення соціального захисту військовослужбовців та інших учасників операції Об'єднаних сил (далі – ООС). Недостатній рівень соціального захисту військовослужбовців, як свідчить закордонний і вітчизняний досвід, негативно позначається на якісному складі війська, знижує мотивацію, породжує невдоволення тощо.

Наразі залишається актуальним питання підвищення рівня грошового забезпечення військовослужбовців ЗС України, створення ефективної системи матеріального заохочення та соціального захисту мобілізованих військовослужбовців, які беруть безпосередню участь у проведенні операції Об'єднаних сил.

Забезпечення належного рівня грошового забезпечення військовослужбовців, які беруть участь у бойових діях у зоні ООС, передбачає:

- перегляд застарілих схем формування посадових окладів військовослужбовців, зокрема осіб офіцерського складу Збройних Сил України, Національної гвардії та Держспецтрансслужби;

- збільшення державного фінансування додаткових витрат Міністерства оборони України за фондом оплати праці, на виплату грошової допомоги сім'ям загиблих і пораненим військовослужбовцям, які брали участь в ООС, речового забезпечення військовослужбовців, харчування та надання медичної допомоги особовому складу;

- наближення розміру грошового забезпечення українських військовослужбовців до розміру грошового забезпечення військовослужбовців інших, зокрема, сусідніх держав членів-НАТО.

В умовах проведення операції Об'єднаних сил на сході країни спостерігається значне зростання винагороди за участь в ООС. Так на початку конфлікту винагорода за участь в ООС на глибині ротного опорного пункту становила 3000 грн, а на сьогодні вона складає вже 17000 грн [1].

Проте поряд із її збільшенням наявні випадки зловживання військовослужбовцями службовим становищем для її отримання або збільшення. Адже в багатьох випадках військовослужбовці знаходяться в зоні проведення ООС, тоді як постійні місця дислокації їх військових частин знаходяться далеко за межами проведення операції. Відповідно і фінансові органи цих частин знаходяться далеко від проведення бойових дій, і не має жодної можливості отримати доступ до журналу бойових дій, який є основним підтвердним документом для виплати винагороди за участь в ООС та її збільшення в разі безпосередньої участі в бойових діях (1000 грн за кожную добу, під час якої зафіксовані обстріли вогневих позицій військовослужбовців).

Існує ряд випадків, коли військовослужбовці фактично знаходяться в інших місцях проведення ООС (не на глибині ротного опорного пункту). Через неналежний рівень контролю за веденням облікової документації в зоні проведення ООС виникає можливість викривлення даних щодо фактичного місцезнаходження військовослужбовців та, відповідно, розміру винагороди, на яку вони мають право. Таким чином відповідні підрозділи військових частин, на які покладено обов'язки контролю за особовим складом, жодним чином не можуть перевірити достовірність цих даних.

Такі правопорушення суттєво знижують ефективність виконання бойових завдань в районі проведення ООС, адже це значно знижує рівень мотивації особового складу, та викривлює реальну картину бойових дій, що унеможливляє якісне оперативне командування проведенням ООС. Витяги із журналів бойових дій та наказів, щодо розташування військовослужбовців на глибині ротного опорного пункту чи на інших місцях проведення ООС надходять спочатку до штабу ООС, і тільки звідки до місць постійної дислокації військових частин, чиї військовослужбовці проходять службу в зоні проведення ООС. Цей процес передачі документів сильно затягується на рівні штабу ООС. Через це документи несвоєчасно або в неналежному стані надходять до фінансових органів військових частин. Слід зазначити, що розмір винагороди за участь в ООС на глибині ротного опорного пункту становить 17000 грн на місяць, тоді як в інших місцях проведення операції – 6500 грн. Суттєва різниця стає чинником, який штовхає до зловживань службовим становищем та викривленням реального місцезнаходження особового складу. Також відомі випадки симуляції ведення безпосередніх бойових дій, які збільшують цю винагороду на 1000 грн за кожную таку добу [1].

Окрім цього, трапляються випадки, коли на момент нарахування грошового забезпечення у військових частинах, постійне місце дислокації знаходиться поза межами зони проведення ООС, підтвердні документи по військовослужбовцям, які перебувають в районі проведення ООС не

надійшли, або ж надійшли в незадовільному стані. Через це фінансовий орган військової частини не має можливості вчасного та повного виконання покладених на нього обов'язків в розрізі нарахування та виплати грошового забезпечення, та не має важелів впливу на регулювання вищезазначених ситуацій.

Все вищезазначене відчутно знижує ефективність виконання завдань з оборони держави військовослужбовцями Збройних Сил України та потребує негайної структуризації питань контролю за веденням облікової документації та бухгалтерським обліком нарахування та виплати грошового забезпечення в цілому.

Список використаних джерел:

1. Наказ Міністерства оборони України від 18.09.2020 р. № 340 “Питання реалізації постанови Кабінету Міністрів України від 20 січня 2016 року № 18”.

2. Наказ Міністерства оборони України від 12.03.2021 № 59 “Про бюджетну політику Міністерства оборони України на 2021 рік” (зі змінами).

3. Наказ Міністерства оборони України від 22.05.2017 № 280 “Про організацію фінансового забезпечення військових частин, установ та організацій Збройних Сил України” (у редакції наказу Міністерства оборони України від 22.04.2021 року №104).

*Мотрунич І.І. (ЦСЗД МО та ГШ ЗСУ)
Шепель Д.І. (в/ч А0515)*

Основні шляхи збільшення фінансового забезпечення військових потреб України в сучасних умовах

Дослідження проблем фінансового забезпечення військових потреб країни є актуальним та важливим завданням у будь-який час. Основною проблемою фінансового забезпечення Збройних Сил України є пошук додаткових коштів і досягнення необхідної оптимальності в забезпеченні потреб розширеного відтворення і потреб оборони держави. Успішне вирішення даної проблеми залежить передусім від обсягу національного доходу країни та напрямків його використання. Національний дохід виступає основним економічним джерелом фінансування воєнної економіки. Зростання масштабів суспільного виробництва в країні може забезпечувати щорічне збільшення національного доходу в середньому на 5-7%. Збільшення національного доходу в основному залежить від зростання продуктивних сил, які створюють необхідні економічні умови для стабільного забезпечення ресурсами ЗС та воєнної економіки.

У сучасних умовах одним із шляхів пошуку необхідних коштів для відмобілізування воєнної економіки, ЗС та виконання ними в ході війни завдань може бути створення резервних фондів фінансових ресурсів. Резервні фонди в мирний час мають створюватися державою в певному розмірі. Обсяг резервних фондів має використовуватися для задоволення різних господарських і оборонних потреб, для зміцнення грошового обігу, а в разі необхідності може бути швидко мобілізований в інтересах забезпечення оборонних потреб. Для досягнення

необхідної оптимальності в забезпеченні потреб розширеного відтворення і потреб оборони країни необхідно виходити з вкладу тієї чи іншої галузі в рішення задач будівництва ЗС та ведення збройної боротьби, з економічної оцінки можливих напрямків і методів вилучення ресурсів і ймовірного впливу їх перерозподілу на темпи розширеного відтворення. Досвід показує, що найбільш оптимальним методом мобілізації додаткових ресурсів, особливо у воєнний час, є державні позики. Як метод мобілізації тимчасово вільних ресурсів позики зважаючи на їх добровільний характер найбільш прийнятні щодо всіх інших методів. Ще одним методом мобілізації додаткових ресурсів можуть бути заходи щодо використання в інтересах ЗС та воєнної економіки залишку вкладів населення в банках. Податки з населення як бюджетний метод мобілізації ресурсів також створюють великі можливості. При необхідності в передвоєнний період або з початком війни податкові вилучення можуть бути розширені, при цьому буде краще, якщо держава забезпечить постійно зростаючий рівень життя населення.

Фонди матеріального стимулювання, що знаходяться в розпорядженні підприємств, як зазначалося вище, є хорошим резервним джерелом для перерозподілу асигнувань в інтересах оборони країни.

Отже, застосування зазначених шляхів підвищить обсяг фінансового забезпечення армії. Все це буде сприяти стійкості військової економіки, що надасть можливість для більш успішної участі у сучасних війнах.

*к.е.н., с.н.с. Марко Є.І. (ЦВСД НУОУ)
Демчук Р.М. (НУОУ)*

Фактори, що впливають на сучасний стан оборонно-промислового комплексу України

Оборонно-промисловий комплекс (ОПК) це сукупність науково-дослідних, випробувальних організацій і виробничих підприємств, які виконують розробку, виробництво і постановку на озброєння військової та спеціальної техніки, спорядження, боєприпасів для Збройних Сил України, а також для експорту.

Зараз в Україні в структурі ОПК нараховується біля 300 підприємств. Більша частина цих підприємств перебуває у державній власності та в основному є збитковими. Ситуація з експортним потенціалом оборонного сектору значною мірою ускладнилася через військово-політичну та економічну ситуацію, що склалася нині на Україні. Уряд України був змушений прийняти рішення про заборону військово-технічного співробітництва з Російською Федерацією, яка до подій 2014 року була основним замовником українських товарів військового призначення та подвійного використання за кордоном.

Сучасний стан ОПК України залежить від внутрішніх та зовнішніх факторів. До основних внутрішніх факторів слід віднести: малоефективну систему управління; застаріле обладнання та технології виробництва, що не відповідають сучасному рівню; складність із забезпеченням кваліфікованими робітничими кадрами; недостатній рівень оснащення та переозброєння

Збройних Сил України, інших складових сил оборони новітніми зразками озброєння та військової техніки; недосконалість оборонного планування, зокрема, визначення потреб в озброєнні, військовій і спеціальній техніці; недооцінка впливу експортного потенціалу оборонних підприємств; недостатній рівень міжнародного військово-технічного співробітництва. Серед зовнішніх факторів слід виділити такі: глобалізаційні та інтеграційні процеси; стрімкий розвиток інформаційних, цифрових технологій, штучного інтелекту, повсюдне впровадження інновацій; суттєве зростання міжнародної конкуренції на світовому ринку озброєння, військової та спеціальної техніки; загострення локальних та регіональних конфліктів; дефіцит ресурсів, що призводить до збільшення собівартості продукції.

Отже, ОПК України зберігає ознаки пострадянської моделі, що має такі негативні наслідки для цього сектору як слабкий рівень реагування на проблеми і виклики, незадовільний рівень забезпечення сил оборони України, надмірна залежність від фінансування з Державного бюджету, непрозорість оборонного сектору, низький рівень державного менеджменту.

Системне та комплексне реформування оборонно-промислового комплексу дозволить змінити підхід до управління цим важливим сектором економіки.

*д.е.н., проф. Марко І.Ю. (ЦНДІ ЗСУ)
к.військ.н., с.н.с. Чернишова І.М. (ЦНДІ ЗСУ)*

Недоліки розподілу фінансових ресурсів між видами (родами військ) Збройних Сил України

Останнім часом, багато уваги приділяється питанням фінансового забезпечення Збройних Сил (ЗС) України, а також забезпеченню необхідного рівня боєздатності військ (сил). На сьогоднішній день, технічне переоснащення армії належать до основних пріоритетів нашої країни, оскільки боєздатність ЗС України залежить перш за все від оснащення їх боєздатними зразками озброєння та військової техніки (ОВТ). При цьому під боєздатними зразками слід розуміти працездатні зразки ОВТ, які забезпечені як витратними матеріально-технічними засобами (МтЗ), так і підготовленими екіпажами (обслугою).

Аналіз досліджень та публікацій, присвячених проблематиці розподілу фінансових ресурсів між видами (родами військ) ЗС України з метою забезпечення достатнього рівня боєздатності ЗС України та його підтримання під час ведення бойових дій засвідчує, що в даній постановці зазначена проблема взагалі не розглядається. Окремо існують дослідження пов'язані із вивченням забезпечення достатнього рівня боєздатності ЗС України та його підтримання під час ведення бойових дій та присвячених проблематиці розподілу фінансових ресурсів.

Під час обґрунтування фінансових ресурсів для забезпечення видів (родів військ) ЗС України боєздатними ОВТ існують певні недоліки, а саме:

по-перше, затрати на придбання ОВТ підраховуються, як правило, по основним видам (групам, типам) ОВТ для певного роду військ, не приймаючи до уваги те, що військові формування укомплектовується різноманітними ОВТ. Тобто, крім основних, воно має й інші види (групи, типи) ОВТ для забезпечення його діяльності за призначенням, чим порушується принцип структурності наявних ОВТ даного формування;

по-друге, визначення загальних затрат на придбання ОВТ для родів військ зводяться до чисто арифметичних дій з підрахунку затрат кожного з них, чим порушується принцип комплексності в оцінюванні необхідних фінансових ресурсів на види (роди військ) ЗС України для забезпечення їх ОВТ;

по-третє, відсутня залежність між оснащеністю тією чи іншою кількістю боєздатних ОВТ певного військового формування та досягнутим рівнем його боєздатності.

Отже, актуальним та необхідним завданням сьогодення, на наш погляд, є розроблення структурно-комплексного методу, який дозволив би обґрунтувати розподіл фінансових ресурсів між видами (родами військ) ЗС України з метою визначення необхідної кількості боєздатних ОВТ для ведення операції (бойових дій) та досягнення підрозділами боєздатності на заданому рівні.

*Саєнко С.М. (КМТЦКтаСП)
Пономаренко С.Ю. (СВ ЗСУ)*

Рекомендації щодо удосконалення грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України

Право військовослужбовців на державне матеріальне забезпечення містить у собі право на грошове забезпечення. Поняття грошового забезпечення застосовується тільки відносно військовослужбовців. Інші категорії громадян мають право на заробітну плату, грошову винагороду тощо. Право військовослужбовців на грошове забезпечення конкретизує їхнє конституційне право на винагороду за працю, що закріплено в ст. 43 Конституції України.

За результатами аналізу грошового забезпечення військовослужбовців та заробітної плати працівників ЗС України, а також аналогічних виплат в інших країнах світу, зокрема, США, ФРН, Франції, Великої Британії, Польщі та Литви пропонуються таке.

По-перше, удосконалити структуру грошового забезпечення військовослужбовців за рахунок приведення основних і додаткових видів щомісячного грошового забезпечення до співвідношення 70 % : 30 %. Це може бути здійснено шляхом збільшення посадових окладів та окладів за військовим званням при одночасному зменшенні обов'язкової надбавки за особливості проходження служби та щомісячної премії.

По-друге, змінити розміри грошового забезпечення військовослужбовців таким чином, щоб підвищилася залежність розмірів грошового забезпечення військовослужбовців від їх кар'єрного зростання. Реалізовувати зазначене

пропонується шляхом збільшення розбіжності у посадових окладах між різними штатно-посадовими категоріями військовослужбовців.

По-третє, застосувати практику збільшення розміру грошового забезпечення залежно від рівня компетенції військовослужбовця, тобто передбачити зростання грошове забезпечення військовослужбовця кожного року на 5-10 % у зв'язку з підвищенням його кваліфікації на посаді (більший термін перебування на посаді – більший розмір грошового забезпечення).

1 рік на посаді – 5 %; 2 роки – 7 %; 3 роки – 10 %; 4 роки – 15 %; 5 років – 20 %; 6 років – 30 %; більше 7 років – 40 %.

По-четверте, змінити підхід до встановлення розміру грошового забезпечення. Розмір посадових окладів та окладів за військове звання встановлювати та змінювати залежно від зміни величини мінімальної заробітної плати або прожиткового мінімуму в державі (затверджених законодавчо), що дозволить уникати впливу інфляційних процесів на соціальну захищеність військовослужбовців.

Впровадження зазначених пропозицій дозволить: стимулювати громадян України до проходження військової служби та праці у ЗС України; підвищити захищеність військовослужбовців після їх виходу на пенсію; мотивувати військовослужбовців до кар'єрного зростання, підвищення своєї компетентності на посаді та укладання довгострокових контрактів на проходження військової служби; захистити грошове забезпечення від впливу інфляційних процесів.

*Харитонов К.В. (КВЗтаКЗСУ)
Ярмоленко О.В. (в/ч А0515)*

Показники, що визначають воєнно-економічні умови розвитку збройних сил країн світу

Під воєнно-економічними умовами (ВЕУ) розвитку збройних сил треба розуміти стан основних воєнно-економічних показників державного рівня, що характеризують загальнодержавну обстановку.

Для проведення аналізу ВЕУ розвитку збройних сил будь-якої держави світу пропонується обрати таку групу воєнно-економічних показників: валовий внутрішній продукт (ВВП), оборонні витрати та їх частка від ВВП; чисельність ЗС; витрати на одного військовослужбовця за рік; чисельність населення; показники експорту та імпорту; показник сальдо експорт-імпорт; державний борг; додана вартість промисловості та курс державної валюти до долара США.

Основним економічним показником, який може характеризувати стан ВЕУ розвитку ЗС держави – є показник її ВВП. Цей показник характеризує результати економічної діяльності країни на макрорівні. Він демонструє сукупну ринкову вартість кінцевих товарів та послуг, вироблених підприємствами, організаціями та установами за рік на економічній території країни. Фінансування розвитку ОПК країн та вирішенням проблем переозброєння власних ЗС відображається в показнику оборонних витрат та їх частки від ВВП. Крім того, цей показник віддзеркалює соціальний рівень

військовослужбовців та рівень боєготовності ЗС. Для зіставлення економічних показників із воєнними варто зрозуміти, якими є ЗС країн, що можна визначити виходячи з їх чисельності. Значення показника витрат на одного військовослужбовця за рік характеризує якість розвитку ЗС країн, що досліджуються. Цей показник містить у собі витрати на підготовку одного військовослужбовця, соціальну забезпеченість, витрати на розвиток ЗС, на наукові дослідження тощо. Показник, який також дозволить розкрити деякі особливості ВЕУ розвитку ЗС, є показник чисельності населення країн та його динаміка. Зазначений показник допоможе дослідити соціально-психологічну обстановку у світі та виявити міграцію населення. Одним із основних показників порівняльних оцінок держав є показник витрат ВВП на душу населення. Аналіз та зіставлення цих показників із показниками витрат на одного військовослужбовця дозволяє зрозуміти ставлення керівництва держави до безпеки власної країни. Одними із основних показників, які характеризують стан економіки країни, є показники експорту та імпорту продукції, сальдо “експорт-імпорт” та показники доданої вартості промисловості. Високий рівень показників експорту свідчить про якість розвитку промислової галузі та наявність повних циклів виробництва.

Перелік визначених показників може бути розширений для більш глибокого вивчення ВЕУ держави, але навіть така група воєнно-економічних показників надасть можливість визначити ступінь сприяння ВЕУ держави ефективному розвитку власних збройних сил.

*к.т.н. Рогов П.Д. (незалежний експерт)
д.е.н., проф. Микитенко В.В. (ДУ ІЕПтаСР НАНУ)*

Перспективний механізм сталого фінансування потреб національного розвитку, безпеки та оборони України

Згідно зі ст. 13 Конституції України “земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об’єктами права власності Українського народу”.

Вихід із ситуації браку власних фінансових ресурсів на забезпечення потреб національної економіки, безпеки та оборони країни, на думку низки вітчизняних і зарубіжних учених, можливий лише завдяки розробці нової парадигми та формування відповідного їй стратегічного механізму використання джерел фінансування сталого розвитку національного господарства, яку можна охарактеризувати в якості загального концепту суверенного добробуту нації. Стале фінансування потреб державного розвитку, включаючи національну економіку, безпеку та оборону, має бути здійснено за рахунок розбудови правового інституту громадянської власності на природні ресурси та передбачає створення, у першу чергу, фонду суверенного добробуту, як надійне й сучасне джерело сталого фінансування перспективних державних потреб.

У загальному розумінні, концепт суверенного добробуту та стратегічного механізму суверенного фінансування державних видатків зводиться до наступного: **суверенний добробут** – це стійкий стан національного господарства, за якого основним джерелом видатків на забезпечення сталого розвитку національної економіки є власні державні заощадження, накопичені у фонді суверенного добробуту (ФСД). Тобто, ФСД – це створений державою фінансовий інститут, покликаний на довгострокову перспективу акумулювати кошти для фінансування потреб сталого розвитку, включаючи забезпечення економічної, екологічної, суспільно-політичної, медико-генетичної та інших складових національної безпеки, та соціальні потреби, як видатки на освіту, охорону здоров'я, виплату пенсій тощо. Суверенні фонди, у першу чергу, є інструментом регулювання та управління довгостроковою макроекономічною стабілізацією національної економіки й накопичення активів і збереження національного багатства для майбутніх поколінь.

Сучасні суверенні фонди різних країн світу свідчать про їх стабільність та спроможність виживати з потенціалом більшим за банківську і, навіть, за страхові компанії. Вони зберігають свої кошти у широкому спектрі активів: іноземна і національна валюта, цінні папери – облігації та акції, дорогоцінні метали тощо. Суверенні фонди можуть забезпечити інвестування в національні підприємства. Отже, для України пріоритетною сферою для інвестування фондом суверенного добробуту – має стати національний оборонний комплекс. Адже, основною функцією суверенного фонду – є накопичувально-стабілізаційна, а отже – особливу цінність несе в собі така перспективна функція суверенного фонду, як забезпечення сталої безпеки майбутніх поколінь українців, включаючи і військову складову національної безпеки.

Наукове видання

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

XVII Міжнародної науково-практичної конференції

**"Військова освіта і наука:
сьогодення та майбутнє"**

ТОМ 2

Тексти тез представлено у авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст, добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

Збір, технічне редагування та комп'ютерна верстка – Бадрук О.О.
Оригінал-макет та обкладинка – Халіманенко С.М.

Підписано до друку 25.11.2021. Формат 60x84/¹⁶.
Гарнітура Times. Папір офсетний. Друк ризограф. Тираж 10.
Умов. друк. аркушів 18. Заказ № 41-16.

Надруковано в навчальному картографічному комплексі ВІКНУ
03189, Київ, вул. Ломоносова, 81
521-32-89

